

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Minister Infrastruktury
DGWiŻŚ-8.0320.2.2024

Druk nr 645

Warszawa, 29 sierpnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

zgodnie z art. 353 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku – Prawo wodne (Dz.U. 2024 r., poz.1087) nakładającym na ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej obowiązek przedłożenia Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej, co dwa lata w terminie do dnia 31 sierpnia, informację o gospodarowaniu wodami, niniejszym przekazuję w załączeniu dokument:

- Informacja o gospodarowaniu wodami w Polsce w latach 2022-2023.

Z poważaniem

Dokument podpisany elektronicznie przez:

z up. Ministra Infrastruktury

(-) Arkadiusz Marchewka

Sekretarz Stanu

GOSPODAROWANIE
WODAMI W POLSCE
W LATACH 2022 – 2023

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY

Warszawa, sierpień 2024 r.

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	7
I. Stan zasobów wodnych państwa.....	8
1. Wielkość zasobów wodnych	8
1.1. Zasoby wodne kraju w latach 2022 i 2023	8
1.2. Ocena warunków hydrologicznych i hydrogeologicznych w latach 2022 i 2023	9
Warunki opadowe w roku hydrologicznym 2022 i 2023	9
Sytuacja hydrologiczna w roku hydrologicznym 2022 i 2023	10
Odpływ rzeczny w roku 2022 i 2023.....	11
Warunki hydrogeologiczne w latach 2022 i 2023	12
2. Jakość zasobów wodnych	14
2.1. Stan wód powierzchniowych.....	14
2.1.1. Stan wód rzek i zbiorników zaporowych	16
2.1.2. Stan wód jezior.....	26
2.1.3. Stan wód przejściowych i przybrzeżnych.....	35
2.1.4. Stan wód i osadów dennych Morza Bałtyckiego	39
2.1.5. Stan osadów dennych w rzekach i jeziorach.....	41
2.1.6. Lista obserwacyjna substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.....	42
2.2. Stan wód podziemnych	44
II. Stan wykorzystania zasobów wodnych.....	47
1. Pobór wód na potrzeby ludności i gospodarki	47
2. Melioracje wodne	54
3. Drogi wodne	54
3.1. Stan śródlądowych dróg wodnych	54
3.2. Główne szlaki żeglugowe o znaczeniu międzynarodowym	55
3.3. Działania na rzecz rozwoju śródlądowych dróg wodnych.....	55
3.3.1. Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030	57
3.3.2. Program wieloletni pn. Zagospodarowanie Dolnej Wisły.....	58
3.4. Modernizacja dróg wodnych i przywrócenie regularnej żeglugi.....	58
4. Wykorzystanie energetyczne rzek	59

III. Stan realizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.....	60
1. Wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej	60
2. Wdrażanie dyrektywy azotanowej.....	66
3. Wdrażanie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej (RDSM)	70
4. Wdrażanie dyrektywy ściekowej	71
IV. Współpraca międzynarodowa na wodach granicznych i wykonanie umów w tym zakresie.....	74
1. Współpraca z Republiką Federalną Niemiec	75
2. Współpraca z Republiką Czeską	76
3. Współpraca z Republiką Słowacką	78
4. Współpraca z Ukrainą	79
5. Współpraca z Republiką Białorusi	80
6. Współpraca z Republiką Litewską	80
7. Współpraca z Federacją Rosyjską	81
8. Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ)	81
9. Współpraca międzynarodowa na wodach granicznych w zakresie dróg wodnych.	82
V. Utrzymanie wód powierzchniowych oraz mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną.....	84
1. Stan techniczny obiektów hydrotechnicznych	84
1.1. Ocena stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących opracowana przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	84
1.2. Ocena stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących opracowana przez państwową służbę do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących	85
2. Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej	89
VI. Inwestycje w gospodarce wodnej w latach 2022 - 2023	90
1. Inwestycje realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	90
1.1. Przykładowe inwestycje regionalnych zarządów gospodarki wodnej	91
1.1.1. Zadania realizowane przez RZGW w Białymstoku	91
1.1.2. Zadania realizowane przez RZGW w Bydgoszczy	91
1.1.3. Zadania realizowane przez RZGW w Gdańsku.....	91
1.1.4. Zadania realizowane przez RZGW w Gliwicach	92
1.1.5. Zadania realizowane przez RZGW w Krakowie	92

1.1.6.	Zadania realizowane przez RZGW w Lublinie	92
1.1.7.	Zadania realizowane przez RZGW w Poznaniu	92
1.1.8.	Zadania realizowane przez RZGW w Rzeszowie	92
1.1.9.	Zadania realizowane przez RZGW w Szczecinie	93
1.1.10.	Zadania realizowane przez RZGW w Warszawie	93
1.1.11.	Zadania realizowane przez RZGW we Wrocławiu	93
2.	Inwestycje realizowane w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)	94
3.	Przykładowe inwestycje i projekty realizowane przez urzędy morskie w latach 2022 – 2023, dotyczące między innymi utrzymania wód i urządzeń będących w administracji Urzędu	95
3.1.	Inwestycje i projekty realizowane przez Urząd Morski w Szczecinie	95
3.2.	Inwestycje i projekty realizowane przez Urząd Morski w Gdyni	96
4.	Finansowanie inwestycji w gospodarce wodnej	96
VII.	Zarządzanie ryzykiem powodziowym i przeciwdziałanie skutkom suszy	98
1.	Zarządzanie ryzykiem powodziowym	98
1.1.	Występowanie powodzi na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2022-2023	98
1.2.	Dokumenty planistyczne w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym	101
1.3.	Stan realizacji planów zarządzania ryzykiem powodziowym	106
1.4.	Monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w kraju oraz zapewnienie zimowej osłony przeciwlodowej	107
2.	Przeciwdziałanie skutom suszy	111
2.1.	Występowanie suszy na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2022-2023	111
2.2.	Stan realizacji Planu przeciwdziałania skutkom suszy	123
2.3.	Ustawa o inwestycjach w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy	127
2.4.	Program przeciwdziałania niedoborowi wody	127
VIII.	Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna	128
IX.	Państwowa służba hydrogeologiczna	130
X.	Państwowa służba do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących	132
XI.	Kontrola gospodarowania wodami	133
XI.	Działania podjęte w związku z wystąpieniem kryzysu ekologicznego na Odrze	144
	Podsumowanie	146

WYKAZ SKRÓTÓW

aPGW	aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy
aPOWM	aktualizacja Programu ochrony wód morskich
aPZRP	aktualizacja Planu zarządzania ryzykiem powodziowym
BPH	Biuro Prognoz Hydrologicznych
CBHO	Centralne Biuro Hydrologii Operacyjnej
CTKZ	Centrum Technicznej Kontroli Zapór IMGW-PIB
EEA	Europejska Agencja Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUNB	Główny Urząd Nadzoru Budowlanego
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IlaPGW	druga aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy
IMGW-PIB	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy
JCWP	jednolita część wód powierzchniowych
JCWpd	jednolita część wód podziemnych
KE	Komisja Europejska
KPOŚK	Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych
KPOWM	Krajowy Program Ochrony Wód Morskich
KPŻ2030	Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030
MKOOOpZ	Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przez Zanieczyszczeniem
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ODW	Odrzańska Droga Wodna
PGL LP	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PGW Wody Polskie	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
PIG-PIB	Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy
PMŚ	Państwowy Monitoring Środowiska
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
POPDOW	Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Odry i Wisły
PPI	Program planowanych inwestycji w gospodarce wodnej PGW Wody Polskie
PPNW	Program przeciwdziałania niedoborowi wody lata 2022-2027 z perspektywą do roku 2030
Program wieloletni	Program wieloletni pn. Gospodarowanie zasobami wodnymi w Polsce
PPSS	Plan przeciwdziałania skutkom suszy
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PSG	państwowa służba geologiczna
PSH	państwowa służba hydrogeologiczna
PSHM	państwowa służba hydrologiczno – meteorologiczna
PSBBP	państwowa służba do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących
PZRP	plan zarządzania ryzykiem powodziowym
RDSM	Ramowa dyrektywa w sprawie strategii morskiej - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (Dz. Urz. UE L 164 z 25.06.2008 r., str. 19, z późn. zm.).
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna - Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE. L 327 z 23.10. 2000 r., str. 1)
RLM	równoważna liczba mieszkańców
RZGW	regionalny zarząd gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
SEKOP	System ewidencji i kontroli obiektów piętrzących
SOOŚ	strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa
Ustawa – Prawo budowlane	ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r., poz. 725 z późn. zm.),
Ustawa – Prawo wodne	ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, z późn. zm.)
WINB	wojewódzki inspektorat nadzoru budowlanego

Wstęp

Na podstawie art. 353 ust. 2 ustawy – Prawo wodne minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, składa Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej co 2 lata, nie później niż do dnia 31 sierpnia, informację o gospodarowaniu wodami dotyczącą:

- 1) stanu zasobów wodnych państwa i stanu ich wykorzystywania;
- 2) realizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy;
- 3) współpracy międzynarodowej na wodach granicznych oraz wykonywania umów w tym zakresie;
- 4) realizacji zadań w zakresie utrzymywania wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną;
- 5) prowadzonych inwestycji;
- 6) realizacji planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planu przeciwdziałania skutkom suszy;
- 7) stanu ochrony ludności i mienia przed powodzią oraz suszą.

Zgodnie z art. 9 ustawy – Prawo wodne, gospodarowanie wodami prowadzi się z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych z uwzględnieniem ich ilości i jakości. W gospodarowaniu wodami uwzględnia się zasadę wspólnych interesów i wymaga się współdziałania administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności w zakresie pozwalającym uzyskać maksymalne korzyści społeczne.

Gospodarowanie wodami prowadzi się w zgodzie z interesem publicznym, nie dopuszczając do wystąpienia możliwego do uniknięcia pogorszenia ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenia stanu ekosystemów lądowych zależnych od wód.

Powyższe cele leżą u podstaw działalności organów odpowiedzialnych za właściwe gospodarowanie wodami i realizowane są m.in. poprzez inwestycje, prace utrzymaniowe, monitoring wód, system zgód wodnoprawnych, kontrolę gospodarowania wodami, jak również działania na rzecz poprawy stanu wód, zachowania właściwych warunków korzystania z wód, zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz minimalizowania skutków suszy.

Następujące zmiany klimatu są coraz bardziej odczuwalne i mogą zwiększyć ryzyko wystąpienia zarówno suszy i deficytów wody, jak i powodzi. Jednym z ważniejszych utrudnień dla rozwoju kraju jest niedobór wody. Niedobory wody są szczególnie odczuwalne w rolnictwie, które gospodarując na 60% powierzchni obszarów zlewni, jest jednym z głównych użytkowników zasobów wodnych kraju. Odnawialne zasoby wodne pochodzą z opadów. Choć ilość opadów nie zmienia się znacząco od 150 lat, natomiast ich rozkład stał się w ostatnich dekadach niekorzystny z punktu widzenia odnawiania się zasobów wody. W takiej sytuacji kluczowe znaczenie dla dbałości o odnawianie zasobów wodnych, ich jakość i dostępność (nie tylko dla sektora rolniczego) ma zatrzymywanie, retencjonowanie i spowalnianie odpływu wody z terenu zlewni.

I. Stan zasobów wodnych państwa

1. Wielkość zasobów wodnych

1.1. Zasoby wodne kraju w latach 2022 i 2023

Informacje na temat stanu zasobów wodnych Polski odpowiednio w roku hydrologicznym 2022 i 2023 opracowano na podstawie danych pochodzących z sieci monitoringu hydrologicznego państwowej służby hydrologiczno – meteorologicznej (PSHM) prowadzonej przez IMGW-PIB. Dane za rok hydrologiczny 2022 zostały w pełni zweryfikowane na etapie opracowywania Rocznika Hydrologicznego 2022. Rocznik zawiera wyniki pomiarów i obserwacji wykonanych w 80 stacjach hydrologicznych reprezentujących podstawową sieć pomiarowo-obserwacyjną IMGW-PIB.

W roku hydrologicznym 2022 średnia roczna suma opadów na obszar Polski wyniosła 589,5 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad wyniósł 593,5 mm). W roku hydrologicznym 2023 średnia roczna suma opadów na obszar Polski wyniosła 645,5 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad wyniósł 652,5 mm). Dla porównania średni opad w granicach Polski w roku hydrologicznym 2020 wynosił 705,1 mm, a w 2021 - 640,0 mm.

W ciągu roku z obszaru Polski odpłynęło 39,54 km³ wody, tj. warstwa o wysokości 126,4 mm. Po uwzględnieniu części dorzeczy położonych poza granicami kraju, łączny odpływ polskimi rzekami wyniósł 44,43 km³ wody. Ta wielkość odpływu (znacznie mniejsza od średniej rocznej z wielolecia 1951-2021), według klasyfikacji pod względem zasobów wód powierzchniowych, zalicza rok 2022 do suchych. W roku 2023 łączne zasoby wód płynących w Polsce wyniosły 47 790 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski wyniósł 6 770 mln m³, a odpływ ze zlewni znajdujących się w granicach Polski 41 010 mln m³). Dla porównania w latach 2020 i 2021 łączne zasoby wód płynących w Polsce wynosiły odpowiednio 41 858 mln m³ i 54 294 mln m³. Warstwa odpływu wody z terenu Polski w roku 2020 r. wynosiła 112,1 mm, a w 2021 r. - 150,1 mm.

W dorzeczu Wisły łączne zasoby wód płynących w roku 2022 wyniosły 25 501,5 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski wyniósł 2 659,4 mln m³, a odpływ z terenu Polski - 22 842,1 mln m³). Średni opad w zlewni Wisły w roku hydrologicznym 2022 wyniósł 592,5 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad był równy 597,3 mm). Warstwa odpływu ze zlewni Wisły w granicach Polski wyniosła 135,3 mm. W 2023 r. w dorzeczu Wisły łączne zasoby wód płynących wyniosły 29 647,2 mln m³ z tego dopływ wód spoza granic Polski wyniósł 4 422,2 mln m³, a odpływ z terenu Polski - 25 225,0 mln m³). Średni opad w zlewni Wisły w roku hydrologicznym 2023 wyniósł 663,8 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad był równy 670 mm). Warstwa odpływu ze zlewni Wisły w granicach Polski wyniosła 149,4 mm.

W dorzeczu Odry łączne zasoby wód płynących w roku 2022 wyniosły 11 110,9 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski wyniósł 2 232,3 mln m³, a odpływ za granice Polski był równy 8 878,6 mln m³). Średni opad w zlewni Odry w roku hydrologicznym 2022 wyniósł 570,6 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad był równy 575,7 mm). Warstwa odpływu wody ze zlewni Odry w granicach Polski wyniosła 83,7 mm. W 2023 r. w dorzeczu Odry łączne zasoby wód płynących wyniosły 11 446,6 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski był równy 2 349,4 mln m³, a odpływ za granice Polski - 9 097,2 mln m³). Średni opad w zlewni Odry w roku hydrologicznym 2023 wyniósł 617,5 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad był równy 627,1 mm). Warstwa odpływu wody ze zlewni Odry w granicach Polski wyniosła 85,6 mm.

W zlewisku Bałtyku (zlewnie Regi, Parsęty, Wieprzy, Słupi i Łeby) łączne zasoby wód płynących w roku 2022 wyniosły 4 204,3 mln m³. Średni opad w zlewniach zlewiska Bałtyku w roku hydrologicznym 2022

był równy 668,3 mm, a warstwa odpływu wody z tych zlewni wyniosła 243,9 mm. W 2023 r. w zlewisku Bałtyku zasoby wód płynących w roku 2023 wyniosły 3 608,8 mln m³. Średni opad w zlewniach zlewiska Bałtyku w roku hydrologicznym 2023 był równy 693,1 mm, a warstwa odpływu wody z tych zlewni wyniosła 209,7 mm.

Wielkość zasobów dyspozycyjnych zwykłych wód podziemnych, wg stanu rozpoznania na 31 grudnia 2023 r., wynosi w Polsce ok. 34 mln m³/24h (12,4 km³/rok). W tej wartości około 50 tys. m³/24h stanowią zasoby perspektywiczne oszacowane metodami uproszczonymi. W porównaniu do lat 2020-2021 stan udokumentowania zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych nie uległ zmianie.

Zasoby dyspozycyjne zwykłych wód podziemnych, z wyłączeniem wód zaliczanych do kopalin: solanek, wód leczniczych i termalnych, są ustalane w jednostkach bilansowych, rozumianych jako wyznaczone do przeprowadzania bilansu wodnogospodarczego zlewnie rzek, będących w związku hydraulicznym z wodami podziemnymi i obejmujące strefy zasilania ujęć wód podziemnych. Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych są ustalane zgodnie z ustawą – Prawo geologiczne i górnicze¹, rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2016 r. w sprawie dokumentacji hydrogeologicznej i dokumentacji geologiczno-inżynierskiej (Dz. U. z 2016 r. poz. 2033) oraz Poradnikiem metodycznym w trybie sporządzenia zatwierdzonej przez ministra właściwego do spraw środowiska dokumentacji hydrogeologicznej. Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych są ustalane w ilościach średnich wieloletnich zgodnie z przebiegiem ich odnawialności, właściwym dla warunków hydrogeologicznych panujących w jednostkach bilansowych. Zasoby te są określane metodą modelowania matematycznego przepływu wód podziemnych, prognozowanego w warunkach dopuszczalnego stopnia zagospodarowania zasobów jednostki bilansowej, z zachowaniem celów środowiskowych, wyznaczonych do osiągnięcia i utrzymania w ekosystemach chronionych. Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych zostały ustalone na obszarze powierzchni niemal całego kraju. Jedynie na niespełna 1% powierzchni kraju zasoby wód podziemnych są określone uproszczonymi metodami hydrologicznymi jako zasoby perspektywiczne.

1.2. Ocena warunków hydrologicznych i hydrogeologicznych w latach 2022 i 2023

Warunki opadowe w roku hydrologicznym 2022 i 2023

Średni opad w roku hydrologicznym 2022, wyliczony z wartości uzyskanych na 52 reprezentatywnych w skali kraju stacjach meteorologicznych, stanowił 86,0% normy opadowej z lat 1991-2020. Zgodnie z klasyfikacją Kaczorowskiej rok hydrologiczny 2022 pod względem opadowym został sklasyfikowany jako suchy. Dla porównania rok hydrologiczny 2020 i 2021 został sklasyfikowany jako normalny.

Klasyfikacja poszczególnych miesięcy roku hydrologicznego 2022 na podstawie skali Kaczorowskiej przedstawia się następująco:

skrajnie wilgotny	– luty,
bardzo wilgotny	– do tej grupy nie zaliczono żadnego miesiąca,
wilgotny	– wrzesień,
normalny	– listopad (2021), styczeń, kwiecień, lipiec, sierpień,
suchy	– grudzień (2021), czerwiec,
bardzo suchy	– maj, październik,
skrajnie suchy	– marzec.

Między poszczególnymi miesiącami roku hydrologicznego 2022 wystąpiło bardzo duże zróżnicowanie w wysokości opadu (w odniesieniu do normy). Wśród miesięcy znajduje się zarówno skrajnie suchy

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2023 r. poz. 633, 1688, 2029 oraz z 2024 r. poz. 834).

marzec, z opadem średnim w Polsce równym 26,8% normy, jak też skrajnie wilgotny luty z opadem średnim 154% normy.

Wśród 5 stacji (z 52 analizowanych) z najniższym opadem w roku hydrologicznym 2022 znalazły się stacje z województwa: małopolskiego, warmińsko-mazurskiego, pomorskiego, zachodnio-pomorskiego i lubelskiego, a wśród 5 stacji z najwyższym opadem, stacje z województw: opolskiego, lubelskiego, lubuskiego, podlaskiego i łódzkiego.

Średni opad w roku hydrologicznym 2023, wyliczony z wartości uzyskanych na 52 reprezentatywnych w skali kraju stacjach meteorologicznych, stanowił 97,9% normy opadowej z lat 1991-2020 (w półroczu zimowym wyniósł 107% normy, a w letnim 92,9%). Zgodnie z klasyfikacją Kaczorowskiej rok hydrologiczny 2023 oraz oba półrocza pod względem opadowym sklasyfikowano jako - w normie.

Klasyfikacja poszczególnych miesięcy roku hydrologicznego 2023 na podstawie skali Kaczorowskiej przedstawia się następująco:

skrajnie wilgotny	– sierpień, październik
bardzo wilgotny	– styczeń, luty,
wilgotny	– grudzień (2022),
normalny	– marzec, kwiecień,
suchy	– czerwiec, lipiec,
bardzo suchy	– maj,
skrajnie suchy	– listopad (2022), wrzesień.

Między poszczególnymi miesiącami roku hydrologicznego 2023 wystąpiło bardzo duże zróżnicowanie w wysokości opadu w odniesieniu do normy. Wśród miesięcy znajdował się zarówno skrajnie suchy listopad i wrzesień, z opadem średnim w Polsce równym odpowiednio 48,4% i 48,2% normy, jak też ocenione jako skrajnie wilgotne - sierpień i październik, z opadem średnim wynoszącym odpowiednio 157% i 154% normy. Odnotowano również istotne zróżnicowanie w poszczególnych miesiącach pomiędzy wartościami opadu miesięcznego na stacjach meteorologicznych znajdujących się w różnych rejonach Polski.

Wśród 5 stacji (z 52 analizowanych) z najniższym opadem w roku hydrologicznym 2023 znalazły się stacje z województw: pomorskiego, mazowieckiego, łódzkiego, wielkopolskiego i warmińsko-mazurskiego, a wśród 5 stacji z najwyższym opadem stacje z województw: świętokrzyskiego, małopolskiego, lubelskiego, lubuskiego i podkarpackiego. Najwyższe opady (w % normy) w roku hydrologicznym 2023 wystąpiły w południowo-wschodniej Polsce. Wysokie opady odnotowano również w zachodniej Polsce (woj. lubuskie). Najniższe opady wystąpiły w północno-wschodniej, północnej i częściowo centralnej części Polski.

Sytuacja hydrologiczna w roku hydrologicznym 2022 i 2023

Najwyższy przyrost stanu wody na rzekach w roku hydrologicznym 2022 w dorzeczu Wisły, o 226 cm odnotowano 1 sierpnia 2022 na Wiśle w Jawiszowicach, a najwyższy przyrost stanu wody w dorzeczu Odry, o 211 cm, wystąpił 22 sierpnia na Ślęży w miejscowości Borów.

W roku hydrologicznym 2022 największą liczbę stacji wodowskazowych w Polsce, na których wystąpiły przekroczenia stanu alarmowego (18) odnotowano w lutym oraz w sierpniu. Największą liczbę stacji wodowskazowych z przekroczeniami stanu alarmowego w dorzeczu Wisły (7) zanotowano w lutym, a w dorzeczu Odry w sierpniu (16). Największe przekroczenie stanu alarmowego w dorzeczu Wisły: o 36 cm wystąpiło na rzece Jęgrznia w Rajgrodzie (woj. podlaskie) w dniach 25, 26, 27 i 28 lutego oraz 1 i 2 marca, a największe przekroczenie stanu alarmowego w dorzeczu Odry o 126 cm, wystąpiło 24 VIII na Ślęży w miejscowości Borów (woj. dolnośląskie). Przekroczenia stanu alarmowego podawane są w Biuletynach PSHM wg stanu o godz. 6 UTC.

W roku hydrologicznym 2022 największą liczbę stacji wodowskazowych, na których wystąpiły wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanych zanotowano w sierpniu (33), lipcu (29), wrześniu (24) i czerwcu (22). Najmniej takich stacji zanotowano w lutym (3), w grudniu i kwietniu (po 4) oraz w styczniu i październiku (po 5). Z powyższych informacji wynika, że w półroczu letnim notowań takich było znacznie więcej niż w półroczu zimowym.

Najwyższy przyrost stanu wody w roku hydrologicznym 2023 w dorzeczu Wisły: 252 cm odnotowano 18 maja 2023 na Wiśle w Jawiszowicach, a najwyższy przyrost w dorzeczu Odry: 307 cm zanotowano również 18 maja na Odrze w Raciborzu–Miedoni.

W roku hydrologicznym 2023 w dorzeczu Wisły i Odry odnotowano jedynie nieliczne, niskie przekroczenia stanu alarmowego. Przez szereg miesięcy, szczególnie półrocza letniego, przekroczeń tych w ogóle nie odnotowano. W półroczu letnim w dorzeczu Wisły przekroczenia stanu alarmowego zanotowano tylko w dwóch miesiącach – maju i sierpniu, były one nieliczne i niewysokie. W dorzeczu Odry w półroczu letnim przekroczenia stanu alarmowego zanotowano tylko w sierpniu i również były one nieliczne i niewysokie. W półroczu zimowym w dorzeczu Wisły przekroczenia stanu alarmowego notowano przez 5 miesięcy, a w dorzeczu Odry – tylko przez 3. W dorzeczu Pregoty w roku hydrologicznym 2023 przekroczeń stanu alarmowego nie odnotowano, a w Zlewni Bałtyku (wliczając Zalew Szczeciński i Zalew Wiślany) notowano je w lutym, sierpniu i październiku.

Odpływ rzeczny w roku 2022 i 2023

Zgodnie z przyjętą klasyfikacją zasobności w wodę rok hydrologiczny 2022 z całkowitym odpływem rzek Polski równym 44,4 km³ został sklasyfikowany do lat suchych, również rok hydrologiczny 2023 z całkowitym odpływem rzek 47,8 km³ zaliczony został do lat suchych, przy średnim przepływie z lat 1951-2022 równym 59,6 km³.

Całkowity odpływ rzeczny w roku hydrologicznym 2022, tj. od początku roku hydrologicznego (1 listopada 2021) do końca października 2022, w dorzeczu Wisły (Tczew) wyniósł 80,1% normy i zawierał się w przedziale od 48,5% normy w sierpniu do 139% w lutym. Odpływ Odry (Gozdowice) w roku hydrologicznym 2022 wyniósł 65,2% normy i kształtował się w przedziale od 41,7% w lipcu do 91,0% w lutym. Najniższy (roczny) odpływ w dorzeczu Wisły: 72,9% normy zanotowano w Sandomierzu na Wiśle najwyższy: 100% normy w Kośminie na Wieprzu. Najniższa (roczna) wartość odpływu w dorzeczu Odry: 48,9% normy, wystąpiła w Osetnie na Baryczy, najwyższa: 75,5% normy w Żaganiu na Bobrze. W rzekach Przymorza wartości rocznego odpływu wynosiły: 82,6% w Sępopolu na Łynie, 73,2% normy w Resku na Redze, 87,5% w Słupsku na Słupi.

Główne wnioski dotyczące odpływu rzek Polski w roku hydrologicznym 2022:

- a) Wartości odpływu większości rzek Polski w roku hydrologicznym 2022 były wyraźnie niższe od normy, podobnie jak w roku hydrologicznym 2021.
- b) Odpływ, wyrażony w % normy, w dorzeczu Wisły przyjmował na ogół wyższe wartości niż w dorzeczu Odry. Na Wiśle w Tczewie w roku hydrologicznym 2022 odpływ osiągnął 80,1% normy, a na Odrze w Gozdowicach tylko 65,2% normy.
- c) W półroczu letnim 2022 wartości odpływu, liczone w % normy, na ogół były wyraźnie niższe niż w półroczu zimowym. Różnica ta (między wysokością odpływu w % normy w okresie zimowym i w letnim) była wyraźnie wyższa w dorzeczu Wisły niż w dorzeczu Odry. Odpływ na Wiśle w Tczewie w I półroczu (zimowym) osiągnął 92,6% normy, gdy w półroczu letnim tylko 64,0% normy. Na Odrze w Gozdowicach w półroczu zimowym odpływ wyniósł 69,6% normy, a w półroczu letnim 59,1% normy.
- d) Wartości odpływu rzek Przymorza w roku hydrologicznym 2022 mieściły się w granicach od 73,2% normy na Redze (w I półroczu 80,8%, w II półroczu 62,0% normy) do 87,5% na Słupi (w I półroczu 99,5%, w II półroczu 72,2% normy).

Całkowity odpływ rzeczny w roku hydrologicznym 2023, tj. od początku roku hydrologicznego (1 listopada 2022) do końca października 2023 r., w dorzeczu Wisły (Tczew) wyniósł 91,4% normy i zawierał się w przedziale od 62,0% normy w październiku do 154% w styczniu. Odpływ Odry (Gozdowice) w roku hydrologicznym 2023 wyniósł 66,6% normy i kształtował się w przedziale od 41,0% w lipcu do 85,9% w lutym. Najniższy (roczny) odpływ w dorzeczu Wisły: 73,8% normy zanotowano w Ostrołęce na Narwi, najwyższy: 125% normy w Kośminie na Wieprzu. Najniższa (roczna) wartość odpływu w dorzeczu Odry: 54,4% normy, wystąpiła w Osetnie na Baryczy, najwyższa: 77,1% normy w Nowej Soli na Odrze. W rzekach Przymorza wartości rocznego odpływu wynosiły: 59,0% w Sępopolu na Łynie, 65,7% normy w Resku na Redze, 82,6% w Słupsku na Słupi.

Główne wnioski dotyczące odpływu rzek Polski w roku hydrologicznym 2023:

- a) Wartości odpływu, liczone dla całego roku hydrologicznego 2023, w większości rzek dorzecza Wisły były zbliżone do normy (w części rzek przekraczały normę, w części - były od niej niższe), a w dorzeczu Odry były wyraźnie niższe od normy (w przekroju zamykającym na Wiśle w Tczewie przepływ w roku 2023 wyniósł: 91,4% normy, a Odry w Gozdowicach: 66,6% normy).
- b) W I półroczu (zimowym, XI-IV) wartości odpływu w większości przekrojów dorzecza Wisły przekraczały normę, a w dorzeczu Odry były przeważnie od niej niższe (Wisła Tczew 107% normy, Odra Gozdowice 73,3%).
- c) W II półroczu (letnim, V-X) odpływ we wszystkich przekrojach dorzecza Wisły i Odry był niższy niż w półroczu zimowym i był wyraźnie niższy od normy. Wartości odpływu w dorzeczu Wisły w odniesieniu do normy były relatywnie wyższe niż w dorzeczu Odry (na Wiśle w Tczewie przepływ wyniósł 71,8% normy, a na Odrze w Gozdowicach: 57,5%).
- d) Wartości odpływu rzek Przymorza w roku hydrologicznym 2023 były niższe od normy i wyniosły 59,0% normy w Sępopolu na Łynie, 65,7% w Resku na Redze i 82,6% normy w Słupsku na Słupi. Odpływ rzek Przymorza (podobnie jak większości rzek w dorzeczu Wisły i Odry) w I półroczu był w odniesieniu do normy wyraźnie wyższy od odpływu w II półroczu.

Warunki hydrogeologiczne w latach 2022 i 2023

Podstawę oceny warunków hydrogeologicznych występujących na obszarze Polski w latach 2022–2023 stanowiły wyniki pomiarów położenia zwierciadła wód podziemnych realizowanych w ramach zadań państwowej służby hydrogeologicznej. Interpretację warunków hydrogeologicznych wykonano na podstawie zweryfikowanych wyników obserwacji prowadzonych odpowiednio w 2022 i w 2023 roku w 1250 oraz w 1223 punktach monitoringu stanu ilościowego i punktach monitoringu badawczego obszarów przygranicznych.

Rok hydrologiczny 2022, podobnie jak poprzednie lata hydrologiczne był kolejnym bardzo ciepłym rokiem w historii pomiarów meteorologicznych. Na terytorium Polski miesiącami znacznie powyżej normy były: styczeń, luty, czerwiec, sierpień i październik. Opady były zróżnicowane. Miesiącami bardzo wilgotnymi i skrajnie wilgotnymi były: styczeń, luty i czerwiec. Miesiącami suchymi były: listopad, grudzień, marzec i październik².

W 2022 roku w większości punktów o zwierciadle swobodnym (64%) stwierdzono średnie stany miesięczne niższe niż średnie w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia. Wartości powyżej średnich z wielolecia obserwowano jedynie w pasie wyżyn w okresie od stycznia do marca oraz w pasie gór w Sudetach w lutym, marcu, wrześniu i październiku, a także w pasie gór w Karpatach od listopada do kwietnia. Na pozostałym obszarze znacząco przeważały wartości poniżej średnich dla poszczególnych miesięcy w wieloleciu – w pasie pobrzeża Bałtyku, w pasie pojezierzy oraz w pasie nizin przez cały rok hydrologiczny. Maksymalne odchylenia poniżej średnich notowano w pasie pobrzeża Bałtyku w sierpniu i wrześniu, w pasie pojezierzy we wrześniu i październiku, w pasie nizin w okresie

² Biuletyny PSHM - https://dane.imgw.pl/data/dane_pomiarowo_obserwacyjne/Biuletyn_PSHM/

czerwiec–sierpień, w pasie wyżyn w okresie czerwiec–październik, w pasie gór w Sudetach w listopadzie, grudniu i lipcu, a w Karpatach w czerwcu i lipcu. W większości punktów badawczych ujmujących wody o zwierciadle napiętym (62%) stwierdzono średnie stany miesięczne niższe niż średnie w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia. Wartości powyżej średnich z wielolecia obserwowano przez cały rok hydrologiczny jedynie w pasie wyżyn oraz w okresie luty–marzec w pasie gór w Sudetach. Na pozostałym obszarze kraju znacząco przeważały wartości poniżej średnich dla poszczególnych miesięcy w wieloleciu. Maksymalne odchylenia poniżej średnich notowano w pasie pobrzeża Bałtyku we wrześniu i październiku, w pasie pojezierzy w okresie sierpień –październik, w pasie nizin od maja do września, w pasie gór w Sudetach w miesiącach: listopad, grudzień, czerwiec i lipiec, a w Karpatach od czerwca do września.

Rok hydrologiczny 2023 był kolejnym bardzo ciepłym rokiem w historii pomiarów meteorologicznych. Na terytorium Polski miesiącami znacznie powyżej normy były: styczeń, luty oraz okres od czerwca do października. Na tym tle miesiące styczeń, wrzesień i październik wyróżniają się jako ekstremalnie bądź anomalnie ciepłe. Opady były zróżnicowane. Miesiące z opadami powyżej normy, bardzo wilgotne i skrajnie wilgotne to: luty, sierpień i październik. Miesiącami suchymi były: listopad, grudzień, marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec i wrzesień.

W skali roku w większości punktów badawczych o zwierciadle swobodnym (66%) stwierdzono średnie stany miesięczne niższe niż średnie w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia. Wartości powyżej średnich z wielolecia obserwowano jedynie w pasie wyżyn w okresie od stycznia do maja, w pasie gór w Sudetach w okresie luty–kwiecień, w sierpniu i we wrześniu oraz w pasie gór w Karpatach od stycznia do maja i od sierpnia do października. Na pozostałym obszarze kraju znacząco przeważały wartości poniżej średnich dla poszczególnych miesięcy w wieloleciu – w pasie pobrzeża Bałtyku, w pasie pojezierzy oraz w pasie nizin przez cały rok hydrologiczny. Maksymalne odchylenia poniżej średnich notowano w pasie pobrzeża Bałtyku w grudniu oraz w okresie maj–lipiec, w pasie pojezierzy w grudniu oraz w okresie lipiec –październik, w pasie nizin w lipcu, w pasie wyżyn w okresie listopad–grudzień, w pasie gór w Sudetach w okresie czerwiec–lipiec, a w Karpatach w okresie listopad–grudzień.

W większości punktów badawczych obserwujących wahania w wodach o zwierciadle napiętym (64%) stwierdzono średnie stany miesięczne niższe niż średnie w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia. Wartości powyżej średnich z wielolecia obserwowano przez cały rok hydrologiczny jedynie w pasie wyżyn, w okresie marzec–kwiecień i w sierpniu w pasie gór w Sudetach oraz w okresie styczeń–maj i sierpień–październik w pasie gór w Karpatach. W pozostałych pasach znacząco przeważały wartości poniżej średnich dla poszczególnych miesięcy w wieloleciu. Maksymalne odchylenia poniżej średnich notowano w pasie pobrzeża Bałtyku w okresie grudzień–styczeń i czerwiec–lipiec, w pasie pojezierzy w okresie czerwiec–październik, w pasie nizin w okresie listopad–grudzień, czerwiec–lipiec i w październiku, w pasie gór w Sudetach w miesiącach listopad i grudzień, a w Karpatach w listopadzie. Rozkład wskaźnika położenia zwierciadła wody podziemnej w ostatnich latach wskazywał na pogłębiający się proces obniżania zwierciadła wód podziemnych w wielu rejonach Polski, co miało związek z warunkami meteorologicznymi oraz z reagującymi na nie wahaniami wód podziemnych. W roku hydrologicznym 2022 wartość wskaźnika w ostatnich trzech kwartałach była coraz niższa. W roku hydrologicznym 2023 proces ten się powtórzył. Mimo, że w skali całego kraju notuje się przewagę punktów ze średnim położeniem zwierciadła w strefie stanów średnich, w pasie pojezierzy zaobserwowano przewagę punktów w strefie stanów niskich.

Analiza wahań zwierciadła wody podziemnej, wykonana w ramach *Oceny stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2022*³ wykazała obniżanie się zwierciadła wód podziemnych w północnej i w północno-zachodniej części Polski co najmniej od 2018 roku. Proces ten pogłębił się w 2023 roku na tyle, że w pasie pobrzeża Bałtyku notowano strefę stanów średnich w 52%, a strefę

³ Pałak-Mazur D., i in. 2023 – Opracowanie oceny stanu chemicznego i ilościowego jednolitych części wód podziemnych w dorzeczech. Raport PIG-PIB. <https://mjwp.gios.gov.pl/raporty-art/2022.html>

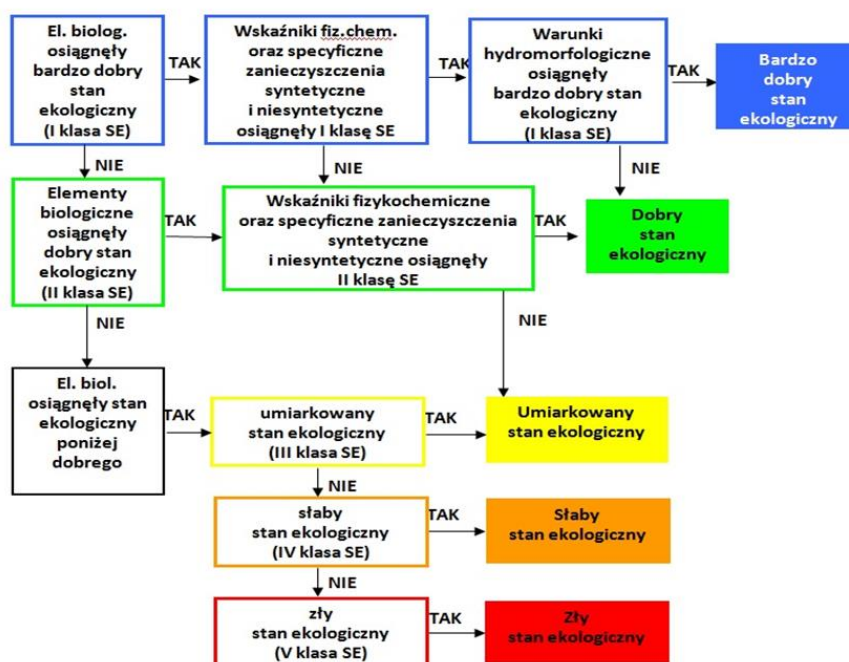
stanów niskich w 44% obserwowanych punktów. Natomiast w pasie pojezierzy zanotowano strefę stanów niskich w 48% a strefę stanów średnich w 44% obserwowanych punktów.

2. Jakość zasobów wodnych

2.1. Stan wód powierzchniowych⁴

Ocenę stanu wód powierzchniowych (rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych) wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Ocena stanu jest wypadkową klasyfikacji stanu ekologicznego (w przypadku naturalnych jednolitych części wód) lub potencjału ekologicznego (w przypadku sztucznych lub silnie zmienionych części wód) oraz klasyfikacji stanu chemicznego.

Stan ekologiczny/potencjał ekologiczny określa jakość struktury oraz funkcjonowania ekosystemów wód powierzchniowych, sklasyfikowanej na podstawie wyników badań elementów biologicznych i wspierających je wskaźników fizykochemicznych i hydromorfologicznych. Stan ekologiczny JCWP klasyfikuje się poprzez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości, przy czym klasa pierwsza oznacza bardzo dobry stan ekologiczny, klasa druga – dobry stan ekologiczny, zaś klasy trzecia, czwarta i piąta odpowiednio – stan ekologiczny umiarkowany, słaby i zły. W przypadku potencjału ekologicznego, klasa I – oznacza maksymalny potencjał ekologiczny, klasa II oznacza dobry potencjał ekologiczny, klasa III umiarkowany potencjał ekologiczny, klasa IV słaby potencjał ekologiczny, a klasa V zły potencjał ekologiczny (rys. 1).

Rysunek 1 Schemat klasyfikacji stanu ekologicznego (źródło: Poradnik REFCOND, CIS-WFD, Guidance No. 10).

Klasyfikacji stanu chemicznego JCWP dokonuje się na podstawie analizy wyników pomiarów zanieczyszczeń chemicznych, w tym substancji priorytetowych. Podstawą analizy jest porównanie uzyskanych wyników ze środowiskowymi normami jakości. Przyjmuje się, że dana JCWP jest w dobrym stanie chemicznym, jeżeli żadna z obliczonych wartości stężeń nie przekracza dopuszczalnych stężeń

⁴ Ocena została wykonana w oparciu o rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2021 poz. 1475).

maksymalnych i średniorocznych. Jeżeli woda nie spełnia tych wymagań, stan chemiczny ocenianej JCWP określa się jako poniżej dobrego.

Stan JCWP ocenia się na podstawie wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego. JCWP może być oceniona jako będąca w dobrym stanie, jeśli jednocześnie jej stan/potencjał ekologiczny jest sklasyfikowany przynajmniej jako dobry, a stan chemiczny sklasyfikowany jest jako dobry. W pozostałych przypadkach, tj. gdy stan chemiczny jest sklasyfikowany jako poniżej dobrego lub stan/potencjał ekologiczny sklasyfikowano jako umiarkowany, słaby, bądź zły, daną JCWP ocenia się jako będącą w złym stanie (tab. 1).

Stan wód		Stan chemiczny	
		Dobry stan chemiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego
Stan ekologiczny / potencjał ekologiczny	Bardzo dobry stan ekologiczny / maksymalny potencjał ekologiczny	Dobry stan wód	Zły stan wód
	Dobry stan ekologiczny / dobry potencjał ekologiczny	Dobry stan wód	Zły stan wód
	Umiarkowany stan ekologiczny / umiarkowany potencjał ekologiczny	Zły stan wód	Zły stan wód
	Słaby stan ekologiczny / słaby potencjał ekologiczny	Zły stan wód	Zły stan wód
	Zły stan ekologiczny / zły potencjał ekologiczny	Zły stan wód	Zły stan wód

Tabela 1 Schemat oceny stanu JCWP (źródło: GIOŚ/PMŚ).

W procedurze oceny stanu JCWP wykorzystano dane pozyskane w trakcie realizacji różnych rodzajów monitoringu. Okres ważności danych uzależniony jest od charakterystyki JCWP i dostosowanego do niej programu monitoringu. Ocena JCWP wykonana na podstawie danych pozyskanych w ramach monitoringu diagnostycznego ważna jest 6 lat. Ocena JCWP oparta o dane pozyskane w ramach monitoringu operacyjnego ważna jest 3 lata.

W niniejszym opracowaniu przedstawiono wyniki klasyfikacji i oceny jednolitych części wód powierzchniowych, wykonane w 2022 roku na podstawie danych z lat 2016-2021 zgodnie z § 14 i 15 rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych⁵ oraz informację o klasyfikacji wskaźników jakości jednolitych części wód powierzchniowych wykonanej w 2023 roku na podstawie danych z roku 2022, zgodnie z § 14 ww. rozporządzenia.

Ocena stanu wód jest wypadkową klasyfikacji stanu ekologicznego (w przypadku naturalnych jednolitych części wód) lub potencjału ekologicznego (w przypadku sztucznych lub silnie zmienionych części wód) oraz klasyfikacji stanu chemicznego.

⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2021 poz. 1475).

Przy wykonywaniu ocen stosowana jest zasada „najgorszy decyduje” (OneOutAllOut) – środowiskowe normy jakości dla dobrego stanu wód ustalone są na poziomie odpowiadającym warunkom naturalnym, przy czym wystarczy, że jeden oceniany wskaźnik przekracza te warunki (przekroczył normy) i ocena wód jest zła (stan elementów fizykochemicznych sklasyfikowany jest wówczas poniżej dobrego, mimo że pozostałe osiągają stan dobry).

Trudno porównać z wartościami z poprzedniego okresu ponieważ nie wszystkie jednolite części wód są monitorowane w poszczególnych latach. Niemniej jednak zbadane, monitorowane jednolite części wód powierzchniowych w większości są w złym stanie. Trzeba jednak pamiętać, że reakcja wód na działania ograniczające presję jest dość długa, a ponadto liczba elementów podlegających monitorowaniu ulega zwiększeniu.

2.1.1. Stan wód rzek i zbiorników zaporowych

Klasyfikacja i ocena stanu wód jest wykonywana zgodnie z § 15 rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. Zgodnie z ww. rozporządzeniem klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych oraz oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dokonuje się nie rzadziej niż co 3 lata, w terminie do dnia 30 września roku, w którym przypada klasyfikacja i ocena, na podstawie najbardziej aktualnych wyników badań z ostatnich 6 lat. W 2022 r. wykonano klasyfikację i ocenę wskaźników jakości wód w rzekach i zbiornikach zaporowych (JCWP rzecznych) na 2 sposoby: na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 oraz metodą przeniesienia, tj. w przypadku JCWP, w których z różnych względów nie wykonano badań w reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym i klasyfikacja i/lub ocena nie były na tej podstawie możliwe, dana JCWP została oceniona za pomocą metodyki przeniesienia ocen i klasyfikacji.

Klasyfikacja i ocena JCWP rzecznych na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021

Klasyfikacja stanu lub potencjału ekologicznego JCWP rzecznych wskazała, iż z monitorowanych 3678 jednolitych części wód powierzchniowych bardzo dobry stan ekologiczny osiągnęła tylko 1 JCWP, dobry stan/potencjał ekologiczny osiągnęło 207 JCWP, umiarkowany stan/potencjał ekologiczny - 1887 JCWP (czyli ponad połowa), natomiast w stanie/potencjale słabym i złym pozostaje 1456 JCWP (blisko 40%) (tab.2).

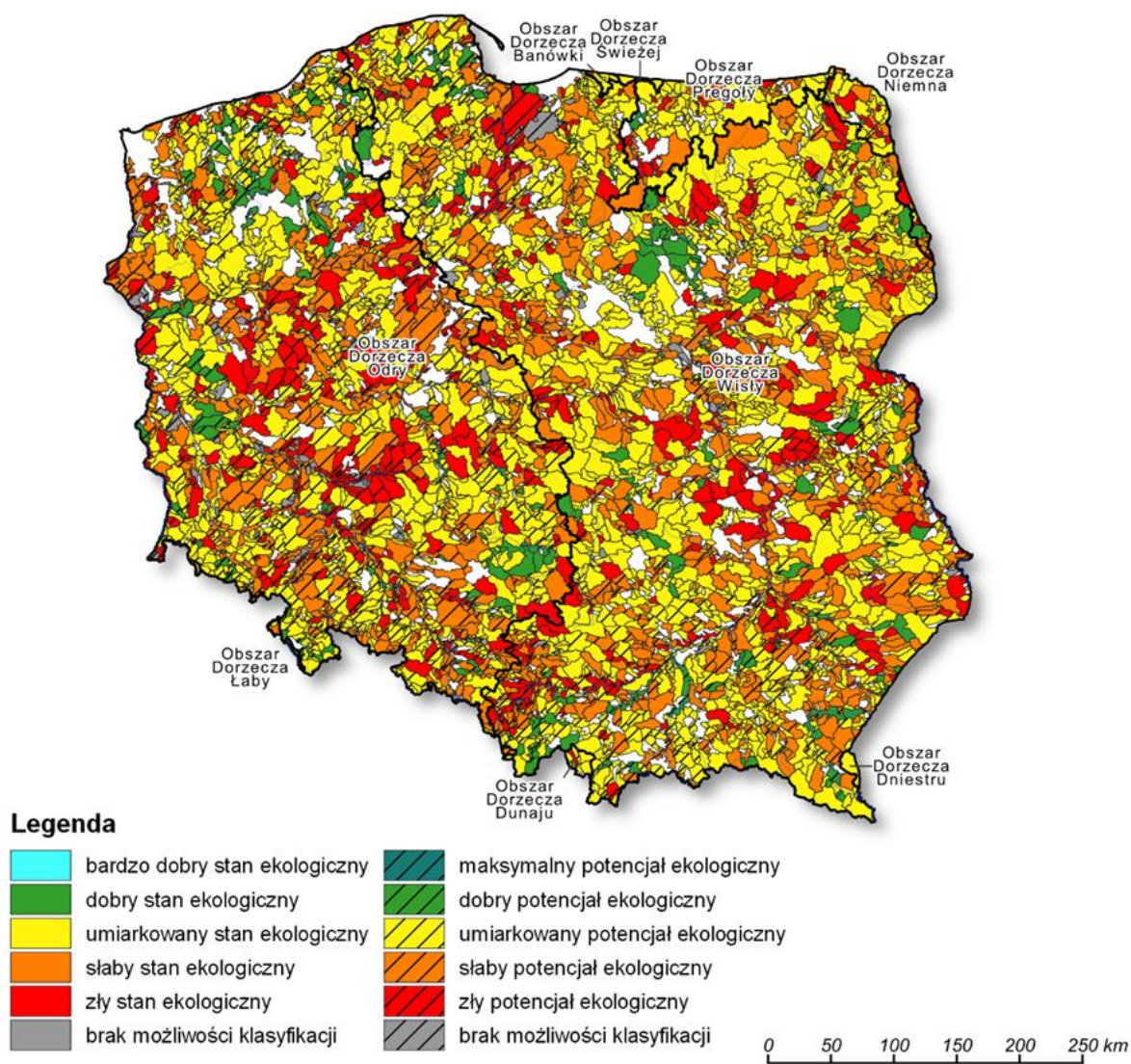
Stan chemiczny w okresie 2016-2021 badany był w 2638 JCWP, z czego w 319 JCWP (12,1%) stwierdzono dobry stan chemiczny, a w 2311 JCWP (87,6%) stwierdzono stan poniżej dobrego (w przypadku 0,3% było możliwości wykonania klasyfikacji).

Stan chemiczny prawie wszystkich badanych rzek jest zły, przy czym zawsze przynajmniej jednym z parametrów o tym decydujących jest zawartość bromowanych difenylesterów (pBDE) w tkankach ryb. Wartość graniczna stanu dobrego dla tej grupy substancji jest ustalona na poziomie, który jest przekraczany obecnie w tkankach ryb z całego świata.

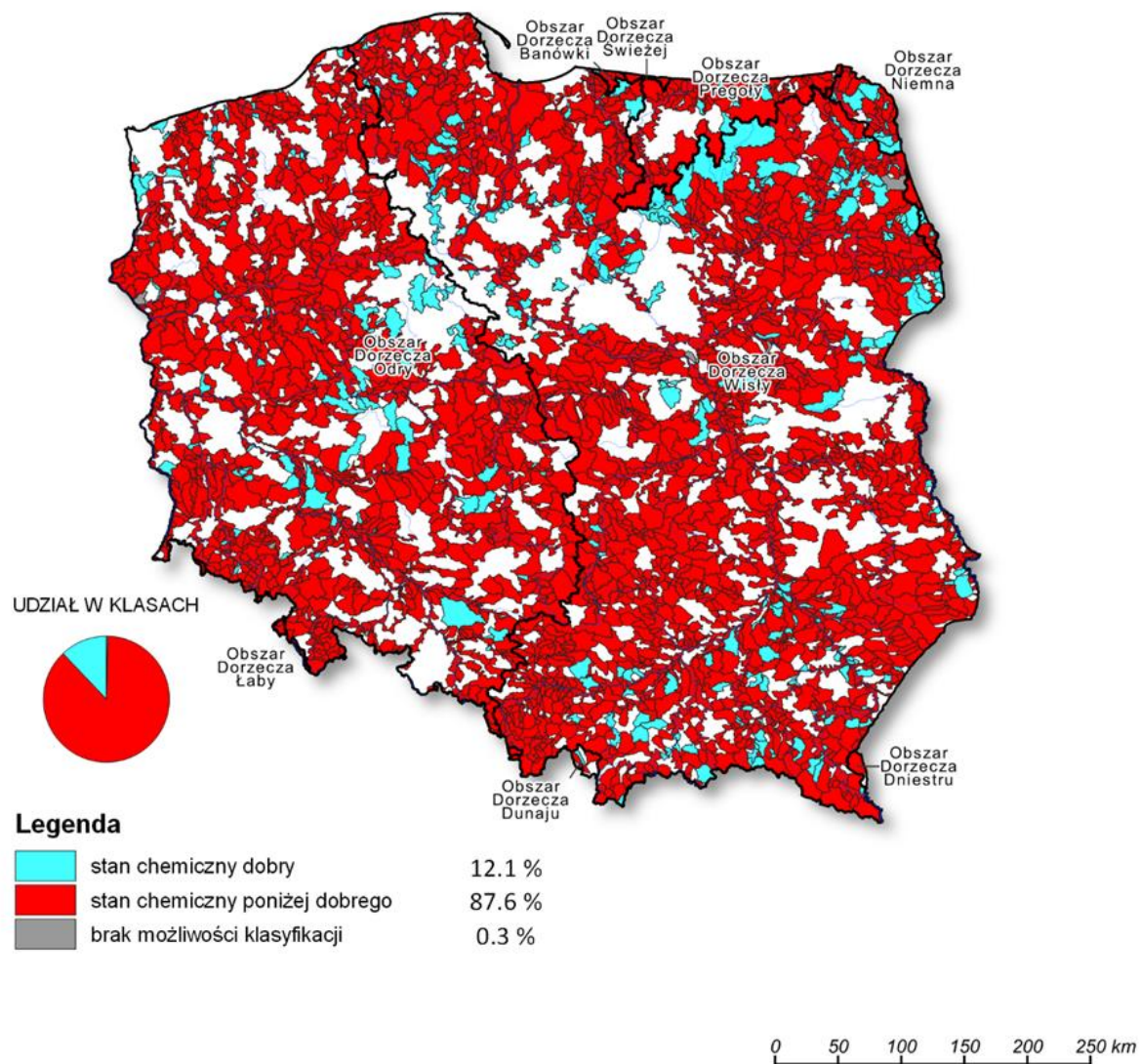
Ocenie ogólnego stanu JCWP rzecznych poddano 3685 JCWP rzecznych, z czego tylko w przypadku 13 (0,4%) stwierdzono stan dobry, natomiast w 3487 (94,6%) stwierdzono stan zły, dla 185 (5%) nie było możliwości wykonania oceny. Ocena stanu wód w przypadku braku informacji o stanie chemicznym wykonywana była tylko jeżeli klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego dała wynik poniżej dobrego. Stan dla takich JCWP ustalano jako zły. Najwięcej JCWP oceniono w obszarach dorzeczy Wisły i Odry, co wynika z ich powierzchni.

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Obszar dorzecza									łącznie
		Wisły	Odry	Dniestru	Dunaju	Bańówki	Łąby	Niemna	Pregoły	Świeżej	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	Dobry	86	43	0	0	0	1	3	1	0	134
	Umiarkowany	906	426	2	7	3	4	19	53	3	1423
	Słaby	424	208	0	0	2	1	8	15	0	658
	Zły	203	111	0	1	0	0	7	14	0	336
	Liczba naturalnych JCWP sklasyfikowanych	1619	789	2	8	5	6	37	83	3	2552
	Liczba naturalnych JCWP niesklasyfikowanych	40	56	0	0	0	0	0	1	0	97
	łącznie	1659	845	2	8	5	6	37	84	3	2649
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Dobry	36	37	0	0	0	0	0	0	0	73
	Umiarkowany	225	237	0	2	0	0	0	0	0	464
	Słaby	150	171	0	0	0	0	1	0	0	322
	Zły	55	84	0	0	0	0	0	1	0	140
	Liczba silnie zmienionych/ sztucznych JCWP sklasyfikowanych	466	529	0	2	0	0	1	1	0	999
	Liczba silnie zmienionych/ sztucznych JCWP niesklasyfikowanych	9	20	0	0	0	0	0	1	0	30
	łącznie	475	549	0	2	0	0	1	2	0	1029
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	219	76	0	1	2	0	14	7	0	319
	Poniżej dobrego	1378	831	1	5	3	7	24	59	3	2311
	Liczba JCWP sklasyfikowanych	1597	907	1	6	5	7	38	66	3	2630
	Liczba JCWP niesklasyfikowanych	3	5	0	0	0	0	0	0	0	8
	łącznie	1600	912	1	6	5	7	38	66	3	2638
Ocena stanu	Dobry	10	1	0	0	0	0	2	0	0	13
	Zły	2049	1291	2	10	5	7	36	84	3	3487
	Liczba JCWP sklasyfikowanych	2059	1292	2	10	5	7	38	84	3	3500
	Liczba JCWP z brakiem możliwości oceny stanu na podstawie monitoringu	80	103	0	0	0	0	0	2	0	185
	łącznie	2139	1395	2	10	5	7	38	86	3	3685

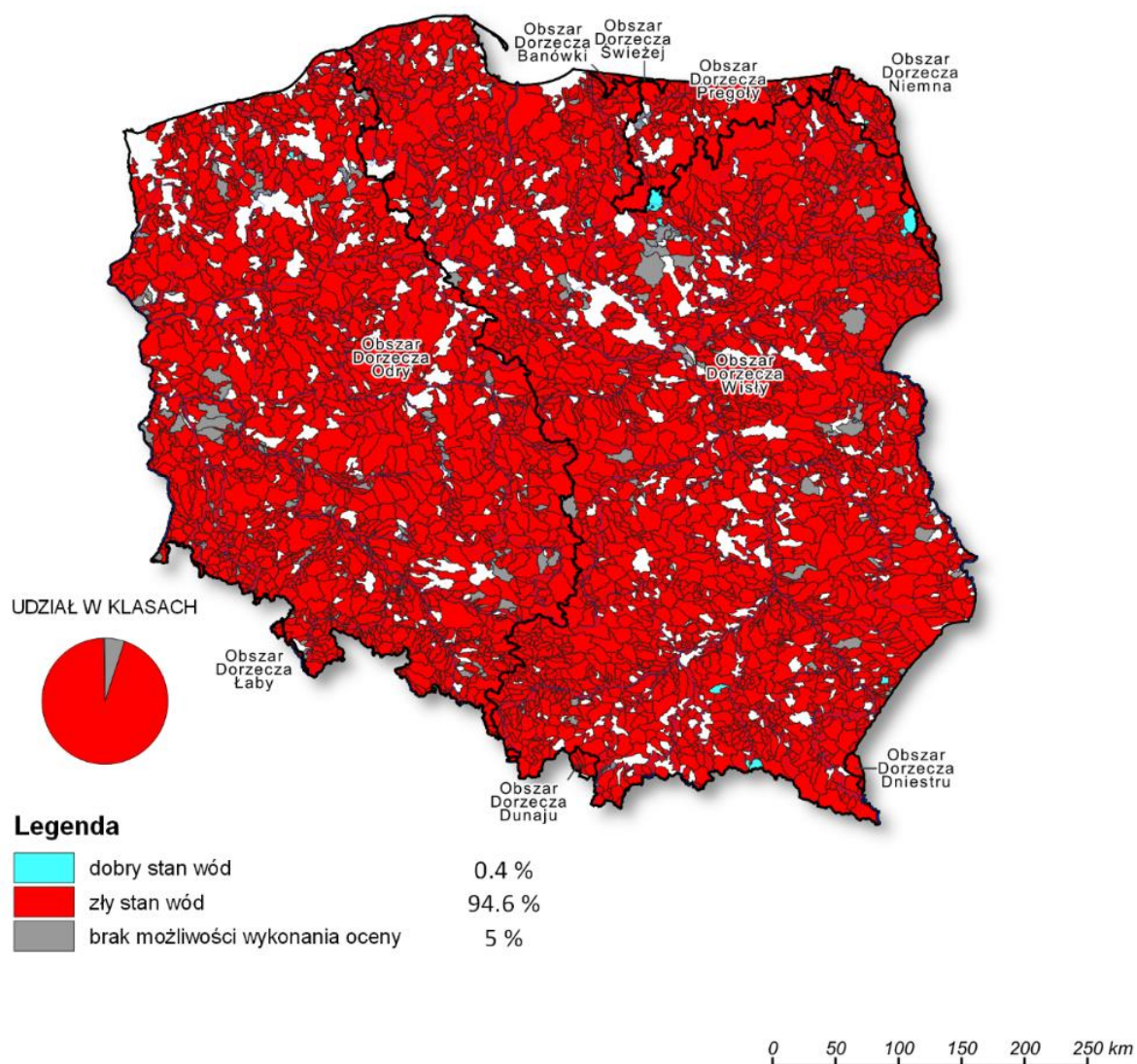
Tabela 2 Wyniki oceny stanu JCWP rzecznych na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 r. (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Rysunek 2 Klasyfikacja stanu i potencjału ekologicznego JCWP rzecznych w podziale na obszary dorzeczy wykonana na podstawie monitoringu

Rysunek 3 Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP rzecznych w podziale na obszary dorzeczy wykonana na podstawie monitoringu

Rysunek 4 Ocena stanu wód JCWP rzecznych w podziale na obszary dorzeczy wykonana na podstawie monitoringu

Klasyfikacja i ocena JCWP rzecznych wykonana metodą przeniesienia

W przypadku JCWP rzecznych, w których z różnych względów nie wykonano badań w reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym danej JCWP w latach 2016 - 2021, klasyfikacja i/lub ocena nie były na tej podstawie możliwe. Klasyfikacja tych JCWP została przeprowadzona metodą przeniesienia.

Wśród dziewięciu obszarów dorzeczy, w których wykonywana była klasyfikacja i ocena stanu wód metodą przeniesienia, JCWP rzeczne w obszarach dorzeczy Wisły i Odry stanowiły 96% wszystkich ocenianych JCWP rzecznych. W przypadku Wisły ocenie stanu podlegało 602 JCWP rzecznych (55% wszystkich ocenianych JCWP), zaś w przypadku Odry wartość ta wyniosła 442 JCWP (41%). W pozostałych obszarach dorzeczy liczba ocenianych JCWP rzecznych wyniosła 36 JCWP w przypadku Przeglądu oraz po 1 JCWP w pozostałych obszarach dorzeczy (w przypadku Banówki wszystkie JCWP zostały ocenione na podstawie monitoringu i nie było konieczności wykonania przeniesienia) (tab. 3).

W ocenie stanu JCWP rzecznych dokonanych metodą przeniesienia stan ogólny zły wskazano w 99,2% wszystkich JCWP natomiast dobry stan wód wskazano w 0,8 % JCWP.

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Obszar dorzecza									łącznie
		Wisły	Odry	Dniestru	Dunaju	Banówki	Łąby	Niemna	Pregoły	Świeżej	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Dobry	15	10	0	0	0	0	0	0	0	94
	Umiarkowany	322	178	1	1	0	0	1	19	1	523
	Słaby	92	90	0	0	0	1	0	0	0	183
	Zły	52	39	0	0	0	0	0	11	0	102
	Liczba ocenionych naturalnych JCWP	481	317	1	1	0	1	1	30	1	903
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Dobry	7	3	0	0	0	0	0	0	0	38
	Umiarkowany	35	39	0	0	0	0	0	2	0	76
	Słaby	25	19	0	0	0	0	0	0	0	44
	Zły	2	9	0	0	0	0	0	3	0	14
	Liczba ocenionych silnie zmienionych/ sztucznych JCWP	69	70	0	0	0	0	0	5	0	172
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	36	23	0	0	0	0	0	2	0	61
	Poniżej dobrego	358	311	0	0	0	1	1	14	1	686
	Liczba ocenionych JCWP	394	334	0	0	0	1	1	16	1	753
Ocena stanu	Dobry	7	2	0	0	0	0	0	0	0	9
	Zły	595	440	1	1	0	1	1	36	1	1076
	Liczba ocenionych JCWP	602	442	1	1	0	1	1	36	1	1085

Tabela 3 Wyniki oceny stanu JCWP rzecznych dokonanej na podstawie przeniesienia (źródło: GIOŚ/PMŚ)

Klasyfikacja i ocena JCWP rzecznych wykonana na podstawie monitoringu zsumowana z wynikami klasyfikacji przeprowadzonej metodą przeniesienia

Poniżej przedstawiono klasyfikację JCWP rzecznych w oparciu o wyniki klasyfikacji otrzymanej na podstawie monitoringu zsumowane z wynikami klasyfikacji przeprowadzonej metodą przeniesienia oceny z JCWP monitorowanych na niemonitorowane w okresie 2016-2021 oraz na JCWP, dla których wykonanie oceny na podstawie danych monitoringowych z lat 2016-2021 nie było możliwe.

Wśród dziewięciu dorzeczy, w których wykonywana była klasyfikacja i ocena stanu wód, JCWP rzeczne w obszarach dorzecza Wisły i Odry stanowiły 95,9% wszystkich ocenianych JCWP rzecznych. W przypadku Wisły ocenie podlegało 2661 JCWP rzecznych (58% wszystkich ocenianych JCWP), zaś w przypadku Odry wartość ta wyniosła 1734 JCWP (38%). W pozostałych obszarach dorzecza liczba ocenianych JCWP rzecznych wahała się od 120 dla Pregoły do 3 dla Dniestru, w obszarze dorzecza Dunaju oceniono 11 JCWP, Banówki 5 JCWP, Łąby 8 JCWP, Niemna oceniono 39 JCWP, natomiast w obszarze dorzecza Świeżej oceniono 4 JCWP (tab. 4).

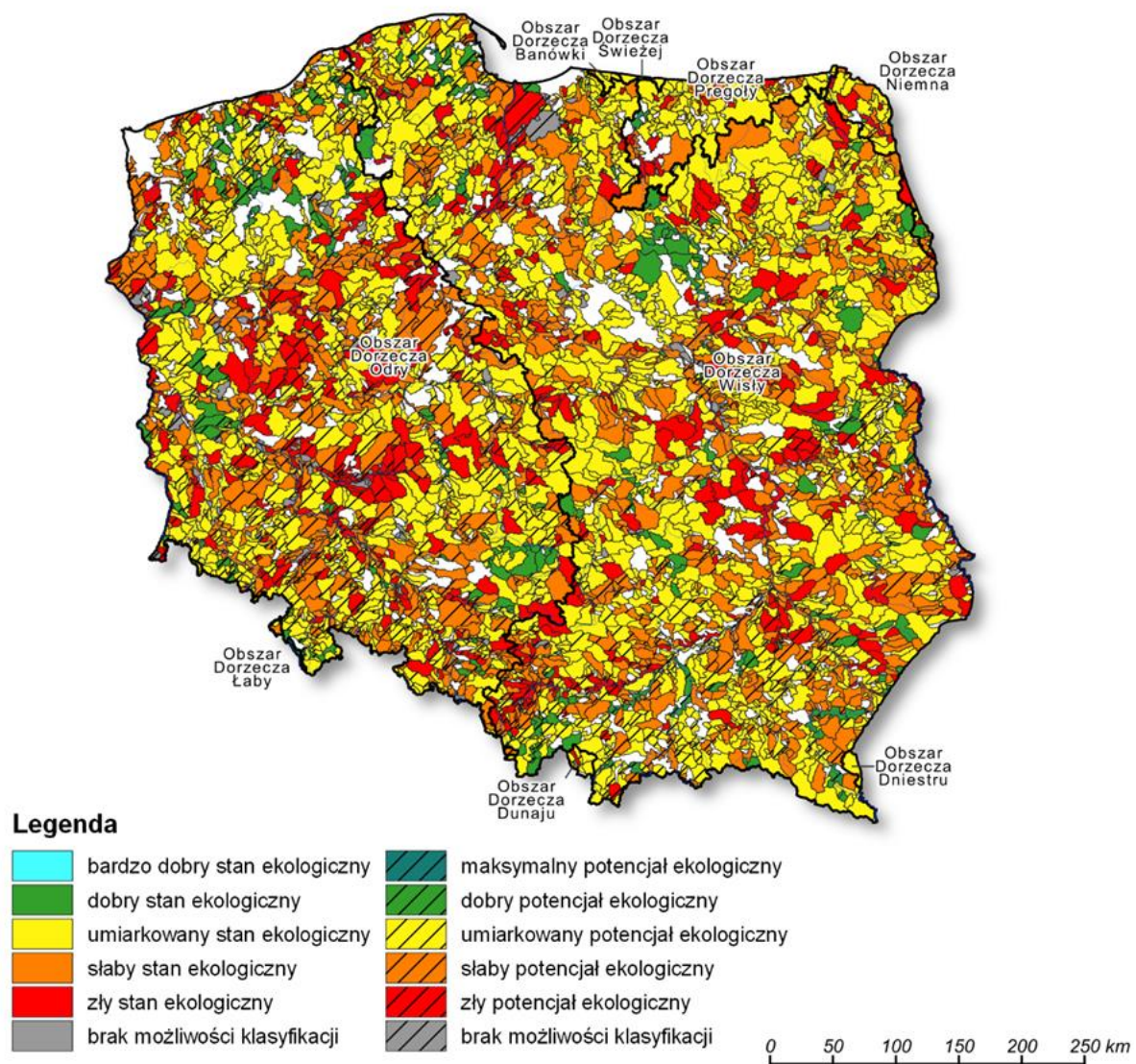
W przypadku obszarów dorzecza Wisły i Odry odnotowano zbliżone udziały procentowe JCWP w poszczególnych klasach stanu. Stan/potencjał ekologiczny co najmniej dobry stwierdzono w 5,5% JCWP rzecznych w obszarze dorzecza Wisły, tj. w 144 JCWP z 2635 klasyfikowanych. W obszarze dorzecza Odry udział JCWP o stanie co najmniej dobrym również wyniósł 5,5 % (94 JCWP z 1705 klasyfikowanych). Wśród nich odnotowano 1 JCWP o bardzo dobrym stanie ekologicznym (rys. 5).

W przypadku klasyfikacji stanu chemicznego korzystniej przedstawia się stan wód w obszarze dorzecza Wisły, gdzie 12,8 % ocenionych JCWP sklasyfikowano jako posiadające stan chemiczny dobry. W obszarze dorzecza Odry wartość ta wyniosła 8 % ocenionych JCWP (rys. 6).

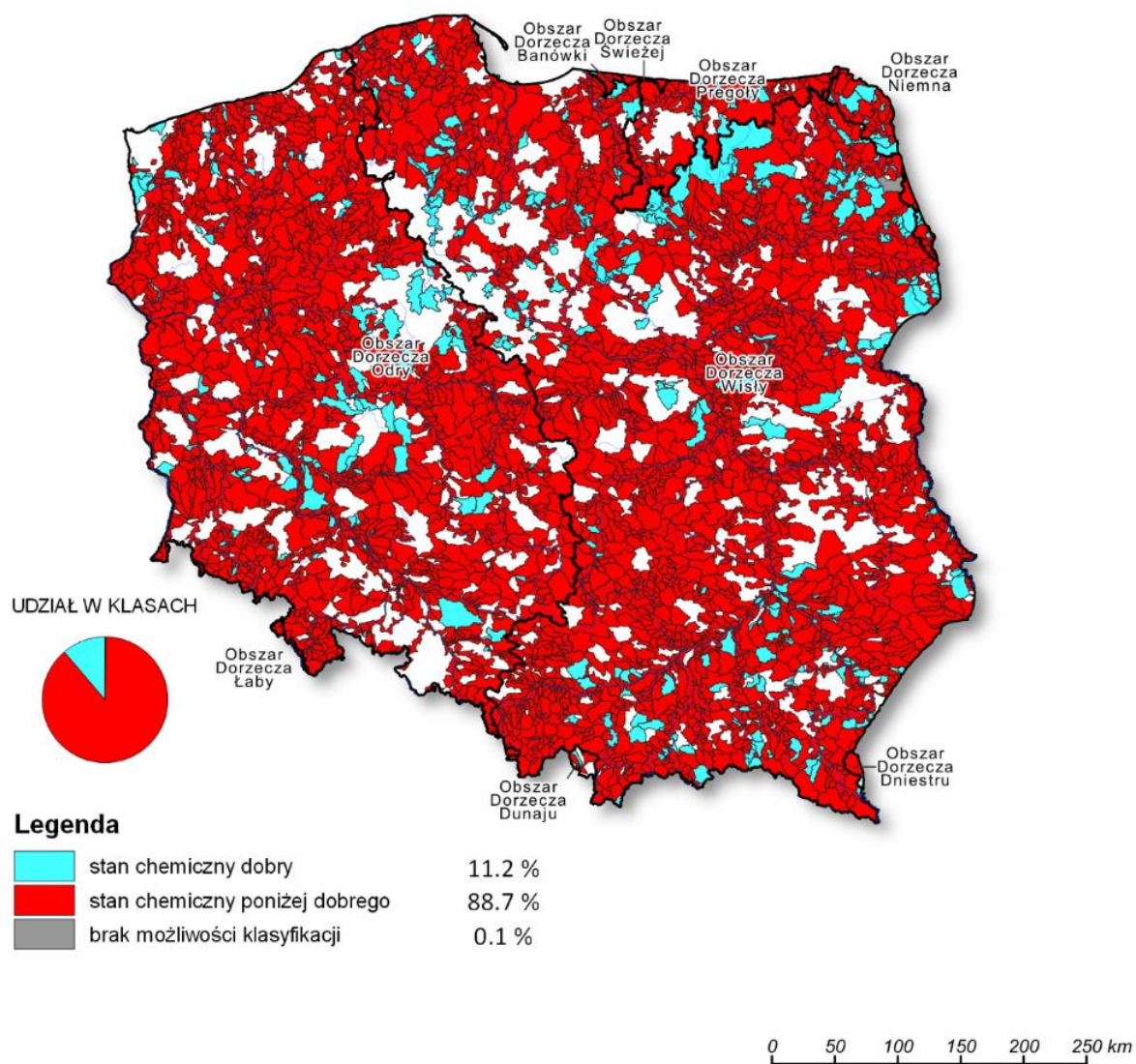
Po zsumowaniu wyników klasyfikacji i oceny JCWP rzecznych dokonanych na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 oraz oceny wykonanej metodą przeniesienia stan ogólny zły wskazano w 99,5 % wszystkich JCWP natomiast dobry stan wód wskazano w 0,5 % JCWP.

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Obszar dorzecza									Łącznie
		Wisły	Odry	Dniestru	Dunaj	Banówki	Łąby	Niemna	Pregoły	Świeżej	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	Dobry	101	53	0	0	0	1	3	1	0	159
	Umiarkowany	1228	604	3	8	3	4	20	72	4	1946
	Słaby	516	298	0	0	2	2	8	15	0	841
	Zły	255	150	0	1	0	0	7	25	0	438
	Liczba ocenionych naturalnych JCWP	2100	1106	3	9	5	7	38	113	4	3385
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Dobry	43	40	0	0	0	0	0	0	0	83
	Umiarkowany	260	276	0	2	0	0	0	2	0	540
	Słaby	175	190	0	0	0	0	1	0	0	366
	Zły	57	93	0	0	0	0	0	4	0	154
	Liczba ocenionych silnie zmienionych/sztucznych JCWP	535	599	0	2	0	0	1	6	0	1143
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	255	99	0	1	2	0	14	9	0	380
	Poniżej dobrego	1736	1142	1	5	3	8	25	73	4	2997
	Liczba ocenionych JCWP	1991	1241	1	6	5	8	39	82	4	3377
Ocena stanu	Dobry	17	3	0	0	0	0	2	0	0	22
	Zły	2644	1731	3	11	5	8	37	120	4	4563
	Liczba ocenionych JCWP	2661	1734	3	11	5	8	39	120	4	4585

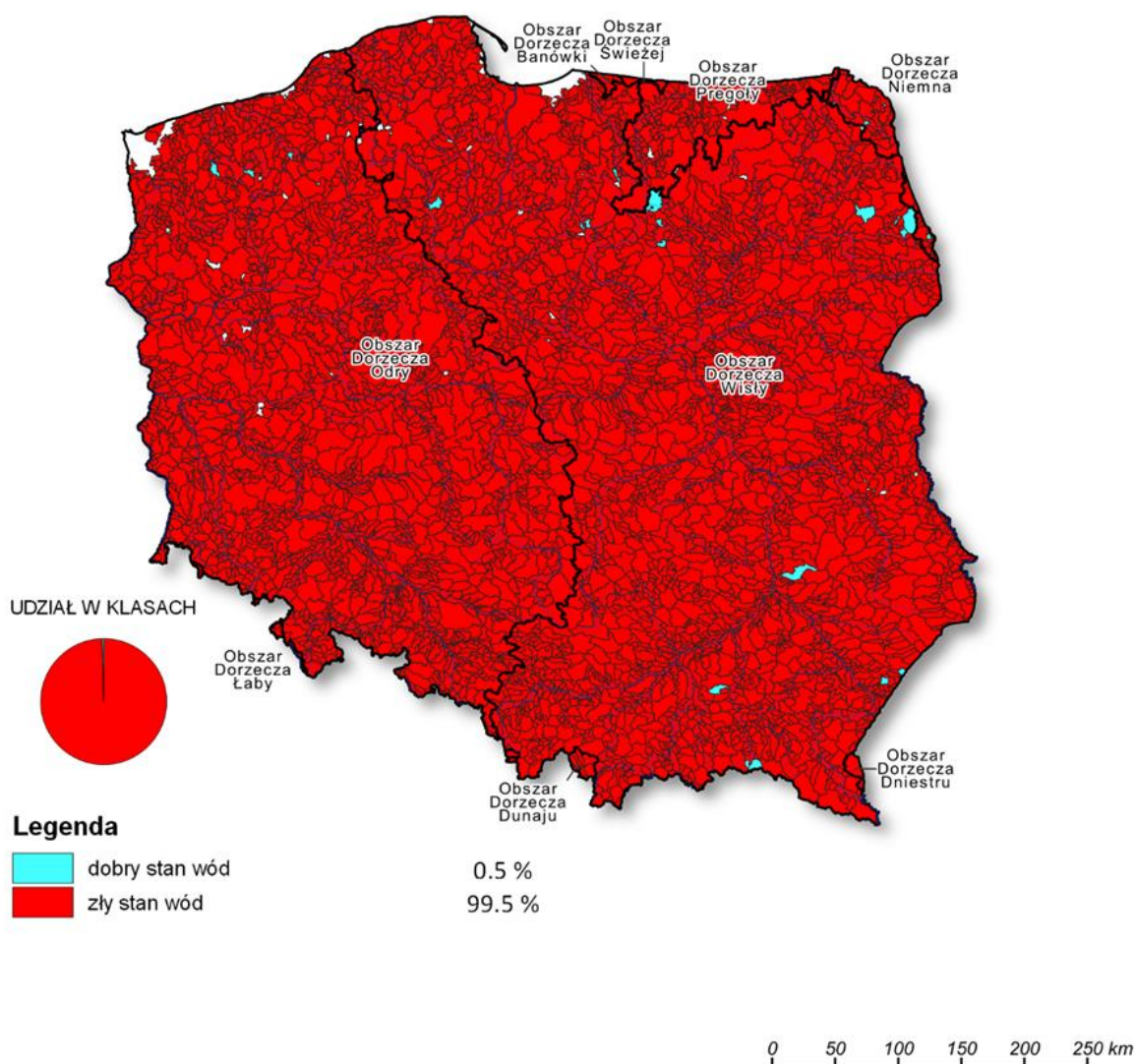
Tabela 4 Zsumowane wyniki oceny stanu JCWP rzecznych wykonanej na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 oraz oceny dokonanej na podstawie przeniesienia
(źródło: GIOŚ/PMŚ).

Rysunek 5 Klasyfikacja stanu i potencjału ekologicznego JCWP rzecznych w podziale na obszary dorzeczy

Rysunek 6 Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP rzecznych w podziale na obszary dorzeczy.

Rysunek 7 Ocena stanu wód JCWP rzecznych w podziale na obszary dorzeczy.

Programy monitoringu wód od roku 2022 realizowane są w oparciu o II aktualizacje Planów gospodarowania wodami, obowiązujące w latach 2022-2027. W dokumentach tych określono m.in. wykaz 3116 JCWP rzecznych nie będących zbiornikami zaporowymi oraz 45 JCWP rzecznych będących zbiornikami zaporowymi.

W roku 2023 nie została dokonana ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych za rok 2022, a wyłącznie klasyfikacja wskaźników jakości wód, zgodnie z § 14 rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. Do klasyfikacji wskaźników jakości wód użyto wskaźników z monitoringu za rok 2022. Tabela zawierająca wyniki klasyfikacji wskaźników jakości jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych badanych w roku 2022 jest dostępna na stronie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska⁶.

⁶ <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/RIVERS/88>

2.1.2. Stan wód jezior

W 2022 r. wykonano klasyfikację i ocenę stanu JCWP jeziornych na 2 sposoby: na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 oraz metodą przeniesienia tj. w przypadku JCWP, w których z różnych względów nie wykonano badań w reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym i klasyfikacja i/lub ocena nie były na tej podstawie możliwe, dana JCWP została oceniona za pomocą metodyki przeniesienia ocen i klasyfikacji.

Klasyfikacja i ocena JCWP jeziornych na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021

W latach 2016-2021 monitoringiem zostało objętych 891 JCWP jeziornych, dla których przeprowadzono ogólną ocenę stanu, przy czym liczba JCWP jeziornych monitorowanych w poszczególnych dorzeczach wahała się od 406 w obszarze dorzecza Wisły do 36 w obszarach dorzeczy Niemna i Świeżej (tab. 5).

Wśród 720 JCWP jeziornych wyznaczonych jako naturalne 1 jezioro osiągnęło bardzo dobry stan ekologiczny, 92 – dobry stan ekologiczny, a pozostałe 548 nie osiągnęło oczekiwanego stanu ekologicznego (321 osiągnęły umiarkowany stan ekologiczny, 143 – słaby stan ekologiczny, a 84 – zły stan ekologiczny, dla 79 JCWP jeziornych nie było możliwości wykonania klasyfikacji. W ujęciu krajowym, wśród ocenionych naturalnych JCWP jeziornych bardzo dobry i dobry stan ekologiczny osiągnęło 12,9 %. Wśród silnie zmienionych JCWP potencjał dobry osiągnęło 10,1% ocenionych JCWP, brak jest JCWP z maksymalnym potencjałem ekologicznym.

W skali całego kraju najwięcej jezior ma stan/potencjał umiarkowany – 43 %, natomiast w stanie/potencjale ekologicznym słabym i złym znajduje się 33,6 % JCWP jeziornych.

Wskaźnikiem biologicznym służącym ocenie stanu lub potencjału ekologicznego, który najczęściej przekraczał normy środowiskowe dla JCWP jeziornych był przede wszystkim opisujący stan fitoplanktonu indeks PMPL (410 JCWP na 722 JCWP jeziornych, dla których opracowana klasyfikacja elementów biologicznych wskazywała na stan lub potencjał ekologiczny poniżej dobrego) oraz w 21,2% przypadków indeks LMI opisujący stan makrobezkręgowców bentosowych. Stan makrofity i ichtiofauny w nieco ponad połowie sklasyfikowanych przypadków był co najmniej dobry.

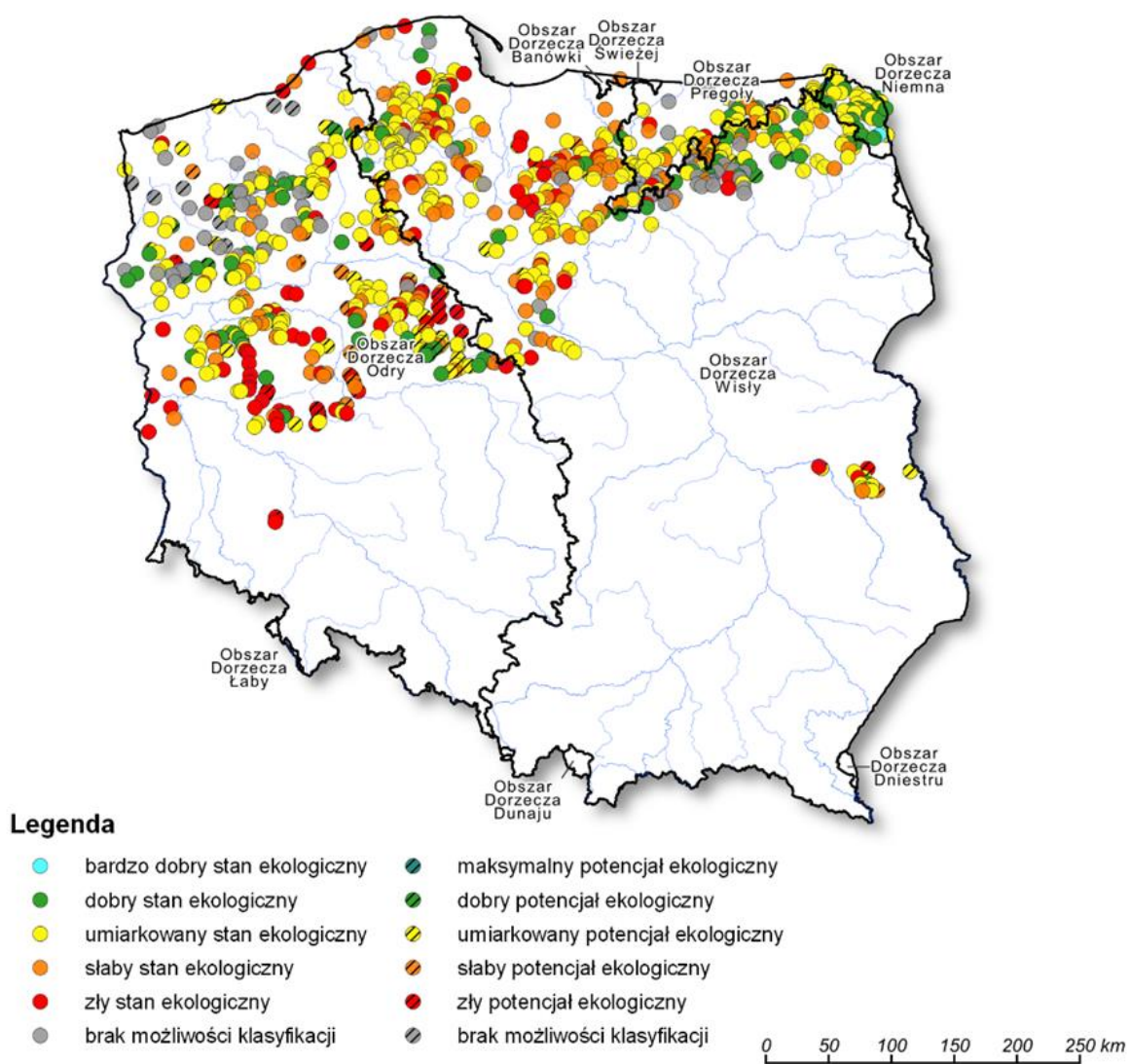
Klasyfikacja stanu chemicznego dla 712 JCWP jeziornych, w których badane były wskaźniki chemiczne charakteryzujące występowanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, wskazuje że w 71 stwierdzono dobry stan chemiczny (10%), a w 641 (90%) stan poniżej dobrego.

Stan chemiczny prawie wszystkich badanych jezior jest zły, przy czym zawsze przynajmniej jednym z parametrów o tym decydujących jest zawartość bromowanych difenylesterów (pBDE) w tkankach ryb. Wartość graniczna stanu dobrego dla tej grupy substancji jest ustalona na poziomie, który jest przekraczany współcześnie w tkankach ryb z całego świata.

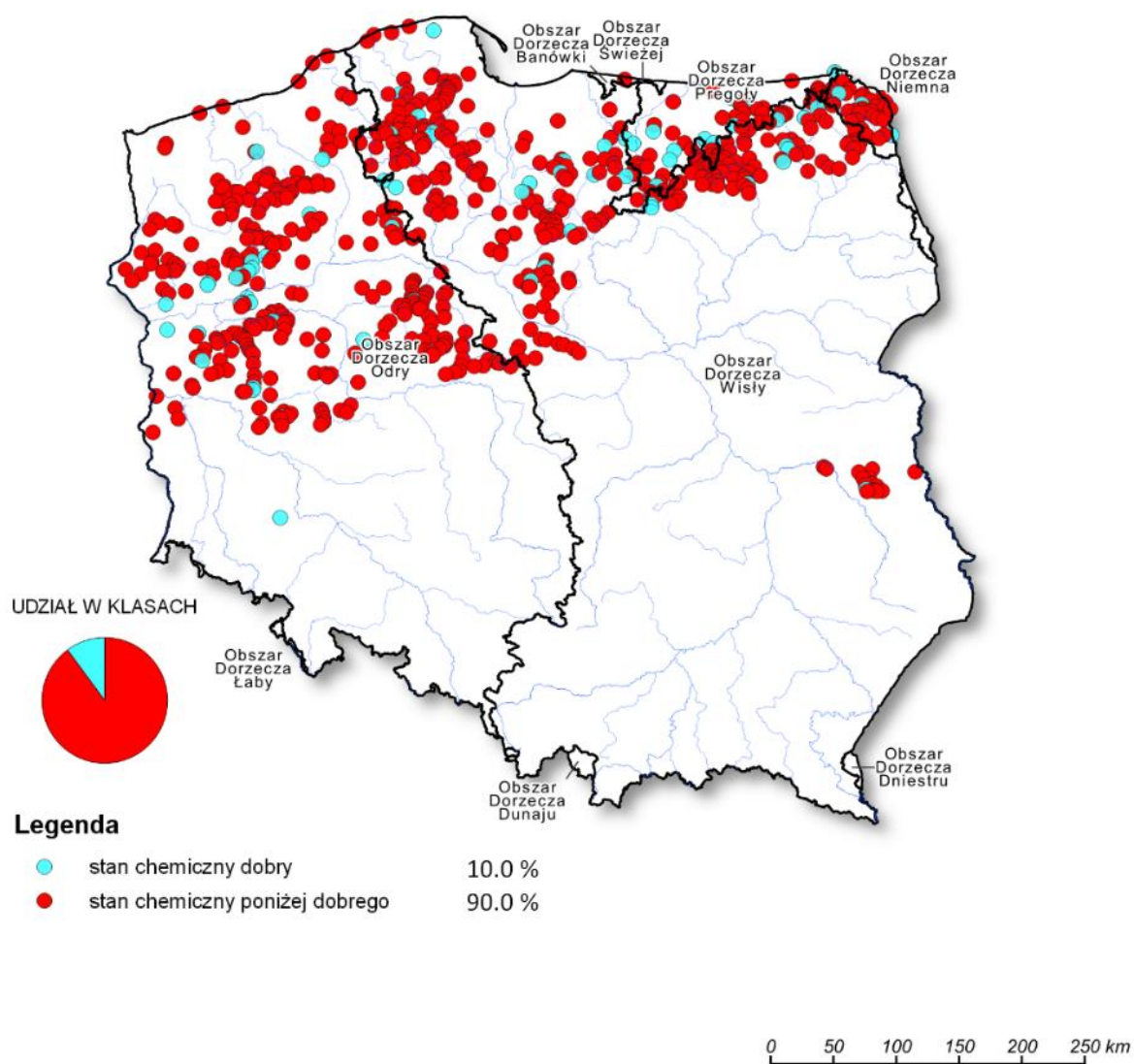
Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych została wykonana dla 825 spośród 891 JCWP jeziornych, które były monitorowane w latach 2016-2021. Wykazała ona, że tylko 8 JCWP jeziornych charakteryzowało się dobrym stanem (0,9 % JCWP). Stan 817 JCWP jeziornych (91,7 % monitorowanych) został określony jako zły, dla 66 JCWP nie było możliwości wykonania oceny.

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Obszar dorzecza					łącznie
		Wisły	Odry	Niemna	Pregoły	Świeżej	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	0	1	0	0	1
	Dobry	36	33	17	6	0	92
	Umiarkowany	160	111	18	32	0	321
	Słaby	87	42	0	13	1	143
	Zły	38	43	0	3	0	84
	Liczba naturalnych JCWP sklasyfikowanych	321	229	36	54	1	641
	Liczba naturalnych JCWP niesklasyfikowanych	36	33	0	10	0	79
	łącznie	357	262	36	64	1	720
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0	0
	Dobry	2	10	0	0	0	12
	Umiarkowany	11	29	0	1	0	41
	Słaby	3	22	0	0	0	25
	Zły	3	27	0	0	0	30
	Liczba silnie zmienionych JCWP sklasyfikowanych	19	88	0	1	0	108
	Liczba silnie zmienionych JCWP niesklasyfikowanych	0	11	0	0	0	11
	łącznie	19	99	0	1	0	119
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	30	27	3	11	0	71
	Poniżej dobrego	296	273	33	38	1	641
	Liczba JCWP sklasyfikowanych	326	300	36	49	1	712
	Liczba JCWP niesklasyfikowanych	0	0	0	0	0	0
	łącznie	326	300	36	49	1	712
Ocena stanu	Dobry	4	3	0	1	0	8
	Zły	364	356	36	60	1	817
	Liczba JCWP sklasyfikowanych	368	359	36	61	1	825
	Liczba JCWP z brakiem możliwości oceny stanu na podstawie monitoringu	15	47	0	4	0	66
	łącznie	383	406	36	65	1	891

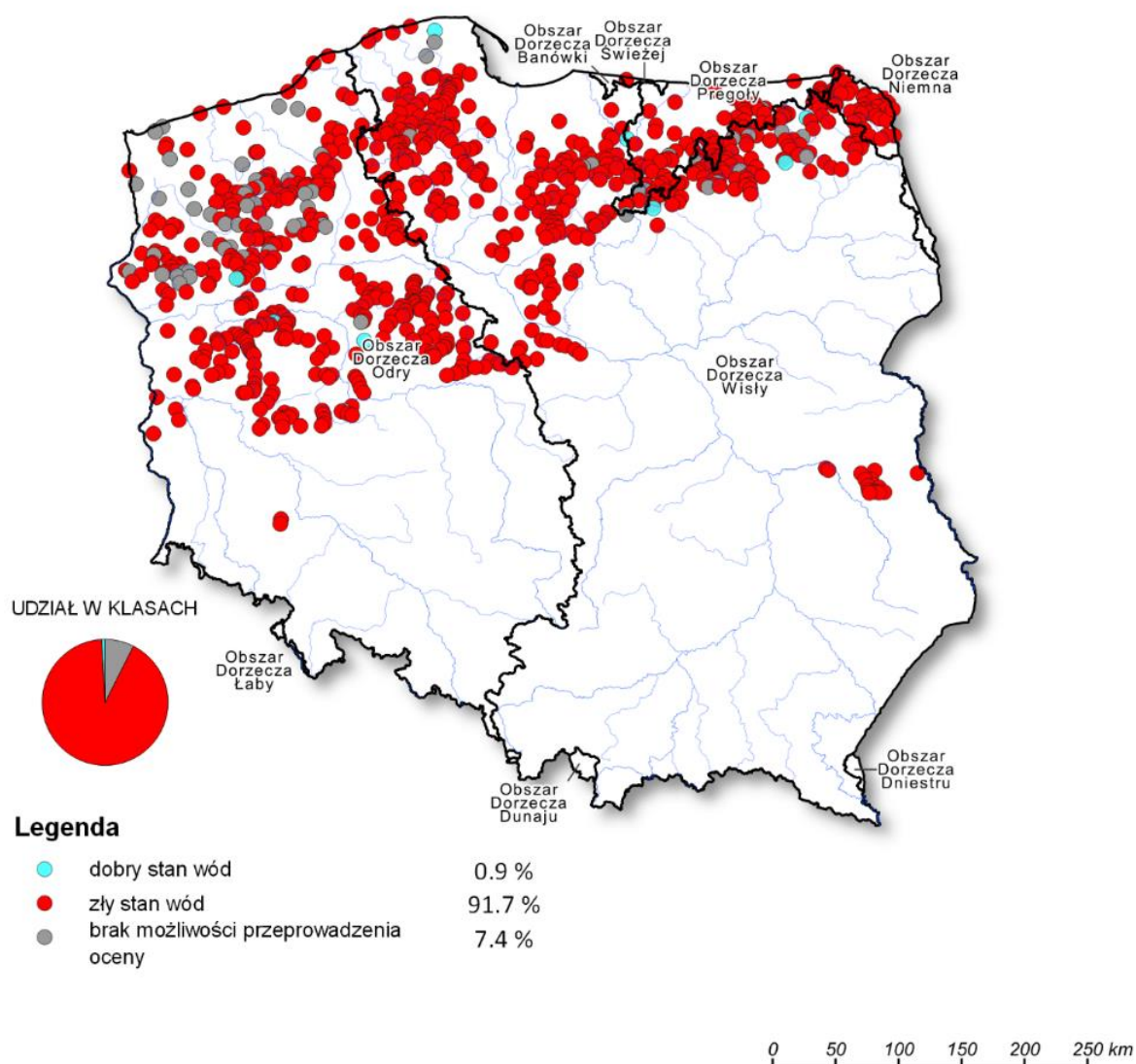
Tabela 5 Wyniki oceny stanu JCWP jeziornych na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Rysunek 8 Klasyfikacja stanu i potencjału ekologicznego JCWP jeziornych w podziale na obszary dorzeczy wykonana na podstawie monitoringu.

Rysunek 9 Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP jeziornych w podziale na obszary dorzeczy wykonana na podstawie monitoringu.

Rysunek 10 Ocena stanu wód JCWP jeziornych w podziale na obszary dorzeczy wykonana na podstawie monitoringu.

Klasyfikacja i ocena JCWP jeziornych metodą przeniesienia

Ogólną ocenę stanu dokonaną metodą przeniesienia przeprowadzono dla 219 jezior, liczba JCWP jeziornych ocenionych tą metodą w poszczególnych obszarach dorzeczy wyniosła 116 JCWP w przypadku Wisły, 63 JCWP - Odra oraz 40 - Pregoly.

Udział jezior sklasyfikowanych w stanie/potencjale ekologicznym co najmniej dobrym wynosił 19,2 % w skali całego kraju, w stanie/potencjale umiarkowanym – 52,5%, w stanie/potencjale ekologicznym słabym i złym – 28,3 %.

Udział jezior sklasyfikowanych w stanie chemicznym dobrym wyniósł 16,50 % w skali całego kraju, w stanie chemicznym poniżej dobrego – 83,5 %. W obszarze dorzecza Wisły udział jezior w stanie chemicznym dobrym wyniósł 16,5 %, natomiast w obszarze dorzecza Odry udział jezior w tym stanie wyniósł 11,7 %.

Udział jezior ocenionych metodą przeniesienia w skali całego kraju w stanie ogólnym dobrym wyniósł 1,8 %, w stanie ogólnym złym – 98,2 %.

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Obszar dorzecza					łącznie
		Wisły	Odry	Niemna	Pregoły	Świeżej	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	0	0	0	0	0
	Dobry	18	7	0	0	0	39
	Umiarkowany	61	23	0	28	0	112
	Słaby	15	9	0	10	0	34
	Zły	12	9	0	0	0	21
	Liczba ocenionych naturalnych JCWP	106	48	0	38	0	206
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0	0
	Dobry	0	2	0	0	0	3
	Umiarkowany	1	2	0	0	0	3
	Słaby	0	1	0	0	0	1
	Zły	0	6	0	0	0	6
	Liczba ocenionych silnie zmienionych JCWP	1	11	0	0	0	13
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	19	7	0	9	0	35
	Poniżej dobrego	96	53	0	28	0	177
	Liczba ocenionych JCWP	115	60	0	37	0	212
Ocena stanu	Dobry	4	0	0	0	0	4
	Zły	112	63	0	40	0	215
	Liczba ocenionych JCWP	116	63	0	40	0	219

Tabela 6 Wyniki oceny stanu JCWP jeziornych wykonana metodą przeniesienia (źródło: GIOŚ/PMS).

Klasyfikacja i ocena JCWP jeziornych wykonana na podstawie monitoringu zsumowana z wynikami klasyfikacji przeprowadzonej metodą przeniesienia

Poniżej przedstawiono klasyfikację JCWP jeziornych w oparciu o wyniki klasyfikacji otrzymanej na podstawie monitoringu zsumowane z wynikami klasyfikacji przeprowadzonej metodą przeniesienia oceny z JCWP monitorowanych na niemonitorowane w okresie 2016-2021 oraz na JCWP, dla których wykonanie oceny na podstawie danych monitoringowych z lat 2016-2021 nie było możliwe.

Ogólną ocenę stanu przeprowadzono dla 1044 jezior, przy czym liczba JCWP jeziornych ocenionych w poszczególnych obszarach dorzeczy wahała się od 484 dla Wisły do 36 dla Niemna i 1 dla Świeżej.

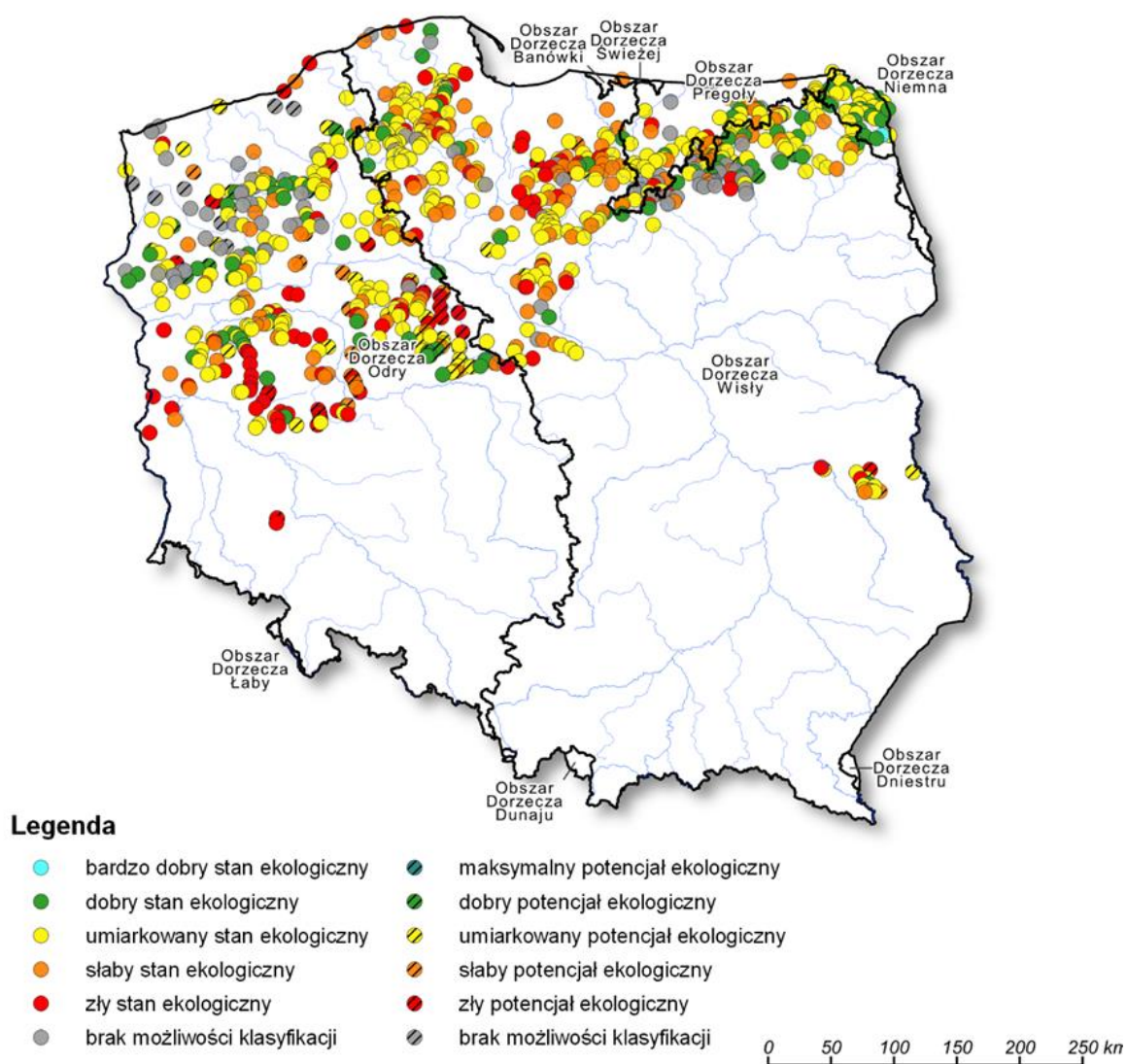
Udział jezior sklasyfikowanych w stanie/potencjale ekologicznym co najmniej dobrym wynosił 13,9 % w skali całego kraju, w stanie/potencjale umiarkowanym – 50 %, w stanie/potencjale ekologicznym słabym i złym – 36% .

Udział jezior sklasyfikowanych w stanie chemicznym dobrym wyniósł 11,5 % w skali całego kraju, w stanie chemicznym poniżej dobrego – 88,5 % (rys. 12).

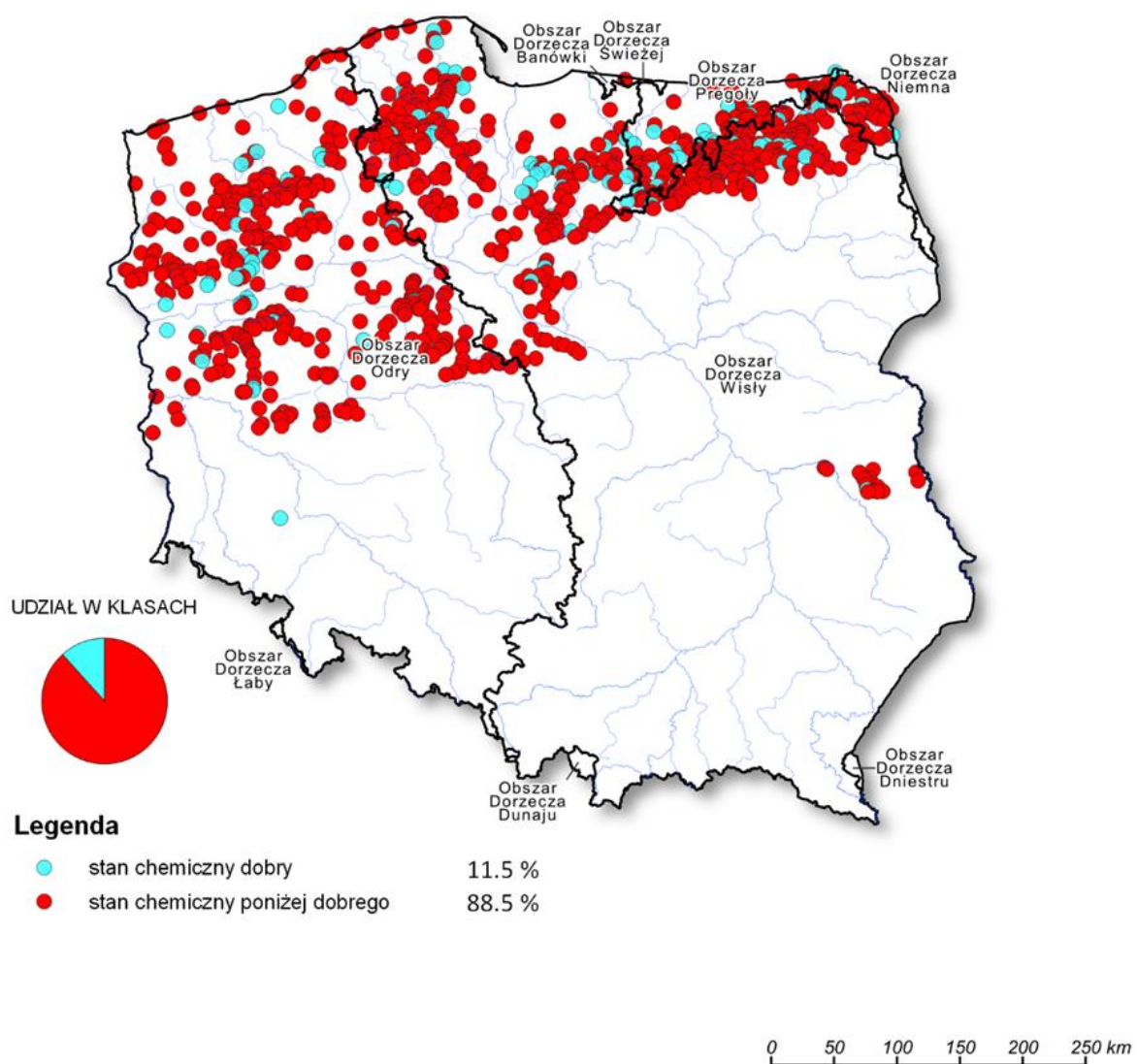
Udział jezior ocenionych w skali całego kraju w stanie ogólnym dobrym wyniósł 1,1 %, w stanie ogólnym złym – 98,9% .

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Obszar dorzecza					Łącznie
		Wisły	Odry	Niemna	Pregoły	Świeżej	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	0	1	0	0	1
	Dobry	54	40	17	6	0	117
	Umiarkowany	221	134	18	60	0	433
	Słaby	102	51	0	23	1	177
	Zły	50	52	0	3	0	105
	Liczba ocenionych naturalnych JCWP	427	277	36	92	1	833
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0	0
	Dobry	2	12	0	0	0	14
	Umiarkowany	12	31	0	1	0	44
	Słaby	3	23	0	0	0	26
	Zły	3	33	0	0	0	36
	Liczba ocenionych silnie zmienionych/sztucznych JCWP	20	99	0	1	0	120
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	49	34	3	20	0	106
	Poniżej dobrego	392	326	33	66	1	818
	Liczba ocenionych JCWP	441	360	36	86	1	924
Ocena stanu	Dobry	8	3	0	1	0	12
	Zły	476	419	36	100	1	1032
	Liczba ocenionych JCWP	484	422	36	101	1	1044

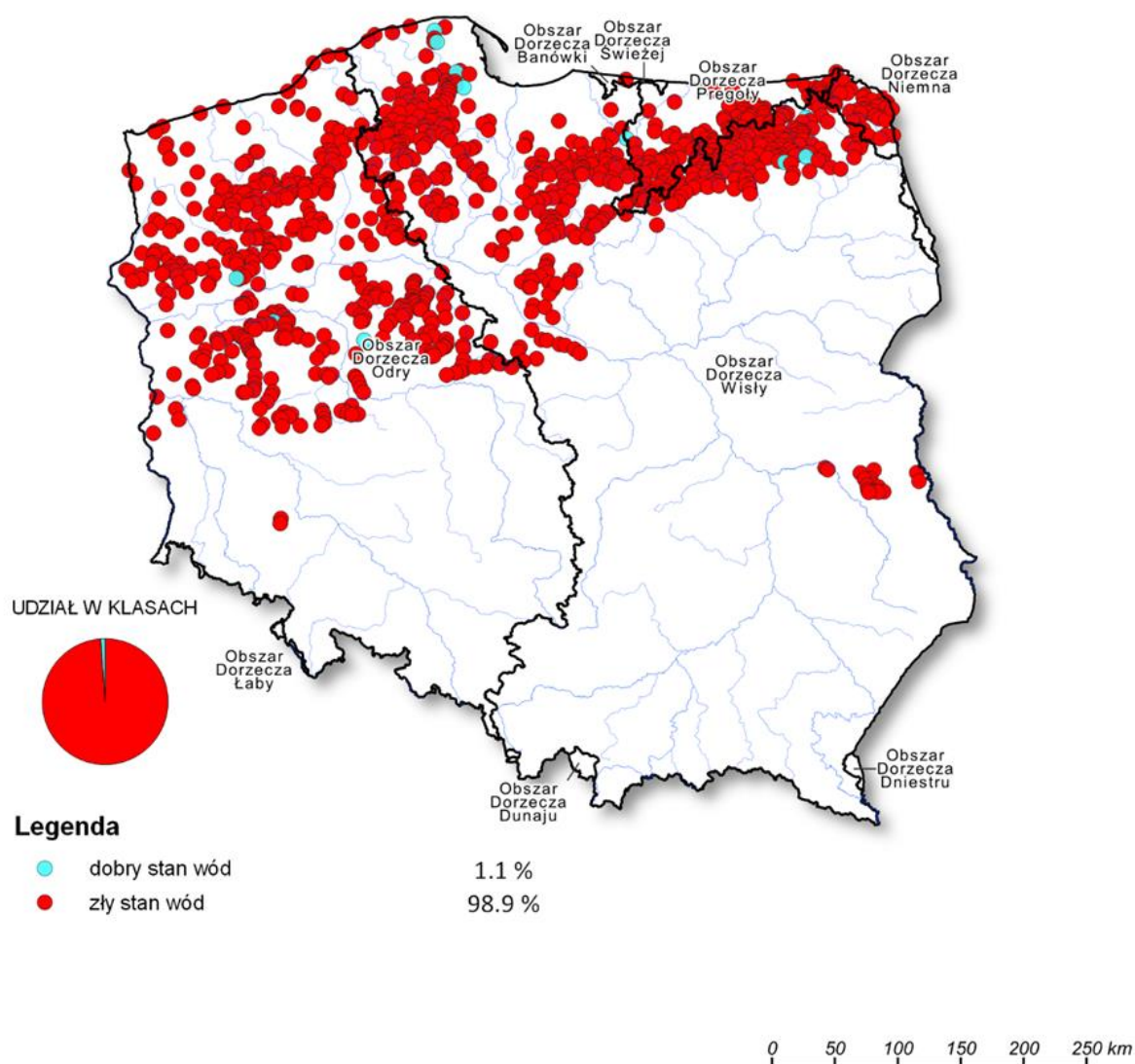
Tabela 7 Zsumowane wyniki oceny stanu JCWP jeziornych wykonanej na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2016-2021 oraz oceny dokonanej na podstawie przeniesienia (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Rysunek 11 Klasyfikacja stanu i potencjału ekologicznego JCWP jeziornych w podziale na obszary dorzeczy.

Rysunek 12 Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP jeziornych w podziale na obszary dorzeczy.

Rysunek 13 Ocena stanu wód JCWP jeziornych w podziale na obszary dorzeczy.

Programy monitoringu wód od roku 2022 realizowane są w oparciu o II aktualizację Planów gospodarowania wodami, obowiązujące w latach 2022-2027. W dokumentach tych określono m.in. wykaz 1068 JCWP jezior.

W roku 2023 nie została dokonana ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych za rok 2022, a wyłącznie klasyfikacja wskaźników jakości wód, zgodnie z § 14 rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. Do klasyfikacji wskaźników jakości wód użyto wskaźników z monitoringu za rok 2022. Tabela zawierająca wyniki klasyfikacji wskaźników jakości jednolitych części wód jeziornych badanych w roku 2022 jest dostępna na stronie GIOŚ⁷.

2.1.3. Stan wód przejściowych i przybrzeżnych

⁷ <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/LAKES/87>

Ocena jakości wód przejściowych i przybrzeżnych za lata 2016-2021 została przeprowadzona w 2022 roku w oparciu o wytyczne GIOŚ oraz rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. W ocenie wykorzystano dane pomiarowe z lat 2016-2021.

Jakość wód przejściowych i przybrzeżnych sklasyfikowano opierając się na ocenie przeprowadzonej w układzie jednolitych części wód, tj. 19 JCWP obowiązujących w IV cyklu gospodarowania wodami. Ocena stanu, lub potencjału ekologicznego JCWP wyznaczonych jako silnie zmienione, została wykonana na podstawie uśrednionych wartości wyników badań fizykochemicznych prób wody oraz wskaźników biologicznych takich jak chlorofil-a, multimetryczny indeks B dla makrobezkręgowców bentosowych oraz wskaźnik SI dla ichtiofauny, z poszczególnych stanowisk pomiarowych, zlokalizowanych na JCWP oraz wskaźnik SM1 dla makroglonów i roślin okrytozalążkowych.

W latach 2022 i 2023 kontynuowano program monitoringu ichtiofauny w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej Bałtyku, zgodnie z aktualizacją programu monitoringu wód morskich⁸. Ponadto, w 2021 roku został zakończony proces interkalibracji nowego wskaźnika do oceny stanu ichtiofauny w wodach przejściowych (PMFI – Polish Multimetric Fish Index, polski multimetryczny wskaźnik stanu ichtiofauny, opublikowany w Decyzji Interkalibracyjnej Komisji Europejskiej⁹ w lutym 2024 roku), który od cyklu gospodarowania wodami 2022-2027 zastąpił dotychczas stosowany wskaźnik SI (stan ichtiofauny).

Wynikowa ocena stanu i potencjału ekologicznego dla JCWP stanowi uśrednioną wartość ocen częściowych wykonanych dla elementów biologicznych, hydromorfologicznych oraz fizykochemicznych. Biologicznymi wskaźnikami jakości wód, które powodowały klasyfikację stanu lub potencjału ekologicznego poniżej dobrego były chlorofil-a (84,2%) oraz liczebność organizmów makrozoobentosowych (68,4%). Na ocenę elementów fizykochemicznych poniżej stanu lub potencjału dobrego wpłynęły przede wszystkim wyniki badań przezroczystości wód (widzialność krążka Secchiego 89,5%) oraz zbyt wysokie stężenia substancji biogennych, a w szczególności azotu ogólnego (89,4%) i rozpuszczalnych form azotu (azotu azotanowego (73,6%), mineralnego (78,9%)) oraz fosforu ogólnego (73,6%); w mniejszej liczbie JCWP również nasycenie wód tlenem (47,3%).

Stan chemiczny w 2022 roku został oceniony w 19 jednolitych częściach wód, przy czym z JCWP Port Władysławowo nie wykonano badań substancji priorytetowych w biocie¹⁰ ze względu na brak materiału do badań. O złym stanie chemicznym decydowały stężenia substancji w biocie w 18 JCWP poddanych klasyfikacji (z 19 JCWP): difenyletery bromowane (88,9%), rtęć i jej związki (88,9%), heptachlor (94,4%), fluoranten (11,1%), benzo(a)piren (5,5%), dioksyny (5,5%). Ani jedna z badanych jednolitych części wód nie osiągnęła dobrego stanu chemicznego.

Ostatecznie przeprowadzona ocena stanu ogólnego JCWP przejściowych i przybrzeżnych wykazała zły stan wszystkich monitorowanych części wód.

Ocena jednolitych części wód powierzchniowych przejściowych i przybrzeżnych		Wody przejściowe			Wody przybrzeżne		
		Obszar dorzecza		Łącznie	Obszar dorzecza		Łącznie
		Wisły	Odry		Wisły	Odry	
Klasyfikacja stanu	Bardzo dobry						
	Dobry						

⁸ Uchwała Nr 38 Rady Ministrów z dnia 22 marca 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na przedłożenie Komisji Europejskiej aktualizacji programu monitoringu wód morskich (M.P. poz. 414).

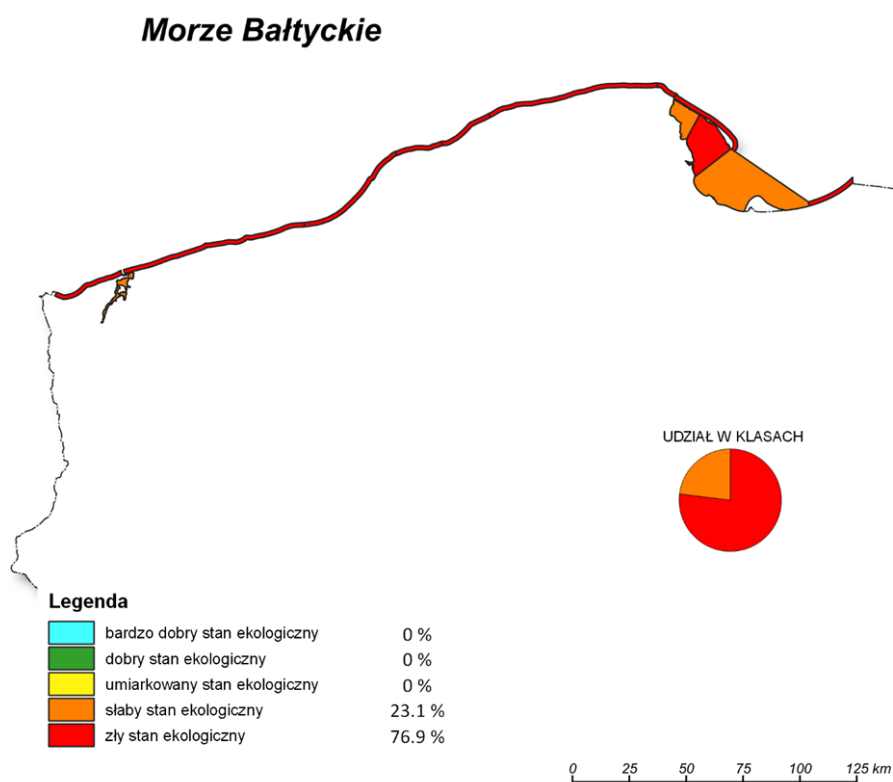
⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32024D0721>

¹⁰ Biota - wszystkie gatunki roślin i zwierząt występujące na danym terenie rozpatrywane niezależnie od powiązań ekologicznych. (<https://www.encyklopedialesna.pl/haslo/biota/>).

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych przejściowych i przybrzeżnych		Wody przejściowe			Wody przybrzeżne		
		Obszar dorzecza		Łącznie	Obszar dorzecza		Łącznie
		Wisły	Odry		Wisły	Odry	
	Umiarkowany						
	Słaby	2	1	3			
	Zły	1		1	6	3	6
	Liczba ocenionych na turalnych JCWP	3	1	4	6	3	9
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny						
	Dobry						
	Umiarkowany		1	1			
	Słaby		2	2			
	Zły	2		2	1		1
	Liczba ocenionych silnie zmienionych JCWP	2	3	5	1	0	6
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry				1 ^{*)}		1 ^{*)}
	Poniżej dobrego	5	4	9	6	3	9
	Liczba ocenionych JCWP	5	4	9	7 ^{*)}	3	10 ^{*)}
Ocena stanu	Dobry						
	Zły	5	4		7	3	19
	Liczba ocenionych JCWP	5	4		7	3	

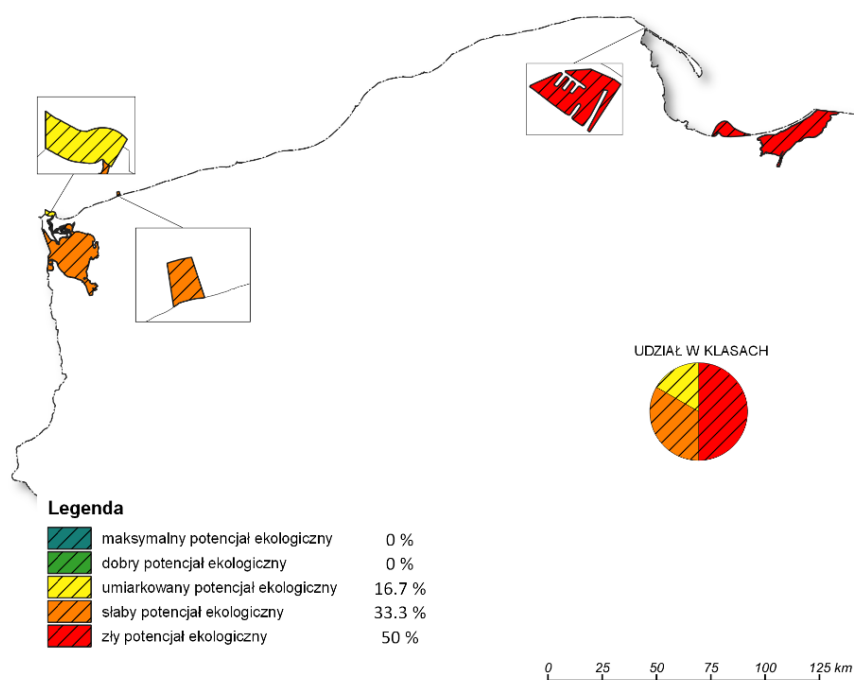
^{*)} – nie wykonano badań bioty z powodu braku materiału do badań

Tabela 8 Wyniki klasyfikacji stanu ekologicznego i potencjału ekologicznego JCWP przejściowych i przybrzeżnych monitorowanych w latach 2016-2021.
(źródło: GIOŚ/PMŚ).

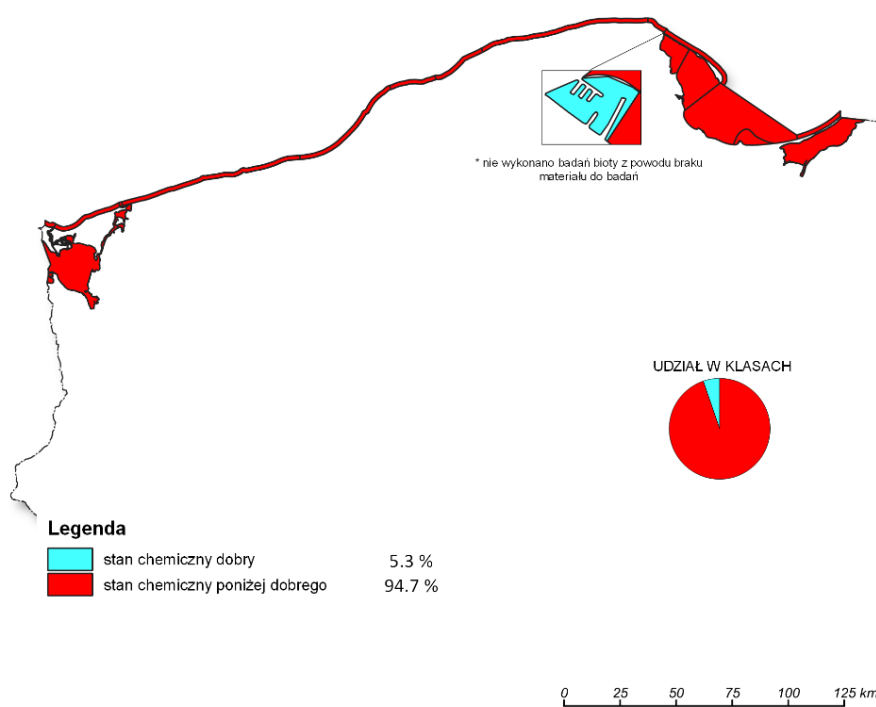
Rysunek 14 Klasyfikacja stanu ekologicznego JCWP przejściowych i przybrzeżnych.

Morze Bałtyckie

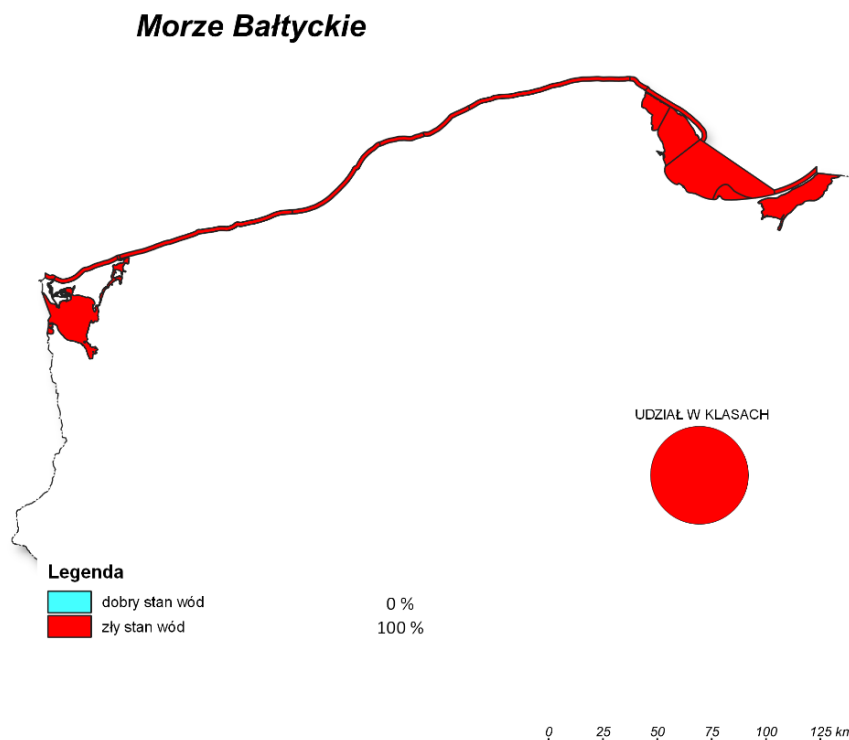

Rysunek 15 Klasyfikacja potencjału ekologicznego JCWP przejściowych i przybrzeżnych.

Morze Bałtyckie

Rysunek 16 Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP przejściowych i przybrzeżnych
(uwaga: w jednej JCWP nie wykonano badań bioty z powodu braku materiału do badań, patrz tab. 8)

Rysunek 17 Ocena stanu wód JCWP przejściowych i przybrzeżnych.

Zgodnie z § 14 i § 15 rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych w 2023 roku nie została dokonana ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych za rok 2022, a wyłącznie klasyfikacja wskaźników jakości wód. Do klasyfikacji wskaźników jakości wód użyto wskaźników z monitoringu za rok 2022. Tabela zawierająca wyniki klasyfikacji wskaźników jakości jednolitych części wód przejściowych i przybrzeżnych badanych w roku 2022 jest dostępna na stronie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska¹¹.

2.1.4. Stan wód i osadów dennych Morza Bałtyckiego

Stan środowiska polskiej strefy Bałtyku jest kontrolowany regularnie od 1979 r. (od 1991 r. w ramach PMŚ). Pomiary i obserwacje są wykonywane sześciokrotnie w ciągu roku na stacjach położonych w strefie głębokowodnej i płytkowodnej (rys. 18) oraz 12 razy w roku na jednej stacji wysokiej częstotliwości. Pomiary hydrologiczne, analizy chemiczne oraz pobieranie materiału biologicznego i osadów dennych wykonywane są podczas ekspedycji na pokładzie r/v „Baltica” zgodnie z procedurami zawartymi w podręczniku HELCOM¹² COMBINE.

Zgodnie ze zaktualizowanym programem monitoringu wód morskich w każdym roku od 2020 r. są wykonywane badania stanu środowiska polskich obszarów morskich pod względem zanieczyszczenia

¹¹ https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/TRANSITIONAL_WATERS/107
https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/COAST_WATERS/108

¹² HELCOM – Komisja Helsińska, organ wykonawczy Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Konwencji Helsińskiej).

mogącego wynikać z uwalniania się substancji szkodliwych z paliwa zatopionych wraków lub produktów rozkładu broni chemicznej zdeponowanej na dnie.

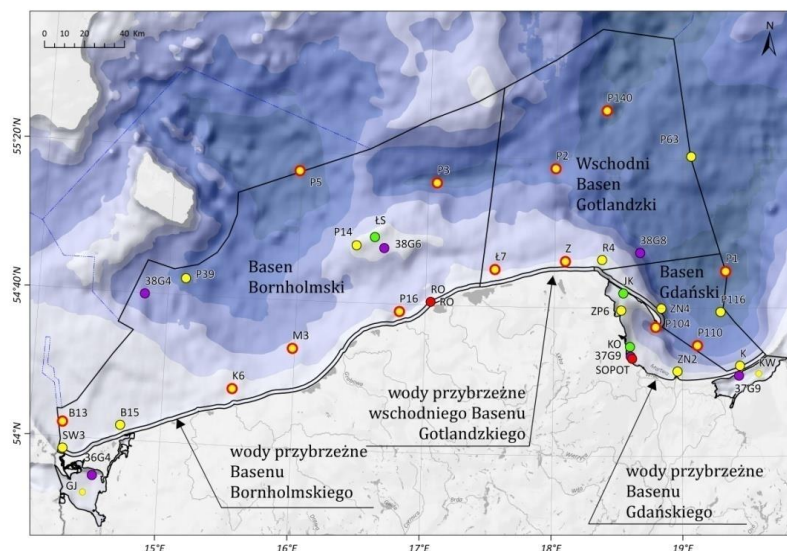
Ponadto w latach 2022 i 2023 w strefie płytkowodnej wykonywane były pomiary uzupełniające dla monitoringu prowadzonego w wodach przejściowych i przybrzeżnych w zakresie substancji szkodliwych.

Do obliczenia wartości wskaźnika stanu ichtiofauny w strefie głębokowodnej (LFI – Large Fish Index, indeks wielkich ryb) w latach 2022 i 2023 wykorzystano dane pochodzące z połowów badawczych w polskiej strefie ekonomicznej, realizowanych w ramach programu BITS (Baltic International Trawl Survey).

Poprawa stanu środowiska Morza Bałtyckiego jest problemem, w którego rozwiązanie zaangażowane są wszystkie państwa nadbałtyckie, w tym Polska. Ramy formalne oraz proces dojścia do tego celu uregulowane są w przepisach ustawy – Prawo wodne, na podstawie transpozycji do prawa krajowego postanowień Ramowej dyrektywy w sprawie strategii morskiej. Wspólnota Europejska postawiła przed krajami członkowskimi ambitny cel w zakresie osiągnięcia dobrego stanu środowiska (*Good Environmental Status* – GES) wód morskich do 2020 r., a kryteria standardy metodologiczne dotyczące dobrego stanu środowiska wód morskich zostały określone w decyzji Komisji Europejskiej (2017/848)¹³. Dobry stan środowiska oznacza *”taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia”*. W 2022 roku nie osiągnięto dobrego stanu środowiska wód morskich.

Zgodnie z art. 151 ust. 13 oraz art. 154 ust. 11 ustawy – Prawo wodne w 2023 roku GIOŚ przystąpił do opracowania drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich wraz z drugą aktualizacją właściwości typowych dla dobrego stanu. Druga aktualizacja wstępnej oceny stanu środowiska opracowywana dla polskich obszarów morskich obejmuje lata 2016-2021, co jest zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej.

¹³ Decyzja Komisji (UE) 2017/848 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiająca kryteria i standardy metodologiczne dotyczące dobrego stanu środowiska wód morskich oraz specyfikacje i ujednolicone metody monitorowania i oceny, oraz uchylająca decyzję 2010/477/UE (Dz. Urz. UE L 125 z 18.05.2017, str. 43).

Rysunek 18 Podakweny Morza Bałtyckiego wyznaczone w polskiej strefie ekonomicznej wg Strategii Monitoringu i Ocen HELCOM; na mapie zaznaczono położenie aktualnych stacji pomiarowo-badawczych monitoringu jakości wód Bałtyku COMBINE (źródło: GIOŚ/PMŚ).

2.1.5. Stan osadów dennych w rzekach i jeziorach

W latach 2022-2023 na zlecenie GIOŚ zostały wykonane – w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – badania monitoringowe osadów dennych jednolitych części wód powierzchniowych rzek i jezior w ramach dwóch odrębnych prac. Zadania miały na celu przedłożenie nowych danych i wyników badań jakości osadów dennych rzek i jezior oraz ocenę stanu zanieczyszczenia jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na podstawie uzyskanych pomiarów, zachowanie ciągłości badań monitoringu jakości osadów dennych w jednolitych częściach wód powierzchniowych – rzecznych i jeziornych oraz zapewnienie danych w celu informowania społeczeństwa, jednostek administracji publicznej oraz podmiotów gospodarczych o aktualnym stanie zanieczyszczenia osadów dennych jednolitych części wód powierzchniowych, analizę długoterminowych trendów zmian stężeń metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych (w tym substancji priorytetowych) oraz innych zanieczyszczeń ulegających akumulacji. Monitoring osadów dennych prowadzony był w rzekach, jeziorach, zbiornikach zaporowych i kanałach rzecznych.

W 2022 r. badania osadów dennych wykonane zostały łącznie w 436 punktach pomiarowo-kontrolnych (PPK) zlokalizowanych w jednolitych częściach wód rzecznych (244 PPK) i jeziornych (192 PPK) znajdujących się na terenie całego kraju. Natomiast w 2023 r. badania osadów dennych wykonane zostały łącznie w 410 PPK zlokalizowanych w jednolitych częściach wód rzecznych (228 PPK) i jednolitych częściach wód jeziornych (182 PPK) znajdujących się na terenie całego kraju.

W ramach programu monitoringu we wszystkich próbkach zostały laboratoryjnie oznaczone zawartość 26 pierwiastków głównych i śladowych (w tym pierwiastków zaliczanych do grupy substancji priorytetowych – kadmu, niklu, ołowiu i rtęci), 19 wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), 7 kongenerów polichlorowanych bifenyli (PCB), pentachlorobenzenu i heksachlorobenzenu oraz pestycydów chloroorganicznych (w tym substancji priorytetowych – heksachlorocykloheksanu, heptachloru i epoksydu heptachloru, endryny, dieldryny, izodryny, aldryny, endosulfanu, i chlorodifenylo-trichloroetanu – DDT).

W wybranych próbkach z punktów pomiarowo-kontrolnych zbadano zawartość dodatkowych substancji z grupy trwałych zanieczyszczeń organicznych (TZO): ftalanu di(2-etyloheksylu), chloroalkanów C₁₀₋₁₃ chlorfenwinfosu, związków tributyllocyny, trichlorobenzenów, heksachlorobutadienu, sześciu kongenerów bromowanych difenyleterów oraz stężenie fluorków.

Dodatkowo, w wybranych PPK, prowadzono badania nonylofenoli, oktylofenoli, pentachlorofenolu, trifluraliny, dikofolu, kwasu perfluorooktanosulfonowego i jego pochodnych (PFOS), chinoksyfenu, dioksyn i związków dioksynopodobnych, cypermetryny, heksabromocyklododekanu, chlordekonu, heksabromodifenolu, toksafenu, alachloru, chloropiryfosu, aktonifenu, bifenoksu i cybutryny.

W 2022 r. wysokie zawartości metali ciężkich, w tym najwyższe stężenia rtęci wykryto w osadach Kłodnicy - ujście do Odry (0,614 mg/kg suchej masy), natomiast ołowiu i cynku, wykryto w osadach Kłodnicy Gliwice na wysokości Mariny (Pb - 709,00 mg/kg suchej masy; Zn - 2510,00 mg/kg suchej masy) oraz w osadach Przemszy – wodowskaz „Jeleń” (Pb - 719 mg/kg suchej masy; Zn – 5920 mg/kg suchej masy). Wysokie zawartości sumy WWA wykryto w osadach Czernej Wielkiej - ujście do Bobru (m. Żagań) (39760,00 mg/kg) i Kanału Gliwickiego, Gliwice Marina (48371,00 mg/kg). W 2022 r. w 156 lokalizacjach (63,93%) osady rzek sklasyfikowano jako niezanieczyszczone, a w 88 lokalizacjach (36,07%) – jako zanieczyszczone.

Wykonane w 2022 r. badania osadów jeziornych, podobnie jak w latach poprzednich, wskazują na występowanie w osadach wielu jezior podwyższonych zawartości TZO, zwłaszcza znacząco podwyższonych zawartości substancji z grup WWA – najwyższe zawartości sumy WWA w osadach Jeziora Dłusko - Głębocek - 12,3m (26,35 mg/kg). Wysokie zawartości metali ciężkich, w tym najwyższe stężenia ołowiu i cynku również wykryto w osadach Jeziora Dłusko - Głębocek - 12,3m (Pb - 509,00 mg/kg suchej masy; Zn - 1310 mg/kg suchej masy). Stwierdzono, że za rok 2022 osady jeziorne w 51 lokalizacjach (26,6% zbadanych PPK) są niezanieczyszczone. W 141 lokalizacjach (73,4% zbadanych PPK) wykazano natomiast silne zanieczyszczenie osadów dennych, które spowodowane było przede wszystkim wysoką zawartością substancji z grup WWA oraz naftalenu, ołowiu, arsenu i cynku. Dla stężeń pozostałych substancji jedynie w pojedynczych próbkach notowano minimalne przekroczenia.

Realizacja monitoringu osadów dennych w rzekach i jeziorach pozwala wypełnić zobowiązania wynikające z Ramowej Dyrektywy Wodnej, dyrektywy 2008/105/WE¹⁴ zmienionej dyrektywą 2013/39/WE¹⁵ oraz Konwencji Sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych. W prawodawstwie krajowym wymagania te są obecnie określone w ustawie – Prawo wodne oraz w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. poz. 1576).

Wyniki monitoringu osadów dennych są wykorzystywane m. in. na potrzeby sporządzania i aktualizacji profili wody w kąpieliskach, zapewnienia informacji do operatów wodnoprawnych i innych dokumentów planistycznych z zakresu gospodarowania wodami.

2.1.6. Lista obserwacyjna substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego

W roku 2023 na zlecenie GIOŚ prowadzony był monitoring substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na czwartej liście obserwacyjnej. Zadanie to jest realizacją zobowiązań wynikających z dyrektywy 2008/105/WE zmienionej dyrektywą 2013/39/WE. Mechanizm listy

¹⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy Rady 82/176/EWG, 83/513/EWG, 84/156/EWG, 84/491/EWG i 86/280/EWG oraz zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 348 z 24.12.2008, str. 84, z późn. zm.).

¹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/39/UE z dnia 12 sierpnia 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE i 2008/105/WE w zakresie substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L 226 z 24.08.2013, str. 1).

obserwacyjnej utworzony tą dyrektywą pozwala na gromadzenie danych z monitorowania obejmującego całą Unię Europejską, w celu wspierania przyszłych działań Komisji Europejskiej i Wspólnego Centrum Badawczego (Joint Research Centre - JRC) w zakresie szeregowania substancji pod względem ich negatywnego wpływu na ekosystemy wodne, a także zdrowie i życie ludzi oraz opracowywania nowych aktów legislacyjnych w tym zakresie.

Komisja Europejska ustanowiła czwartą listę obserwacyjną w drodze decyzji wykonawczej (UE) 2022/1307¹⁶, obejmując nią 26 związków organicznych, które należy monitorować w matrycy wodnej.

Lp.	Nazwa substancji/grupy substancji	Numer CAS ⁽¹⁾	Numer UE ⁽²⁾
1	2	3	4
1	Sulfamethoxazole	723-46-6	211-963-3
2	Trimethoprim	738-70-5	212-006-2
3	Venlafaxine	93413-69-5	618-944-2
4	O-desmethylvenlafaxine	93413-62-8	700-516-2
5	Clotrimazole	23593-75-1	245-764-8
6	Fluconazole	86386-73-4	627-806-0
7	Imazalil	35554-44-0	252-615-0
8	Ipconazole	125225-28-7	603-038-1
9	Metconazole	125116-23-6	603-031-3
10	Miconazole	22916-47-8	245-324-5
11	Penconazole	66246-88-6	266-275-6
12	Prochloraz	67747-09-5	266-994-5
13	Tebuconazole	107534-96-3	403-640-2
14	Tetraconazole	112281-77-3	407-760-6
15	Dimoxystrobin	149961-52-4	604-712-8
16	Azoxystrobin	131860-33-8	603-524-3
17	Famoxadone	131807-57-3	603-520-1
18	Diiflufenican	83164-33-4	617-446-2
19	Fipronil	120068-37-3	424-610-5
20	Clindamycin	18323-44-9	242-209-1
21	Ofloxacin	82419-36-1	680-263-1
22	Metformin	657-24-9	211-517-8
23	Guanyurea	141-83-3	205-504-6
24	Butyl methoxydibenzoyl-methane	70356-09-1	274-581-6
25	Octocrylene	6197-30-4	228-250-8
26	Benzophenone-3	131-57-7	205-031-5

(1) Chemical Abstracts Service. (2) Numer nadany przez Unię Europejską – dostępny nie dla wszystkich substancji

Tabela 9 Lista obserwacyjna substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (czwarta lista obserwacyjna).

Badania substancji określonych czwartą listą obserwacyjną w wodach powierzchniowych w Polsce prowadzone były w roku 2023, w sześciu seriach pomiarowych, w 19 punktach pomiarowo-kontrolnych.

Przeprowadzone badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego w rzekach w listopadzie 2020 r. wykazały, że 11 z 26 badanych substancji znajdowało się powyżej granicy oznaczalności.

Były to następujące substancje:

- Antybiotyki – sulfametoksazol (110 wyników), trimetoprym (52 wyniki), klindamycyna (110), oksoflacyna (51 wyników),
- Antydepresanty – wenlafaksyna (101 wyników), o- demetylowenlafaksyna (107 wyników)

¹⁶ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2022/1307 z dnia 22 lipca 2022 r. ustanawiającej listę obserwacyjną substancji do celów monitorowania obejmującego całą Unię w zakresie polityki wodnej na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE.

- Związki azolowe – prochloraz (4 wyniki), tebukonazol (58 wyników), flukonazol (21 wyników),
- Fungicydy – azoksystrobina (84 wyniki),
- Herbicyd – diflufenikan (11 wyników).

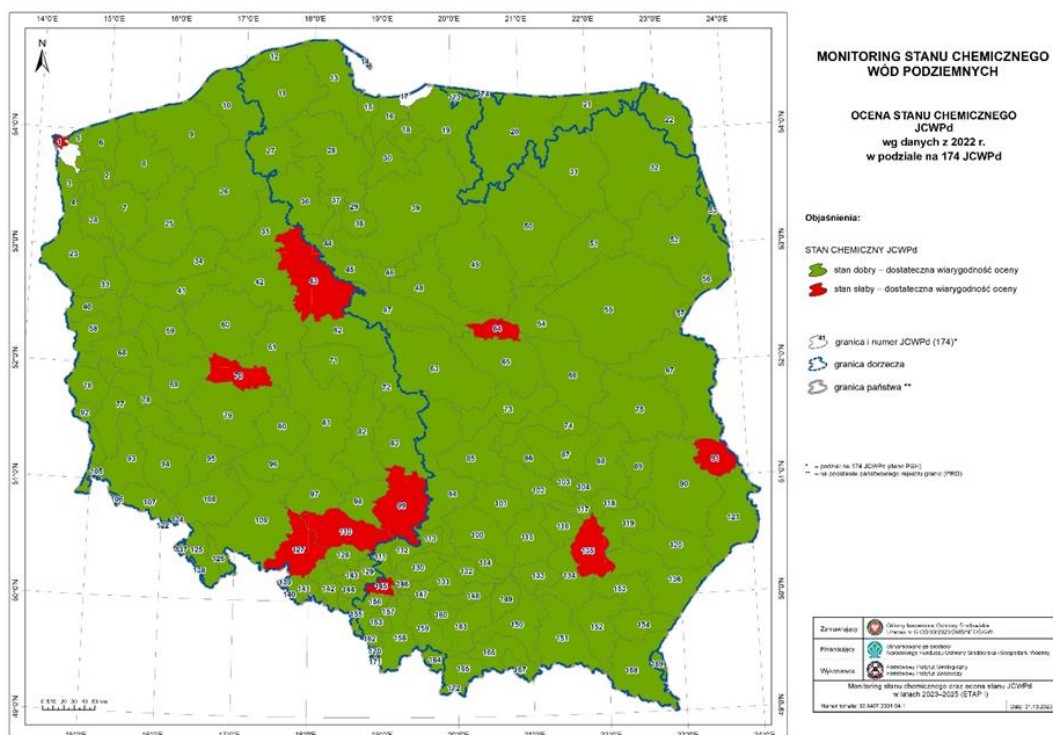
2.2. Stan wód podziemnych

Ocena stanu chemicznego wód podziemnych jest wykonywana przez państwową służbę geologiczną w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ), koordynowanego przez GIOŚ. Celem monitoringu jakości wód podziemnych w ramach PMŚ jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód podziemnych, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych. Monitoring jakości wód podziemnych funkcjonujący w systemie PMŚ jest prowadzony w oparciu o krajową sieć pomiarową wód podziemnych oraz w oparciu o sieci regionalne. Przedmiotem monitoringu stanu chemicznego na poziomie krajowym są jednolite części wód podziemnych (JCWPd) wydzielone na obszarze kraju. W latach 2022–2023 obowiązywał podział na 174 jednostki.

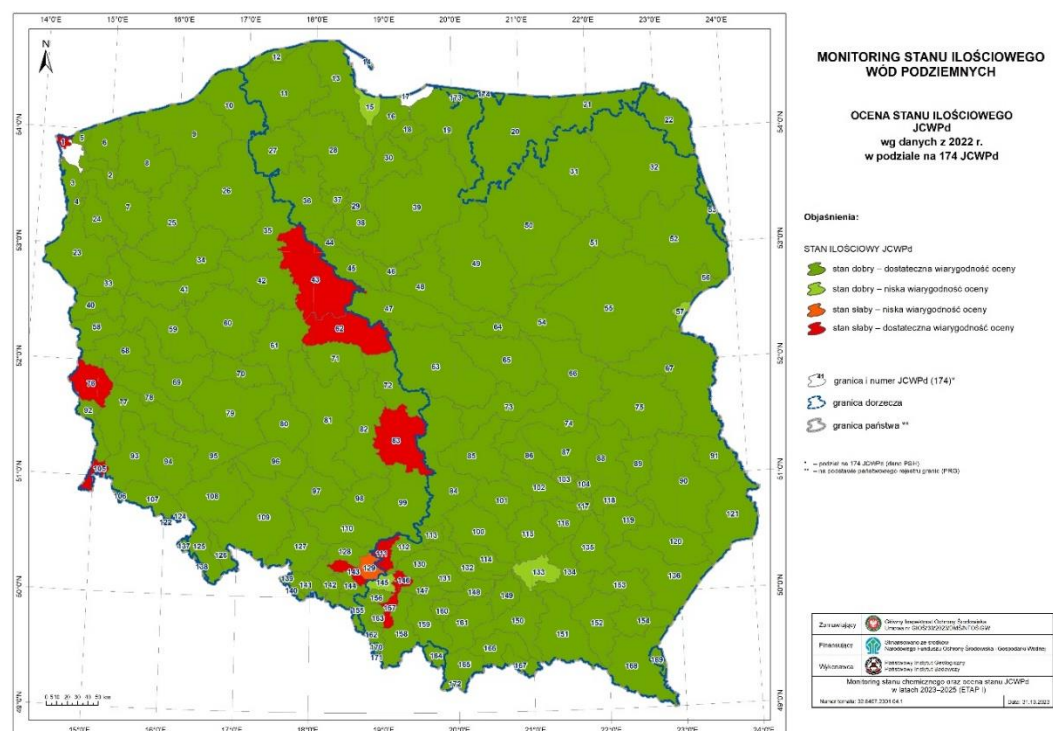
W ramach monitoringu jakości wód podziemnych w latach 2022 – 2023 zostały wykonane badania i ocena stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych, zarówno na poziomie krajowym jak i uzupełniającą na poziomie regionalnym.

W 2022 r. został przeprowadzony przez PIG-PIB na zlecenie GIOŚ monitoring diagnostyczny (w oparciu o krajową sieć pomiarową złożoną z 1404 punktów), który miał na celu uzupełnienie i sprawdzenie procedury oceny wpływu oddziaływań wynikających z warunków naturalnych i oddziaływań antropogenicznych oraz ocenę znaczących i utrzymujących się trendów wzrostu stężeń zanieczyszczeń wynikających z warunków naturalnych i oddziaływań antropogenicznych. Badaniami objęto wszystkie 174 JCWPd.

Na podstawie wyników badań uzyskanych w 2022 roku w ramach monitoringu diagnostycznego oraz na podstawie danych o wielkości zasobów dostępnych JCWPd i wielkości poboru wód podziemnych gromadzonych przez PIG-PIB została opracowana w 2023 roku ocena stanu chemicznego i ilościowego wszystkich jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Wyniki oceny stanu chemicznego 174 JCWPd za 2022 rok wykazują, że w 164 JCWPd stwierdzono dobry stan chemiczny, a w 10 JCWPd słaby stan chemiczny. Natomiast z oceny stanu ilościowego wynika, że 163 JCWPd charakteryzuje się dobrym stanem ilościowym, a 11 JCWPd słabym stanem ilościowym. Ogólna ocena stanu JCWPd, uwzględniająca zarówno stan chemiczny jak i ilościowy, wykazała stan dobry w 155 JCWPd, a stan słaby w 19 JCWPd. Wyniki oceny stanu JCWPd są przedstawione na poniższych mapach.

Rysunek 19 Stan chemiczny jednolitych części wód podziemnych w 2022 roku

Rysunek 20 Stan ilościowy jednolitych części wód podziemnych w 2022 roku.

W roku 2023 został przeprowadzony na poziomie krajowym monitoring operacyjny stanu chemicznego wód podziemnych, którym zostały objęte 42 jednolite części wód podziemnych (spośród 174 JCWPd wydzielonych na terenie kraju) uznane za zagrożone nieosiągnięciem określonych dla nich celów

środowiskowych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na lata 2022 - 2027. W ramach prac monitoringowych przeprowadzonych przez PIG-PIB na zlecenie GIOŚ zostały pobrane dwukrotnie (wiosną i jesienią) próbki wód podziemnych z 361 punktów pomiarowych krajowej sieci pomiarowej monitoringu jakości wód podziemnych. Zakres wskaźników fizyczno-chemicznych (nieorganicznych) badanych w próbkach wód podziemnych był adekwatny do rodzaju presji występującej na obszarze zagrożonych JCWPd. Ponadto w próbkach wody z 92 punktów pomiarowych wykonano dodatkowo oznaczenia następujących substancji organicznych: pestycydy (260 wskaźników), trichloroeten, tetrachloroeten, indeks fenolowy, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne - WWA (17 wskaźników) oraz lotne węglowodory aromatyczne – BTX (6 wskaźników). Wśród 184 próbek wody (92x2) na oznaczenia związków organicznych zaledwie 0,57% wszystkich oznaczeń było powyżej granicy oznaczalności (LOQ).

Na podstawie uzyskanych wyników badań określono klasy jakości wód podziemnych w poszczególnych punktach pomiarowych, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz. 2148). Rozporządzenie to określa wartości graniczne dla pięciu klas jakości wód podziemnych:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości
- klasa II – wody dobrej jakości
- klasa III – wody zadowalającej jakości
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości
- klasa V – wody złej jakości,

przy czym klasy jakości od I do III stanowią wody o dobrym stanie chemicznym, natomiast klasy IV i V stanowią wody o słabym stanie chemicznym, których jakość jest wynikiem oddziaływania presji antropogenicznej.

Z przeprowadzonej klasyfikacji wynika, że w roku 2023 w ok. 67 % punktów pomiarowych stwierdzono I, II lub III klasę jakości oznaczającą dobry stan chemiczny, a w ok. 33. % klasę IV lub V oznaczającą słaby stan chemiczny. Wyniki oceny klas jakości w punktach pomiarowych są przedstawione w poniższej tabeli.

Zwierciadło wody	Liczba punktów pomiarowych	DOBRY STAN CHEMICZNY WÓD PODZIEMNYCH			SŁABY STAN CHEMICZNY WÓD PODZIEMNYCH	
		I klasa jakości	II klasa jakości	III klasa jakości	IV klasa jakości	V klasa jakości
swobodne	161	1,24%	23,60%	34,79%	32,92%	7,45%
napięte	200	2,50%	30,50%	40,00%	20,00%	7,00%
Suma	361	1,94%	27,42%	37,68%	25,76%	7,20%

Tabela 10 Procent punktów pomiarowych monitoringu operacyjnego w klasach jakości wód podziemnych w 2023 roku.

W uzupełnieniu do badań wykonanych na poziomie krajowym zostały zrealizowane uzupełniające badania jakości wód podziemnych na poziomie regionalnym. Badania zostały przeprowadzone na terenie województwa dolnośląskiego, lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, śląskiego, wielkopolskiego oraz zachodniopomorskiego. Badania regionalne dotyczą w głównej mierze wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę pitną (ujęcia wód podziemnych), a także wód podziemnych w rejonach obiektów będących ogniskami zanieczyszczeń wód podziemnych lub zagrażających jakości tych wód (składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych, zakłady przemysłowe). Prowadzono także badania na terenie kilku byłych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego (tzw. OSN-ach) oraz na obszarach lejów depresyjnych powstałych na skutek znacznego poboru wód podziemnych na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz na skutek odwodnień górniczych.

łącznie badania wykonano w 239 punktach pomiarowych, w tym w 166 studniach na ujęciach wód podziemnych. Częstotliwość badań i zakres badanych wskaźników były zróżnicowane w zależności od celów prowadzenia badań oraz rodzaju i skali presji na wody podziemne. Częstotliwość prowadzenia badań wyniosła od 1 do 4 razy w roku, a liczba badanych wskaźników w pojedynczej próbce wody wyniosła od 7 do 42 wskaźników.

Z przeprowadzonej wstępnej analizy rezultatów badań wynika, że przekroczenia wartości progowych dla dobrego stanu chemicznego stwierdzono głównie w punktach pomiarowych zlokalizowanych w rejonach obiektów będących ogniskami zanieczyszczeń wód podziemnych (głównie składowiska odpadów przemysłowych i komunalnych oraz tereny silnie uprzemysłowione). Natomiast przekroczenia dopuszczalnych zawartości azotanów stwierdzono głównie w punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie byłych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego, co świadczyłoby o tym, że zanieczyszczenia wód podziemnych azotanami pochodzenia rolniczego nadal utrzymują się na tych obszarach, a więc presja rolnicza tam nie zmalała.

II. Stan wykorzystania zasobów wodnych

Podstawowym zadaniem gospodarki wodnej jest zapewnienie dyspozycyjnych zasobów wodnych w odpowiedniej ilości i jakości, celem zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, rolnictwa i przemysłu, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa ekologicznego, aby najlepiej zagwarantować zrównoważony rozwój społeczny i ekonomiczny kraju bez uszczerbku dla środowiska. Realizacja tego zadania wymaga zwiększania dostępności dyspozycyjnych zasobów wodnych poprzez zatrzymywanie ich w środowisku i poprawę ich jakości, optymalnego wykorzystywania zasobów wodnych, ochrony wód przed zanieczyszczeniem, a także ochrony przed powodzią i skutkami suszy.

1. Pobór wód na potrzeby ludności i gospodarki

Według danych GUS w roku 2022 pobór wód (podziemnych i powierzchniowych) wyniósł 9 385,4 mln m³, z czego 81% stanowił pobór wód powierzchniowych, a 19% pobór wód podziemnych. Dodatkowo na cele produkcyjne wykorzystywano również wody pochodzące z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, co stanowiło ok. 0,4% łącznego poboru wód. W porównaniu z rokiem 2000 pobór wody (bez nawodnień w rolnictwie i leśnictwie) na potrzeby gospodarki i ludności zmniejszył się o 14%.

W wielkości poboru wód na potrzeby ludności i gospodarki, przeważający udział miał pobór wody na cele produkcyjne (68%). Pobór na cele eksploatacji sieci wodociągowej w związku z zaopatrzeniem ludności w wodę przeznaczoną do spożycia stanowił 22% poboru ogółem, natomiast nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych stanowiły 9% (wyłącznie wody powierzchniowe).

Największe zapotrzebowanie na wodę, w odniesieniu do poboru wód, cechuje sektor energetyczny, na cele którego pobór wynosi około 5 195,8 mln m³ w skali roku, co stanowi ponad 89% łącznego poboru wody na cele przemysłowe i prawie 60% w bilansie łącznym poboru wody w kraju. Przede wszystkim wody przeznaczone były do celów chłodniczych, a tylko część z nich krążyła w obiegu zamkniętym. Przetwórstwo przemysłowe pochłonęło ok. 9 % wód na cele przemysłowe (głównie przemysł chemiczny), jednak w tym przypadku aż 21% tej wartości stanowiły wody podziemne.

RZGW	Ogółem	Na cele				
		produkcyjne (z ujęć własnych)		nawodnień w rolnictwie i leśnictwie	eksploatacji sieci wodociągowej*	
		razem	w tym wody		razem	w tym wody

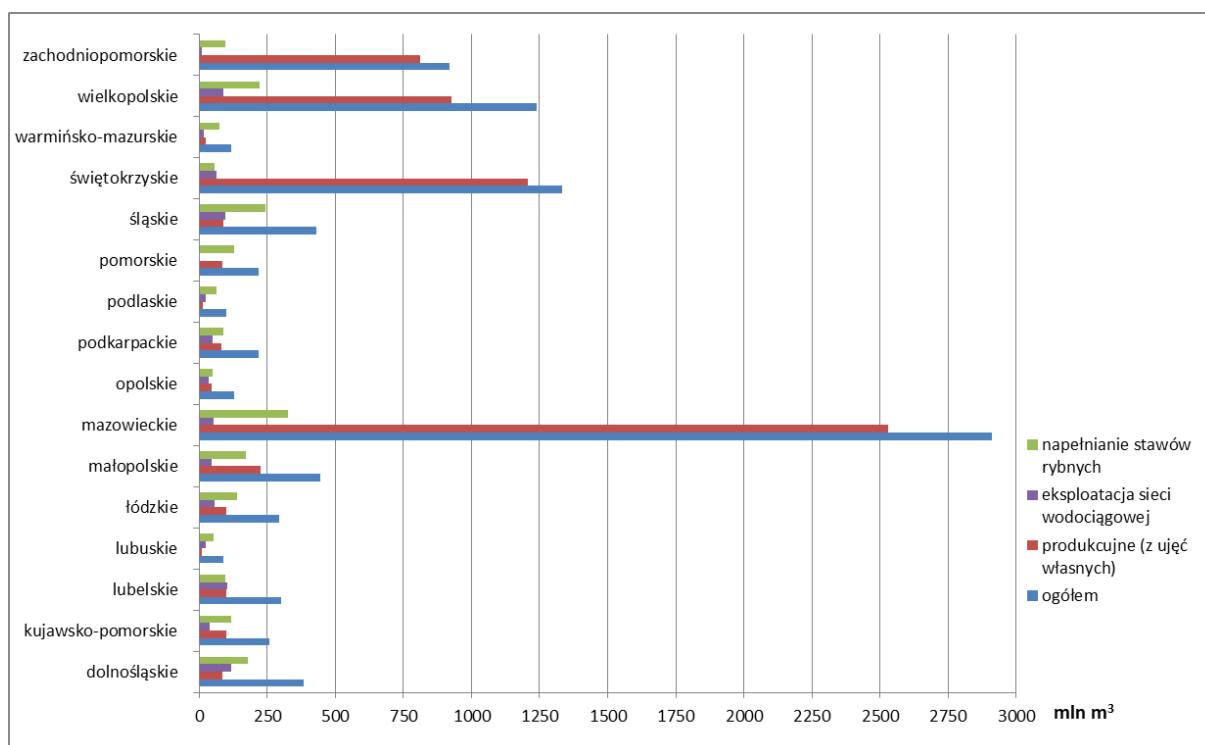
				powierzchniowe	podziemne	oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych		powierzchniowe	podziemne
	w mln m ³	na 1 km ² w tys. m ³	w mln m ³						
Polska	9385,4	30,0	6439,7	6184,5	216,8	801,6	1955,2	444,6	1510,6
Białystok	665,6	19,3	526,6	507,3	19,2	29,1	109,2	10,0	99,2
Bydgoszcz	153,7	8,9	42,2	32,4	9,5	53,4	55,5	0,1	55,4
Gdańsk	428,6	12,1	165,6	142,1	23,3	21,0	233,6	21,8	211,8
Gliwice	423,6	31,6	126,4	74,7	23,1	85,0	103,0	14,2	88,8
Kraków	1764,2	78,0	1430,5	1408,6	19,8	93,4	210,7	118,6	92,1
Lublin	218,0	7,4	22,3	0,8	17,7	85,0	105,7	–	105,7
Poznań	1386,6	37,2	1018,5	987,1	30,8	82,8	279,0	18,4	260,6
Rzeszów	232,3	11,0	81,1	76,0	5,1	56,3	96,2	45,7	50,5
Szczecin	914,4	47,5	811,3	803,7	7,5	11,7	90,9	21,0	69,9
Warszawa	2672,9	56,5	2119,8	2075,7	43,7	113,9	423,4	138,8	284,6
Wrocław	525,5	15,0	95,4	76,1	17,0	170,1	248,2	56,1	192,1

* pobór wód na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci

Tabela 11 Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wg źródeł i celu poboru na obszarach objętych administracją poszczególnych regionalnych zarządów gospodarki wodnej w 2022 r., według GUS¹⁷

Pobór wody na cele produkcyjne realizowany był w blisko 96% ujęć wód powierzchniowych, a jedynie ok. 3% poboru stanowiły wody podziemne. Jednocześnie eksploatacja sieci wodociągowej opiera się przede wszystkim na ujęciach wód podziemnych (77%), co wynika przede wszystkim lepszej jakości wód podziemnych. Zestawienie wielkości poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, wg źródeł i celu poboru, przedstawiono w powyższej tabeli, zaś rozkład wielkości poboru w ujęciu województw prezentuje poniższy wykres.

¹⁷ GUS, Ochrona środowiska 2023

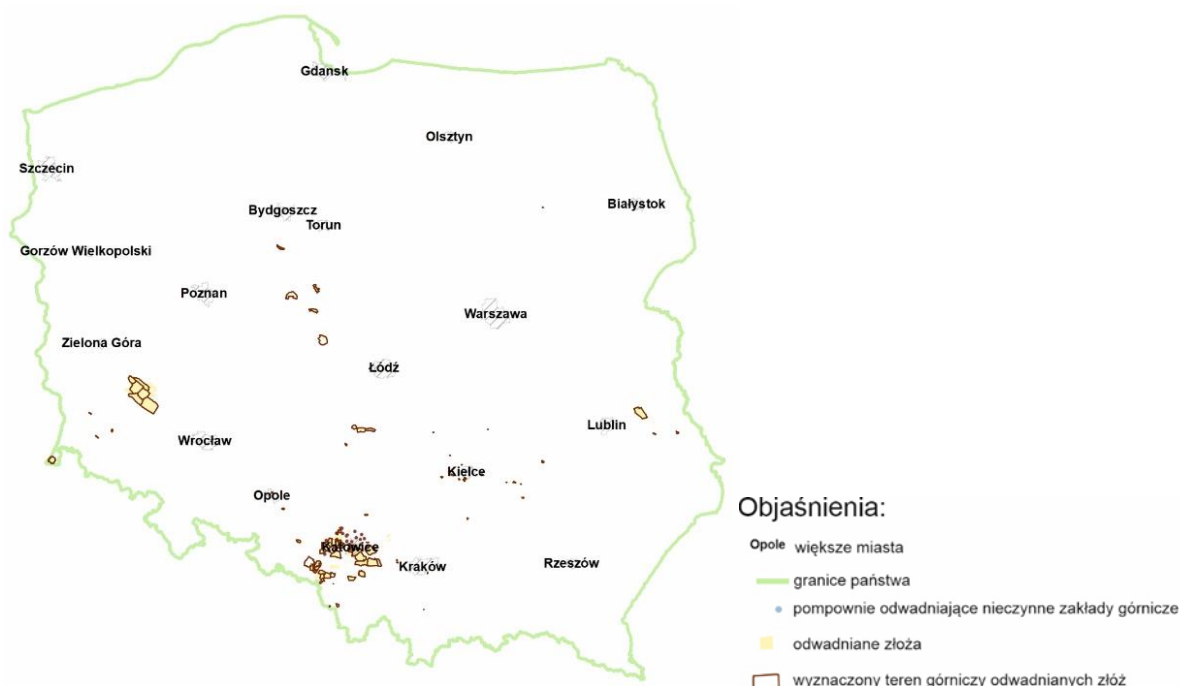
Wykres 1 Pobór wód powierzchniowych i podziemnych na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według celu poboru i województw w 2022 r.

Pobór wód podziemnych

Pobór wód podziemnych odbywający się w ramach szczególnego korzystania z wód jest poborem rejestrowanym, wymagającym pozwolenia wodnoprawnego i zgłoszonym przez użytkownika do właściwego zarządu zlewni, będącego organem PGW Wody Polskie.

Corocznie na obszarze całego kraju zgłaszany jest pobór dla ok. 20 tysięcy ujęć. Państwowa służba geologiczna (do 31 grudnia 2023 r. państwowa służba hydrogeologiczna) w ramach realizacji ustawowych zadań przetwarza dane opłatowe w celu utworzenia na każdy rok bazy danych POBORY. Lokalizacje poboru z ujęć wód podziemnych są dowiązywane do danych hydrogeologicznych zgromadzonych w Centralnym Banku Danych Hydrogeologicznych (CBDH) i archiwalnych baz POBORY. Przeprowadzana jest również analiza porównawcza w oparciu o dane GUS (wartość poboru wód w poszczególnych gminach) oraz archiwalne bazy danych POBORY w celu weryfikacji kompletności danych.

W ramach, prowadzonych przez PIG-PIB, badań statystyki publicznej, pozyskiwane są dane dotyczące odwodnień górniczych, przekazywanych służbie bezpośrednio przez zakłady górnicze lub użytkowników. Otrzymane dane zostają przypisane do lokalizacji złóż kopalin i aktualnych granic obszarów górniczych z bazy MIDAS, prowadzonej przez państwową służbę geologiczną. Gromadzone są również informacje o wielkości poboru w ramach odwodnień nieczynnych zakładów górniczych w rejonie Górnos Śląskiego Zagłębia Węglowego. Z uwagi na bezpieczeństwo wydobycia w czynnych kopalniach odwodnienia te prowadzone są w sposób ciągły przez Centralny Zakład Odwadniania Kopalń (CZOK) oraz Centralną Pompownię BOLKO. Według informacji zgłaszanych przez zakłady górnicze z podanej wartości rocznie około 10% wód podziemnych podlega wykorzystaniu na potrzeby kopalń i zaopatrzenia ludności, a około 90% podlega zrzutowi do wód powierzchniowych.

Rysunek 21 Lokalizacja odwodnień górniczych objętych ankietyzacją w zakresie wielkości poboru wód podziemnych w latach 2022–2023.

Do celów bilansowych zgromadzone corocznie dane podlegają agregacji, a następnie przeglądowi pod względem kompletności i poprawności. Na ich podstawie w każdym roku przeprowadzana jest analiza poboru wód podziemnych w podziale na JCWPd, obszary bilansowe, a także regiony wodne w obszarach dorzeczy.

Roczny pobór zwykłych wód podziemnych w obszarze kraju według stanu rozpoznania na koniec 2023 roku¹⁸ wynosi około 2,7 km³/rok. Na tą wartość składają się:

- pobór rejestrowany zwykłych wód podziemnych z prawie 19 tysięcy ujęć wód podziemnych działających na potrzeby zaopatrzenia ludności, przemysłu, rolnictwa w wodę o wartości około 1,84 km³/rok¹⁹ (wg danych za 2021 r.),
- pobór wód podziemnych z wyłączeniem solanek w ramach odwodnień zakładów górniczych dla 120 największych złóż w Polsce oszacowany na wartości około 0,83 km³/rok²⁰ (wg danych za 2021 r.).

Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania

Dla obszaru całego kraju stopień wykorzystania zasobów dyspozycyjnych (lokalnie perspektywicznych) zwykłych wód podziemnych wynosi 21,8%. W obszarze dorzecza Wisły wartość tego wskaźnika wynosi 21%, natomiast w obszarze dorzecza Odry 23,5% (Tabela 3). Wartości te oznaczają, że stan rezerw zasobów wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania w skali roku w powyższych obszarach dorzeczy wynosi odpowiednio: 79% w obszarze dorzecza Wisły oraz 76,5% Odry.

¹⁸ Ostatnie aktualne dane na temat poboru wód podziemnych z ujęć gromadzone przez PSG dotyczą roku 2021; kompletne dane o poborze za rok 2022 zostały udostępnione w październiku 2023. Identyfikacja ujęć zajmuje 12 miesięcy. W efekcie, rozpoznanie poboru na koniec 2023 roku może opierać się jedynie w pełni znane wartości z roku 2021.

¹⁹ Podana wartość nie obejmuje tzw. poboru nierejestrowanego wód podziemnych – tzn. nie zgłoszonego przez użytkowników wynikającego z luk ewidencyjnych, poboru w ramach zwykłego korzystania z wód na potrzeby gospodarstw oraz poboru poza prawnego (nielegalnego).

²⁰ Według informacji zgłaszanych przez zakłady górnicze z podanej wartości rocznie około 10% wód podziemnych podlega wykorzystaniu na potrzeby kopalni i zaopatrzenia ludności, a około 90% podlega zrzuć do wód powierzchniowych.

Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych został określony na podstawie stanu rozpoznania ilości zasobów dyspozycyjnych na koniec 2023 r. i wielkości poboru dla 2021 r. W poniższej tabeli przedstawiono ilość zasobów zwykłych wód podziemnych w podziale na zasoby dyspozycyjne i perspektywiczne oraz sumaryczne wartości rejestrowanego poboru wód podziemnych z ujęć działających dla potrzeby zaopatrzenia ludności i przemysłu oraz poboru w ramach odwodnień górniczych. Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania przedstawiono procentowo dla każdego regionu wodnego i dorzecza w skali roku jako sumaryczną wartość poboru podzieloną przez wartość zasobów.

Regionami wodnymi o najintensywniejszej eksploatacji zwykłych wód podziemnych są region Małej Wisty w obszarze dorzecza Wisły (94,9% zasobów) oraz region Warty w obszarze dorzecza Odry (37,8% zasobów). Wysokie wartości rocznego wykorzystania zasobów w tych regionach wynikają głównie z lokalizacji w ich granicach odwadnianych obszarów górniczych, zwłaszcza złóż węgla kamiennego oraz węgla brunatnego w regionie wodnym Warty. Należy tu podkreślić, że wysoka wartość stopnia wykorzystania zasobów wynika z poboru obejmującego szczytowanie zasobów statycznych wód podziemnych w lejach depresji odwadnianych kopalń oraz występującego tam dodatkowego zasilania wód podziemnych z poziomów nieuwzględnianych przy ustalaniu zasobów dyspozycyjnych. Prawie 90% wód pobieranych przez systemy odwadniania kopalń podlega zrzutowi do wód powierzchniowych, zwiększając ich przepływy – ten ważny aspekt należy uwzględnić w obiegu wody w środowisku.

W innych regionach wodnych obszarów dorzeczy Wisły i Odry stopień wykorzystania zasobów wynosi średnio kilkanaście procent. Na obszarze pozostałych dorzeczy jego wartości są bardzo niskie, poniżej 1% lub na poziomie kilku procent.

Obszar dorzecza	Region wodny	Powierzchnia* obszaru dorzecza/regionu wodnego	Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych	Zasoby perspektywiczne wód podziemnych	Zasoby wód podziemnych łącznie (zasoby dyspozycyjne + zasoby perspektywiczne)	Suma poboru rejestrowanego z ujęć i w ramach odwodnień górniczych	Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych
		[km ²]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	%
Banówki	Suma dla obszaru dorzecza Banówki	210.07	5.457	0	5.457	0.0964	1.8
	Banówki	210.07	5.457	0	5.457	0.0964	1.8
Dniestru	Suma dla obszaru dorzecza Dniestru	233.06	17.851	0	17.851	0.053	0.3
	Dniestru	233.06	17.851	0	17.851	0.053	0.3
Dunaju	Suma dla obszaru dorzecza Dunaju	384.97	8.144	0.031	8.175	0.577	7.1
	Cza deczki	24.59	0.004	0	0.004	0.099	2475.0
	Czarnej Orawy	359.67	8.14	0	8.14	0.478	5.9
	Morawy	0.71	0	0.031	0.031	0	0.0
Łąby	Suma dla obszaru	238.44	2.852	5.259	8.111	0.646	8.0

Obszar dorzecza	Region wodny	Powierzchnia* obszaru dorzecza/regionu wodnego	Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych	Zasoby perspektywiczne wód podziemnych	Zasoby wód podziemnych łącznie (zasoby dyspozycyjne + zasoby perspektywiczne)	Suma poboru rejestrowanego z ujęć i w ramach odwoń górnictwa	Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych
		[km²]	[mln m³/rok]	[mln m³/rok]	[mln m³/rok]	[mln m³/rok]	%
	dorzecza Łąby						
	Izery	47.12	2.19	0	2.19	0	0.0
	Łąby i Ostrożnicy (Upa)	19.42	0	0.86	0.86	0	0.0
	Metuje	99.38	0	4.399	4.399	0.646	14.7
	Orlicy	72.52	0.662	0	0.662	0	0.0
Niemna	Suma dla obszaru dorzecza Niemna	2515.13	105.864	0	105.864	7.731	7.3
	Niemna	2515.13	105.864	0	105.864	7.731	7.3
Odry	Suma dla obszaru dorzecza Odry	118029.87	5197.540	4.228	5201.768	1224.692	23.5
	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	19278.93	882.962	0	882.962	82.944	9.4
	Górnej Odry	9428.75	463.950	0	463.95	124.897	26.9
	Noteci	17288.1	723.104	0	723.104	98.226	13.6
	Środkowej Odry	34831.96	1530.84	4.021	1534.861	314.361	20.5
	Warty	37202.13	1596.684	0.207	1596.891	604.264	37.8
Pregoły	Suma dla obszaru dorzecza Pregoły	7521.69	216.918	0	216.918	32.041	14.8
	Łyny i Węgorapy	7521.69	216.918	0	216.918	32.041	14.8
Świeżej	Suma dla obszaru dorzecza Świeżej	161.41	4.649	0	4.649	0.223	4.8
	Świeżej	161.41	4.649	0	4.649	0.223	4.8
Wisły	Suma dla obszaru dorzecza Wisły	183176.56	6751.173	7.936	6759.108	1418.345	21.0
	Bugu	29712.99	1148.023	0	1148.023	157.991	13.8
	Dolnej Wisły	35084.03	1296.499	5.048	1301.547	247.012	19.0
	Górnej-Wschodniej Wisły	20846.11	690.865	0	690.865	59.794	8.7
	Górnej-Zachodniej Wisły	22264.13	732.214	0	732.214	160.613	21.9

Obszar dorzecza	Region wodny	Powierzchnia* obszaru dorzecza/regionu wodnego	Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych	Zasoby perspektywiczne wód podziemnych	Zasoby wód podziemnych łącznie (zasoby dyspozycyjne + zasoby perspektywiczne)	Suma poboru rejestrowanego z ujęć i w ramach odwodnień górniczych	Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych
		[km ²]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	%
	Małej Wisły	3942.47	338.873	2.888	341.76	324.234	94.9
	Narwi	24864.13	931.326	0	931.326	101.806	10.9
	Środkowej Wisły	46462.7	1613.373	0	1613.373	366.895	22.7
Suma dla obszaru kraju		312471.2	12310.448	17.454	12327.901	2684.404	21.8

**wartość jest wyliczeniem sumy powierzchni wszystkich jednostek bilansowych wód podziemnych w obrębie regionu wodnego/obszaru dorzecza
wg. podziału obowiązującego w latach 2021–2023*

Tabela 12 Zasoby dyspozycyjnych zwykłych wód podziemnych, pobór wód podziemnych wraz ze stopniem wykorzystania zasobów w skali roku

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2024 r. poz. 757), zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków jest zadaniem własnym gminy. Także art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609 i 721) wskazuje, iż zadania własne gminy w szczególności obejmują sprawy wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych. Tym samym na jednostce samorządu terytorialnego spoczywa obowiązek właściwej realizacji tego zadania, również w sytuacji jego powierzenia przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu. Według danych GUS w 2022 r. liczba przedsiębiorstw świadczących usługę dostarczania wody wynosiła 2 596.

Według danych GUS w 2022 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 8 971,4 mln m³ i w stosunku do roku poprzedniego wzrosło o 1,5%. Łączna ilość wody zużytej na cele eksploatacji sieci wodociągowych w związku z zaopatrzeniem ludności w wodę przeznaczoną do spożycia wyniosła 1 661,4 mln m³ i stanowiła 18,5% zużycia wody ogółem. 15,6% łącznej ilości dostarczonej wody stanowiły straty wody. Zużycie wody z sieci wodociągowej na jednego mieszkańca wyniosło 34 m³ i w porównaniu do roku 2021 wzrosło o 0,9%.

Na koniec 2023 r. długość eksploatowanej sieci wodociągowej w Polsce osiągnęła 341 149,1 km i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 3 425 km. W ciągu kilkunastu lat można zaobserwować gwałtowny wzrost przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych, których liczba na koniec 2023 r. wyniosła ponad 6 281 031 szt. i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 104 330 szt. W korelacji do ilości przyłączy wodociągowych wzrasta liczba osób korzystających z sieci wodociągowej. Na koniec roku 2022 r. z wodociągu korzystało 34 919 903 osób co stanowiło 92,5% ogółu ludności i w porównaniu z rokiem 2021 liczba ta wzrosła o 1,1%. Udział podłączonych do sieci wodociągowych budynków mieszkalnych w 2022 r. wynosił 85,3%.

Według ewidencji Głównego Inspektoratu Sanitarnego w 2022 r. funkcjonowało 12 178 ujęć wody wykorzystywanych do zbiorowego zaopatrzenia, w tym 11 816 ujęć wody podziemnej i 362 ujęć wody powierzchniowej.

2. Melioracje wodne

Zgodnie z art. 16 pkt 65 lit. a ustawy - Prawo wodne, przez urządzenia wodne rozumie się urządzenia lub budowle służące do kształtowania zasobów wodnych lub korzystania z tych zasobów, w tym urządzenia lub budowle piętrzące, przeciwpowodziowe i regulacyjne, a także kanały i rowy.

Jednocześnie, w myśl art. 197 ust. 1 ww. ustawy, urządzeniami melioracji wodnych są w szczególności: rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie, drenowania, rurociągi, jeżeli służą celom, o których mowa w art. 195 ustawy – Prawo wodne. Z kolei art. 195 definiuje, że melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy. Z uwagi na powyższe, urządzenia melioracji wodnych są szczególnym rodzajem urządzeń wodnych, spełniającym określone funkcje.

Wejście w życie ustawy – Prawo wodne nałożyło na PGW Wody Polskie obowiązek prowadzenia ewidencji urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów w formie elektronicznej zgodnie z regulacjami zawartymi zarówno w ww. ustawie, jak i w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 czerwca 2020 r. w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów i ustalania obszaru, na który urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ (Dz. U. poz. 1165).

W latach 2022-2023 w celu ujednolicenia i aktualizacji ewidencji melioracji wodnych PGW Wody Polskie przeprowadziło wariantowany pilotaż inwentaryzacji urządzeń melioracji wodnych z wykorzystaniem danych teledetekcyjnych”. Celem wykonania pilotażu było opracowanie metodyki prac z uwzględnieniem nowoczesnych technik pomiarów wykorzystujących m.in. naloty dronem. Po wstępnej, merytorycznej analizie wyników ww. pilotażu we wrześniu 2022 roku PGW Wody Polskie przystąpiło do realizacji docelowej inwentaryzacji. Jako pierwszy obszar pomiarów wybrano teren administrowany przez PGW Wody Polskie Nadzór Wodny w Ostrowie Wielkopolskim o powierzchni 447,4 km². Przedmiotowe prace zakończono 15 marca 2023 r.

W 2022 r. w PGW Wody Polskie przeszkolono 272 pracowników zarządów zlewni oraz regionalnych zarządów gospodarki wodnej, a także 12 administratorów z obsługi systemu do elektronicznego prowadzenia ewidencji urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów oraz rozpoczęto proces centralizacji baz danych zlokalizowanych w zarządach zlewni w celu przyspieszenia procesu wymiany danych.

Dodatkowo w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) w ramach Inwestycji B3.3.1 „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich” PGW Wody Polskie planuje realizację inwentaryzację urządzeń melioracji wodnych w 15 zarządach zlewni, co w rezultacie pozwoli w sposób sprawny i kompleksowy prowadzić nadzór nad urządzeniami mającymi bezpośredni wpływ na poprawę zdolności produkcyjnej gleby.

Efektym wymienionych działań zrealizowanych w latach 2022-2023 są: zwiększenie dokładności danych gromadzonych w ewidencji urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów, wzrost jakości udostępnianych danych oraz usprawnienie procesu prowadzonych postępowań administracyjnych z zakresu wydawania zgód wodnoprawnych, jak i wynikających z art. 191 oraz art. 206 ustawy – Prawo wodne.

3. Drogi wodne

3.1. Stan śródlądowych dróg wodnych

Według raportu GUS pn. Transport wodny śródlądowy w Polsce w 2023 r. długość sieci dróg wodnych w Polsce w 2023 r. wynosiła 3767 km, z czego 2522 km stanowiły uregulowane rzeki żeglowne, 656 km – skanalizowane odcinki rzek, 335 km – kanały, a 255 km – jeziora żeglowne. W 2023 r. długość dróg wodnych eksploatowanych przez żeglugę wynosiła 3 549 km (94,2%). Wymagania stawiane drogom o znaczeniu międzynarodowym (klasy IV i V) w 2023 r. spełniało w Polsce 5,5% długości eksploatowanych dróg wodnych (205,9 km). Pozostałą sieć dróg wodnych tworzą szlaki o znaczeniu regionalnym (klasy I, II i III), których łączna długość w 2023 r. wyniosła 3561,5 km.

W październiku 2020 r. w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych (Dz.U. poz. 695) w załączniku nr 2 do rozporządzenia – określającym podział dróg wodnych na klasy – wprowadzono zmiany w klasyfikacji niektórych śródlądowych dróg wodnych oraz rozszerzono ich katalog²¹. Aktualizacja wykazu dróg wodnych wynika z art. 193 ust. 3 ustawy – Prawo wodne. Zgodnie z ustawą Prawo wodne, wody śródlądowe mogą służyć potrzebom śródlądowego transportu wodnego i żeglugowemu wykorzystaniu przez statki. Aby dane szlaki zakwalifikować do dróg wodnych o ww. przeznaczeniu konieczne jest ich wyznaczenie i wskazanie w rozporządzeniu, kierując się zasadą racjonalności, a przede wszystkim aktualnym stanem faktycznym wykorzystania gospodarczego konkretnego szlaku.

3.2. Główne szlaki żeglugowe o znaczeniu międzynarodowym

Przez terytorium Polski przebiegają trzy główne szlaki żeglugowe o znaczeniu międzynarodowym (tzw. kategoria „E”), wskazane w *Europejskim Porozumieniu w sprawie Głównych Śródlądowych Dróg Wodnych o Znaczeniu Międzynarodowym* (dalej: Porozumienie AGN²²), tj.:

- Międzynarodowa Droga Wodna E-30 – łącząca Morze Bałtyckie z Dunajem w Bratysławie, obejmując na terenie Polski rzekę Odrę od Świnoujścia do granicy z Czechami,
- Międzynarodowa Droga Wodna E-40 – łącząca Morze Bałtyckie w Gdańsku z Dnieprem w rejonie Czarnobyla i biegnąca dalej przez Kijów, Nową Kachówkę i Chersoń z Morzem Czarnym, obejmując na terenie Polski rzekę Wisłę od Gdańska do Warszawy, rzekę Narew oraz rzekę Bug do Brześcia,
- Międzynarodowa Droga Wodna E-70 – łącząca Holandię z Rosją i Litwą, a na terenie Polski obejmująca Odrę od ujścia kanału Odra - Hawela do ujścia Warty w Kostrzynie, drogę wodną Wisła - Odra oraz od Bydgoszczy dolną Wisłę i Szкарpawę lub Wisłę Gdańską.

W Porozumieniu AGN ujęto również dwanaście portów śródlądowych i morskich o międzynarodowym znaczeniu zlokalizowanych w dziesięciu polskich miastach, są to: Świnoujście, Szczecin, Kostrzyn, Wrocław, Kędzierzyn-Koźle, Gliwice, Gdańsk, Bydgoszcz, Warszawa, Elbląg.

Ok. 90 km odcinek Dolnej Odry, od Ognicy do Szczecina jest także uwzględniony w Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T. Dodatkowo odcinek ten jest częścią korytarza bazowego sieci TEN-T Morze Północne-Morze Bałtyckie

3.3. Działania na rzecz rozwoju śródlądowych dróg wodnych

Niewystarczające zagospodarowanie śródlądowych dróg wodnych w Polsce wpłynęło na specyfikę funkcjonowania żeglugi śródlądowej. Jakość szlaków wodnych i dostępności infrastruktury bezpośrednio przekłada się na możliwość efektywnego transportu śródlądowego. Należy podkreślić,

²¹ Rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych z dnia 9 października 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1898).

²² Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1996, Europejskie Porozumienie w sprawie Głównych Śródlądowych Dróg Wodnych o Znaczeniu Międzynarodowym (Konwencja AGN).

że do najistotniejszych utrudnień żeglugowych należą zbyt małe głębokości tranzytowe uniemożliwiające regularny przewóz towarów, zbyt niskie prześwity pod infrastrukturą krzyżującą się ze szlakiem wodnym oraz długotrwałe przerwy nawigacyjne spowodowane warunkami atmosferycznymi (wysoką lub niską wodą oraz zalodzeniem rzek).

Należy podkreślić, że transport wodny śródlądowy, w odróżnieniu od transportu kolejowego i drogowego nie posiadał dokumentu planistycznego, który na równi z innymi gałęziami transportu byłby uwzględniany przy opracowywaniu programów i strategii rozwoju. Dlatego Ministerstwo Infrastruktury opracowało programy dla śródlądowych dróg wodnych określających plany rozwoju w perspektywie długo i krótkoterminowej. Są to: Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030 (KPŻ2030) oraz program wieloletni pn. Zagospodarowanie Dolnej Wisły.

PGW Wody Polskie, na podstawie ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 179), pełni rolę administracji dróg wodnych.

W celu ujednolicenia sposobu prowadzenia niezbędnych prac na drogach wodnych oraz zapewnienia odpowiednich standardów w tym zakresie, PGW Wody Polskie wprowadziło do stosowania „Instrukcję utrzymania śródlądowych dróg wodnych”²³ (Instrukcja). W tym wewnętrznym dokumencie określono zasady: otwierania i zamykania dróg wodnych, trałowania i usuwania przeszkód nawigacyjnych, sondowania i wyznaczania głębokości tranzytowych oraz utrzymania szlaku żeglownego, a także określono standardy oznakowania nawigacyjnego.

Stosowanie Instrukcji jest monitorowane w trakcie cyklicznych rejsów inspekcyjnych. Na podstawie informacji zebranych w terenie podczas kontroli przygotowywane są zalecenia dotyczące utrzymania szlaku i jego oznakowania. Na tej podstawie przygotowane są modyfikacje planów oznakowania nawigacyjnego oraz planowane są postępowania dotyczące zakupu niezbędnego wyposażenia. Dla większości śródlądowych dróg w Polsce zatwierdzono plany oznakowania nawigacyjnego, zgodnie ze standardami wymaganymi w Instrukcji.

Ponadto, zgodnie z ww. dokumentem, wszystkie nowe znaki nawigacyjne montowane na śródlądowych drogach wodnych muszą zawierać elementy odblaskowe i spełniać wymagania niezbędne do żeglugi nocnej, co znacznie ułatwia nawigację w warunkach ograniczonej widoczności, poprawiając bezpieczeństwo żeglugi również w porze dziennej.

W październiku 2020 r. PGW Wody Polskie wprowadziło wytyczne dotyczące wydawania komunikatów nawigacyjnych²⁴, mające na celu poprawę standardów komunikacji z użytkownikami dróg wodnych. Nowe wytyczne mają na celu ujednolicenie zasad publikowania informacji na temat warunków nawigacyjnych w całym kraju. Dzięki nim użytkownicy szlaków żeglownych mają łatwy dostęp do istotnych danych, takich jak głębokość tranzytowa, możliwość żeglugi w nocy oraz informacje o zamknięciu odcinka szlaku żeglownego lub śluzie oraz o innego rodzaju utrudnieniach nawigacyjnych. PGW Wody Polskie uruchomiło system informatyczny pn. „Wirtualny Informator Rzeczny” (WIR), którego celem jest udostępnianie nowych e-usług publicznych i funkcjonalności przyczyniających się do poprawy jakości oraz efektywności obsługi śródlądowych dróg wodnych. WIR za pośrednictwem aplikacji mobilnej umożliwia zaplanowanie trasy rejsu, otrzymywanie i zgłaszanie informacji o utrudnieniach nawigacyjnych oraz uiszczanie opłat za korzystanie ze śluz w formie elektronicznej.

W latach 2022-2023 regionalne zespoły do spraw żeglugi śródlądowej oraz turystyki wodnej, utworzone przez RZGW w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Gliwicach, Krakowie, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu kontynuowały prace dotyczące szeroko rozumianych działań żeglugowych. Głównym celem funkcjonowania ww. zespołów była regularna konsultacja działań

²³ Zarządzenie nr 10/2021 Prezesa PGW Wody Polskie z dnia 17 lutego 2021 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji utrzymania śródlądowych dróg wodnych”.

²⁴ Zarządzenie nr 79/2020 Prezesa PGW Wody Polskie z dnia 20 października 2020 r. w sprawie wytycznych w zakresie wydawania komunikatów nawigacyjnych.

podejmowanych przez administrację dróg wodnych oraz opracowywanie strategii wspierających rozwój i promocję żeglugi oraz turystyki wodnej na szlakach żeglownych w Polsce. W spotkaniach zespołów regionalnych uczestniczyli: armatorzy zajmujący się przewozami towarowymi i pasażerskimi, urzędnicy odpowiedzialni za żeglugę śródlądową, przedstawiciele portów i przystani, branży stoczniowej, szkół żeglugowych oraz różnych organizacji pozarządowych związanych z wykorzystaniem śródlądowych dróg wodnych. W latach 2022-2023 zorganizowano 8 spotkań z udziałem przedstawicieli wszystkich zespołów do spraw śródlądowej oraz turystyki wodnej.

Z zadań realizowanych w latach 2022-2023 przez zespoły do spraw żeglugi śródlądowej należy wymienić w szczególności:

- 1) omówienie koncepcji oznakowania nawigacyjnego dla kolejnych odcinków dróg wodnych;
- 2) podjęcie działań mających na celu synchronizację czasu prac mostów zwodzonych i obiektów PGW Wody Polskie na szlakach żeglownych Pętli Żuławskiej;
- 3) podpisanie listu intencyjnego w sprawie budowy miejsca przesiadkowego na pochylni Jelenie na Kanale Elbląskim;
- 4) przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat zasad bezpieczeństwa żeglugi na jeziorach i w kanałach w kontekście inwestycji prowadzonych w Systemie Wielkich Jezior Mazurskich;
- 5) konsultowanie plany oznakowania nawigacyjnego warszawskiego odcinka Wisły przed przystosowaniem go do żeglugi w porze nocnej;
- 6) przeprowadzenie rozmowy z zarządcami mostów zwodzonych w celu dostosowania godzin ich pracy z obiektami hydrotechnicznymi zarządzanymi przez PGW Wody Polskie na szlakach żeglownych Pętli Żuławskiej;
- 7) konsultowanie, podpisanie listu intencyjnego w sprawie budowy na Wiśle mikroprzystani dla jednostek rekreacyjnych w ramach tworzenia Kujawsko-Pomorskiego Szlaku Wisły;
- 8) z uwagi na rosnące zainteresowanie żeglugą na Warcie w rejonie Gorzowa Wielkopolskiego zgłoszenie zamiaru uczestniczenia w tworzeniu sieci współpracy samorządów lokalnych, organizacji i jednostek terenowych PGW Wody Polskie, której celem będzie nakreślenie wizji rozwoju inwestycyjnego połączenia Wisła – Odra

3.3.1. Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030

KPŻ2030 to pierwszy dokument planistyczny dla sektora żeglugi śródlądowej, przyjęty Uchwałą nr 180/2023 Rady Ministrów z dnia 3 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu rozwoju pod nazwą „Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030”.

Został opracowany dla potrzeb możliwości współfinansowania ze środków UE rozwoju transportu wodnego śródlądowego w perspektywie 2021-2027. Podstawowym założeniem KPŻ2030 jest strukturalne wzmocnienie śródlądowych dróg wodnych poprzez działania inwestycyjne (również punktowe) mające na celu usunięcie wąskich gardeł i zapewnienie możliwości prowadzenia efektywnego transportu żeglugą śródlądową.

Efektem realizacji Programu będzie m.in. utrzymanie możliwości wykorzystania dróg wodnych dzięki realizacji inwestycji na Odrzańskiej Drodze Wodnej i na Wiśle na odcinku od Portu Morskiego Gdańsk do Torunia. KPŻ2030 przyczyni się również do rozwoju całego sektora żeglugi śródlądowej poprzez działania mające na celu kształtowanie warunków na rzecz rozwoju terminali śródlądowych, poprawy ochrony środowiska poprzez obniżenie emisyjności statków żeglugi śródlądowej i rozwój systemów zarządzania ruchem. W efekcie realizacji Programu zakłada się również rozwój kapitału ludzkiego sektora oraz wzrost atrakcyjności dróg wodnych i ich turystycznego wykorzystania.

3.3.2. Program wieloletni pn. Zagospodarowanie Dolnej Wisły

Głównym celem realizacji Programu jest zagospodarowanie Drogi Wodnej Dolnej Wisły w sposób uwzględniający cele polityki transportowej i wodnej. Realizacja Programu pozwoli na rozwój warunków do prowadzenia żeglugi śródlądowej i hydroenergetyki. Przyczyni się również do uspołnienienia całego systemu transportowego poprzez eliminację wąskiego gardła – budowę stopnia wodnego w Siarzewie. Powstanie nowej infrastruktury hydrotechnicznej zwiększy poziom ochrony przeciwpowodziowej obszarów położonych wzdłuż dolnej Wisły i przyczyni się do wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększy poziom retencji w ujęciu regionalnym.

Program został przyjęty Uchwałą nr 185/2023 Rady Ministrów z dnia 10 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Zagospodarowanie Dolnej Wisły”.

3.4. Modernizacja dróg wodnych i przywrócenie regularnej żeglugi

Regionalne zarządy gospodarki wodnej PGW Wody Polskie sukcesywnie modernizowały oznakowanie nawigacyjne zarówno pływające, jak i brzegowe, współpracując z zarządcami obiektów infrastruktury krzyżującej się z drogami wodnymi, na których spoczywa obowiązek odpowiedniego oznakowania tych obiektów. Dzięki tym działaniom wiele szlaków wodnych zostało dostosowanych i spełnia wymogi konieczne do prowadzenia żeglugi w porze nocnej. Żegluga całodobowa jest obecnie możliwa w szczególności na: Szczecińskim Węźle Wodnym, Wrocławskim Węźle Wodnym i jeziorze Dąbie, warszawskim i krakowskim odcinku Wisły, Kanale Ślesińskim oraz na wybranych odcinkach szlaków żeglownych regionu wodnego Dolnej Wisły. PGW Wody Polskie wykonywały również regularne prace utrzymaniowe i modernizacyjne na szlakach żeglownych, utrzymując ich parametry klasowe i zapewniając warunki do prowadzenia bezpiecznej żeglugi.

Przykładem takich prac są: budowa śluzy Guzianka II, remont połączeń kanałowych na Wielkich Jeziorach Mazurskich, modernizacja śluzy Karwik. Przywróceniu regularnej żeglugi, dostosowanej do warunków środowiskowych, sprzyjała również modernizacja śluz i odbudowa obiektów regulacyjnych na Odrzańskiej Drodze Wodnej, a w zakresie turystycznego wykorzystania śródlądowych dróg wodnych istotną rolę pełni przeprowadzona w 2022 r. kompleksowa wymiana oznakowania nawigacyjnego na drodze wodnej Kanału Augustowskiego.

W latach 2022-2023 zakończono realizację następujących zadań inwestycyjnych, wśród których były projekty Programu Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2021 na Odrzańskiej Drodze Wodnej:

- 1) Stopień Brzeg Dolny – roboty modernizacyjne na stopniu, Etap II;
- 2) Remont i przebudowa śluzy na stopniu wodnym Ratowice na rz. Odrze w km 227+400, gm. Czernica wraz z dostosowaniem śluzy do min. IV klasy drogi wodnej;
- 3) Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Gliwice - woj. opolskie (etap II);
- 4) Modernizacja śluzy oraz sterowni na stopniu wodnym Januszkowice wraz z przebudową awanportów;
- 5) Odbudowa zabudowy regulacyjnej rzeki Odry – przystosowanie do III klasy drogi wodnej, na odcinku od miejscowości Ścinawa do ujścia Nysy Łużyckiej – Etap II (w ramach POPDOW);
- 6) Prace modernizacyjne na Odrze granicznej, Etap I - Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania – część 1 i część 2 (w ramach POPDOW);
- 7) Budowa infrastruktury postojowo – cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglugowego (w ramach POPDOW);
- 8) Budowa jazu klapowego na stopniu wodnym Ujście Nysy w km 180,50 rzeki Odry wraz z infrastrukturą towarzyszącą – opracowanie dokumentacji (prace przygotowawcze).
- 9) Bagrowanie Przekopu Klucz–Ustowo (w ramach POPDOW);

- 10) Przebudowa mostu w celu zapewnienia minimalnego prześwitu – most kolejowy w km 733,7 rzeki Regalicy w Szczecinie (w ramach POPDOW);
- 11) Przebudowa mostu w celu zapewnienia minimalnego prześwitu – most kolejowy w km 615,1 rzeki Odry w Kostrzynie nad Odrą (w ramach POPDOW);

Dodatkowo, w 2023 r. zakończono inwestycję finansowaną z Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) Województwa Warmińsko – Mazurskiego Budowa i przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji gospodarczych na szlakach wodnych Wielkich Jezior Mazurskich wraz z budową śluzy „Guzianka II” i remontem śluzy „Guzianka I” / Etap II B - przebudowa i umocnienie 5 kanałów na szlaku od Mikołajek do Giżycka. Na projekt składało się 5 osobnych zadań polegających na przebudowie i umocnieniu 5 kanałów: Grunwaldzkiego Tałckiego, Mioduńskiego, Szymońskiego, Giżyckiego.

W latach 2022-2023 realizowane były inwestycje finansowane z POIŚ, których zakończenie zaplanowano w 2024 r. : Modernizacja śluzy oraz sterowni na stopniu wodnym Krapkowiec wraz z przebudową awanportów, Modernizacja stopnia wodnego **Rędzin** na Odrze w km 260,7 – przystosowanie do III klasy drogi wodnej oraz inwestycji Budowa i przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji gospodarczych na szlakach wodnych Wielkich Jezior Mazurskich wraz z budową śluzy „Guzianka II” i remontem śluzy „Guzianka I” / Etap III- remont śluzy „Guzianka I”, , udroźnienie szlaku wodnego Wielkich Jezior Mazurskich poprzez prace hydrotechniczne przy kanałach i ich połączeniach z jeziorami, przebudowa i umocnienie 3 kanałów i rzeki Węgorapy, przebudowa nabrzeża jezior: Mikołajskie i Niegocin, finansowanej z Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) województwa warmińsko – mazurskiego.

4. Wykorzystanie energetyczne rzek

Przy budowie elektrowni wodnych należy uwzględnić wielkość zasobów wodnych oraz lokalizację w miejscu, gdzie występują duże naturalne spadki terenu lub woda została sztucznie spiętrzona. Duża zmienność przepływu powoduje trudności w wykorzystywaniu rzek w gospodarce wodnej, w tym na cele energetyczne, ponieważ należy uwzględniać zarówno brak, jak i nadmiar wody. Szacuje się, że obecnie udział energetyki wodnej w produkcji energii elektrycznej wynosi w Polsce około 1,5%. Same zaś zasoby hydroenergetyczne Polski szacuje się na 13,7 TWh rocznie.

W Polsce teoretyczne zasoby hydroenergetyczne wynoszą²⁵:

- Wisła z dopływami – 16 457 GWh/rok,
 - Odra z dopływami – 5 966 GWh/rok,
 - rzeki Przymorza – 582 GWh/rok,
- co daje łącznie – 23 005 GWh/rok.

Natomiast zasoby techniczne²⁶, możliwe do eksploatacji, wynoszą:

- Wisła z dopływami – 9 270 GWh/rok,
 - Odra z dopływami – 2 400 GWh/rok,
 - rzeki Przymorza – 280 GWh/rok,
 - potencjał nieuwzględniony około 1 700 GWh/rok,
- co daje łącznie – 13 650 GWh/rok.

Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energetyki²⁷ w 2022 r. funkcjonowały w Polsce 487 elektrownie wodne, a w 2023 r. funkcjonowało 492 elektrownie wodnych:

- 406 elektrownie o mocy do 1 MW;

²⁵ J. Tyminski, Wykorzystanie odnawialnych Źródeł energii w Polsce do 2030 – aspekt energetyczny i ekologiczny, IBMiBR, Warszawa 1997; <http://trmew.pl/index.php?id=91>.

²⁶ Tamże.

²⁷ <https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-stan-na-31-grudnia-2023-r.html>

- 70 elektrowni o mocy od 1 MW do 5 MW;
- 5 elektrowni o mocy od 5 MW do 10 MW;
- 11 elektrowni powyżej 10 MW.

Z danych PGW Wody Polskie wynika, że w Polsce nadal istnieje blisko 14 000 budowli i urządzeń piętrzących. Przy czym zaledwie kilka procent z nich wykorzystywane jest w celu produkcji energii. Łączna moc elektrowni wodnych w Polsce w 2023 r. wynosiła 982,141 MW. W 2023 r. małe elektrownie wodne wyprodukowały ponad 310,7 GWh energii, co stanowiło 7% energii wytworzonej przez wszystkie małe instalacje OZE.

PGW Wody Polskie w 2023 r. administrowało 21 elektrowniami wodnymi będącymi własnością Skarbu Państwa o łącznej mocy zainstalowanej około 31,6 MW i średniej produkcji rocznej w latach 2022-2023 na poziomie 104,5 GWh. Najwięcej elektrowni wodnych znajduje się na terenie RZGW we Wrocławiu, RZGW w Gdańsku, RZGW w Krakowie oraz RZGW w Warszawie.

PGW Wody Polskie W ramach prowadzonych inwestycji PGW Wody Polskie uruchomiło w lutym 2022 r. elektrownię wodną na zaporze wodnej Besko, zlokalizowaną na rzece Wisłok, o mocy elektrycznej zainstalowanej 0,075 MW oraz produkcją wynoszącą w 2023 r. - 473,103 MWh.

Inwestycje w odnawialne źródła energii i modernizacja istniejących elektrowni wodnych to element długofalowych działań PGW Wody Polskie. Podejmowane inicjatywy mają na celu zwiększenie udziału energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii, ograniczenie zużycia energii pierwotnej, redukcję szkodliwych gazów i nieczystości oraz zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej efektywności energetycznej. Elementem tych działań są rozpoczęte modernizacje elektrowni wodnych na obiektach hydrotechnicznych Myłof i Rogów Opolski, w ramach których zostaną zamontowane nowe turbiny wodne. Realizacja przedmiotowych przedsięwzięć będzie oparta na nowej dostępnej na rynku technologii, przy stosunkowo niewielkim wkładzie inwestycyjnym. W efekcie zostanie zwiększona produkcja czystej energii, co jest istotnym elementem realizacji unijnych ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030.

Ponadto, w ramach planowanego do realizacji zadania pn. Ochrona przed wodami powodziowymi dolnego odcinka Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki – stopień wodny poniżej Włocławka, obejmującego budowę stopnia wodnego w miejscowości Sierzewo planowane jest również wykonanie elektrowni wodnej o mocy około 80 MW.

III. Stan realizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy

1. Wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej

W okresie sprawozdawczym trwały prace w ramach III cyklu planistycznego, określonego przepisami Ramowej Dyrektywy Wodnej. W 2022 r. realizowano projekt mający na celu opracowanie drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Po zakończonych w październiku 2021 r. konsultacjach społecznych, w grudniu 2021 r. PGW Wody Polskie przekazało ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej projekty drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (IIaPGW). W 2022 r. trwały prace legislacyjne nad projektami rozporządzeń ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie przyjęcia IIaPGW. Rozporządzenia w sprawie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy weszły w życie w lutym (IIaPGW na obszarach dorzeczy Wisły i Odry) i marcu 2023 r. (pozostałe obszary dorzeczy).

Jednocześnie przystąpiono do przygotowania harmonogramu i programu prac związanych ze sporządzeniem III aktualizacji planów gospodarowania wodami (IIIaPGW). Harmonogram opublikowano do konsultacji społecznych w czerwcu 2022 r. Ostateczna wersja, stanowiąca podstawę

prac w IV cyklu planistycznym, została opublikowana w styczniu 2023 r. i stanowi podstawę wszystkich prac zmierzających do przygotowania III aktualizacji planów gospodarowania wodami.

W 2023 r. rozpoczęto realizację pierwszych prac przewidzianych do sporządzenia w ramach IV cyklu planistycznego. Były to w szczególności następujące prace:

1. Analiza i aktualizacja jednolitych części wód do planowania dla potrzeb cyklu planistycznego 2022-2027 – zadanie jest realizowane przez PGW Wody Polskie. W ramach zadania przeanalizowano wykaz jednolitych części wód pod względem niezbędnych zmian, który będzie stanowić podstawę opracowania IIIa PGW. Na podstawie art. 317 ust. 7 ustawy – Prawo wodne wykaz podlega akceptacji przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej;
2. Wyznaczenie silnie zmienionych i sztucznych części wód dla wszystkich kategorii wód powierzchniowych – zadanie jest realizowane przez PGW Wody Polskie. W 2023 r. przyjęto wstępne założenia metodyczne opracowania;
3. Metodyka wyznaczania jezior do objęcia obszarem ochronnym zbiorników wód śródlądowych – praca była realizowana przez wykonawcę wyłonionego w procedurze udzielania zamówień publicznych. Źródłem finansowania projektu były środki własne PGW Wody Polskie. Przygotowano w szczególności propozycję wykazu 60 jeziornych jednolitych części wód powierzchniowych, wskazanych do objęcia obszarem ochronnym a także listę zakazów i ograniczeń proponowanych na terenie obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych. Protokół końcowy odbioru produktów przewidzianych do realizacji w umowie podpisano 13 lutego 2023 r.
4. Aktualizacja bazy danych o zmianach hydromorfologicznych wód – przeprowadzono aktualizację bazy danych o zmianach hydromorfologicznych wód, opracowanej w poprzednim cyklu planistycznym. Zaktualizowano warstwy przestrzenne o nowe obiekty oraz informacje o obiektach istniejących.
5. Wykazy obszarów chronionych – rozpoczęto pozyskiwanie informacji o wykazach jednolitych części wód przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, o których mowa w art. 71 ustawy – Prawo wodne oraz jednolitych części wód przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych. Pozostałe wykazy, określone w art. 317 ust. 4 ww. ustawy jako elementy rejestru obszarów chronionych, zostaną opracowane w ramach zadania pn. Ustalenie celów środowiskowych dla wszystkich jednolitych części wód i obszarów chronionych wraz z ustaleniem przepływów środowiskowych. Wykaz obszarów przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym został zamieszczony w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie określenia gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz obszarów przeznaczonych do ochrony tych gatunków* (Dz.U. z 2021 r. poz. 896).
6. Wykazy wielkości emisji i stężeń substancji priorytetowych oraz innych substancji powodujących zanieczyszczenie, dla których zostały określone środowiskowe normy jakości w regionach wodnych (w 2023 r. pozyskano informacje niezbędne do opracowania wykazu wielkości emisji i stężeń). Za podstawę wykazu emisji ustalono dane przekazywane do organu właściwego w sprawach pozwoleń wodnoprawnych na podstawie artykułu 304 ustawy – Prawo wodne przez podmioty korzystające z usług wodnych jako wyniki prowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi.
7. Ustalenie celów środowiskowych dla wszystkich jednolitych części wód i obszarów chronionych wraz z ustaleniem przepływów środowiskowych oraz sporządzenie wykazu obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie – rozpoczęto przygotowanie dokumentacji przetargowej w ramach procedury udzielania zamówień publicznych. Zamówienie jest planowane do realizacji w latach 2024-2025 ze środków uzyskanych w ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) lub w przypadku braku uzyskania finansowania ze środków własnych PGW Wody Polskie.

W latach 2022-2023 kontynuowano także prace nad wdrożeniem działań zawartych w aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Działania te są realizowane przez szereg podmiotów, takich jak: minister właściwy ds. gospodarki wodnej, minister właściwy ds. rolnictwa, minister właściwy ds. klimatu, minister właściwy ds. środowiska, PGW Wody Polskie, d. państwowa służba hydrogeologiczna (obecnie geologiczna) wojewodowie, marszałkowie województw, wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast, dyrektorzy urzędów morskich, dyrektorzy parków narodowych; Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, Inspekcja Ochrony Środowiska, IMGW-PIB, Państwowa Straż Pożarna, ośrodki doradztwa rolniczego, organizatorzy kąpielisk oraz inwestorzy. Działania koncentrują się na zadaniach z kategorii takich jak: ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych związanych z rozwojem obszarów zurbanizowanych, turystyki i transportu; kształtowanie stosunków wodnych w zlewni oraz redukcja emisji i zrzutów substancji priorytetowych. Działania realizowane przez PGW Wody Polskie polegają zarówno na prowadzeniu postępowań administracyjnych, jak i realizacji działań planistycznych, utrzymaniowych i inwestycyjnych. Wybrane inwestycje wdrażające plany gospodarowania wodami zostały wymienione w rozdziale VI niniejszej Informacji. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego realizowane są głównie zadania z kategorii gospodarka ściekowa, związane z porządkowaniem systemów gospodarki ściekowej, kontrolą użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw oraz realizacją Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych. Szczegółowe informacje na temat efektów wdrażania dyrektywy ściekowej i realizacji KPOŚ przedstawione zostały znajdują się w rozdziale III.4 niniejszej Informacji. Działania z zakresu przeciwdziałania zanieczyszczeniom obszarowym wód znajdują się w rozdziale III. 2 Informacji.

Polska realizuje założenia RDW poprzez szereg działań o charakterze strategicznym i legislacyjnym. Należy mieć na uwadze, iż dyrektywa ta podlega ciągłym aktualizacjom. Jako ważne dyrektywy uzupełniające i doprecyzowujące należy wymienić dyrektywę ściekową, dyrektywę azotanową, dyrektywę 2013/39/UE zmieniającą RDW i dyrektywę 2008/105/WE w zakresie substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej, która wpływa chociażby na normy środowiskowe dla nowych 12 substancji priorytetowych uwzględnianych w planach gospodarowania wodami oraz dyrektywa 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu określająca kryteria oceny stopnia zanieczyszczenia wód podziemnych. Obecnie kluczowy w tej sprawie jest wniosek dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, dyrektywę 2006/118/WE w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu oraz dyrektywę 2008/105/WE w sprawie standardów jakości środowiska w zakresie polityki wodnej, tzw. substancje priorytetowe w dyrektywie wodnej.

Do istotnych działań wdrażających Ramową Dyrektywę Wodną należy prowadzenie postępowań administracyjnych w zakresie udzielenia zgód wodnoprawnych. Ustawa – Prawo wodne, wdrażając przepisy RDW, wprowadziła do polskiego porządku prawnego instytucję oceny wodnoprawnej. Ocenę wodnoprawną należy uzyskać przed przystąpieniem do realizacji niektórych przedsięwzięć oddziałujących na środowisko wodne. Wyszczególnione rodzaje inwestycji i działań wymagających uzyskania oceny znajdują się w katalogu zawartym w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 sierpnia 2019 r. w sprawie rodzajów inwestycji i działań, które wymagają uzyskania oceny wodnoprawnej (Dz. U. poz. 1752). W postępowaniu o wydanie oceny wodnoprawnej dokonuje się analizy wpływu planowanej inwestycji lub działania na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61 ustawy - Prawo wodne. Ocenę wodnoprawną wydaje się, gdy w wyniku powyższej analizy ustalono, że planowana inwestycja lub działanie nie wpływa na osiągnięcie celów środowiskowych lub wpływa korzystnie. Jeżeli ustalono, że inwestycja ma lub może mieć negatywny wpływ na osiągnięcie celów, wówczas w procedurze oceny wodnoprawnej sprawdzane jest wypełnienie przez tę inwestycję

warunków do ustanowienia odstępstwa od celów środowiskowych, tzw. derogacji (art. 432 w powiązaniu z art. 68 ust. 1, 3 i 4 ustawy – Prawo wodne). Zgodnie z art. 434 ust. 1 ww. ustawy, gdy spełnione są ww. pkt art. 68 ustawy – Prawo wodne, dla inwestycji, która może mieć lub będzie miała negatywny wpływ na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, wydaje się ocenę wodnoprawną oraz udziela derogację, a planowana inwestycja lub działanie może zostać wpisane do najbliższej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w których umieszcza się działania i inwestycje, które otrzymały odstępstwo od osiągnięcia celów środowiskowych.

Zgodnie z art. 428 ustawy – Prawo wodne, w przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, z późn. zm.), ocenę wodnoprawną zastępuje się decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach oraz decyzją, przed wydaniem której jest przeprowadzana ponowna ocena oddziaływania na środowisko – o ile taka ocena jest w przypadku danego przedsięwzięcia przeprowadzana.

Działając na podstawie art. 425 w związku z art. 397 ust. 2 ustawy - Prawo wodne, minister właściwy ds. gospodarki wodnej wydaje oceny wodnoprawne PGW Wodom Polskim. W latach 2022 -2023 Minister Infrastruktury wydał jedną decyzję w sprawie udzielenia oceny wodnoprawnej zgodnie z art. 425 ust. 1 pkt 10 Prawa wodnego, w związku z §1 ust. 2 pkt 10 rozporządzenia z dnia 27 sierpnia 2019 r. Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w sprawie rodzajów inwestycji i działań, które wymagają uzyskania oceny wodnoprawnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1752), dla działań planowanych w ramach zadania pn. „Przeprowadzenie prac bagrowniczych w obrębie Zbiornika Włocławskiego w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego na obszarach przyległych, Lokalizacja nr 7: Rokicie w km 650+500 - 652+000”.

PGW Wody Polskie oraz minister właściwy ds. gospodarki wodnej występują w postępowaniach o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w roli organu opiniującego lub uzgadniającego. Obowiązek uzyskania oceny wodnoprawnej przez inwestora daje PGW Wody Polskie kontrolę nad inwestycjami lub działaniami mogącymi wpłynąć na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych wymienionych w ustawie, wyznaczonych osobno dla poszczególnych rodzajów wód powierzchniowych i podziemnych. Dzięki temu PGW Wody Polskie może chronić zasoby wód na terenach, na których istnieje ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych (czyli tam, gdzie jest zagrożona ilość lub jakość wód).

PGW Wody Polskie dla inwestycji i działań, które uzyskały ww. ocenę wodnoprawną lub ww. decyzję, o której mowa w art. 428 ustawy - Prawo wodne, wydaje deklarację zgodności potwierdzającą zgodność realizacji inwestycji z celami środowiskowymi, określonymi w art. 56, art. 57, art. 59 oraz art. 61 ustawy – Prawo wodne. Deklaracje zgodności są wydawane na wniosek podmiotu planującego realizację inwestycji lub działania, na podstawie art. 439 ustawy – Prawo wodne.

Dla projektów będących projektami dużymi w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają kwoty wskazane w art. 100 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, z późn. zm.), w celu potwierdzenia zgodności inwestycji lub działań z celami środowiskowymi, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61 dyrektor RZGW PGW Wody Polskie sporządza dokument potwierdzający zgodność z celami środowiskowymi. Powyższe dokumenty (deklaracja zgodności oraz dokument potwierdzający) wymagane są przy ubieganiu się o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej.

W latach 2022-2023 do PGW Wody Polskie, w ramach procedury oceny wodnoprawnej oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (d.u.ś.), wpłynęło 36 122 spraw.

	Wnioski złożone do dnia 31 grudnia 2022 r.	Sprawy zakończone do dnia 31 grudnia 2022 r.	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia 2022 r.	Sprawy niepodjęte do dnia 31 grudnia 2022 r.
d.u.ś. - liczba spraw na etapie: – opinii o obowiązku przeprowadzenia OOŚ; – opinii co do zakresu raportu OOŚ; – uzgodnienia warunków realizacji przed wydaniem decyzji OOŚ; – ponownego uzgodnienia warunków realizacji po wydaniu decyzji OOŚ	18269	15845	1845	579
deklaracje zgodności, dokumenty potwierdzające zgodność z celami środowiskowymi dla JCW zgodnie z art. 440a ustawy - Prawo wodne oraz pozostałe dokumenty potwierdzające zgodność dla ww. celów, w tym dla CEF (CEF - projekty objęte procedurą pozyskiwania środków w ramach instrumentu finansowego Łącząc Europę - Connecting Europe Facility)	487	457	23	7
Oceny wodnoprawne	63	45	18	0
SUMA	18819	16347	1886	586

Tabela 13. Liczba spraw w ramach procedury oceny wodnoprawnej oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, procedowanych przez PGW Wody Polskie w 2022 r.

	Wnioski złożone do dnia 31 grudnia 2023 r.	Sprawy zakończone do dnia 31 grudnia 2023 r.	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia 2023 r.	Sprawy niepodjęte do dnia 31 grudnia 2023 r.
d.u.ś. - liczba spraw na etapie: opinii o obowiązku przeprowadzenia OOŚ; opinii co do zakresu raportu OOŚ; uzgodnienia warunków realizacji przed wydaniem decyzji OOŚ; ponownego uzgodnienia warunków realizacji po wydaniu decyzji OOŚ	16079	14275	1391	413
deklaracje zgodności, dokumenty potwierdzające zgodność z celami środowiskowymi dla zgodnie z art. 440a ustawy - Prawo wodne oraz pozostałe dokumenty potwierdzające zgodność dla ww. celów, w tym dla CEF (CEF - projekty objęte procedurą pozyskiwania środków w ramach instrumentu finansowego Łącząc Europę - Connecting Europe Facility)	1115	1000	86	29
Oceny wodnoprawne	109	79	24	6
SUMA	17303	15354	1501	448

Tabela 14 Liczba spraw w ramach procedury oceny wodnoprawnej oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, procedowanych przez PGW Wody Polskie w 2023 r.

W latach 2022-2023 do Ministra Infrastruktury, w ramach procedury oceny wodnoprawnej oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (d.u.ś.), w sumie trafiło 161 spraw. Zestawienia statystyczne przedstawiają tabele nr 15 i 16.

	Wnioski złożone do dnia 31 grudnia 2022 r.	Sprawy zakończone do dnia 31 grudnia 2022 r.	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia 2022 r.	Sprawy niepodjęte do dnia 31 grudnia 2022 r.
d.u.ś. - liczba spraw na etapie: – opinii o obowiązku przeprowadzenia OOŚ; – opinii co do zakresu raportu OOŚ; – uzgodnienia warunków realizacji przed wydaniem decyzji OOŚ; – ponownego uzgodnienia warunków realizacji po wydaniu decyzji OOŚ	68	39	29	0
deklaracje zgodności, dokumenty potwierdzające zgodność z celami środowiskowymi dla JCW zgodnie z art. 440a ustawy - Prawo wodne oraz pozostałe dokumenty potwierdzające zgodność dla ww. celów, w tym dla CEF (CEF - projekty objęte procedurą pozyskiwania środków w ramach instrumentu finansowego Łącząc Europę - Connecting Europe Facility)	0	0	0	0
Oceny wodnoprawne	3	3	0	0
SUMA	71	42	29	0

Tabela 15 Liczba spraw w ramach procedury oceny wodnoprawnej oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, procedowanych przez Ministra Infrastruktury w 2022 r.

	Wnioski złożone do dnia 31 grudnia 2023 r.	Sprawy zakończone do dnia 31 grudnia 2023 r.	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia 2023 r.	Sprawy niepodjęte do dnia 31 grudnia 2023 r.
d.u.ś. - liczba spraw na etapie: opinii o obowiązku przeprowadzenia OOS; opinii co do zakresu raportu OOS; uzgodnienia warunków realizacji przed wydaniem decyzji OOS; ponownego uzgodnienia warunków realizacji po wydaniu decyzji OOS	89	41	48	0
deklaracje zgodności, dokumenty potwierdzające zgodność z celami środowiskowymi dla zgodnie z art. 440a ustawy - Prawo wodne oraz pozostałe dokumenty potwierdzające zgodność dla ww. celów, w tym dla CEF (CEF - projekty objęte procedurą pozyskiwania środków w ramach instrumentu finansowego Łącząc Europę - Connecting Europe Facility)	0	0	0	0
Oceny wodnoprawne	1	0	1	0
SUMA	90	41	49	0

Tabela 16 Liczba spraw w ramach procedury oceny wodnoprawnej oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, procedowanych przez Ministra Infrastruktury w 2023 r.

Dzięki określeniu w opiniach lub uzgodnieniach, wydawanych w postępowaniach dotyczących wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, warunków realizacji danego przedsięwzięcia nie dopuszcza się do zagrożenia nieosiągnięcia celów środowiskowych, określonych dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. Jednocześnie wydawane są dokumenty potwierdzające zgodność z celami środowiskowymi, co następuje po szczegółowej analizie wniosku, z którego musi wynikać, że inwestycja nie zagraża osiągnięciu celów środowiskowych określonych dla JCWP i JCWPd.

Realizowany był również przegląd udzielonych pozwoleń wodnoprawnych. Organy PGW Wód Polskich w 2022 roku wykonały 2013 przeglądów pozwoleń wodnoprawnych, w 2023 roku wykonały 4080 przeglądów, a na rok 2024 zaplanowały 3283 przeglądy. Realizując zadanie dodatkowego przeglądu pozwoleń wodnoprawnych zleconego przez Ministra Infrastruktury, PGW Wody Polskie na obszarze działania RZGW we Wrocławiu, Gliwicach i Szczecinie wykonały przeglądy 770 pozwoleń wodnoprawnych w 2023 roku. W 2024 r. plan przeglądów pozwoleń wodnoprawnych przewiduje przeprowadzenie 220 przeglądów na obszarze PGW Wody Polskie RZGW w Gliwicach, 606 przeglądów na obszarze PGW Wody Polskie RZGW we Wrocławiu i 93 przeglądy na obszarze PGW Wody Polskie RZGW w Szczecinie (łącznie 919 przeglądów).

Ważnym działaniem we wdrażaniu są również kontrole gospodarowania wodami, o których mowa w rozdziale XI niniejszej Informacji.

2. Wdrażanie dyrektywy azotanowej

Wysokie stężenia biogenów w wodach stanowią istotny problem dla zdrowia ludzi i prawidłowego funkcjonowania ekosystemów wodnych. Azot i fosfor, jeżeli występują w nadmiarze, mogą zwiększać ryzyko wystąpienia poważnych chorób, w tym nowotworów, a także odpowiadają za proces eutrofizacji wód powierzchniowych.

Państwa Unii Europejskiej w odpowiedzi na pogarszający się stan wód, wynikający m.in. z wzrastających stężeń biogenów, zobowiązały się do przyjęcia wspólnych regulacji prawnych

ustanawiających ramy dla działań mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem. W przypadku zanieczyszczeń z rolnictwa szczególnie istotne jest ograniczanie azotanów przedostających się do wód z przechowywanych i stosowanych w gospodarstwach nawozów. Ramy prawne do wdrażania działań ograniczających zanieczyszczenie azotanami ze źródeł rolniczych zapewnia dyrektywa dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego – tzw. dyrektywa azotanowa²⁸.

Dyrektywa azotanowa dopuszcza dwa podejścia do wdrażania działań ograniczających emisję azotanów ze źródeł rolniczych: podejście oparte na wyznaczaniu obszarów szczególnie narażonych (tzw. OSN) lub podejście ogólnokrajowe.

W Polsce do 2017 r. stosowano podejście polegające na wyznaczaniu obszarów szczególnie narażonych, które w różnych okresach wdrażania dyrektywy azotanowej stanowiły od ok. 1,5% do 6,8% powierzchni kraju. Zarówno OSNy jak i programy działań były ustanawiane aktami prawa miejscowego w drodze rozporządzenia dyrektora RZGW. Był to proces bardzo długotrwały, budzący sprzeciw środowisk rolniczych i prowadzący do zaburzenia konkurencji między producentami rolnymi prowadzącymi działalność w tym samym rejonie.

Od lipca 2018 r. wszystkich rolników na terenie całego kraju obowiązuje „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (tzw. Program działań). Przyjęcie tego Programu było możliwe dzięki fundamentalnej zmianie w podejściu do wdrażania dyrektywy azotanowej, wdrożonej ustawą – Prawo wodne. Wprowadzając w 2017 r. zmianę w podejściu do wdrażania dyrektywy azotanowej nie tylko zwiększono zasięg obszarowy obowiązywania działań ograniczających emisję azotanów ze źródeł rolniczych, ale także zastrzeżono niektóre z wymagań obowiązujących wcześniej. Wprowadzając ogólnokrajowy Program działań wydłużono m.in. okres, w którym stosowanie nawozów jest zabronione, a także zwiększono wymaganą pojemność miejsc do przechowywania nawozów naturalnych.

Zgodnie z ustawą Prawo wodne projekt Programu działań opracowuje minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, który następnie jest zobowiązany do przeprowadzania co 4 lata przeglądu Programu działań i w razie potrzeby jego aktualizacji. W roku 2022 r. został przeprowadzony pierwszy przegląd Programu działań, który obejmował m.in. następujące zagadnienia:

- a) ocenę zgodności i komplementarności Programu z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa (ochrona środowiska, prawo budowlane, ustawa o nawozach i nawożeniu);
- b) ocenę czy problemy, które były przyczyną wprowadzenia Programu działań, zostały rozwiązane;
- c) sposób doboru działań do aktualnej sytuacji w zakresie stanu jakości wód, warunków klimatycznych oraz rozwoju rolnictwa (w tym ocena kompletności zestawu działań);
- d) ocenę gospodarczych, społecznych i środowiskowych efektów wdrażania działań określonych w Programie;
- e) stan dostosowania gospodarstw do wymogów Programu;
- f) analizę kosztów i korzyści wdrażania Programu;
- g) ocenę dostępności informacji na temat Programu oraz innych form wsparcia rolników (doradztwo rolnicze, szkolenia, dofinansowanie, narzędzia informatyczne).

²⁸ Dyrektywa 91/676/EWG Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. UE. L 375 z 31.12.1991 r.).

Dodatkowo zlecone zostało wykonanie pogłębionych analiz tematycznych w odniesieniu do następujących zagadnień:

- a) analiza wyników stężeń azotanów w wodach podziemnych i powierzchniowych w roku 2020 – w odniesieniu do okresu 2016 – 2019;
- b) ocena wpływu wydłużenia okresu stosowania nawozów w 2020 r. na realizację celów dyrektywy azotanowej;
- c) analiza wpływu zmian klimatu na praktyki rolnicze oraz przygotowanie propozycji adaptacji działań ograniczających zanieczyszczenia rolnicze do zmian klimatu;
- d) przygotowanie równoważników nawozowych dla osadów ściekowych oraz ścieków;
- e) analiza wskaźników produkcji nawozów naturalnych i zawartego w nich azotu;
- f) weryfikacja sposobu obliczania maksymalnych dawek nawozów azotowych.

Przegląd Programu działań oraz ocena jego skuteczności wykonywane były w szczególności na podstawie informacji przekazywanych przez właściwe organy Inspekcji Ochrony Środowiska. Na podstawie ustawy Prawo wodne Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazuje Ministrowi Infrastruktury wyniki prowadzonego monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem badań stężeń azotanów, a także ocenę eutrofizacji wód rozumianej jako wzbogacenie wody związkami azotu powodujące przyspieszony wzrost glonów i wyższych form życia roślinnego i skutkujące niepożądanymi zaburzeniami równowagi organizmów obecnych w wodzie oraz niekorzystnymi zmianami jej jakości. Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przekazują Ministrowi Infrastruktury informacje o wynikach przeprowadzonych kontroli stosowania Programu działań, spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem i stosowania nawozów zgodnie z tym planem. Informacje do oceny skuteczności Programu działań dostarczają również jednostki resortu rolnictwa, w szczególności Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza.

Prace w zakresie przeglądu i aktualizacji Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu realizowane były w ramach umowy o dofinansowanie zawartej w 2021 r. z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Prace analityczne w zakresie przeglądu Programu działań trwały od lutego do maja 2022 r. Realizację prac wspierał zespół monitorujący złożony z przedstawicieli Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jednostek podległych i nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa (w szczególności IERGŻ-PIB, IUNG-PIB, ITP-PIB, IZ-PIB, IO-PIB, ARiMR, CDR), Krajowej Rady Izby Rolniczych oraz Inspekcji Ochrony Środowiska.

Opracowanie aktualizacji Programu działań odbywało się w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa oraz przy zapewnieniu możliwości udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonych w przepisach ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Konsultacje społeczne Prognozy oddziaływania na środowisko oraz projektu aktualizacji Programu działań w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zostały przeprowadzone w okresie od 11 lipca 2022 r. do 1 sierpnia 2022 r.

Projekt aktualizacji Programu działań opracowany w wyniku przeglądu i konsultacji społecznych uwzględniał zmiany w szczególności w następujących obszarach:

- dostosowanie okresu nawożenia do zmian klimatu - wprowadzono elastyczny termin rozpoczęcia nawożenia w oparciu o rzeczywisty początek wegetacji;
- wykorzystanie ścieków i osadów ściekowych w aspekcie gospodarki o obiegu zamkniętym - wprowadzono wartości równoważnika nawozowego dla ścieków i osadów ściekowych,

wprowadzono zapisy umożliwiające uwzględnienie ścieków i osadów ściekowych w planowanym i zbilansowanym nawożeniu w celu wsparcia recyklingu składników pokarmowych;

- dostosowanie wskaźników w Programie do zmian w rolnictwie i postępie hodowlanym - wprowadzono zasady obliczania dawek nawozowych dla otwartego systemu utrzymania zwierząt, wartości średnie roczne wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracji azotu w tych nawozach dla nowych gatunków zwierząt gospodarskich;
- aktualizacja wartości jednostkowego pobrania azotu – dostosowano wartości jednostkowego pobrania azotu do najnowszych wyników badań;

Prace legislacyjne zmierzające do przyjęcia Programu działań w drodze rozporządzenia Rady Ministrów rozpoczęły się w listopadzie 2022 r. Rada Ministrów przyjęła nowy Program działań w dniu 31 stycznia 2023 r. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw w dniu 7 lutego 2023 r. (poz. 244).

W 2023 r., równoległe do prac legislacyjnych, prowadzone były działania informacyjne skierowane do rolników oraz doradców rolnych w celu przygotowania ich na ewentualne zmiany w prawie. Działania informacyjne obejmowały m.in. opracowanie broszury na temat podstawowych założeń Programu oraz nowych działań, opracowanie niespecjalistycznej wersji aktualizacji Programu wraz z objaśnieniami, publikację artykułów na temat Programu w branżowej prasie oraz szereg nowych treści na stronie internetowej Ministerstwa Infrastruktury.

Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej jako organ zobowiązany do wykonywania cyklicznej oceny skuteczności programu działań na podstawie m.in. wyników kontroli i monitoringu dostarczanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, co 4 lata opracowuje sprawozdanie zawierające podsumowanie realizacji działań, ocenę eutrofizacji wód oraz wyniki monitoringu stężeń azotanów. Ostatnie sprawozdanie zostało opracowane w roku 2020 przez Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, a następne będzie opracowywane w roku 2024 przez Ministerstwo Infrastruktury. W związku z tym w 2023 r. prowadzone były działania zmierzające do pozyskania środków na realizację tego zadania oraz przygotowania wymaganych dokumentów przetargowych.

Art. 108 ustawy – Prawo wodne wskazuje Inspekcję Ochrony Środowiska jako organ dokonujący kontroli stosowania „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” przez podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy. Prowadzenie działań kontrolnych jest niezbędne dla pełnego wdrożenia dyrektywy azotanowej.

Zgodnie z ustawą – Prawo wodne oraz z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia gospodarki finansowej Państwowego Gospodarstwa Wodnego WP (Dz. U. poz. 2492), PGW Wody Polskie może dofinansowywać działalność państwowych jednostek budżetowych. W 2022 r. w wyniku zaakceptowania przez Wody Polskie wniosku GIOŚ o zawarcie umowy oraz umieszczenia zadania pn. „Zadania związane z prowadzeniem kontroli i monitoringu wód w zakresie wdrażania dyrektywy 91/676/EWG dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego” na liście zadań zakwalifikowanych do dofinansowania, uzgodnionej z Ministrem Infrastruktury oraz z Ministrem Środowiska, w dniu 14 września 2022 r. pomiędzy PGW Wody Polskie a GIOŚ została zawarta umowa na kwotę 8 753 000 zł. Zgodnie z Aneks nr 1 podpisanym 13 grudnia 2022 r. zmniejszono kwotę do 5 123 522,38 zł. Z kwoty tej ostatecznie wykorzystano 3 563 129, 85 zł.

Analogiczna umowa, na kwotę 22 496 800 zł, została zawarta pomiędzy PGW Wody Polskie a GIOŚ w dniu 30 maja 2023 r. Z kwoty tej ostatecznie wykorzystano 16 648 800,17 zł.

Środki z ww. umów były przeznaczone głównie na zakup sprzętu i aparatury niezbędnych do kontroli przestrzegania dyrektywy azotanowej, w szczególności: specjalistycznych terenowych samochodów, sprzętu komputerowego, narzędzi i oprogramowania do realizacji zadań obserwacyjnych oraz zbierania i przetwarzania materiału dowodowego, sprzętu laboratoryjnego oraz przeprowadzenie szkoleń dla inspektorów w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

3. Wdrażanie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej (RDSM)

Działania na rzecz ochrony, poprawy i utrzymania dobrego stanu środowiska Morza Bałtyckiego, stanowiące cel warunkujący zrównoważone wykorzystanie zasobów ekosystemu morskiego przez człowieka, określa ramowa dyrektywa w sprawie strategii morskiej odnosząca się do zrównoważonego wykorzystywania mórz zintegrowanego z zachowaniem ekosystemów morskich w stanie jak najmniej zmienionym. RDSM zakłada osiągnięcie dobrego stanu środowiska (Good Environmental Status - dalej: GES) we wszystkich regionach europejskich wód morskich. Narzędziem służącym osiągnięciu GES są strategie morskie opracowane przez każde państwo członkowskie we współpracy z innymi państwami regionu.

Opracowanie i wdrażanie strategii morskiej w Polsce reguluje ustawa - Prawo wodne, implementująca zapisy RDSM. Przez dobry stan środowiska wód morskich należy rozumieć czyste, zdrowe, zróżnicowane, dynamiczne pod względem ekologicznym i urodzajne, w odniesieniu do panujących w nich warunków, morza i oceany. Dobry stan środowiska określa się na poziomie regionu przy współpracy w ramach Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru morza Bałtyckiego (Konwencja Helsińska), której celem jest ujednolicenie podejścia do działań na rzecz poprawy stanu wód Bałtyku. Osiągnięciu GES służą działania zapewniające ochronę gatunków i siedlisk morskich, zachowanie równowagi funkcjonowania różnorodnych składników biologicznych w akwenach i zapobieganie spadkowi naturalnej różnorodności biologicznej oraz że wykorzystanie zasobów zachodzi w sposób zrównoważony, tj. na poziomie gwarantującym ich użytkowanie tak przez obecne, jak i przyszłe pokolenia.

Aby zapewnić faktyczną skuteczność działań wprowadzanych w RDSM, jej przepisy zakładają, że aktualizacje jej komponentów odbywać się będą w cyklach sześcioletnich zgodnie z poniższym rysunkiem.

W Polsce od 2017 r. wdrażany jest Krajowy program ochrony wód morskich, będący pierwszym programem ochrony wód morskich powstałym na podstawie RDSM. Istotą programu jest przedstawienie takich działań, które umożliwią osiągnięcie bądź utrzymanie celów środowiskowych dla polskich obszarów morskich, zdefiniowanych na wcześniejszym etapie opracowywania strategii morskiej. Podstawowy zakres programu ochrony wód morskich określa art. 159 ust. 1 ustawy – Prawo wodne.

W 2022 r. przedłożono Komisji Europejskiej projekt I aktualizacji Programu ochrony wód morskich (aPOWM). W związku z brakiem uwag ze strony KE, co jest równoznaczne z akceptacją I aPOWM, rozpoczęto pracę nad przygotowaniem rozporządzenia wprowadzającego ten dokument.

W aPOWM zaproponowano 59 działań, na które składają się działania kontynuowane z KPOWM po ich weryfikacji i modyfikacji (23) oraz nowe (36). Większość z działań proponowanych w aPOWM (nowych i kontynuowanych) to działania nietechniczne np. organizacyjne, zmiany w dokumentach prawnych. Działania nietechniczne nie wiążą się z bezpośrednią ingerencją w środowisko, ale mogą określać ramy dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w przyszłości.

Wiele z proponowanych działań jest sprzężonych ze sobą, w związku z czym przy ich realizacji można się spodziewać efektów synergicznych. Jednocześnie, z uwagi na różne wzajemne powiązania pomiędzy cechami ekosystemów morskich, znaczna część działań będzie skutkowałą poprawą nie jednej, ale większej liczby cech.

W 2023 r. rozpoczęto przygotowywanie (w ramach III cyklu planistycznego) projektu II aktualizacji zestawu celów środowiskowych dla wód morskich.

4. Wdrażanie dyrektywy ściekowej

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do dostosowania gospodarki ściekowej do wymagań dotyczących systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych wynikających z dyrektywy 91/271/EWG²⁹.

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG w Polsce jest KPOŚK. Celem Programu, przez realizację ujętych w nim inwestycji, jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji o RLM $\geq 2\ 000$, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Zgodnie z art. 96 ustawy – Prawo wodne, KPOŚK podlega aktualizacji co najmniej raz na cztery lata.

Szóstą aktualizację KPOŚK (VI AKPOŚK) Rada Ministrów przyjęła w dniu 5 maja 2022 r. Obejmuje ona 1 524 aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 37 mln, w których zlokalizowanych jest 1 653 oczyszczalni ścieków komunalnych. Dokument zawiera listę zadań zaplanowanych przez samorządy do realizacji w latach 2021-2027. Aglomeracje zostały podzielone na priorytety według % RLM generowanej w danej grupie aglomeracji. Z przedstawionych przez aglomeracje zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach VI AKPOŚK planowane jest:

- wybudowanie 8 022 km nowej sieci kanalizacyjnej,
- zmodernizowanie 3 173 km istniejącej sieci kanalizacyjnej,

²⁹ Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40, z późn. zm. – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 26, Dz. Urz. WE L 67 z 07.03.1998, str. 29 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 27, Dz. Urz. UE L 284 z 31.10.2003, str. 1 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 1, t. 4, str. 447, Dz. Urz. UE L 311 z 21.11.2008, str. 1, z późn. zm. i Dz. Urz. UE L 353 z 28.12.2013, str. 8).

- wybudowanie 60 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- zmodernizowanie 265 oczyszczalni,
- rozbudowanie 73 oczyszczalni,
- rozbudowanie i zmodernizowanie 380 oczyszczalni,
- zmodernizowanie części osadowej w 225 oczyszczalniach,
- zlikwidowanie 35 oczyszczalni.

Koszt wszystkich inwestycji zaplanowanych przez aglomeracje i zgłoszonych do VI AKPOŚK wynosi 28,7 mld zł.

W oparciu o dane sprawozdawcze za rok 2022 dokonano oceny stanu wypełnienia wymagań dyrektywy 91/271/EWG dla 2020 r. Przy ocenie uwzględniono wytyczne Komisji Europejskiej, różniące się od dotychczas przyjętych założeń, zastosowanych w V AKPOŚK.

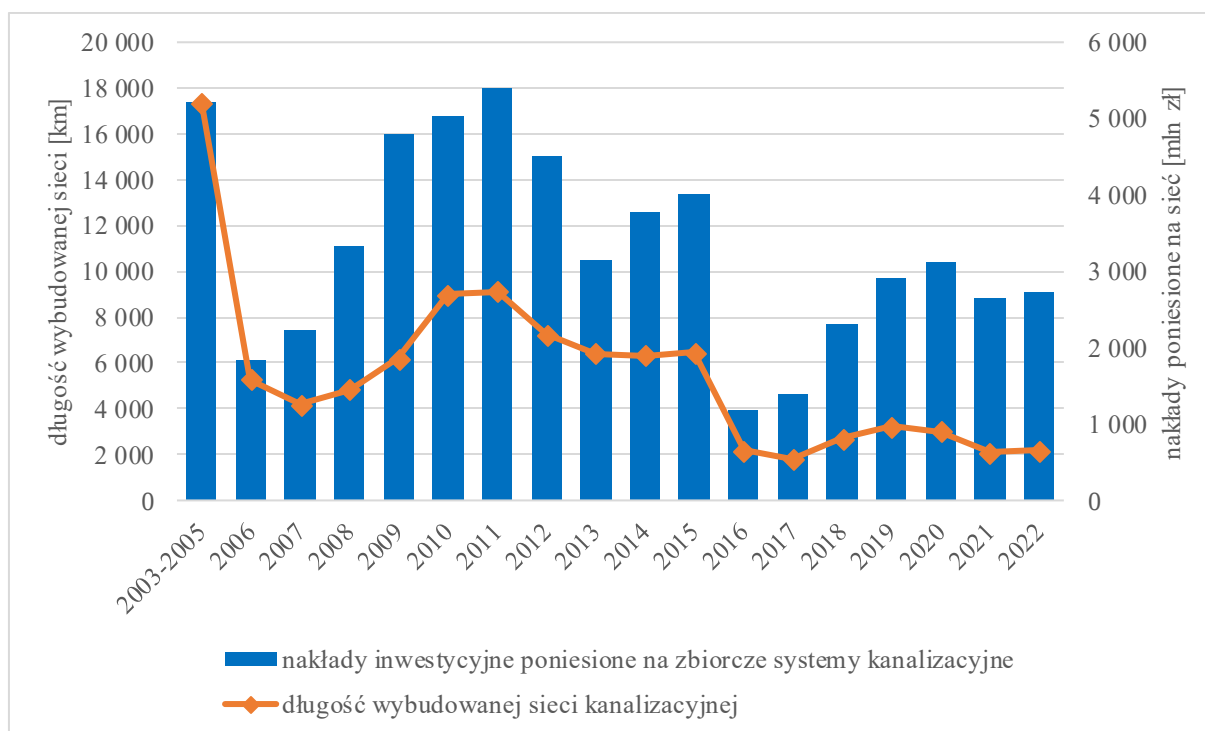
Wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi został osiągnięty w 925 aglomeracjach, co stanowi 60,39% wszystkich aglomeracji. Ocena danych wykazała również, że 869 aglomeracji posiada oczyszczalnie komunalne, których wydajność wyrażona w RLM, odpowiada lub jest większa od rzeczywistej RLM (RLMrz) aglomeracji, co stanowi 56,8% wszystkich aglomeracji. Według informacji przekazanych przez gminy, 798 aglomeracji spełnia wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków (52,16% wszystkich aglomeracji). Jednocześnie należy pamiętać, że zgodnie z zasadą hierarchiczności stosowaną przez Komisję Europejską, jeżeli aglomeracja nie spełnia wymogu w zakresie warunku wynikającego z art. 3 dyrektywy 91/271/EWG, to uznaje się, że równocześnie nie spełnia pozostałych warunków dyrektywy.

łącznie wszystkie warunki spełnia 798 aglomeracji (52,16% wszystkich aglomeracji) o RLMrz równej 17 092 761, co stanowi 47,89% RLMrz wszystkich aglomeracji.

W wyniku realizacji KPOŚK, w latach 2003-2022 wybudowano 99 664 km sieci kanalizacyjnej, zakończono budowę 480 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzono ok. 2 000 inwestycji w zakresie modernizacji, rozbudowy oczyszczalni lub modernizacji wraz z rozbudową oczyszczalni. W tym okresie na realizację ww. inwestycji wydano około 91 mld zł, z czego około 59,6 mld zł przeznaczono na zbiorcze systemy kanalizacyjne.

Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003-2022 [mln zł]												
oczyszczalnie ścieków komunalnych	zbiorcze systemy kanalizacyjne	rok										
2 353	5 224	2003-2005										
763	1 848	2006										
985	2 226	2007										
1 219	3 326	2008										
2 479	4 800	2009										
3 028	5 032	2010										
1 774	5 414	2011										
1 283	4 515	2012										
1 161	3 150	2013										
1 460	3 773	2014										
1 657	4 003	2015										
582	1 196	2016										
1 229	1 387	2017										
1 370	2 313	2018										
2 574	2 922	2019										
2 275	3 126	2020										
2 755	2 648	2021										
2 451	2 742	2022										
31 398	59 645	razem										

Tabela 17 Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003-2022.

Wykres 2 Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej w latach 2003-2022.

Komisja Europejska w ramach wystosowanej w maju 2020 r. uzasadnionej opinii w związku z uchybieniem zobowiązaniom dyrektywy 91/271/EWG podniosła następujące zarzuty dotyczące stanu aglomeracji ujętych w KPOŚK:

- niezapewnienie, aby 1 183 aglomeracje były wyposażone w system zbierania ścieków komunalnych lub indywidualne lub inne właściwe systemy zbierania, które osiągną ten sam poziom ochrony środowiska, w przypadkach, gdy wprowadzenie systemu zbierania nie jest uzasadnione ze względu na brak korzyści dla środowiska lub nadmierne koszty;
- niezapewnienie, aby w 1 282 aglomeracjach ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania były przed zrzutem poddawane wtórnemu oczyszczaniu;
- niezapewnienie, aby w 426 aglomeracjach ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania były poddawane oczyszczaniu bardziej rygorystycznemu niż to, które opisano w art. 4 dyrektywy.

Procedurą naruszeniową objętych zostało łącznie 1 285 aglomeracji, z czego 58 stanowią duże aglomeracje generujące ok. 56% całkowitego ładunku zanieczyszczeń wszystkich ujętych aglomeracji. Zgodnie z wymogami Komisji Europejskiej, przy ocenie zgodności aglomeracji z warunkami dyrektywy 91/271/EWG stosuje się hierarchię zgodności z artykułami 3, 4, 5 ust. 2 i art. 10 tej dyrektywy. Oznacza to, że jeżeli aglomeracja nie spełnia wymogu w zakresie warunku wynikającego z art. 3 dyrektywy (Warunek I), to uznaje się, że równocześnie nie spełnia pozostałych warunków dyrektywy.

Tak więc w wielu przypadkach wyżej wymienione naruszenia z art. 4 i art. 5 (niezapewnienie, aby w 1 282 aglomeracjach ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania były przed zrzutem poddawane wtórnemu oczyszczaniu oraz niezapewnienie, aby w 426 aglomeracjach ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania były poddawane oczyszczaniu bardziej rygorystycznemu niż to, które opisano w art. 4 dyrektywy) wynikają z naruszenia artykułu 3 tej dyrektywy.

W trakcie wdrażania dyrektywy 91/271/EWG do polskiego porządku prawnego KE dwukrotnie zaostrzyła kryteria, co bezpośrednio wpłynęło na przebieg tego procesu. Początkowo warunkiem

wdrożenia dyrektywy było osiągnięcie 80% skanalizowania dla najmniejszych gmin. Przy obecnie obowiązującej interpretacji przepisów dyrektywy konieczne jest osiągnięcie, co najmniej 98% skanalizowania.

Na moment sporządzania niniejszego dokumentu procedura naruszeniowa jest na etapie uzasadnionej opinii. W dniu 9 lutego 2022 r. KE podjęła decyzję o skierowaniu sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE, jednak do tej pory skarga oficjalnie nie wpłynęła do TSUE. Mając na uwadze, iż Polska w odpowiedzi na uzasadnioną opinię udzieliła Komisji obszernych wyjaśnień w sprawie, zakres skargi może być inny niż ten wskazany w uzasadnionej opinii.

Należy zaznaczyć, iż KE dokonując analizy stanu aglomeracji bazowała m.in. na nieaktualnych obecnie danych, pochodzących jeszcze z V AKPOŚK, które to dane odnoszą się do stanu aglomeracji na rok 2016. Dane sprawozdawcze z realizacji KPOŚK w 2022 roku wskazują na znaczący postęp w dostosowaniu aglomeracji do warunków dyrektywy 91/271/EWG.

Zgodnie z wyliczeniami prowadzonymi przez resort gospodarki wodnej, 798 aglomeracji spełnia obecnie warunki dyrektywy ściekowej, a pozostałe 732 są w trakcie realizacji inwestycji, które doprowadzą w niedalekiej perspektywie do uzyskania zgodności z dyrektywą. Taki znaczny postęp w dostosowaniu aglomeracji do wymogów dyrektywy ściekowej został osiągnięty między innymi dzięki przeznaczonym na ten cel i wydatkowanym znacznym środkom finansowym, zarówno z funduszy krajowych, jak i UE.

W grudniu 2020 r. Polska przekazała odpowiedź na uzasadnioną opinię wystosowaną przez Komisję Europejską w związku z uchybieniem zobowiązaniom dyrektywy Rady 91/271/EWG.

W ramach środków naprawczych strona polska zadeklarowała dokonanie stosownych zmian w przepisach prawa. Stosowne zmiany legislacyjne wdrożone zostały za pośrednictwem ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1549), która weszła w życie 9 sierpnia 2022 r., przy czym część przepisów weszła w życie z dniem 1 stycznia 2023 r. Ustawa ta, oprócz ustawy – Prawo wodne objęła także zmianę ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Ponadto dokonano nowelizacji rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków.

IV. Współpraca międzynarodowa na wodach granicznych i wykonanie umów w tym zakresie

Polska prowadzi aktywną współpracę z państwami sąsiadującymi na wodach granicznych, wypełniając zobowiązania międzynarodowe i unijne. Zgodnie z prawem UE, w Polsce obowiązuje zlewniowy system zarządzania zasobami wodnymi, z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy, regiony wodne i zlewnie. Od roku 2018, z wejściem w życie nowej ustawy – Prawo wodne, na terytorium Polski wyznaczono 9 obszarów dorzeczy, tj.: Wisły, Odry, Łaby, Dunaju, Dniestru, Niemna, Pregoty, Świeżej i Banówki, wszystkie o charakterze międzynarodowym. Granice Polski w ok. 43 % przebiegają na wodach, głównie rzekach. Łącznie odcinki wodne granicy Polski mają ponad 1300 km długości.

Współpraca realizowana jest na podstawie umów normujących stosunki stron pod względem prawnym, instytucjonalnym i finansowym. Nadrzędnym celem realizacji takich umów jest zagwarantowanie zrównoważonego zarządzania i ochrony wód granicznych, poprawy ich jakości, zachowania lub restytuowania ekosystemów oraz ich racjonalnego wykorzystania.

Polska przystąpiła do sześciu umów bilateralnych o współpracy na wodach granicznych, tj. z Niemcami, Ukrainą, Słowacją, Czechami, Litwą i Białorusią oraz do umowy z Niemcami i Czechami dla Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry (MODO). Z siedmiu umów dotyczących współpracy na wodach transgranicznych aktywnie wykonywanych jest sześć. Z uwagi na sytuację geopolityczną i brak stosunków dyplomatycznych z Białorusią organy współpracy nie ukonstytuowały się i współpraca w ramach porozumienia nie jest aktualnie realizowana. Ponadto współpraca na wodach granicznych to również zakres prac Stałych Komisji Granicznych, które działają na podstawie umów dwustronnych podpisanych ze Słowacją, Czechami, Litwą, Ukrainą i Niemcami. Komisje te nadzorowane są przez Straż Graniczną.

Organami współpracy są komisje ds. wód granicznych lub obszarów dorzeczy, w ramach których działają grupy robocze. Gospodarka na wodach transgranicznych stanowi integralną część gospodarki wodnej państwa, w tym osłony przeciwpowodziowej kraju. Dane pozyskiwane w ramach prac grup roboczych są istotnym źródłem informacji, zasilającym krajowe bazy danych. Prace wykonywane na wodach transgranicznych przyczyniają się do osiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Wody transgraniczne objęte są planowaniem, dotyczącym ich wykorzystania do celów gospodarczych, rolniczych i komunalnych, jak również zarządzania ryzykiem powodziowym i przeciwdziałania skutkom suszy. Ponadto w zakresie działań na wodach transgranicznych znajduje się cały katalog prac utrzymaniowych i inwestycji, zarówno w obrębie koryt rzecznych, terenów przygranicznych jak i urządzeń wodnych.

W latach 2022 – 2023 współpraca w ramach działających komisji ds. wód transgranicznych układała się dobrze i przebiegała zgodnie z postanowieniami ww. umów. Plany prac poszczególnych grup roboczych zostały zrealizowane w całości lub w znacznej mierze. Odebrano się także wszystkie coroczne posiedzenia komisji, zgodnie z zasadami współpracy określonymi w umowach.

1. Współpraca z Republiką Federalną Niemiec

W latach 2022-2023, współpraca w ramach **Polsko-Niemieckiej Komisji ds. wód granicznych** przebiegała zgodnie z postanowieniami umowy. Odebrano się łącznie 2 posiedzenia Komisji oraz większość zaplanowanych narad grup roboczych. Przeprowadzono objazdy wód granicznych, wspólne pobieranie próbek wody do analiz, prowadzono procedury ocen oddziaływania na środowisko dla planowanych inwestycji w kontekście transgranicznym, strony wymieniły się informacjami nt. aktualnych przedsięwzięć w obszarze przygranicznym, w tym dot. urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i innych urządzeń hydrotechnicznych w poszczególnych miejscowościach granicznych. Grupa W2 ds. ochrony wód granicznych sporządziła raporty dot. oceny jakości polsko-niemieckich wód granicznych za rok 2021 oraz za rok 2022. Grupa W2 prowadzi wspólne badania porównawcze w celu zapewnienia jakości analiz oraz wyjaśnienia przyczyn przekroczenia norm środowiskowych. W ramach współpracy pojawiły się zadania wymagające zwiększonego zaangażowania strony polskiej, w tym pozyskania środków finansowych.

Grupa W1 ds. hydrologii i hydrogeologii poinformowała o potrzebie aktualizacji bilansu wodno-gospodarczego Nysy Łużyckiej. Obecnie strony posługują się bilansem sporządzonym w 2001 r. Aktualizacja bilansu będzie wymagała uaktualnienia bazy danych hydrometeorologicznych, danych użytkowników wód a także projekcji zmian klimatu oraz informacji dotyczących zarządzania wodami przy stanach niskich. Aktualizacja bilansu wodno-gospodarczego wiąże się z koniecznością pozyskania środków finansowych i zaangażowania właściwych podmiotów, gdyż Komisja i jej grupy robocze nie posiadają osobowości prawnej i nie dysponują własnym budżetem.

Podejmowane są dalsze kroki w sprawie aktualizacji transgranicznego modelu geohydraulicznego dla wyspy Uznam. W ramach grupy W1 powstała dwustronna grupa ekspertów ds. aktualizacji modelu. Krajowy Urząd Środowiska, Ochrony Przyrody i Geologii Meklemburgii – Pomorza Przedniego zamierza

ogłosić przetarg na ten projekt. Przewodniczący delegacji polskiej Komisji zdecydował o pisemnym powiadomieniu PIG-PIB, celem koordynacji sprawy zgodnie z właściwością.

Komisja przyjęła do wiadomości informację Krajowego Urzędu Środowiska Brandenburgii przekazane w ramach prac Grupy W5 ds. planowania wód granicznych o planach spółki akcyjnej Łużycka Energetyka i Górnictwo (LEAG) odnośnie rekultywacji terenów wygaszanej kopalni odkrywkowej węgla brunatnego Jänschwalde. Zasadniczo koncepcja LEAG w aktualnej wersji przewiduje realizację dwóch niezależnych od siebie przedsięwzięć częściowych. Przedsięwzięcie częściowe nr 1 obejmuje stworzenie jezior poeksploatacyjnych Heinersbrücker See i Jänschwalder See wraz z budową wszelkich budowli i instalacji niezbędnych do poboru, przerzutu oraz wprowadzenia do i odprowadzenia z tych jezior wody z Nysy Łużyckiej i ze Sprewy. Przedsięwzięcie częściowe nr 2 obejmuje stworzenie jeziora poeksploatacyjnego Taubendorfer See wraz z wszelkimi niezbędnymi budowlami i instalacjami. W ramach tego przedsięwzięcia częściowego przewidziany jest pobór wody jedynie z rzeki Nysy Łużyckiej. Przedsiębiorstwo przedłożyło niezbędną dokumentację przedsięwzięcia we właściwym kompetencyjnie Krajowym Urzędzie Górnictwa, Geologii i Surowców Brandenburgii. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) deklaruje uczestnictwo w ocenie oddziaływania na środowisko dla tego przedsięwzięcia po stronie polskiej.

W ramach prac grupy W2 strony wymieniły się informacjami o aktualnym zanieczyszczeniu wód podziemnych w rejonie miejscowości Forst, na terytorium Niemiec. Monitorowanie problemu wymaga rozszerzenia badań wód podziemnych po stronie polskiej oraz ewentualnego zaangażowania w ramach grupy W2 eksperta ds. wód podziemnych.

W związku z podpisaniem umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na pograniczu polsko-niemieckim (ochrona przeciwpowodziowa, warunki przepływu i żeglugi) z dnia 27 kwietnia 2015 r., realizowane są plany i działania na Odrze granicznej w ramach POPDOW. Projekt jest współfinansowany ze środków Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy). Do beneficjentów projektu należy PGW Wody Polskie RZGW w Szczecinie, które realizuje kilka działań częściowych dla obszaru Odry granicznej. W latach 2022-2023 niektóre z tych działań lub ich etapy zostały zakończone. W lutym 2022 r. zakończono kontrakt na bagrowanie przekopu Klucz – Ustowo. W 2023 r. zakończono następujące działania: budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej dla lodołamaczy na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglugowego; prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania na długości 24,8 km; przebudowa mostu kolejowego na 615,1 km Odry w Kostrzynie nad Odrą. Pozostałe działania nadal są aktywnie realizowane na różnym etapie zaawansowania.

Nad wdrażaniem ww. umowy czuwa Wspólny Komitet Wdrożeniowy, który spotyka się regularnie co najmniej raz do roku. W ramach umowy wykonywane są również działania po stronie niemieckiej, m.in. model bilansu wodnego Odry granicznej, strategiczna ocena oddziaływania na środowisko koncepcji regulacji cieku Odry granicznej, wdrażanie działań na federalnych drogach wodnych zgodnych z programem RDW & Transport i inne.

2. Współpraca z Republiką Czeską

W dniach 2-4 listopada 2022 r. we Wrocławiu odbyło się 6 posiedzenie Polsko-Czeskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Zgodnie z zapisami protokołu z 5. posiedzenia Komisji, 6. posiedzenie powinno odbyć się na terenie Republiki Czeskiej, jednak na prośbę strony czeskiej odbyło się ono na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast 7. posiedzenie Komisji odbyło się w dniach 6-8 listopada 2023 r. w miejscowości Liberec, Republika Czeska.

Grupa robocza P (współpraca w dziedzinie planowania gospodarki wodnej na wodach granicznych) przedstawiła sprawozdanie z prac Grupy w zakresie ochrony przeciwpowodziowej na granicznym

odcinku rzeki Piotrówki i projektu przywrócenia ciągłości morfologicznej Dzikiej Orlicy oraz przekazała informacje na temat wdrażania Dyrektywy Powodziowej w obydwu krajach.

Grupa HyP (współpraca w dziedzinie hydrologii, hydrogeologii oraz osłony przeciwpowodziowej) poinformowała o postępach we wzajemnej wymianie danych i informacji hydrologicznych i meteorologicznych, procesie modernizacji służb hydrometeorologicznych, rozwoju modelowych systemów prognostycznych oraz o postępie prac związanych z dalszym rozwiązywaniem problemu obszarowego oszacowania wielkości opadów na podstawie pomiarów radarowych. Ponadto Grupa HyP zaktualizowała obowiązujące Zasady Współpracy Grupy poprzez włączenie do sieci monitoringu (sieci uzupełniającej) źródła „U apostoła” w Chełmsku Śląskim dla rejonu Krzeszów-Adršpach (OKrA), na obszarze oddziaływania KWB Turów wyłączenie ze wspólnej sieci piezometrów H- 2, H-5, H-9a, H- 10b i HV-11/02 po stronie czeskiej oraz piezometrów HPz-36/ 74 (I), HPz- 39/61.5 (II), HP-56(I) i (II), HPz-58/72A (II), HGK-10, HGK-11 i HPz-40/71 po stronie polskiej oraz włączenie do wspólnej sieci monitoringu obiektów HV-12 po stronie czeskiej oraz HPz-40/71bis, HPz-30/66/I, HPz-30/66/II po stronie polskiej; a także poprzez włączenie profili na rzekach Opawie (Opava) i Opawicy (Opavica) do pomiarów wspólnych i jednoczesnych.

Grupa HyP poinformowała również, że w dniu 19 lipca 2023 roku w Bogatyni miała miejsce narada Zespołu ekspertów ds. rejonu kopalni Turów, działającego w ramach Grupy HyP. W zakresie współpracy Grupy na obszarze oddziaływania kopalni Węgla Brunatnego Turów wyniki oceny wskazują, że poziom wód podziemnych w Republice Czeskiej obniżył się we wszystkich poziomach w większości piezometrów, natomiast w Polsce zaznacza się efekt działania ekranu uszczelniającego. Polska strona Komisji poinformowała Komisję, że w dniu 17 lutego 2023 r. Minister Klimatu i Środowiska wydał decyzję w II instancji nr DGK- WKS.761.112.2021.JM w sprawie przedłużenia zezwolenia na wydobywanie w kopalni Turów (koncesja numer 65/94). Decyzja jest ostateczna, ale nie jest prawomocna, ponieważ została zaskarżona przez kilka podmiotów do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Dodatkowo, niektóre podmioty zaskarżyły decyzje w sprawie przedłużenia zezwolenia do 2026 r. Strona czeska była na bieżąco informowana przez stronę polską o krokach w postępowaniach sądowych podejmowanych w sprawach koncesji.

Grupa robocza R (współpraca w dziedzinie regulacji granicznych cieków wodnych, zaopatrzenia w wodę i melioracji terenów przygranicznych) poinformowała, że w 2022 roku strona czeska przeprowadziła prace na koszt wspólny, które wyniosły 201 059,0 JP (jednostek porównawczych). Strona polska przeprowadziła prace na własny koszt w wysokości 184,5 JP (w tys. zł), a strona czeska w wysokości 2363,0 JP (w tys. CZK). Przedsięwzięcia gospodarki wodnej na wodach granicznych, którymi się zajmowała się Grupa to m.in.: zamulenie koryta potoku Okleśna, budowa mostu przez potok Lubota, obniżenie ryzyka powodziowego w zlewni Opawy, wykonanie dokumentacji remontu umocnień lewego brzegu rzeki Opawica, kładka przez rzekę Olzę.

Grupa OPZ (współpraca w obszarze ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem) przedstawiła realizowane przez siebie zadania, a w szczególności sporządzenie rocznego sprawozdania o stanie jakości wód granicznych w 2022 roku w następujących przekrojach granicznych: na Nysie Łużyckiej, Witce, Ścinawce, Białej Głuchołaskiej, Złotym Potoku, Odrze i Olzie (3 przekroje). Z oceny przeprowadzonej przez Grupę wynika, że w 2022 roku oceniono następująco badane wskaźniki jakości wody: klasa I – 36%, klasa II – 53%, klasa III - 10%, klasy IV - 1%. W 2022 roku oceniane wskaźniki nie wystąpiły w klasie V i VI. Grupa przedstawiła także informacje o inwestycjach i przedsięwzięciach zrealizowanych w 2022 roku, które mają korzystny wpływ na jakość wód granicznych. Inwestycje te po stronie polskiej dotyczyły oddania do użytkowania kanalizacji sanitarnych podłączonych do oczyszczalni ścieków w zlewni rzeki Olzy i w zlewni rzeki Prudnik.

Strona polska (Grupa WFD) poinformowała o zakończeniu procesu legislacyjnego II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW) dla 9 obszarów dorzeczy w Polsce. Ponadto polska część Grupy WFD poinformowała, że Ministerstwo Infrastruktury opracowało ostateczną wersję harmonogramu

oraz programu prac związanych ze sporządzeniem III aktualizacji planów gospodarowania wodami (III aPGW) na lata 2022-2027. Ponadto polska część Komisji zwróciła się do czeskiej części Komisji z prośbą o przygotowanie na najbliższe posiedzenie (w listopadzie) informacji na temat planowanej inwestycji polegającej na wydobyciu kaolinu w miejscowości Vidnava.

3. Współpraca z Republiką Słowacką

XXII posiedzenie Polsko-Słowackiej Komisji ds. Wód Granicznych odbyło się na terenie Republiki Słowackiej, w miejscowości Stará Lesná, w dniach 26 – 29 września 2022 r., a XXIII posiedzenie Komisji odbyło się w Zakopanem, w dniach 13-16 czerwca 2023 r.

Grupa robocza R (współpraca w dziedzinie przedsięwzięć powodziowych, regulacji utrzymania cieków granicznych oraz melioracji terenów przygranicznych) omówiła prace studialne i projektowe na wodach granicznych omawiane przez Grupę w 2022 roku. Ponadto przedstawiła plan robót na 2024 rok. Koszt robót zaplanowanych do wykonania przez stronę słowacką to 20 tys. EURO, natomiast koszt zaplanowanych robót do przeprowadzenia przez stronę polską to 215 tys. EURO.

Wymiana danych hydrologicznych i meteorologicznych oraz kontrola wymienianych codziennie danych przebiegała zgodnie z ustalonym Planem pracy na rok 2022 Grupy HyP (współpraca w dziedzinie hydrologii i osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych).

Grupa OPZ (współpraca w dziedzinie ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem) nie odnotowała żadnych poważnych awarii, czy też nadzwyczajnych zagrożeń mających wpływ na jakość powierzchniowych wód granicznych. Wszystkie inwestycje mogące mieć wpływ na stan i jakość wód granicznych były omawiane na bieżąco. Ponadto Grupa poinformowała, że ocena stanu i jakości granicznych wód powierzchniowych i podziemnych przebiegała zgodnie z przyjętym Regulaminem Współpracy Grupy OPZ.

Grupa WFD (współpraca w zakresie planowania w gospodarce wodnej na wodach granicznych) zrealizowała zadania wynikające z Ramowej Dyrektywy Wodnej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej, w tym zadania na potrzeby dokumentów planistycznych. Polska część Grupy poinformowała, że w grudniu 2022 roku Rząd RP zdecydował o przedłużeniu terminu obowiązywania planów gospodarowania wodami ogłoszonych w 2016 r. oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym do dnia 23 marca 2023 roku. Polska część Grupy poinformowała również o wejściu w życie rozporządzeń w sprawie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy.

W następstwie wymiany listów intencyjnych między PIG-PIB w Warszawie a Państwowym Instytutem Geologicznym im. Dionýza Štúra w Bratysławie (ŠGÚDŠ) w dniu 26 października 2022 r. podpisano umowę o współpracy między PIG-PIB a ŠGÚDŠ. W ramach prac Podgrupy ds. wód podziemnych, działającej w ramach Grupy WFD, Kierownicy tej Podgrupy omówili kwestię wykorzystania wód podziemnych w obszarze przygranicznym niecki podhalańskiej (skoruszyńskiej). W 2023 roku Podgrupa ds. wód podziemnych przeprowadziła następujące prace: kartowanie hydrogeologiczne wybranej strefy na granicy słowacko-polskiej (częściowo zrealizowane); pobieranie próbek wód podziemnych do analizy fizykochemicznej i izotopowej (przeprowadzone częściowo); gromadzenie danych hydrometeorologicznych (w trakcie realizacji); gromadzenie danych z monitoringu wód podziemnych (w trakcie realizacji); nawiązanie współpracy z Tatrzańskim Parkiem Narodowym; wstępna analiza zebranych danych. Na przygranicznym terytorium Polski omawiane prace były realizowane w ramach zadania PSH.

Grupa WFD stwierdziła również, że w interesie strony polskiej i słowackiej leży określenie wspólnej transgranicznej części wód podziemnych, składającej się z obowiązujących krajowych jednolitych części wód podziemnych po obu stronach. W związku z powyższym Komisja poleciła Grupie WFD przedstawienie Komisji do zatwierdzenia wykazu krajowych jednolitych części wód podziemnych, tworzących wspólną transgraniczną część wód podziemnych, przed kolejnym posiedzeniem Komisji.

Stała Polsko-Słowacka Komisja Graniczna (działająca na podstawie Umowy między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Słowacką o wspólnej granicy państwowej, sporządzonej w Warszawie dnia 6 lipca 1995 r.) przeanalizowała możliwe skutki zachowania ruchomego charakteru granicy państwowej na granicznych ciekach wodnych. Z punktu widzenia administrowania granicą państwową, utrzymania jej oznakowania, zapewnienia stabilności terytoriów państwowych, stałości praw własnościowych i konieczności aktualizacji operatu katastralnego, Komisja Graniczna uważa stały charakter granicy państwowej za efektywniejszy. Jednak ostateczne określenie charakteru granicy państwowej na granicznych ciekach wodnych pozostaje w kompetencji grupy ekspertów przygotowujących projekt nowej Umowy o granicy państwowej.

4. Współpraca z Ukrainą

W latach 2022-2023, współpraca w ramach Polsko-Ukraińskiej Komisji ds. wód granicznych przebiegała zgodnie z planem, pomimo agresji rosyjskiej na terytorium Ukrainy. Odebyły się łącznie 2 posiedzenia Komisji oraz 11 narad grup roboczych, przeprowadzono także wspólne pobieranie próbek wód granicznych do analiz. Grupa OW ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem sporządziła raporty dot. oceny jakości polsko-ukraińskich wód granicznych za rok 2021 oraz za rok 2022.

Strony wymieniły się informacjami na temat aktualnego stanu prac w zakresie planowania i zarządzania zasobami wodnymi oraz zmian w przepisach prawnych, w związku z realizacją umowy stowarzyszeniowej pomiędzy Ukrainą a Unią Europejską. Zmiany w Ukraińskim Kodeksie Wodnym dotyczą opracowania planów gospodarowania wodami dla 9 obszarów dorzeczy i ustanowienia strategicznych celów środowiskowych, tj. osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych dla wszystkich obszarów dorzeczy. Strona ukraińska poinformowała również o rozpoczęciu prac nad wyznaczaniem jednolitych części wód, zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną. Rozpoczęły się też działania w celu wdrożenia Dyrektywy Powodziowej. Strona polska wspiera Ukrainę we wdrażaniu przedmiotowych zmian prawnych.

Ministerstwo Infrastruktury złożyło wnioski do Ministerstwa Spraw Zagranicznych o dofinansowanie w ramach programu Polskiej Współpracy Rozwojowej projektu PGW Wody Polskie pn.: „Wzmocnienie administracji rządowej i samorządowej w ukraińskiej części zlewni Bugu, Sanu i Dniestru w zakresie skutecznego zarządzania środowiskiem wodnym oraz prawidłowego wdrożenia *acquis communautaire* w zakresie gospodarowania wodami, z uwzględnieniem odbudowy potencjału tych instytucji po stratach poniesionych w wyniku rosyjskiej agresji”, zaplanowanego do realizacji w latach 2024 – 2026.

Ponadto w 2022 r. pomiędzy PGW Wody Polskie oraz Państwową Agencją Zasobów Wodnych Ukrainy podpisane zostało memorandum o współpracy, w ramach którego Polska wspiera Ukrainę w zakresie wdrażania przepisów gospodarki wodnej UE, m.in. ramowej dyrektywy wodnej, w tym opracowania pierwszych planów gospodarowania wodami po stronie ukraińskiej.

Aktualnie jedno z najpoważniejszych wyzwań dla gospodarki wodnej na wodach transgranicznych z Ukrainą stanowi zanieczyszczenie wód w zlewni Bugu, z uwagi na niedostateczne oczyszczenie ścieków po stronie ukraińskiej, w tym w regionie aglomeracji lwowskiej, a także obwodu wołyńskiego. W wyniku toczącej się wojny ucierpiała także infrastruktura wodna Ukrainy, co również przekłada się na wyzwania dla ochrony zlewni Bugu. W okresie sprawozdawczym Strony współpracowały w realizacji projektów międzynarodowych, których celem jest poprawa tej sytuacji.

W 2023 r. Szwecja, Polska i Ukraina podjęły wspólne wysiłki na rzecz transgranicznego obszaru dorzecza Wisły, rozpoczynając projekt pt: „Czyste źródło Bałtyku – oczyszczanie ścieków” w obwodach lwowskim i wołyńskim (CLEAN BALTIC SOURCE - Wastewater Treatment in Lviv and Volyn Oblasts). Inicjatywa ma na celu poprawę stanu ekologicznego wód w regionie, zwłaszcza na Ukrainie, gdzie nieodpowiednie oczyszczanie ścieków stanowi poważne zagrożenie dla środowiska wodnego dorzecza Wisły. Stronę polską reprezentuje PGW Wody Polskie, które wsparło projekt wiedzą i doświadczeniem, w szczególności przez udostępnienie informacji w kwestiach strategii odprowadzania i oczyszczania

ścieków realizowanych w Polsce, w tym pozyskiwania środków pomocowych UE. W roku 2023 odbyły się warsztaty i seminaria, których celem było m.in. zaprezentowanie przez przedstawicieli lokalnych społeczności i przedsiębiorstw komunalnych pomysłów projektów dotyczących przebudowy i budowy oczyszczalni ścieków oraz wybranie z pośród nich dwóch, będących przedmiotem dalszych prac i starań o dofinansowania ze środków międzynarodowych instytucji finansowych. Głównym i nadal nierozwiązanym problemem wszystkich gmin są bardzo przestarzała, niespełniająca norm europejskich infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna.

5. Współpraca z Republiką Białorusi

Współpraca na podstawie porozumienia z Białorusią, podpisanego w dniu 7 lutego 2020 r. w Białowieży nie odbywa się z uwagi na sytuację geopolityczną i brak stosunków dyplomatycznych pomiędzy stronami. Organy współpracy nie ukonstytuowały się i umowa nie jest wykonywana. Odbywa się jedynie współpraca dwustronna na poziomie regionalnych instytucji ds. gospodarki wodnej, w ramach której np. odbyły się prace remontowe na Kanale Augustowskim. Prace te są przeprowadzane jedynie w niezbędnym zakresie, m.in. aby przeciwdziałać zagrożeniom powodziowym i awariom urządzeń hydrotechnicznych.

6. Współpraca z Republiką Litewską

10 posiedzenie Polsko-Litewskiej Komisji ds. Wód Granicznych odbyło się online, w dniu 6 grudnia 2022 r., a 11 posiedzenie Komisji odbyło się w dniu 29 listopada 2023 r., również w formule online.

Grupa robocza nr 1 (współpraca w dziedzinie planowania gospodarowania wodami oraz zarządzania ryzykiem powodziowym) poinformowała, że omówienie planowanych do wdrożenia w 2022 roku działań w zakresie gospodarowania wodami na obszarze transgranicznym wynikających z Planów gospodarowania wodami w dorzeczu Niemna w Polsce i na Litwie, będzie możliwe do realizacji w 2023 roku, z uwagi na trwające prace legislacyjne w Polsce. Następnie Grupa omówiła wdrożone w 2023 roku i planowane do wdrożenia powyższe działania. Polska część Grupy poinformowała o przyjęciu przez Polskę planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna. Litewska część Grupy przedstawiła doświadczenia kraju w zastosowaniu modelu SWAT, sposoby jego wykorzystania i plany jego rozwoju, również w ramach projektu LIFE, w którym Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego także planuje wziąć udział, jako partner z Polski. Planowane jest przygotowanie modelu SWAT dla części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w polsko-litewskich zlewniach transgranicznych.

Monitoring rzek Marycha, Hołnianka, „Cieku bez nazwy” (zlokalizowany na obszarze Natura 2000 – Pojezierze Sejneńskie) był prowadzony przez cały 2022 rok. PGW Wody Polskie Zarząd Zlewni w Augustowie przyjął do Planu prac utrzymaniowych konserwację odcinka rzeki „Ciek bez nazwy”. Strona litewska poinformowała o przeprowadzonych w latach 2020-2022 pracach związanych z aktualizacją map zagrożenia i ryzyka powodziowego. Strona polska poinformowała, że w 2022 roku na odcinkach rzek granicznych nie wystąpiły powodzie, które zagrażałyby sąsiadującym obszarom. Grupa robocza nr 2 (współpraca w zakresie utrzymania wód granicznych) poinformowała, że w 2023 roku nie wystąpiły żadne sytuacje ekstremalne powodujące powodzie, czy zanieczyszczenie wód granicznych. Niskie stany wód były spowodowane suszą wywołaną brakiem opadów atmosferycznych. Grupa omówiła procedury mające zastosowanie w obu państwach w przypadku wystąpienia sytuacji ekstremalnych. Wymieniła się również danymi kontaktowymi jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za zarządzanie kryzysowe oraz biorących udział w usuwaniu skutków awarii. Grupa omówiła kwestie „Cieku bez nazwy”, który biegnie wzdłuż granicy polsko-litewskiej. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez przedstawiciela Polsko-Litewskiej Komisji Granicznej podczas 11 posiedzenia Komisji, przebieg linii granicy państwowej na obecnie nieuregulowanym „Cieku bez nazwy” powinien być jednoznaczny, wyraźnie widoczny i stabilny (art. 41 Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych, sporządzonej

w Wilnie w dniu 5 marca 1996 r.). W roku 2023 prace konserwacyjne i utrzymaniowe „Cieku bez nazwy” były planowane przez PGW Wody Polskie. Przetarg, na realizację zadania ostatecznie został unieważniony z powodu rezygnacji wykonawcy jeszcze przed podpisaniem umowy.

W 2022 roku po stronie litewskiej był realizowany monitoring rzeki Szeszupy. Została również dokonana przez Grupę nr 3 (współpraca w zakresie ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem) ocena stanu transgranicznych jednolitych części wód po stronie polskiej i litewskiej. Stan ekologiczny rzeki Szeszupy jest umiarkowany, ale wskaźniki które decydują o stanie, różnią się w obu krajach. Stan jeziora Bałędzis jest w obu krajach dobry, stan ekologiczny rzek Marycha, Szelmentka i Hołnianka oceniany jest na Litwie jako dobry, w Polsce jako umiarkowany. Stan ekologiczny jeziora Gaładuś w Polsce oceniany jest jako dobry, po stronie litewskiej jako umiarkowany. Stan chemiczny wód granicznych był badany tylko po stronie polskiej. Nie spełniał on wymagań dobrego stanu według danych monitoringowych. Większość klasyfikowanych w 2022 roku wskaźników stanu ekologicznego i chemicznego badanych jcwpmieściła się w 1 i 2 klasie. W latach 2022-2023 transgraniczny monitoring wód podziemnych przeprowadzono w 6 punktach monitoringowych, w tym w 3 po stronie litewskiej i w 2 piezometrach po stronie polskiej. Jakość wód oceniana na podstawie wartości progowych parametrów oceny stanu chemicznego była dobra.

Ponadto przedstawiciel Stałej Polsko-Litewskiej Komisji Granicznej (działającej na podstawie Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych, sporządzonej w Wilnie dnia 5 marca 1996 r.) poinformował, że głównym tematem kolejnego spotkania Polsko-Litewskiej Komisji Granicznej będzie omówienie przedsięwzięć zmierzających do zapewnienia stabilnego przebiegu linii polsko-litewskiej granicy państwowej przebiegającej środkiem cieków granicznych.

7. Współpraca z Federacją Rosyjską

Granica państwowa z Federacją Rosyjską przebiega na długości 11 km wodami granicznymi, z czego większość stanowi Zalew Wiślany. Inne wody to niewielkie cieki mające swoje źródła na terytorium Polski, a następnie spływające na terytorium Obwodu Królewieckiego. Dotychczas między Polską i Federacją Rosyjską nie została podpisana nowa umowa międzyrządowa o współpracy na wodach granicznych.

W latach 2022–2023 w ramach realizacji zadania PSH prowadzono pomiary i badania monitoringowe w punktach monitoringu badawczego wód podziemnych, znajdujących się w strefie przygranicznej Polski z Obwodem Królewieckim. Nie prowadzono konsultacji wyników badań wód podziemnych z Rosją.

8. Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ)

Pracę MKOOpZ regulują uchwały przyjęte na posiedzeniach Komisji i naradach Przewodniczących Delegacji. Za realizację uchwał pod względem merytorycznym odpowiedzialne są grupy robocze przy wsparciu technicznym i organizacyjnym ze strony Sekretariatu MKOOpZ. Na poziomie Komisji, odbywają się dwa spotkania rocznie: posiedzenie Przewodniczących Delegacji oraz posiedzenie plenarne. Za realizację zadań pod względem merytorycznym odpowiedzialne są grupy robocze, przy wsparciu technicznym i organizacyjnym ze strony Sekretariatu. Zwyczajowo każda z grup roboczych spotyka się dwa razy do roku. W latach 2022 - 2023 odbyły się 4 spotkania Komisji oraz większość planowanych narad grup roboczych. Działalność Komisji koncentrowała się na następujących zagadnieniach:

- a) wdrażaniu Ramowej Dyrektywy Wodnej;
- b) ochronie przeciwpowodziowej oraz wdrażaniu Dyrektywy Powodziowej;
- c) negatywnych skutkach dla środowiska wynikających z działalności czynnych oraz wyłączonych z eksploatacji kopalni węgla brunatnego, w szczególności dla wód podziemnych;

- d) zapobieganiu zanieczyszczeniom awaryjnym;
- e) aktualizacji Geoportalu MKOOpZ;
- f) aktualizacji Regulaminu wynagradzania MKOOpZ.

Podczas posiedzenia plenarnego podsumowującego rok 2022, Przewodniczący MKOOpZ przedstawił sprawozdanie z działalności Komisji. Zakończono prace nad „Drugą aktualizacją Planu Gospodarowania Wodami dla Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry” (IIaPGW dla MODO) oraz „Aktualizacją Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry” (aPZRP dla MODO). Zakończono również prace oraz opublikowano na stronie MKOOpZ „Strategię redukcji substancji biogenych w wodach MODO”.

W kontekście zaistniałej w sierpniu 2022 r. katastrofy ekologicznej na Odrze, Przewodniczący MKOOpZ podsumował działania Komisji w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniom awaryjnym, w szczególności działalności Grupy Roboczej G3 i poszczególnych Delegacji MKOOpZ. Przewodniczący poinformował o wykonywanej aktualizacji Międzynarodowego Planu Ostrzegawczo-Alarmowego (MPOA) oraz odbytych warsztatach, dotyczących testowania dróg przekazywania meldunków zgodnie z MPOA. Wydarzenia z sierpnia 2022 r. podkreślają potrzebę dalszego zwracania dużej uwagi na organizację ćwiczeń komunikacyjnych i ich ilość. Dlatego też w roku 2023 okresie od stycznia do września 2023 r. zaplanowano kolejnych siedem ćwiczeń.

Podczas posiedzenia plenarnego podsumowującego rok 2023, Przewodniczący MKOOpZ przedstawił sprawozdanie z działalności Komisji. Grupa Robocza G1 „RDW” rozpoczęła realizację zadań związanych z czwartym cyklem planistycznym według RDW. W tym celu wymieniono informacje dotyczące trybu postępowania na poziomie krajowym, a także opracowano harmonogram i program prac na potrzeby przygotowania trzeciej aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla MODO.

Podgrupa Robocza ad hoc „Górnictwo”, powołana przede wszystkim do opracowania „Strategii wspólnego rozwiązywania problemów gospodarki wodnej w zakresie negatywnych skutków dla środowiska wynikających z działalności czynnych oraz wyłączonych z eksploatacji kopalni węgla brunatnego”, podjęła prace z początkiem roku.

W ramach przygotowań do realizacji zadań wynikających z trzeciego cyklu wdrażania Dyrektywy Powodziowej Grupa Robocza G2 „Powódź” zaktualizowała „Koncepcję wdrażania Dyrektywy w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry”, której elementem jest także harmonogram i plan pracy.

Uchwalony został zaktualizowany „Międzynarodowy Plan Ostrzegawczo-Alarmowy dla Odry” (MPOA). Aktualizacja dotyczyła przede wszystkim definicji awarii, kryteriów alarmowych, dróg przekazywania meldunków oraz sposobów przesyłania informacji. Zaktualizowano również mapy i opracowano interaktywny formularz meldunkowy oraz minisłownik, aby ułatwić komunikację w trzech językach pomiędzy poszczególnymi Międzynarodowymi Głównymi Centralami Ostrzegawczymi (MGCO). Podczas zaplanowanych ćwiczeń komunikacyjnych w drugiej połowie roku stosowany był już nowy interaktywny formularz meldunkowy, jak również zaktualizowane procedury zawarte w MPOA.

Geoportal MKOOpZ, który jest istotnym narzędziem służącym do prezentacji map opracowanych w ramach MKOOpZ oraz reprezentatywnych punktów pomiarowych (moduł IMS-Odra), został zaktualizowany i udostępniony na stronie internetowej MKOOpZ.

9. Współpraca międzynarodowa na wodach granicznych w zakresie dróg wodnych.

W 2022 r. podjęto decyzję o włączeniu się Ministerstwa Infrastruktury i Urzędu Żeglugi Śródlądowej w Szczecinie – w roli beneficjentów – do projektu międzynarodowego RIS COMEX2 ”River Information Services Corridor Management Execution 2”. Projekt jest kontynuacją projektu RIS COMEX realizowanego w latach 2016 – 2022, w którym Polska nie brała udziału. Koordynatorem projektu jest

Viadonau – administracja wodna austriackiego odcinka Dunaju, nadzorowana przez Ministerstwo Transportu, Innowacji i Technologii.

W ramach projektu zaplanowano włączenie polskiego systemu RIS do platformy EuRIS oraz CEERIS, udoskonalenie systemu RIS poprzez przygotowanie nowych rozwiązań IT oraz opracowanie koncepcji możliwości współpracy systemu RIS z systemami portów morskich (port integration).

Ministerstwo Infrastruktury jest członkiem Inland Navigation Europe (INE) - europejskiej platformy zrzeszającej zarówno państwa członkowskie UE, przedstawicieli regionów państw członkowskich, jak i państwowe instytucje publiczne mające w swoich kompetencjach utrzymanie i zarządzanie drogami wodnymi o znaczeniu transportowym. Członkostwo w INE ugruntowuje pozycję Polski na arenie międzynarodowych instytucjach mających wpływ na kształtowanie polityki UE w zakresie rozwoju transportu wodnego śródlądowego. Główne obszary współpracy z INE w latach 2022-2023 dotyczyły legislacji unijnej w zakresie m.in. rewizji sieci TEN-T, ochrony środowiska, cyfryzacji sektora (dyrektywa eFTI).

W latach 2022 – 2023 kontynuowano również współpracę w ramach pracy grupy roboczej ds. bezpieczeństwa żeglugi śródlądowej, wymagań technicznych i śródlądowych dróg wodnych, działającej jako instytucja Komitetu ds. Transportu Lądowego Biura Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ.

W toku prac grupy poruszano tematy takie jak sposób i metodyka klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych, rozwój RIS, żegluga turystyczna czy też wymagania techniczne dla statków oraz przewóz towarów niebezpiecznych. Dodatkowo omawiane są coroczna informacja nt. funkcjonowania sieci AGN w Europie.

Kontynuowano współpracę w ramach polsko-czeskiej grupy roboczej powołanej w 2021 roku. Wspólne działania w latach 2022-2023 dotyczyły przede wszystkim rewizji sieci TEN-T, działalności administracji żeglugowej (wydawanie dokumentów załóg i statków oraz przeprowadzanie egzaminów zawodowych), rozwoju systemów teleinformatycznych wspomagających bezpieczeństwo operacji żeglugowych takich jak system usług informacji rzecznej (RIS). Ponadto, w związku z decyzją rządu czeskiego o rezygnacji z realizacji projektu połączenia Dunaj-Odra-Łaba grupa robocza podjęła rozmowy dotyczące możliwości wypracowania wspólnej koncepcji rozwoju odcinka transgranicznego w oparciu o połączenie Odrą.

W 2022 roku strona polska zainicjowała współpracę z Ministerstwem Transportu i Infrastruktury Cyfrowej Republiki Federalnej Niemiec. Celem spotkania, które odbyło się 8 marca było nawiązanie bieżącej współpracy oraz wymiana informacji i doświadczeń związanych zarówno z planami rozwoju dróg wodnych jak i uczestnictwem w procesie rewizji sieci TEN-T.

W latach 2022 – 2023 kontynuowana była także współpraca bilateralna wynikająca z realizacji umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na pograniczu polsko-niemieckim (ochrona przeciwpowodziowa, warunki przepływu i żegluga), której realizacja opisana została w pkt. 1 dot. współpracy z Republiką Federalną Niemiec.

W latach 2022 – 2023 funkcjonowała także grupa robocza, w której skład wchodzi przedstawiciele PGW Wody Polskie i Urzędu Dróg Wodnych i Żegluga w Eberswalde.

Obie strony dążą do realizacji celu jakim jest ochrona przeciwpowodziowa dzięki stworzeniu warunków dla możliwości prowadzenia akcji lodołamania przy użyciu lodołamaczy. Oznacza to zapewnienie odpowiedniej głębokości rzeki, stabilizację warunków przepływu, a także likwidację miejsc zatorogennych.

V. Utrzymanie wód powierzchniowych oraz mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną

1. Stan techniczny obiektów hydrotechnicznych

1.1. Ocena stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących opracowana przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego

Budowle hydrotechniczne wymagają szczególnej ochrony ze względu na związane z nimi potencjalne zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia bądź środowiska. Prawne aspekty monitorowania ich stanu technicznego zostały ujęte w ustawie - Prawo budowlane, ustawie – Prawo wodne oraz w wydanych na ich podstawie przepisach techniczno-budowlanych.

Obowiązki w zakresie zapewnienia bezpiecznego użytkowania obiektów budowlanych, utrzymywania ich w należytym stanie technicznym i estetycznym ciąży na właścicielach lub zarządcach ww. obiektów. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, w czasie użytkowania obiektów budowlanych są oni zobowiązani do zapewniania przeprowadzania okresowych kontroli ich stanu technicznego i przydatności do użytkowania. Do zadań organów nadzoru budowlanego należy m.in. kontrola przestrzegania i stosowania prawa budowlanego. Kontrola ta ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa ludzi i mienia w ciągu całego procesu budowlanego, począwszy od powzięcia zamiaru inwestycyjnego, poprzez realizację budowy lub innych robót budowlanych, użytkowanie obiektu budowlanego do jego ewentualnej rozbiórki.

Materiałem źródłowym opracowania są informacje przekazane do Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego przez właściwych wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego (WINB). Zawarte w nim dane mogą nie być tożsame z raportami sporządzanymi przez inne jednostki w oparciu o inne przepisy. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego w 2023 r. powołał Zespół do spraw badania zagrożeń w budownictwie. Ma on na celu identyfikowanie, ocenę i monitorowanie różnego rodzaju zagrożeń związanych z pracami budowlanymi. Jego celem jest także opracowywanie odpowiednich środków zapobiegawczych i procedur postępowania w przypadku pojawienia się zagrożenia.

Wojewodowie oraz wojewódzcy inspektorzy nadzoru budowlanego są organami pierwszej instancji m.in. w sprawach obiektów i robót budowlanych w odniesieniu do hydrotechnicznych budowli piętrzących.

Organy nadzoru budowlanego stopnia wojewódzkiego realizując ustawowy obowiązek kontroli przestrzegania stosowania przepisów prawa budowlanego przeprowadziły w 2022 r. 258 kontroli obiektów hydrotechnicznych (153 kontrole związane z utrzymaniem obiektów, 63 kontrole związane z oddawaniem obiektów do użytkowania, 42 kontrole związane z wykonywaniem robót budowlanych). W przypadku 68 kontroli stwierdzono nieprawidłowości. Skutkowało to wszczęciem 59 postępowań.

W toku prowadzonych postępowań, wszczętych w 2022 r., wojewódzkie organy nadzoru budowlanego wydały 46 rozstrzygnięć: 29 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości w stanie technicznym (wydanych w trybie art. 66 Prawa budowlanego, 14 decyzji wydanych w przedmiocie udzielenia pozwolenia na użytkowanie oraz 1 decyzję wydaną w związku z katastrofą budowlaną, 1 decyzję nakładającą obowiązek rozbiórki nieużytkowanego lub niewykończonego obiektu budowlanego oraz 1 decyzję o braku podstaw do nałożenia decyzji w trybie art. 66 Prawa budowlanego).

W 2023 roku organy nadzoru budowlanego przeprowadziły 204 kontrole obiektów hydrotechnicznych (124 kontrole związane z utrzymaniem obiektów, 46 kontroli związanych z wykonywaniem robót budowlanych, 34 kontrole związane z oddawaniem obiektów do użytkowania). W przypadku 57 kontroli stwierdzono nieprawidłowości. Skutkowało to wszczęciem 46 postępowań.

W toku prowadzonych postępowań, wszczętych w 2023 r., wojewódzkie organy nadzoru budowlanego wydały 44 rozstrzygnięcia: 27 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości w stanie technicznym (wydanych w trybie art. 66 ustawy - Prawo budowlane, 11 decyzji wydanych w przedmiocie udzielenia pozwolenia na użytkowanie oraz 3 decyzje wydane na podstawie art. 62 ust. 3 ustawy - Prawo budowlane, 1 decyzję nakładającą obowiązek rozbiórki nieużytkowanego lub niewykończonego obiektu budowlanego, a także 4 postanowienia nakładające na właściciela lub zarządcę obowiązek dostarczenia ekspertyzy, w trybie art. 81c ust. 2 ustawy - Prawo budowlane.

Do zapewnienia bezpieczeństwa budów i obiektów budowlanych zobowiązane są wszystkie zaangażowane podmioty, a w szczególności osoby pełniące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie oraz właściciele i zarządcy obiektów. Prawidłowe wypełnianie obowiązków przez te osoby jest niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa. W tym kontekście utrzymanie obiektów hydrotechnicznych w odpowiednim stanie wymaga:

- podejmowania pilnych działań polegających na usuwaniu nieprawidłowego stanu technicznego obiektów, który zagraża lub może zagrażać bezpieczeństwu, życiu lub zdrowiu ludzi, mienia bądź środowiska,
- bieżącego wykonywania ocen stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych oraz poddawania ich wymaganym kontrolom okresowym, a także niezwłocznego usuwania stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie nieodpowiedniego stanu technicznego,
- zwiększenia rzetelności przy dokonywaniu kontroli okresowych przez osoby wykonujące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie.

1.2. Ocena stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących opracowana przez państwową służbę do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących

Stan bezpieczeństwa budowli stale piętrzących wodę

W okresie 2022-2023 oceniono w sumie 470 budowli hydrotechnicznych, w tym łącznie 291 budowli klasy I lub II oraz 179 budowli klas III, IV lub budowli bez oznaczonej klasy ważności.

Oceniane budowle w 58,5% stanowią własność Skarbu Państwa, pozostałe 41,5% należą do podmiotów gospodarczych. Wyniki ocen przedstawiono w poniższej tabeli. Dane te nie są porównywalne z danymi GUNB, które pochodzą z kontroli okresowych wymaganych ustawą Prawo budowlane.

Właściciel	Ogółem ZBH	Zespoły budowli hydrotechnicznych wg. ich klas i stanu bezpieczeństwa					
		I, II			III, IV i bk		
		zb	nzb	nzb	zb	nzb	nzb
Skarb Państwa	275	24	46	123	4	26	52
Podmioty gospodarcze	195	4	25	69	2	15	80
Ogółem	470	28	71	192	6	41	132

Tabela 18 Stan bezpieczeństwa budowli piętrzących ocenianych w okresie 2022-2023

Z analizy stanu bezpieczeństwa budowli ocenianych w okresie 2022-2023 (Tabela 1) wynika, że:

- budowli klasy I lub II biorąc pod uwagę ich sumaryczną ilość wynoszącą 291 w stanie
 - ✓ zagrażający bezpieczeństwu (zb) jest 28 tj. około 9,6% ocenianych budowli tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu z uwagami (nzb) jest 71 tj. około 24,4% ocenianych budowli tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu (nzb) jest 192 tj. około 66,0% ocenianych budowli tych klas,
- budowli klasy III, IV lub bez klasy biorąc pod uwagę ich sumaryczną ilość wynoszącą 195 w stanie

- ✓ zagrażający bezpieczeństwu jest 6 tj. około 3,4% ocenianych budowli tych klas
- ✓ niezagrażający bezpieczeństwu z uwagami jest 41 tj. około 22,9% ocenianych budowli tych klas
- ✓ niezagrażający bezpieczeństwu jest 132 tj. około 73,7% ocenianych budowli tych klas.

Oceniane budowle w latach 2022-2023 wchodziły w skład 150 zespołów budowli hydrotechnicznych³⁰ (ZBH), w tym łącznie 128 klasy I lub II oraz 28 ZBH klasy III, IV lub bez klasy. O stanie bezpieczeństwa danego ZBH decyduje stan tworzących go budowli.

Właściciel	Ogółem ZBH	Zespoły budowli hydrotechnicznych wg. ich klasy i stanu bezpieczeństwa					
		I, II			III, IV i bk		
		zb	nzb	nzb	zb	nzb	nzb
Skarb Państwa	84	15	25	33	1	3	7
Podmioty gospodarcze	40	4	9	5	3	7	12
Ogółem	124	19	34	38	4	10	19

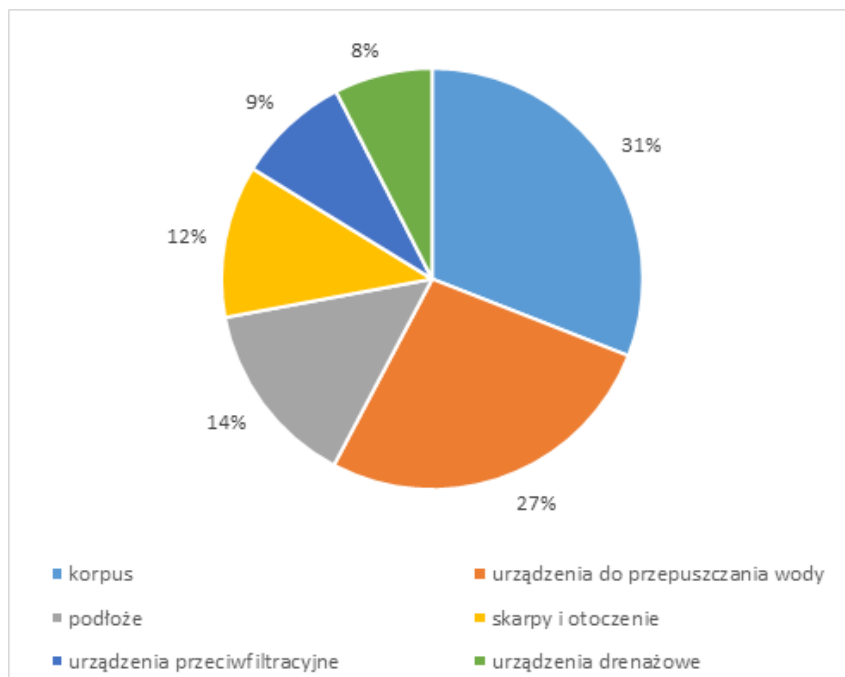
Tabela 19 Stan bezpieczeństwa zespołów budowli hydrotechnicznych ocenianych w okresie 2022-2023

Z analizy stanu bezpieczeństwa ZBH ocenianych w okresie 2022-2023 wynika, że:

- ZBH klasy I lub II biorąc pod uwagę ich sumaryczną ilość wynoszącą 91 w stanie
 - ✓ zagrażający bezpieczeństwu jest 19 tj. około 20,9% ocenianych ZBH tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu z uwagami jest 34 tj. około 37,3% ocenianych ZBH tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu jest 38 tj. około 41,8% ocenianych ZBH tych klas,
- budowli klasy III, IV lub bez klasy biorąc pod uwagę ich sumaryczną ilość wynoszącą 33 w stanie
 - ✓ zagrażający bezpieczeństwu jest 4 tj. około 12,1% ocenianych ZBH tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu z uwagami jest 10 tj. około 30,3% ocenianych ZBH tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu jest 19 tj. około 57,6% ocenianych budowli tych klas.

Główną przyczyną stanu zagrażającego bezpieczeństwu bądź stanu niezagrażającego bezpieczeństwu z uwagami budowli są uszkodzenia:

³⁰ Zespół budowli hydrotechnicznych – zespół obiektów i budowli hydrotechnicznych, współpracujących dla potrzeb gospodarczych i ochrony przeciwpowodziowej lub samodzielna budowla piętrząca. Zgodnie z uzgodnieniami pomiędzy IMGW–PIB OTKZ i GUNB – począwszy od roku 2016, określenie Zespół budowli hydrotechnicznych (ZBH), zastępuje, wcześniej stosowane określenie obiekt.

Wykres 3 Główne przyczyny stanu zagrażającego bądź niezagrażającego bezpieczeństwu z uwagami

Stan bezpieczeństwa wałów przeciwpowodziowych

Według ewidencji PSBBP/CTKZ IMGW–PIB sumaryczna długość wałów klasy I lub II, mających główne znaczenie w ochronie przeciwpowodziowej kraju, wynosi prawie 3412 km.

W okresie 2022–2023 oceniono wały o całkowitej długości 1290,871 km, w tym łącznie klasy I lub II 1286,083 km, a klasy III, IV oraz bez klasy 4,788 km

Admini- strator	Długości wałów przeciwpowodziowych [km] wg. ich klas oraz stanu bezpieczeństwa									
	Razem	Zagrażające bezpieczeństwu			Nie zagrażające bezpieczeństwu z uwagami			Nie zagrażające bezpieczeństwu		
		Razem	I, II	III, IV i b k	Razem	I, II	III, IV i b k	Razem	I, II	III, IV i b k
RZGW	1290,871	83,915	83,915		826,952	823,564	3,388	380,004	378,604	1,400
Ogółem	1290,871	83,915	83,915	0,000	826,952	823,564	3,388	380,004	378,604	1,400

Tabela 20 Stan bezpieczeństwa wałów przeciwpowodziowych wg klasy i administratorów, ocenianych w okresie 2022-2023

Z analizy stanu bezpieczeństwa wałów przeciwpowodziowych ocenianych w okresie 2022-2023 wynika, że:

- wały przeciwpowodziowe klasy I lub II biorąc pod uwagę ich sumaryczną długość wynoszącą 1286,083 km w stanie
 - ✓ zagrażający bezpieczeństwu jest 83,915 km tj. 6,5% ocenianych wałów przeciwpowodziowych tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu z uwagami jest 823,564 km tj. 64,0% ocenianych wałów przeciwpowodziowych tych klas
 - ✓ niezagrażający bezpieczeństwu jest 378,604 km tj. 29,5% ocenianych wałów przeciwpowodziowych tych klas,
- wały przeciwpowodziowe klasy III, IV lub bez klasy biorąc pod uwagę ich sumaryczną długość wynoszącą 4,788 km w stanie
 - ✓ zagrażający bezpieczeństwu brak ocenianych wałów przeciwpowodziowych tych klas

- ✓ niezagrażający bezpieczeństwu z uwagami jest 3,388 km tj. 70,8% ocenianych wałów przeciwpowodziowych tych klas
- ✓ niezagrażający bezpieczeństwu jest 1,4 km tj. 29,2% ocenianych wałów przeciwpowodziowych tych klas.

Czynnikami najczęściej decydującymi o stanie zagrażającym bądź niezagrażającym bezpieczeństwu z uwagami, jest niedostateczny stan techniczny wałów (oceniany wg. wymagań z okresu budowy) spowodowany w szczególności uszkodzeniami korpusu i podłoża oraz deformacją wymiarów.

Zakładając 5 letnią częstotliwość ocen stanu bezpieczeństwa wałów klasy I lub klasy II, corocznie powinno być objętych badaniami i oceną łącznie ok. 682 km. W okresie 2022-2023 długość sumaryczna ocenianych wałów tych klas wynosiła średnio ok. 643 km/rok co stanowi 94% wartości założonej, wskaźnik ten jest za niski, by osiągnąć pożądaną 5 letnią częstotliwość ocen.

Działania PSBBP związane z wykonywaniem ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących, wynikające z ustawy - Prawo wodne:

- Prowadzenie Systemu Ewidencji i Kontroli Obiektów Piętrzących (SEKOP), który jest bazą danych historycznych i bieżących w zakresie stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących. System gromadzi dane według ujednoliconych metod, co pozwala na generowanie raportów o zadanych parametrach, tworzenie zestawień ilościowych budowli piętrzących o określonym stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa w zadanych okresach oraz tworzenie dowolnych zapytań atrybutowych. SEKOP stanowi jednolite źródło informacji o stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących w szczególności dla organów administracji rządowej, administratorów budowli oraz instytucji, uczelni, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych zainteresowanych tą problematyką.

Wyszczególnienie	j.m.	Ilość
ZBH – razem	szt.	845
w tym ZBH łącznie klasy I, II	szt.	138
Budowle – razem	szt.	1913
w tym budowle łącznie klasy I, II	szt.	438
Zbiorniki	szt.	181
Wały przeciwpowodziowe – razem	km	5983,005
w tym wały łącznie klasy I, II	km	3411,183

Tabela 21 Wypełnienie SEKOP – stan 31.12.2023 r.

Wyszczególnienie	j.m.	Ilość
Użytkownicy wewnętrzni	osoba	46
Użytkownicy zewnętrzni	osoba	123
Użytkownicy wewnętrzni i zewnętrzni – instytucje	szt.	46

Tabela 22 Użytkowanie SEKOP – stan na 31.12.2023 r.

- Opracowywanie co roku „Raportu o stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce” według stanu na ostatni dzień roku poprzedniego. W okresie sprawozdawczym niniejszej Informacji wykonane zostały dwa Raporty – na koniec roku 2022 obejmujący budowle oceniane w okresie 2018–2022 oraz na koniec roku 2023 obejmujący oceny z okresu 2019–2023. Raporty stanowią syntezę ocen wykonanych przez PSBBP/CTKZ IMGW–PIB oraz przez inne podmioty, a dostarczonych przez właścicieli budowli do PSBBP/CTKZ IMGW–PIB. Obowiązek właścicieli budowli piętrzących klas I lub II przekazywania do PSBBP ocen stanu

technicznego i stanu bezpieczeństwa tych budowli wynika z ustawy. W myśl ustawy Raport przekazywany jest ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej, Wodom Polskim oraz Głównemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego nie później niż do dnia 30 kwietnia każdego roku.

- Analiza i weryfikacja wytycznych w zakresie wykonywania badań, pomiarów i ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących, w oparciu o aktualną wiedzę techniczną. W latach 2022-2023 analizowano praktyczne stosowanie zweryfikowanych w roku 2020 „Wytycznych wykonywania badań, pomiarów, ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę”. Na bieżąco odbywają się spotkania robocze oraz rozmowy przedstawicieli CTKZ oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego w zakresie uwzględnienia propozycji GUNB dot. niezbędnych zmian we wzorach protokołów kontroli okresowych wykonywanych na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r., poz. 290 z późn. zm.), zawartych w „Wytycznych wykonywania badań, pomiarów, ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę”. Ponadto, wspomnianą kwestię poruszono podczas cyklu seminariów organizowanych przez CTKZ. Podczas spotkań ustalono ostateczną formę protokołów z kontroli okresowych, które zostały dołączone do „Wytycznych...” i szczegółowo omówiono sposób sporządzania protokołów z kontroli rocznej i pięcioletniej budowli piętrzących, w tym także w zakresie sposobu dokonywania ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa wspomnianych obiektów.
- Organizowanie szkoleń i seminariów dotyczących bezpieczeństwa budowli piętrzących.

W 2022 i 2023 roku zorganizowano cykliczne spotkania seminaryjne i dyskusje dotyczące działalności państwowej służby do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących. Spotkania dotyczyły omawiania współczesnych problemów związanych z eksploatacją budowli piętrzących, prezentowane były przykładowe prace na budowlach piętrzących, nowe technologie oraz odbyła się wymiana doświadczeń i spostrzeżeń w branży hydrotechnicznej z uczestnikami spotkań.

2. Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej

Zadania w zakresie utrzymania wód i urządzeń wodnych, w tym śródlądowych dróg wodnych, realizowane są w ramach „Programu realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną” (Program utrzymania), który zgodnie z art. 240 ust. 9 pkt 1 ustawy – Prawo wodne sporządza PGW Wody Polskie. Zadania utrzymaniowe w latach 2022–2023 realizowano: w ramach środków z budżetu państwa części 22 - gospodarka wodna, z rezerw budżetu państwa, jak również z partycypacji i udziałów użytkowników wód. Program utrzymania przygotowywany jest corocznie na podstawie potrzeb w zakresie utrzymania wód, obiektów piętrzących, kanałów, wałów przeciwpowodziowych, pompowni, a także pozostałych obiektów związanych z gospodarką wodną i podlega uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw żeglugi śródlądowej, zgodnie z art. 240 ust. 11 ustawy – Prawo wodne.

Najważniejszymi zadaniami z zakresu utrzymania wód i urządzeń wodnych realizowanymi przez regionalne zarządy gospodarki wodnej były:

- utrzymanie i konserwacja wałów przeciwpowodziowych (w tym koszenie);
- remonty wałów przeciwpowodziowych;
- remonty budowli regulacyjnych zniszczonych podczas przejścia wód wezbraniowych;
- przywracanie koryt rzek do stanu sprzed powodzi lub wezbrania w ramach likwidacji szkód w korytach rzek;
- remonty obiektów hydrotechnicznych – obiektów piętrzących, śluz i pochylni, stopni wodnych;
- zapewnienie gotowości do lodołamania;
- bieżąca konserwacja koryt cieków;
- utrzymanie i eksploatacja stacji pomp;
- zakup energii elektrycznej do bieżącej działalności pompowni;

– remonty zapór przeciwrumowiskowych i innych zabezpieczeń przeciwerozyjnych.

W ramach realizacji Programu utrzymania w 2022 roku wykonano 5 675 zadań na łączną kwotę około 439,7 mln zł na terenie całej Polski. W ramach ww. środków zrealizowano prace utrzymaniowe na następujących obiektach:

- 1) wodach (cieki naturalne) na długości ok. 18 756 km;
- 2) kanałach o długości ok. 2 613 km;
- 3) wałach przeciwpowodziowych o długości ok. 7 638 km;
- 4) obiektach piętrzących (jazy, stopnie wodne, zapory) w liczbie 4 052 szt.;
- 5) pompowniach i stacjach pomp w liczbie 589 szt.;
- 6) pozostałych obiektach w liczbie 1 289 szt. (w szczególności oznakowanie szlaków żeglugowych, system, śluzy, syfony, poldery).

W ramach realizacji Programu utrzymania w 2023 r. wykonano 4 119 zadań na łączną kwotę około 493,6 mln zł. Zrealizowano prace utrzymaniowe na następujących obiektach:

- 1) wodach (cieki naturalne) na długości ok. 17 704 km;
- 2) kanałach o długości ok. 3 232 km;
- 3) wałach przeciwpowodziowych o długości ok. 8 765 km;
- 4) obiektach piętrzących (jazy, stopnie wodne, zapory) w liczbie 2 078 szt.;
- 5) pompowniach i stacjach pomp w liczbie 585 szt.;
- 6) pozostałych obiektach w liczbie 1 068 szt. (w szczególności oznakowanie szlaków żeglugowych, śluzy, syfony, poldery).

Nieodłączną częścią zadań o charakterze utrzymaniowym są zadania wynikające z decyzji i nakazowych organów budowlanych. W 2022 r. zrealizowano 55 zadań wynikających z decyzji nakazowych na łączną kwotę około 28,9 mln zł, a w 2023 r. było ich aż 67 zadań, na łączną kwotę około 53,6 mln zł. Nakazy dotyczyły przede wszystkim doprowadzenia do odpowiedniego stanu technicznego wałów przeciwpowodziowych i innych urządzeń wodnych stanowiących bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi, a także ich mienia w przypadku wystąpienia wezbrania powodziowego.

VI. Inwestycje w gospodarce wodnej w latach 2022 - 2023

1. Inwestycje realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Zgodnie z art. 240 ust. 9 ustawy – Prawo wodne PGW Wody Polskie przygotowuje Program planowanych inwestycji w gospodarce wodnej (PPI). Program zawiera realizowane i planowane do realizacji zadania inwestycyjne, z podziałem na źródła finansowania zidentyfikowane w oparciu o dostępne środki finansowe. PPI został przygotowany przez PGW Wody Polskie w 2018 r. i od tego czasu podlega aktualizacji. Każdorazowo, przed przekazaniem do Ministerstwa Infrastruktury, dokument jest uzgadniany z wojewodami oraz opiniowany przez Komitet Konsultacyjny Dorzecza Odry i Komitet Konsultacyjny Dorzecza Wisły.

W 2022 roku w dniu 25 listopada PPI został uzgodniony i pozytywnie zaopiniowany przez ministra właściwego ds. żeglugi śródlądowej oraz zatwierdzony przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej. Przedmiotowa aktualizacja obejmowała 1 792 inwestycji.

W 2023 roku zaktualizowana wersja PPI została w dniu 9 października uzgodniona i pozytywnie zaopiniowana przez ministra właściwego ds. żeglugi śródlądowej oraz zatwierdzona przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej. Obejmowała ona 1 813 inwestycji

Z wymienionych w dokumentach PPI inwestycji tylko część (387 zadań w 2022 r. oraz 325 zadań inwestycyjnych w 2023 r.) na etapie ich przygotowania miała określone źródło finansowania, a więc

była objęta rzeczywistym procesem inwestycyjnym. Zadania te, jako priorytetowe dla gospodarki wodnej w Polsce, ukierunkowane na zapewnienie ochrony ludności i mienia przed powodzią i przeciwdziałanie skutkom suszy, a także na poprawę stanu jakościowego wód, realizowane były przy udziale środków własnych, źródeł krajowych (dotacji celowych) oraz źródeł zewnętrznych takich jak środki z Unii Europejskiej (UE), a także w ramach POPDOW.

W 2022 r. realizowanych było 417 zadań inwestycyjnych PGW Wody Polskie o całkowitej szacunkowej wartości wynoszącej ok. 29,7 mld zł, z czego w 2022 r. zaangażowano środki finansowe w kwocie 1,831 mld zł. W 2022 r. PGW Wody Polskie zakończyło realizację 33 zadań inwestycyjnych o całkowitej szacunkowej wartości inwestycji wynoszącej ok. 622,7 mln zł.

W 2023 r. realizowanych było 282 zadań inwestycyjnych PGW Wody Polskie o całkowitej szacunkowej wartości wynoszącej ponad 27 mld zł, z czego w 2023 r. zaangażowano środki finansowe w kwocie 1,937 mld zł. W 2023 r. PGW Wody Polskie zakończyło realizację 49 zadań inwestycyjnych o całkowitej szacunkowej wartości inwestycji wynoszącej 4,125 mld zł.

1.1. Przykładowe inwestycje regionalnych zarządów gospodarki wodnej

1.1.1. Zadania realizowane przez RZGW w Białymstoku

Umocnienie skarpy rzeki Łyny w km 140+975 do km 141+189 w m. Lidzbark Warmiński, woj. warmińsko-mazurskie. Zasadniczym celem przeprowadzonych prac było zabezpieczenie skarpy przez utratą stabilności wskutek intensywnego oddziaływania wód rzeki. Zadanie realizowane było w latach 2021-2022. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 3,20 mln zł.

Opracowanie dokumentacji i remont jazu na stopniu wodnym Augustów w km 32+500 Kanału Augustowskiego. Zakres inwestycji obejmował m.in. roboty budowlane polegające na wymianie zasuw, naprawie konstrukcji jazu i elementów betonowych jazu. Zadanie realizowane było w roku 2023 r. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 5,37 mln zł.

1.1.2. Zadania realizowane przez RZGW w Bydgoszczy

Odbudowa jazu na rzece Noteci w miejscowości Antoniewo. Zakres inwestycji obejmował odbudowę konstrukcji i mechanizmów jazu, umocnień na wlocie i wylocie oraz przepławki dla ryb. Zadanie realizowano w 2022 r. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 2,59 mln zł.

Przywrócenie drożności morfologicznej rzeki Noteci od Pakości do Krostkowa – etap I. Celem inwestycji było udrożnienie rzeki dla migracji organizmów wodnych poprzez budowę 3 przepławek seminaturalnych: Pakość, Nakło Zachód, Gromadno, udrożnieniu 2 korytarzy ekologicznych zwiększenie powierzchni siedlisk. Zadanie realizowane było w roku 2023 r. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 6,70 mln zł.

1.1.3. Zadania realizowane przez RZGW w Gdańsku

Remont wałów rzeki Fiszewki: wał lewy km 0+000÷4+800, km 4+800÷13+900 i wał prawy km 0+000÷0+250, km 4+800÷12+195, gm. Elbląg i Gronowo Elbląskie. Realizacja zadania miała na celu zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej oraz dostosowanie do prawidłowych parametrów budowli hydrotechnicznych klasy III poprzez przebudowę wałów przeciwpowodziowych rzeki Fiszewki. Zadanie realizowane było w latach 2015-2022. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 7,68 mln zł.

Renaturyzacja dna doliny Łupawy; koryta nizinnej i podgórskiej rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (3260-1), starorzeczy (3150-2) oraz łęgów jesionowo-olszowych. Celem zabiegów technicznych było przywrócenie polderowi, dotychczas odciętemu wałem przy rzece, naturalnego cyklu zalewania wodami powodziowymi, spływającymi do koryta po przejściu fali powodziowej. Zadanie było realizowane w roku w 2023 r., a całkowita wartość inwestycji wyniosła 5,77 mln zł.

1.1.4. Zadania realizowane przez RZGW w Gliwicach

Przebudowa Polderu Żelazna. Etap I. Zakres inwestycji obejmował roboty budowlane związane z przebudową Polderu Żelazna i uzyskaniem retencji w polderze 3,8 mln m³ oraz wykonaniem 11,07 km wałów przeciwpowodziowych z ich uszczelnieniem (nowych i rozbudowanych istniejących) wraz z urządzeniami towarzyszącymi. Zadanie realizowane było w latach 2019-2023. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 124,94 mln zł;

Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Gliwice - woj. opolskie (etap II). Roboty budowlane polegały na przebudowie jazów i obiektów towarzyszących na stopniach wodnych Krępna, Groszowice i Dobrzeń. Zadanie realizowane było w latach 2020 - 2023 r. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 237,94 mln zł.

1.1.5. Zadania realizowane przez RZGW w Krakowie

Odtworzenie ciągłości ekologicznej Wisły i dolnych odcinków rzek Soły i Skawy. W ramach zadania wykonano: 4 nowe przepławki, przebudowano 2 istniejące przepławki, przebudowano stopień wodny, 2 pomosty na kanałach żeglugowych. Okres realizacji robót budowlanych: lata 2021-2023. Zadanie współfinansowane ze środków UE i środków własnych; wartość inwestycji wyniosła 61,39 mln zł.

Ochrona przeciwpowodziowa Sandomierza. Celem inwestycji była poprawa stanu ochrony przeciwpowodziowej Sandomierza, zabezpieczenie osiedla mieszkaniowego przed zalewem od rzeki Wisły, zabezpieczenie doliny Koprzywianki przed powodzią, poprawienie ochrony przed podtopieniami oraz zmniejszenie ryzyka występowania powodzi w miejscowościach Zajeziórze, Szewce i Sośniczany oraz okolicznych terenów. Zadanie realizowane było w latach 2020-2022. Całkowita wartość inwestycji: 201,52 mln zł.

Rozbudowa wałów przeciwpowodziowych rzeki Wisły w Krakowie. Zakres inwestycji obejmował przebudowę i nadbudowę obwałowań rz. Wisły wraz z wałami cofkowymi rz. Dłubni. Zadanie było realizowane w latach 2021-2023. Całkowita wartość inwestycji: 79,72 mln zł.

1.1.6. Zadania realizowane przez RZGW w Lublinie

Budowa jazu w km 31+350 rz. Huczwa w m. Malice, gm. Werbkowice, pow. hrubieszowski, woj. lubelskie. Zakres zadania obejmuje wykonanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem wszystkich niezbędnych opinii/uzgodnień/ pozwoleń/ decyzji umożliwiających realizację zadania, regulację spraw własnościowych oraz roboty budowlane dotyczące budowy budowli piętrzącej. Całkowita wartość inwestycji: 3,18 mln zł. Zadanie nie zostało jeszcze zakończone.

1.1.7. Zadania realizowane przez RZGW w Poznaniu

Rewitalizacja ubezpieczeń betonowych brzegów rzeki Warty w km 246,00 do km 243,5 (m. Poznań) Zakres rzeczowy inwestycji obejmował wykonanie robót budowlanych polegających na rozbiórce istniejących od lat 60-70tych ub. wieku, zdegradowanych ubezpieczeń betonowych brzegów rzeki na dł. ok 5 km i zamianie ich na ubezpieczenia gabionowe wykonane z koszy i materacy gabionowych wraz z zabudową towarzyszącą (tarasy, slipy, schody skarpowe). Zadanie realizowane było w latach 2020-2022. Całkowita wartość inwestycji: 21,60 mln zł.

Zbiornik wodny Jeziorsko - rewitalizacja ekranu zapory czołowej zbiornika. Celem inwestycji było wykonanie rewitalizacji ekranu żelbetowego zapory czołowej zbiornika wodnego Jeziorsko wraz z urządzeniami z nim związanymi. Realizacja zadania pozwoliła na zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej. Zadanie realizowano w latach 2018 - 2023 r. Całkowita wartość inwestycji: 56,66 mln zł.

1.1.8. Zadania realizowane przez RZGW w Rzeszowie

Odtworzenie pierwotnej pojemności zbiornika przystopniowego w Rzeszowie na rzece Wisłok. Realizacja zadania miała na celu przywrócenie pojemności retencyjnej zbiornika wodnego poprzez wydobycie naniesionych przez rzekę i zalegających w nim osadów dennych. Zadanie realizowane było w latach 2019-2022. Całkowita wartość inwestycji: 70,45 mln zł.

Rozbudowa lewego wału rzeki Łęg w km 0+082 – 5+030 na terenie gm. Gorzyce oraz prawego wału w km 0+000 – 5+236 na terenie gm. Gorzyce. Zakres zadania obejmował rozbudowę istniejących wałów przeciwpowodziowych rzeki Łęg (wał lewy o długości 4,948 km i wał prawy o długości 5,236 km) wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz rozbudowę przepompowni. Zadanie realizowano w latach 2015-2023 r. Całkowita wartość inwestycji: 91,604 mln zł.

1.1.9. Zadania realizowane przez RZGW w Szczecinie

Bagrowanie przekopu Klucz – Ustowo. Celem realizacji przedsięwzięcia była konieczność zwiększenia głębokości na istniejącej drodze wodnej, która w sezonie zimowym również pełniła funkcję ochrony przeciwpowodziowej. Wykorzystanie przekopu Klucz – Ustowo do ochrony przeciwlodowej powiązane jest z prowadzonymi akcjami lodołamania na jeziorze Dąbie. Zadanie realizowane było w latach 2020 - 2022. Całkowita wartość inwestycji: 27,37 mln zł.

Przebudowa mostu w celu zapewnienia minimalnego prześwitu- most kolejowy w km 733,7 rzeki Regalicy w Szczecinie. Celem realizacji zadania było uzyskanie prześwitu wynoszącego 6,2 m ponad wysoki poziom wody żeglownej (tzw. WWŻ), pozwalającego na swobodny ruch lodołamaczy a także związana z tym przebudowa układu kolejowego i infrastruktury stacji Szczecin - Podjuchy. Zadanie realizowano w latach 2021 - 2023. Całkowita wartość inwestycji: 530,14 mln zł.

Budowa niebieskiego korytarza ekologicznego wzdłuż doliny zlewni rzeki Regi i jej dopływów. Celem inwestycji było odtworzenie (przywrócenie ciągłości) korytarza migracyjnego ryb dwuśrodowiskowych, głównie troci, w korycie rzeki Regi oraz w jej dopływach. W ramach zadania wykonano: 23 przepławki, sztuczne tarliska o powierzchni łącznej 12 912 m², zamontowano: cztery bariery elektryczne odstraszaające ryby od turbin elektrowni, dwa urządzenia do podwodnego monitoringu ryb w przepławkach. Okres realizacji robót budowlanych: lata 2012-2023. Wartość inwestycji wyniosła 19,62 mln zł.

1.1.10. Zadania realizowane przez RZGW w Warszawie

Przebudowa wału przeciwpowodziowego kl. II w km 23+040 - 35+000 prawobrzeżnej doliny Wisły na odcinku Bączki - Antoniówka Świerżowska gm. Maciejowice, pow. garwoliński - etap II w km 26+900-30+900. Zakres zadania obejmował przebudowę korpusu wału i ławy przywałowej na długości 4 km, Zadanie realizowane było w latach 2021 - 2022 r. Całkowita wartość inwestycji: 14,94 mln zł.

Budowa i przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji gospodarczych na szlakach wodnych Wielkich Jezior Mazurskich wraz z budową śluzy „Guzianka II” i remontem śluzy „Guzianka I” / Etap II B - przebudowa i umocnienie 5 kanałów na szlaku od Mikołajek do Giżycka. Celem inwestycji była budowa i przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem szlaku wodnego Wielkich Jezior Mazurskich. Na projekt składa się 5 osobnych zadań polegających na przebudowie i umocnieniu 5 kanałów: Grunwaldzkiego, Tałckiego, Mioduńskiego, Szymońskiego, Giżyckiego. Zadanie było realizowane w latach 2020 - 2023. Całkowita wartość inwestycji: 181,43 mln zł.

1.1.11. Zadania realizowane przez RZGW we Wrocławiu

Remont i przebudowa śluzy na stopniu wodnym Ratowice na rz. Odrze w km 227+400, gm. Czernica wraz z dostosowaniem śluzy do min. IV klasy drogi wodnej. Zadanie realizowane było w latach 2019 - 2022. Całkowita wartość inwestycji: 65,72 mln zł.

Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej ze szczególnym uwzględnieniem miasta Kłodzka, w tym: Budowa suchych zbiorników przeciwpowodziowych w miejscowościach Boboszków, Rostoki

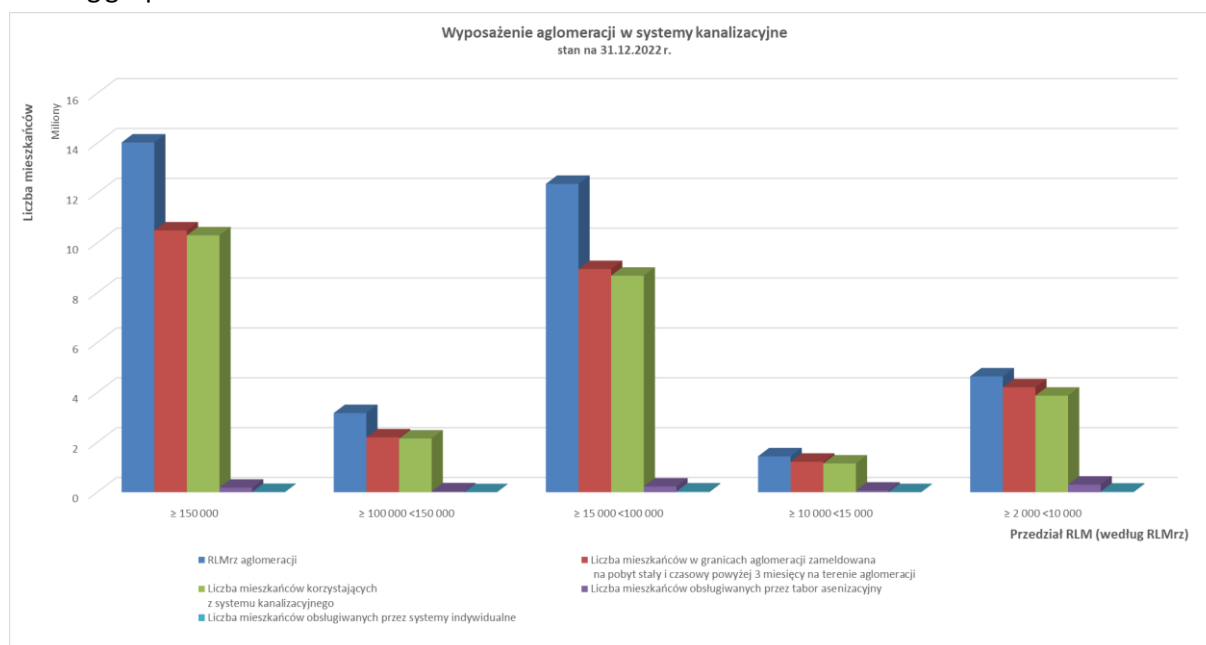
Bystrzyckie, Szalejów oraz Krosnowice. Celem inwestycji była poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego doliny Nysy Kłodzkiej ze szczególnym uwzględnieniem miasta Kłodzka poprzez redukcję przepływów powodziowych w wyniku budowy 4 suchych zbiorników. Zadanie było realizowane w latach 2018 - 2023 r. Całkowita wartość inwestycji: 993,14 mln zł.

2. Inwestycje realizowane w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)

W 2023 r. opracowano roczne sprawozdanie z realizacji KPOŚK w 2022 roku, w którym ujęto informacje dotyczące stanu aglomeracji oraz zrealizowanych w danym roku sprawozdawczym inwestycji w zakresie gospodarki ściekowej.

Sprawozdanie z realizacji KPOŚK przedstawiło 1 530 aglomeracji, obsługiwanych przez 1 627 oczyszczalni ścieków. Według danych sprawozdawczych w 2022 roku, w aglomeracjach o RLMrż równym 35 693 934, zamieszkiwało ok. 27,1 mln mieszkańców, z czego 26,2 korzystało z sieci kanalizacyjnej, 832 tys. było obsługiwanych przez tabor asenizacyjny a ok. 87 tys. korzystało z systemów indywidualnych.

Na wykresie poniżej przedstawiono wyposażenie w systemy kanalizacyjne aglomeracji w 2022 r. według grup RLM.

Wykres 4 Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne (stan na 31.12.2022 r.).

W 2022 r. na terenie aglomeracji wybudowano 2 201 km sieci kanalizacyjnej, z czego 1 688 km to sieć grawitacyjna. Zmodernizowano 331 km sieci istniejącej. Podłączono 323 598 mieszkańców, z czego 265 442 mieszkańców zostało podłączonych do istniejącej sieci, a 58 156 stanowią mieszkańcy korzystający z sieci kanalizacyjnej wybudowanej w roku sprawozdawczym. W roku 2022 na oczyszczalniach ścieków przeprowadzono 285 inwestycji na oczyszczalniach ścieków komunalnych, w tym wybudowano 4 oczyszczalnie, zmodernizowano 143 oczyszczalnie, rozbudowano 10 oczyszczalni, dokonano modernizacji części osadowej w 68 oczyszczalniach, przeprowadzono inwestycje łączne w zakresie modernizacji i rozbudowy oczyszczalni w 56 obiektach, zlikwidowano 4 oczyszczalnie.

Nakłady finansowe poniesione w roku 2022 na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków oraz budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej wyniosły około 5,193 mld zł, w tym 2,742 mld

zł wydatkowano na budowę i modernizację sieci, a 2,451 mld zł na inwestycje związane z oczyszczalniami.

Analiza sprawozdań wykazała następujący rozkład nakładów finansowych z uwzględnieniem źródeł ich pochodzenia:

- środki własne – 2 745 mln zł, co stanowi ponad 52,8% ogólnej wartości nakładów finansowych,
- NFOŚiGW – 457 mln zł (8,8%),
- wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 57 mln zł (1,1%),
- fundusze zagraniczne – 536 mln zł (10,3%),
- inne źródła finansowania – 788 mln zł (26,9%).

Informacje dotyczące wykonanych działań i poniesionych kosztów w 2023 r. będą dostępne w drugiej połowie 2024 r.

3. Przykładowe inwestycje i projekty realizowane przez urzędy morskie w latach 2022 – 2023, dotyczące między innymi utrzymania wód i urządzeń będących w administracji Urzędu

3.1. Inwestycje i projekty realizowane przez Urząd Morski w Szczecinie

Kontynuacja inwestycji realizowanych w ramach projektu: „Poprawa Infrastruktury w małych portach Mrzeżyno, Niechorze, Lubin, Trzebież” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze, obejmującego:

- **Przebudowę Falochronu Zachodniego i Wschodniego wraz z umocnieniem brzegowym wschodnim w Mrzeżynie.** W ramach inwestycji m.in. podniesiono rzędną nadbudowy oraz parapetu falochronu, wykonano obustronną palisadę ze stalowej ścianki szczelnej na całej długości falochronu, uzupełniono i wykonano narzut kamienny ochronny falochronu, wykonano umocnienie dna w rejonie głowicy falochronu, wyposażono obiekt w barierki ochronne wzdłuż krawędzi falochronu od strony kanału portowego oraz w elementy wyposażenia zgodne z obowiązującymi przepisami, a na odcinku głowicowym (na odcinku stanowiska tymczasowego postoju) w pachoły cumownicze o nośności 15 ton.
- **Przebudowę Nabrzeża Postojowego Rybackiego w Basenie nr 1 oraz Nabrzeża Postojowego Rybackiego w Basenie nr 2 w Trzebieży.** W ramach inwestycji nowe nabrzeża wykonano wychodząc ok 0,8 m na wodę i nabrzeża wyposażone zostały w pachoły cumownicze, belki odbojowe, drabinki wyjściowe, stanowiska ratownicze. W części zachodniej nabrzeża w basenie nr 1 przebudowano także slip do wodowania i wyciągania z wody jednostek pływających, głównie kutrów rybackich. W ramach inwestycji wykonano roboty czerpalne w dnie w celu uzyskania głębokości projektowej.
- **Budowę Nabrzeża postojowego wraz z wyciągiem łodziowym w Morskim Porcie Lubin.** Przedmiotem zadania była przebudowa Nabrzeża Postojowego wraz z wyciągiem łodziowym w morskim Porcie Lubin w systemie zaprojektuj i wybuduj (długość całkowita z połączeniem do falochronu 121,77 m).

Urząd Morski w Szczecinie realizował również zadania statutowe, w tym:

- w ramach budowy, utrzymania i ochrony umocnień brzegowych,
- w ramach „Programu ochrony brzegów morskich” m.in. roboty polegające na budowie ostróg brzegowych na odcinku brzegu morskiego w miejscowościach Niechorze i Pogorzelica (km 364,30-365,95), roboty polegające na przebudowie ostróg brzegowych na odcinku brzegu morskiego w miejscowości Kołobrzeg (km 329,500 - 330,370), roboty polegające na sztucznym zasilaniu brzegu morskiego w rejonie morza otwartego Niechorze 2 w miejscowości Niechorze i Pogorzelica (km 364,30-365,45) w zakresie odcinka 364,750-365,350, w rejonie morza otwartego Jarosławiec 5 w miejscowości Jarosławiec (km 253,900-254,500), w miejscowości

Ustronie Morskie (km 319,500 – 320,500) (w zakresie odcinka 319,800-320,300 – Etap I, odcinek km 319,800-320,200).

3.2. Inwestycje i projekty realizowane przez Urząd Morski w Gdyni

- **Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślan z Zatoką Gdańską.** Wartość inwestycji – 2 127,494 mln zł, okres realizacji: 2017-2024. W ramach inwestycji prowadzone były/są zadania: budowa kanału żeglugowego przez Mierzę Wiślaną wraz z infrastrukturą towarzyszącą obejmująca w swym zakresie budowę portu osłonowego na Zatoce Gdańskiej - część wschodnia i zachodnia, budowę kanału żeglugowego przez Mierzę Wiślaną, śluzy, mostu północnego i południowego oraz sztucznej wyspy – zakres zrealizowano; modernizacja wejścia do Portu Elbląg polegająca na przebudowie istniejącego toru wodnego na rzece Elbląg w zakresie obudowy brzegów oraz mostu obrotowego na rzece Elbląg w miejscowości Nowakowo – zakres zrealizowano; wykonanie toru wodnego na Zalewie Wiślanym na długości około 8200 m. Wykonanie toru wodnego na rzece Elbląg jest w trakcie realizacji.
- **Budowa falochronu osłonowego w Porcie Gdańsk.** Wartość inwestycji – 848,941 mln, okres realizacji: 2023 – 2027. Inwestycja polega na budowie infrastruktury zapewniającej dostęp do portu zewnętrznego, w postaci falochronu osłonowego i obiektów towarzyszących. W wyniku realizacji Programu powstanie powiększony osłonięty akwen, stanowiący port zewnętrzny w Gdańsku.
- **Program wspierania inwestycji infrastrukturalnych w związku z realizacją kluczowych inwestycji zakresie strategicznej infrastruktury energetycznej, w tym elektrowni jądrowej, w województwie pomorskim.** Wartość inwestycji – 907,042 mln zł, okres realizacji: 2023 – 2028. Zakres inwestycji polega na budowie nowej stałej konstrukcji morskiej do rozładunku (MOLF) dla preferowanej lokalizacji elektrowni jądrowej (Lubiatowo – Kopalino) i budowie fragmentu nowej drogi technicznej (o długości do 20 m), umożliwiającej połączenie MOLF z planowaną drogą techniczną.
- **„Program ochrony brzegów morskich”.** W ramach programu realizowano zadania m.in. polegające na umocnieniu brzegowym w Rewie, wykonaniu wjazdu technologicznego nr 4 Gdynia Oksywie, budowie progów podwodnych Gdynia Orłowo, przebudowie umocnienia brzegowego w Jastrzębiej Górze (km 134,4 - 134,5), remoncie odwodnienia opaski brzegowej w Rozewiu oraz umocnienia brzegowego w Jastrzębiej Górze (km 133,6-133,9), sztucznego zasilania w rejonie miejscowości Ustka, Rowy, Władysławowo –Jurata, Gdańsk Brzeźno (km 70,00-71,70), Pucka (km 114,00-114,70). Ponadto prowadzono monitoring brzegu dotyczący ustalenia aktualnego jego stanu. Dokonano również remontu umocnienia brzegu w Helu (km 36,250 - 36,550). Z budżetu państwa finansowano budowę portu zewnętrznego w Ustce, budowę falochronu osłonowego w Porcie Rybackim w Pucku, a także przebudowę portu rybackiego w Nowej Pasłęce – oraz Portu Rybackiego we Fromborku. W ramach środków POIiŚ modernizowano układ falochronów osłonowych w Porcie Północnym w Gdańsku oraz wejście do portu wewnętrznego (w Gdańsku), pogłębiło tor podejściowy i akweny wewnętrzne Portu Gdynia. Realizowano ochronę brzegów morskich w rejonie Półwyspu Helskiego, zintegrowany system oznakowania nawigacyjnego z elementami e-Navigation, budowę morskiego systemu łączności w niebezpieczeństwie, GMDSS-PL. Ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2014-2020, w Krynicy Morskiej rozbudowywano pirs pasażerski w morskim porcie rybackim, a ze środków Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014-2020 poprawiano infrastrukturę wybranych portów rybackich będących w administracji Urzędu Morskiego w Gdyni.

4. Finansowanie inwestycji w gospodarce wodnej

Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych w gospodarce wodnej wiąże się z zaangażowaniem znaczących nakładów finansowych. Zarówno środki własne, jak i przychody z prowadzonej działalności

ujęte w budżecie PGW Wody Polskie, są niewspółmiernie małe do realnego zapotrzebowania finansowego niezbędnego do realizacji priorytetowych zadań inwestycyjnych. Filarem budżetu inwestycyjnego PGW Wody Polskie są zewnętrzne źródła finansowania – w szczególności finansowanie bezzwrotne w ramach programów operacyjnych kolejnych perspektyw finansowych UE oraz środki pożyczkowe z Banku Światowego i Banku Rozwoju Rady Europy. Ministerstwo Infrastruktury i PGW Wody Polskie poszukują środków na finansowanie priorytetowych inwestycji w gospodarce wodnej. Jednym z podejmowanych działań było zapewnienie środków w ramach programu wieloletniego z sektora gospodarki wodnej wynikającego z obowiązujących w Polsce uwarunkowań prawnych dla realizacji celów określonych w dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie krajowym.

Opracowano program wieloletni „Gospodarowanie Zasobami Wodnymi w Polsce” (dalej: PW GZWP). Celem głównym programu było uzyskanie korzystnego bilansu wodnego (ochrona przed suszą i retencja wodna) oraz zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Przyjęto, że inwestycje planowane w Programie będą realizowane przez PGW Wody Polskie. Cel Programu miał zostać osiągnięty przez zwiększenie retencji i produkcję zielonej energii (budowa lub modernizacja łącznie 21 zbiorników) oraz usprawnienie lodołamania poprzez podniesienie parametrów nawigacyjnych drogi wodnej (233,2 km drogi wodnej z odbudowanymi budowlami regulacyjnymi). W ramach obu priorytetów inwestycyjnych przewidziano do realizacji 19 przedsięwzięć. Łączna wartość projektów inwestycyjnych wynosiła ok. 6,540 mld zł. Program przewidywał finansowanie ze środków z budżetu państwa w latach 2024-2033.

Projekt Programu w 2023 roku przeszedł przewidzianą prawem procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z którą ustalenia PW GZWP nie kolidują z polityką ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, przy zastosowaniu rekomendacji wskazanych w Prognozie. Ponadto, PW GZWP był konsultowany w 2022 roku w ramach konsultacji publicznych i uzgodnień międzyresortowych w procesie legislacyjnym oraz w 2023 roku w ramach konsultacji społecznych w toku strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W związku z uwagami, gdzie było to zasadne i możliwe, wprowadzono zmiany do treści PW GZWP.

Zakładane było przyjęcie programu przez Radę Ministrów w 2023 r. i rozpoczęcie jego wdrażania od 2024 roku. Na początku września 2023 r. program został skierowany na Stały Komitet Rady Ministrów, nie został jednak zatwierdzony przez Radę Ministrów. Decyzją Przewodniczącego SKRM (wyrażoną w pismach DKPL.414.18.2023 z 24.11.2023 r. oraz DKPL.414.20.2023 z 12.12.2023 r.) projekt przekazano ad acta. Decyzja SKRM o dyskontynuacji prac skutkowałą nieprzyjęciem Programu zgodnie z założeniami w 2023 roku, co przełożyło się na to, że środki na jego realizację nie mogły zostać uwzględnione w projekcie ustawy budżetowej.

Chcąc poprawić możliwości gospodarowania wodą na obszarach wiejskich, przeciwdziałać zanieczyszczeniu wód oraz ograniczyć ryzyko deficytu wody, podejmowane są działania m.in. w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (operacje: Zarządzanie zasobami wodnymi, Gospodarka wodno-ściekowa, Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej, Działania rolno-środowiskowo-klimatyczne), czy Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (ekoschematy: retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, działania rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz leśne i zadrzewieniowe).

Dofinansowanie działań z zakresu adaptacji do zmian klimatu, w tym zagospodarowania wód opadowych i roztopowych realizowane jest przez NFOŚiGW oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W latach 2022-2023 w ramach ww. środków kontynuowany był Program „Moja woda”, wspierający wykonanie przydomowych instalacji zatrzymujących wody pochodzące z opadów.

VII. Zarządzanie ryzykiem powodziowym i przeciwdziałanie skutkom suszy

1. Zarządzanie ryzykiem powodziowym

1.1. Występowanie powodzi na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2022-2023

Pierwsza (niewysoka) fala wezbraniowa została zaobserwowana na Wiśle na początku stycznia (2022). Przyczynami wzrostów stanu wody na rzekach w styczniu obok wysokich opadów deszczu, deszczu ze śniegiem i śniegu głównie w północnej Polsce i górach (dochodzących w dniu 1 stycznia 2022 r. do 36,1 mm w Dolinie Pięciu Stawów) było okresowe topnienie pokrywy śnieżnej, przemieszczanie się wody w dół zlewni, wpływ zjawisk lodowych oraz praca urządzeń hydrotechnicznych. Taka sytuacja gwarantowała dość systematyczne zasilanie rzek i wzrost stanów, nie sprzyjała natomiast rozwojowi zjawisk lodowych na rzekach, w wyniku czego na Wiśle, już od pierwszych dni stycznia przemieszczała się fala wezbraniowa o kulminacji w strefie wody wysokiej. Wysokie opady, jakie wystąpiły pod koniec III dekady stycznia sprawiły, że ostatniego dnia stycznia Wisła na niemal całej długości znalazła się w strefie wody średniej. Przekroczenia stanu ostrzegawczego w dorzeczu Wisły zanotowano na rzekach: Biała Wisiełka, Wisła (na stacjach Wisła-Czarne, Wisła, Ustroń-Obłaziec), Brynica, Soła, Koszarawa, Nida, Wierna Rzeka, Czarna Nida, Bobrza, Czarna (Staszowska), Łagowianka, Wisłoka, Ropa, Sękówka, Wołosaty, Osława, Stobnica, Tanew, Kamienna, Pilica, Czarna (Włoszczowska), Luciąża, Jeziora, Narew, Supraśl, Sokołda, Czarna (Sochonie), Sidra, Jęgrznia, Krzna, Wkra, Mławka, Bzura, Mroga i Utrata. Nie notowano przekroczeń stanu alarmowego.

Kolejną (również niewielką) falę wezbraniową obserwowano w czerwcu (2022) na górnej i środkowej Wiśle oraz na górnej i środkowej Odrze. W czerwcu odnotowano dużą liczbę wysokich dobowych sum opadu. Najwyższe opady dobowe (biorąc pod uwagę wartości i obszar jaki objęły) wystąpiły w drugiej połowie I dekady czerwca, i miały najczęściej charakter lokalny, często burzowy. Wysokość opadów burzowych miejscami przekraczała 40 mm. Powstały w ten sposób niewysokie fale wezbraniowe, które w kolejnych dniach przemieszczały się w dół tych rzek. Przekroczenia stanu alarmowego odnotowano tylko w dorzeczu Wisły. Wystąpiły one 10 czerwca 2022 na Brynicy (przekroczenie stanu alarmowego o 22 cm), a na stacji Kozłowa Góra został osiągnięty stan alarmowy. Przekroczenia stanu ostrzegawczego w dorzeczu Wisły (nie uwzględniając Brynicy, na której wystąpiły przekroczenia stanu alarmowego) zanotowano na Przemszy w Piwoniu (10 VI 2022), Czarnej w Januszewicach (10-11 VI 2022) oraz na Sidrze w Harasimowiczach (1-4 VI 2022). W dorzeczu Odry nie zanotowano w tym czasie przekroczeń stanu alarmowego i ostrzegawczego.

Następną falę wezbraniową zaobserwowano w II połowie sierpnia (2022) w dorzeczu Odry. Sierpień był miesiącem, w którym przez cały jego okres trwania notowano dużą liczbę wysokich dobowych sum opadu. W dniach 20-23 VIII 2022 na południu i południowym zachodzie Polski wystąpiły wysokie opady deszczu o charakterze ciągłym, które często nie były związane z burzami. Miejscami dobową suma opadów przekraczała 100 mm: 20 VIII 2022 w Dzierżoniowie 140,2 mm i w Ligocie Górnej 109,3 mm, 21 VIII 2022 na stacji w Opolu 102,7 mm i 22 VIII 2022 w Strzelinie 105,7 mm. W tym okresie całkowita suma opadów na tym obszarze miejscami mogła sięgnąć 200-300 mm. Wysokie opady objęły w większym stopniu dorzecze Odry, niż Wisły. W tym czasie, w III dekadzie sierpnia na Odrze (głównie górnej i środkowej) odnotowano wysokie wzrosty stanu wody sięgające wody wysokiej. W kolejnych dniach obserwowano przemieszczanie się fali wezbraniowej o kulminacji w strefie wody wysokiej.

Ostatnią w roku hydrologicznym 2022 (niewysoką) falę wezbraniową zaobserwowano w I połowie października (2022) na Wiśle. Na początku I dekady października na górnej Wiśle stan wody wzrósł do strefy wody średniej górnej, lokalnie wysokiej. Wzrosty te były spowodowane opadami, jakie wystąpiły pod koniec września oraz na początku października przede wszystkim w południowo-wschodniej, wschodniej i północno-wschodniej części Polski, dochodzącymi do 74,7 mm w Dolinie Pięciu Stawów

(3 października 2022). W kolejnych dniach I dekady miesiąca oraz na początku II dekady na całej Wiśle przemieszczała się niewysoka fala wezbraniowa. Notowano najczęściej stan wody średniej, lokalnie stan na granicy wody średniej i niskiej lub stan wody niskiej. Na żadnej stacji wodowskazowej nie odnotowano przekroczeń stanu alarmowego, a stan ostrzegawczy przekroczony został na: Białej Wiśle na stacji Wiśła-Czarne, Brynicy w Kozłowej Górze, Koszarawie w miejscowości Pewel Mała, na rzece Wołosaty w Stuposianach, Osławie w Zagórzu oraz na Czarnej w Januszewicach. Wśród najważniejszych przyczyn wzrostów stanu wody oprócz opadów należy wymienić przemieszczanie się wody opadowej w dół zlewni oraz pracę urządzeń hydrotechnicznych.

Pierwszą w roku hydrologicznym 2023 (niewysoką) falę wezbraniową zaobserwowano w III dekadzie grudnia (2022) na Wiśle i Odrze. W ostatniej dekadzie grudnia na większości obszaru Polski (poza górami) wystąpiła odwilż. Topnienie pokrywy śnieżnej przyspieszały opady deszczu, które swoje maksymalne dobowe sumy wynoszące 23,6 mm osiągnęły 23 XII 2022 w Zieleńcu. Nastąpił spływ wód roztopowych, najintensywniejszy w dorzeczu Wisły, na obszarach południowo-wschodniej i południowej Polski, gdzie wcześniej wysokość pokrywy śnieżnej była najwyższa. W tym czasie na Wiśle i Odrze obserwowano przemieszczanie się stosunkowo niewysokich fal wezbraniowych, o kulminacji w strefie wody wysokiej, z lokalnymi przekroczeniami stanu ostrzegawczego. Na przeważającej długości obu rzek notowano tego dnia stan wody w strefie górnej średniej. Stan alarmowy przekroczony został tylko w dorzeczu Wisły na rzekach: Pszczynka na stacji Mizerów -Borki, na Brynicy w Brynicy oraz na Czarnej (Włoszczowskiej) w Januszewicach. W dorzeczu Odry przekroczeń stanu alarmowego nie odnotowano. Ostatniego dnia grudnia stan wody większości głównych rzek Polski układał się przeważnie w strefie wody średniej lub wysokiej, a także na granicy wody średniej i wysokiej, a lokalnie także w strefie wody niskiej.

W lutym (2023) na większości obszaru Polski wysokość opadu miesięcznego przewyższała normę. Zaobserwowano dużą liczbę wysokich opadów oraz duże zróżnicowanie wysokości opadu zarówno pod względem przestrzennym jak też w czasie. Najwyższe opady odnotowano już na początku I dekady miesiąca oraz pod koniec II dekady. Opady z I dekady dochodziły do 41 mm (4 luty 2023 Kasprowy Wierch) a z II dekady do 27 mm (18 luty 2023 Jakuszyce). Duży wpływ na rozwój warunków hydrologicznych w lutym miały także warunki termiczne. Wystąpiły bardzo duże różnice pomiędzy zaobserwowanymi w tym miesiącu wartościami temperatury minimalnej i maksymalnej np.: dla Jeleniej Góry (-14,0°C; 13,5°C). Duży wzrost temperatury powietrza, jaki zanotowano pod koniec II dekady miesiąca, któremu towarzyszyły opady deszczu, spowodował równoległy spływ wód opadowych i roztopowych oraz najwyższe w tym miesiącu wzrosty stanu wody w rzekach. Na wzrosty stanu wody na rzekach miała też wpływ praca urządzeń hydrotechnicznych. W lutym wśród ogólnej liczby 646 przekroczeń stanu alarmowego i ostrzegawczego (z godz. 6 UTC) w dorzeczu Wisły zanotowano 319 przekroczeń (I dekada 120, II dekada 138, III dekada 161), a w dorzeczu Odry 227 (I dekada 90, II dekada 58, III dekada 79). Pomimo tak wielu przekroczeń stanów umownych w ciągu lutego (2023) zanotowano na Wiśle i Odrze dwa nieduże wezbrania, przy czym pierwsze z początku miesiąca można nazwać po prostu znaczącym wzrostem. Drugie (wyższe) wezbranie rozpoczęło się pod koniec II dekady lutego i trwało przez III dekadę. Zostało ono poprzedzone okresem znacznego ochłodzenia poniżej 0°C, które zapoczątkowane zostało już w I dekadzie, a potem ociepleniem (znacznie powyżej 0°C), które wystąpiło pod koniec II dekady. Na Wiśle i Odrze odnotowano w przypadku obu wezbrań przemieszczanie się niewysokich fal wezbraniowych o kulminacji w strefie wody wysokiej, z lokalnymi przekroczeniami stanu alarmowego (tab. 7) i ostrzegawczego. W dniach 19-21 II 2023 zanotowano dużą liczbę bardzo wysokich wzrostów stanu wody, z których w tab. 8 zamieszczono tylko kilka najwyższych wartości. Najwięcej wysokich wzrostów, które zostały pominięte w tab. 8, zanotowano 20 II 2023. Były to następujące wzrosty stanu wody (przekraczające 100 cm): w województwie małopolskim: 174 cm Żabno na Dunajcu, 173 cm Popędzyna na Wiśle, 149 cm Proszówki na Rabie, 135 cm Oświęcim na Sole (przekroczenie stanu alarmowego), 120 cm Zgłobice na Dunajcu, 113 cm Kraków-Bielany na Wiśle. W województwie podkarpackim: 174 cm Ruchów na Sanie

(przekroczenie stanu ostrzegawczego), 168 cm Mielec 2 na Wiślocie, 159 cm Tryńcza na Wiśloku (przekroczenie stanu ostrzegawczego), 155 cm Jarosław na Sanie, 126 cm Nienowice na Wiszni, 121 cm Nisko na Sanie, 120 cm Zgłobice na Dunajcu, 118 cm Łabuzie na Wiślocie, 113 cm Radomyśl na Sanie (przekroczenie stanu ostrzegawczego).

Kolejną falę wezbraniową zaobserwowano w II połowie maja 2023 w dorzeczu Wisły i Odry. Na początku II połowy maja wystąpiły na dużym obszarze południowej i wschodniej Polski wysokie opady dochodzące 17 maja 2023 do 56 mm w Tomaszowie Lubelskim. Tak wysokie opady notowane na znacznym obszarze bardzo szybko wywołały bardzo wysokie wzrosty stanu wody. W dniu 18 maja 2023 na wielu stacjach wodowskazowych w dorzeczu górnej Wisły odnotowano bardzo wysokie, przekraczające 100 cm, wzrosty stanu wody. Wysokie wzrosty tego dnia (przekraczające 100 cm) zanotowano także na rzekach w dorzeczu górnej Odry. W kolejnych dniach, pod koniec II i w III dekadzie maja, na Wiśle i Odrze przemieszczały się fale wezbraniowe o kulminacji w strefie wody wysokiej, z lokalnymi przekroczeniami stanu ostrzegawczego. Wraz z maksimum fali wezbraniowej najwyższe (dzienne) wzrosty stanu wody notowano na coraz niżej położonych stacjach wodowskazowych Wisły i Odry, przy czym wzrosty stanu wody były coraz niższe. Czoło fali wezbraniowej na Wiśle w dniu 26 maja 2023 dotarło do Tczewa (stan wody w strefie wysokiej), a czoło fali wezbraniowej na Odrze w dniu 25 maja 2023 dotarło do Gozdowic (w strefie wody górnej średniej). W III dekadzie maja na rzekach ponownie przeważały spadki stanu wody, a ostatniego dnia maja stan wody głównych rzek Polski układał się najczęściej w strefie wody średniej, rzadziej w strefie wody niskiej lub na granicy wody średniej i niskiej.

W III dekadzie lipca (2023) w dorzeczu górnej i środkowej Wisły zaobserwowano następną (niewysoką) falę wezbraniową. Na górnej i środkowej Wiśle, wskutek bardzo dużych sum opadów (miejscami ulewnych), jakie występowały na południowym wschodzie Polski od 24 lipca 2023, przekraczających 40 mm (osiągających w dniu 26 VII 2023 wysokość 50,0 mm w Krośnie), odnotowano przemieszczanie się niewysokiej fali wezbraniowej o kulminacji w strefie wody średniej górnej.

Kolejna fala wezbraniowa została zaobserwowana w I połowie sierpnia (2023) na Wiśle i Odrze. W pierwszych dniach sierpnia wystąpiły wysokie opady deszczu (z burzami i opadami o silnym i ulewnym natężeniu). Najwyższe opady zanotowano 4 sierpnia 2023 na stacjach w południowej Polsce (51,2 mm w Zubrzycy Dolnej). Wysokie opady spowodowały wysokie wzrosty stanu wody na rzekach południowej Polski, a następnie przemieszczanie się fal wezbraniowych na Wiśle i Odrze, o kulminacji w strefie wody wysokiej. Nie zanotowano przekroczeń stanu alarmowego (o godz. 6 UTC), a przekroczenia stanu ostrzegawczego (o godz. 6 UTC) zanotowano jedynie w dorzeczu Wisły na trzech stacjach wodowskazowych: na Łagowicy na stacji Mocha (27 i 29 lipca 2023) i na Koprzywiance na stacji Koprzywnica (27 i 28 lipca 2023) oraz na Wieprzu w Krasnymstawie (29 lipca 2023). Po przejściu obu fal wezbraniowych stan wody Wisły niemal na całej długości układał się w strefie wody średniej, a Odra przeważnie znajdował się w strefie wody średniej, odcinkami niskiej. W sierpniu przekroczenia stanu alarmowego (o godz. 6 UTC) odnotowano w dorzeczu Wisły w dniu 8 sierpnia 2023 na jednej stacji wodowskazowej – na Brynicy w Brynicy (o 2 cm, woj. śląskie). W dorzeczu Odry przekroczenia te wystąpiły na trzech stacjach wodowskazowych: na rzece Ślęza na stacji Borów (7 sierpnia 2023, o 44 cm), na Czarnej Wodzie w Gniechowicach (7-9 sierpnia 2023, max 7 sierpnia 2023 o 55 cm) oraz na Pełcznicy, w miejscowości Świebodzi (6 sierpnia 2023, o 20 cm).

Ostatnie w roku hydrologicznym 2023 (niewysokie) wezbranie zaobserwowano w III dekadzie października (2023) w dorzeczu górnej i środkowej Wisły. W trzeciej III dekadzie października zanotowano dużą liczbę wysokich opadów, które wystąpiły najpierw na początku, a następnie również w drugiej połowie tej dekady. Opady notowano przeważnie na południu i południowym wschodzie kraju z sumami dobowymi sięgającymi 27 października 2023 do 57,8 mm (stacja Strzyżów). Opady te wywołały na rzekach wysokie wzrosty stanu wody, największą ich liczbę odnotowano na dopływach górnej Wisły. Na górnej i środkowej Wiśle przemieszczała się niewysoka fala wezbraniowa o kulminacji

w strefie wody wysokiej. Na rzekach w dorzeczu Wisły odnotowano przekroczenia stanu ostrzegawczego na rzekach: Wisła (Jawiszowice: 28 października 2023), Pszczynka (Mizerów-Borki: 23, 28-31 X 2023), Gostynia (Bojszowy: 22, 28 X 2023), San (Dwernik: 28 października 2023), Wołosaty (Stuposiany: 28 października 2023) i Czarna (Januszewice: 29-31 - października 2023). Nie notowano przekroczeń stanu alarmowego.

1.2. Dokumenty planistyczne w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym

Dyrektywa Powodziowa, implementowana do prawodawstwa polskiego poprzez ustawę – Prawo wodne, określa ramy działania w zakresie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, w celu ograniczenia potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Zgodnie z Dyrektywą Powodziową oraz ustawą – Prawo wodne, sporządza się następujące dokumenty planistyczne:

- 1) wstępną ocenę ryzyka powodziowego (WORP);
- 2) mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP);
- 3) plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP).

Projekty ww. dokumentów, sporządzane przez PGW Wody Polskie, zatwierdza minister właściwy do spraw gospodarki wodnej. Dokumenty stanowią podstawę prowadzenia działań mających na celu ochronę przeciwpowodziową i ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

W związku z potrzebą oceny zmian ryzyka powodziowego przedmiotowe dokumenty są poddawane przeglądowi i w razie potrzeby aktualizacji w 6-letnich cyklach planistycznych.

Przegląd i aktualizacja wstępnej oceny ryzyka powodziowego

Obowiązek opracowania wstępnej oceny ryzyka powodziowego wynika z art. 4 i 5 Dyrektywy Powodziowej i art. 168 ust. 1 ustawy – Prawo wodne.

Głównym celem wstępnej oceny ryzyka powodziowego jest wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (ONNP), tj. obszarów, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie znaczącego ryzyka jest prawdopodobne.

Ponadto wstępna ocena ryzyka powodziowego obejmuje w szczególności: opis powodzi historycznych, ocenę potencjalnych negatywnych skutków powodzi mogących wystąpić w przyszłości, prognozę długofalowego rozwoju wydarzeń, w szczególności wpływu zmian klimatu na występowanie powodzi.

Obszary wyznaczone we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego nie stanowią podstawy do planowania przestrzennego. Jest to wstępna identyfikacja obszarów, na których występuje ryzyko powodziowe. Dopiero w kolejnym etapie prac są wyznaczane dokładne obszary przedstawiane na mapach zagrożenia powodziowego i mapach ryzyka powodziowego.

Pierwsza wstępna ocena ryzyka powodziowego została sporządzona w 2011 r. Pierwszy przegląd i aktualizacja wstępnej oceny ryzyka powodziowego nastąpiła w 2018 r.

Obecnie są prowadzone prace w zakresie przeglądu i aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego w 3. cyklu planistycznym (okres realizacji: 2023-2025).

Przegląd i aktualizacja map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego

Obowiązek opracowania map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego wynika z art. 6 Dyrektywy Powodziowej i art. 171 ust. 1 ustawy – Prawo wodne.

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego sporządza się dla obszarów i typów

powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego. Projekty MZP i MRP sporządza PGW Wody Polskie w uzgodnieniu z właściwymi wojewodami.

Na mapach zagrożenia powodziowego przedstawia się obszary o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi:

- 1) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat),
- 2) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat),
- 3) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat)

- jak również obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego lub wału przeciwsztormowego oraz budowli piętrzących.

Ponadto na MZP przedstawia się: zasięg powodzi, głębokość wody, maksymalne rzędne zwierciadła wody, a w przypadku miast wojewódzkich i miast na prawach powiatu oraz innych miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 100 000 osób, również prędkość i kierunki przepływu wody. Obszary zagrożenia powodziowego, przedstawione na mapach, uzyskuje się w wyniku matematycznego modelowania hydraulicznego z wykorzystaniem numerycznego modelu terenu o wysokiej dokładności, pozyskanego metodą lotniczego skaningu laserowego.

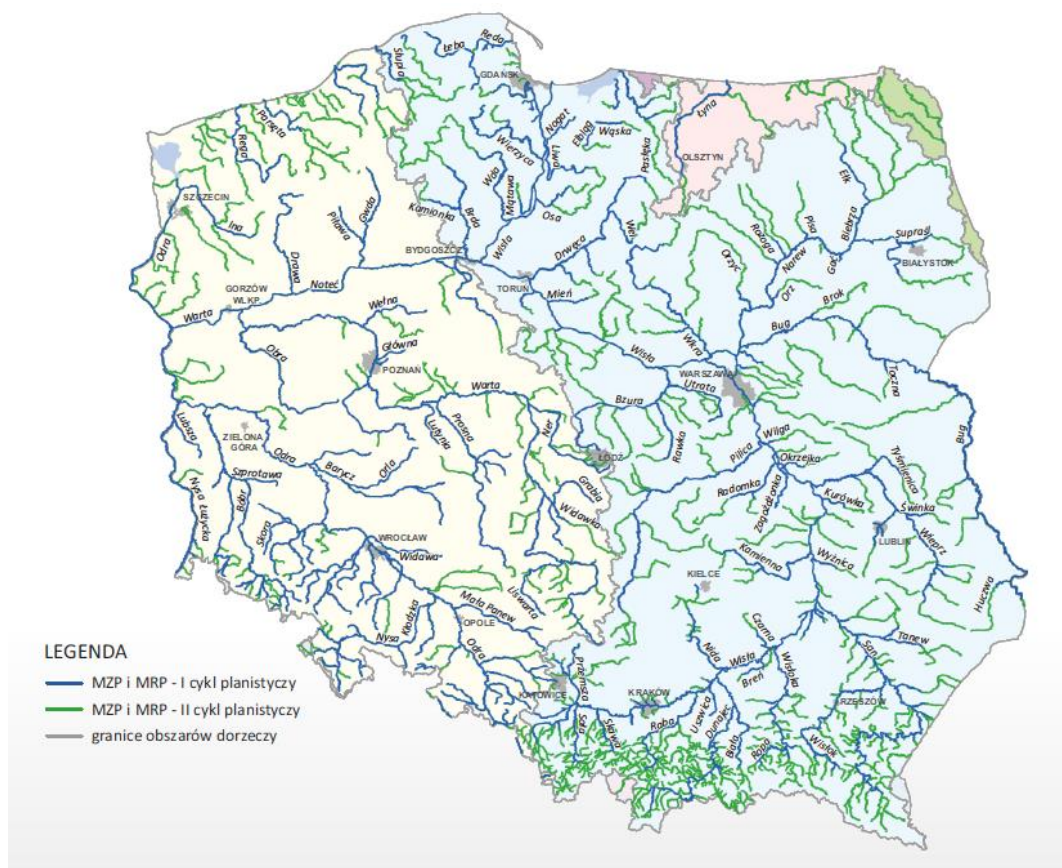
Uzupełnieniem map zagrożenia powodziowego są mapy ryzyka powodziowego. Określają one wartości potencjalnych strat powodziowych, przedstawiają szacunkową liczbę mieszkańców oraz obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia, jak również obiekty stanowiące potencjalne źródło zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Są to elementy, które pozwalają na ocenę ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej, czyli kategorii, dla których należy ograniczyć negatywne skutki powodzi zgodnie z celami zarządzania ryzykiem powodziowym.

W pierwszym cyklu planistycznym (2010-2015) MZP i MRP zostały opracowane dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego przeprowadzonej w 2011 r. i obejmowały około 14,4 tys. km rzek.

W drugim cyklu planistycznym (2016-2022) dokonano przeglądu map, w wyniku którego został określony zakres aktualizacji MZP i MRP. Ponadto zostały opracowane nowe MZP i MRP w zakresie określonym w wyniku przeglądu i aktualizacji WOPR w 2018 r.

Obecnie mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego obejmują:

- 1) dla powodzi rzecznych – około 29,3 tys. km rzek;
- 2) dla powodzi powstałych w wyniku zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzących – 26 obiektów;
- 3) dla powodzi od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych – łącznie około 1,2 tys. km rzek i odcinków wybrzeża (za sporządzenie map od strony morza odpowiadają dyrektorzy urzędów morskich).

Rysunek 22 . Zakres opracowania MZP i MRP

Obecnie są prowadzone prace w zakresie przeglądu i aktualizacji map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w 3. cyklu planistycznym. Okres realizacji: 2023-2026.

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego stanowią podstawę opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym³¹.

Przegląd i aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym

Obowiązek opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym wynika z art. 7 ust. 5 Dyrektywy Powodziowej i art. 172 ust. 1 ustawy – Prawo wodne. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym są opracowywane w celu zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców zagrożonych powodzią terenów. Nadrzędnym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej przez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. PZRP są skoordynowane na poziomie obszaru dorzecza i przygotowywane z uwzględnieniem wszystkich aspektów zarządzania ryzykiem powodziowym (art. 163 ust. 6 ustawy – Prawo wodne), z naciskiem na zapobieganie, ochronę i stan należytego przygotowania, w tym prognozowanie powodzi i systemy wczesnego ostrzegania, uwzględniając cechy danego dorzecza, regionu wodnego lub zlewni.

Podstawę opracowania PZRP stanowią wyniki analiz i informacje pozyskane ze wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz z map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). PZRP przeprowadza się z uwzględnieniem obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (ONNP) wyznaczonych podczas WORP. Projekty planów zarządzania ryzykiem powodziowym

³¹ Raport z przeglądu i aktualizacji map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego dostępny jest na stronie: <https://powodz.gov.pl/pl/mapy>. Mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego dostępne są pod adresem: <https://isok.gov.pl/hydroportal.html>.

przygotowuje PGW Wody Polskie (art. 173 ust. 1 ustawy – Prawo wodne), a minister właściwy do spraw gospodarki wodnej przyjmuje je w drodze rozporządzeń, kierując się koniecznością zapewnienia skutecznej ochrony przed powodzią (art. 172 ust. 16 ustawy – Prawo wodne).

Zgodnie z ustawą – Prawo wodne (art. 163 ust. 5) ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem PZRP, a ustalenia PZRP (art. 326 ust. 1) uwzględnia się określając ustalenia: strategii rozwoju województwa, planu zagospodarowania przestrzennego województwa, strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju ponadlokalnego, planu ogólnego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W ramach pierwszego cyklu planistycznego (lata 2010-2015) zostały opracowane plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry oraz Pregoty, przyjęte przez Radę Ministrów w formie rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry, Wisły oraz Pregoty. WORP wskazała 3 obszary dorzeczy na których zlokalizowane zostały ONNP: Odry, Wisły i Pregoty. Powyższe rozporządzenia obowiązywały do 22 marca 2023 r.

W ramach PZRP określono 3 cele główne, którym odpowiadało 13 celów szczegółowych:

- 1) Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego;
- 2) Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego;
- 3) Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Dla obszarów problemowych o największym ryzyku powodziowym, zidentyfikowanych na podstawie analizy rozkładu ryzyka powodziowego oraz wiedzy zespołów planistycznych zlewni, wytypowano zestawy działań (tzw. warianty planistyczne) określone na podstawie analizy rozkładu przestrzennego zagrożenia i ryzyka powodziowego oraz strat. Ostateczny wybór zestawu działań dla konkretnych obszarów problemowych poprzedzało przeprowadzenie wielu prac analitycznych, w tym: modelowania hydraulicznego, analizy wielokryterialnej (MCA), analizy kosztów i korzyści (CBA) oraz szczegółowych analiz prawno-środowiskowych, w zgodności z Dyrektywą Powodziową i Ramową Dyrektywą Wodną.

Działania zostały zgrupowane według sposobu ich realizacji na:

- 1) Techniczne – obejmujące głównie prace związane z budową zbiorników wodnych, wałów czy przebudową aktualnie funkcjonujących urządzeń wodnych oraz innych budowli wpływających na cieki wodne;
- 2) Nietechniczne – skupiające się przede wszystkim na zwiększaniu retencji, przywracaniu naturalnych warunków przepływu, konieczności budowy nowych systemów informujących o zagrożeniu, dostosowaniu zagospodarowania przestrzennego do określonego zagrożenia powodziowego.

Wybrane ostatecznie działania zostały umieszczone w PZRP z podziałem na listy działań:

- 1) strategicznych (technicznych i nietechnicznych) o najwyższym priorytecie, rekomendowane do realizacji w latach 2016-2020;
- 2) buforowych o niższym priorytecie, rekomendowanych do realizacji po wdrożeniu działań strategicznych lub w razie braku możliwości wdrożenia działania strategicznego, których realizacja może rozpocząć się jeszcze w I cyklu planistycznym po spełnieniu tych warunków.

Obszar dorzecza	Liczba działań strategicznych	Liczba działań buforowych
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	1410	270
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	142	161
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoty	4	0

Tabela 23 Liczba działań strategicznych i buforowych w PZRP w podziale na obszar dorzecza

W ramach drugiego cyklu planistycznego (lata 2016-2021) zostały przeprowadzone przeglądy i aktualizacje planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry i Pregoty z I cyklu planistycznego oraz zostały opracowane nowe plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy Niemna, Łaby oraz Dunaju, jako rezultat aktualizacji WOPR i lokalizacji ONNP. Na podstawie art. 173 ust. 16 ustawy – Prawo wodne Minister Infrastruktury przyjął plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy Wisły, Pregoty, Niemna i Dunaju rozporządzeniami z dnia 18 października 2022 r.³². Natomiast rozporządzeniami z dnia 26 października 2022 r. Minister Infrastruktury przyjął plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzecza Odry i Łaby³³. Nowe plany zarządzania ryzykiem powodziowym zaczęły obowiązywać 23 grudnia 2022 r., natomiast zaktualizowane plany dla obszarów dorzecza Wisły, Odry i Pregoty od 23 marca 2023 r.

W ramach PZRP utrzymano 3 cele główne z I cyklu oraz zweryfikowano i zaktualizowano cele szczegółowe, ostatecznie przyjmując 11 celów szczegółowych. W ramach przeglądu Planów przeprowadzono także ocenę postępów realizacji działań i celów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz weryfikację działań z I cyklu planistycznego i opracowanie listy działań.

W toku prac nad przygotowaniem projektów PZRP przeprowadzono wiele analiz, w tym: analizy rozkładu ryzyka powodziowego w celu identyfikacji miejsc i obszarów problemowych, modelowanie hydrauliczne w celu określenia skuteczności i efektywności proponowanych działań, analizę kosztów i korzyści, analizę i ocenę zgodności przyjętych ostatecznych wariantów działań z wymogami prawnymi i środowiskowymi, a także analizę wielokryterialną (z doбором szeregu obiektywnych kryteriów powodziowych, środowiskowych czy ekonomicznych). Analizy dotyczące wyboru najefektywniejszych działań związanych z osiągnięciem przypisanych celów zarządzania ryzykiem powodziowym skoncentrowano przede wszystkim na wyznaczonych obszarach problemowych.

Ostatecznie w ramach wszystkich planów zarządzania ryzykiem powodziowym zaplanowano 1183 działania. Są wśród nich zarówno działania techniczne, w szczególności budowa zbiorników retencyjnych i obwałowań, jak i nietechniczne, w szczególności z zakresu naturalnej retencji, w tym właściwe planowanie przestrzenne na poziomie samorządowym lub działania informacyjno-edukacyjne mające na celu zwiększanie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

Obszar dorzecza	Liczba działań
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	869
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	260
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoty	23
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Dunaju	10
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna	12
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Łaby	9

Tabela 24 Liczba działań zaplanowanych w PZRP w podziale na obszar dorzecza

W ramach trzeciego cyklu planistycznego (lata 2022-2027) zostanie przeprowadzony drugi przegląd i aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym przyjętych rozporządzeniami Ministra

³² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 2739); rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoty (Dz. U. poz. 2715); Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna (Dz. U. poz. 2491); rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Dunaju (Dz. U. poz. 2481).

³³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz. U. poz. 2714); rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Łaby (Dz. U. poz. 2533).

Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. i 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy Odry, Wisły, Pregoty, Niemna, Łaby oraz Dunaju oraz opracowane zostaną plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla innych obszarów dorzeczy w przypadku wyznaczenia na nich ONNP podczas trzeciego przeglądu i aktualizacji WOPR.

Przegląd i aktualizacja PZRP zostaną przeprowadzone w ramach Projektu pn. „Przegląd i aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym w 3 cyklu planistycznym”. W 2023 r. rozpoczęto opracowywanie dokumentacji przetargowej na wybór wykonawców zadań przewidzianych w Projekcie. Planowany termin realizacji: 2025-2028 r. Planowane źródła finansowania: Program FENIKS 2021-2027 oraz budżet państwa. W celu pozyskania środków finansowych na realizację Projektu w 2023 r. zgłoszono realizację tego przedsięwzięcia w ramach programu FENIKS oraz złożono fiskalną zgłoszeniową do udziału w niniejszym programie.

Główny zakres prac w Projekcie:

- 1) aktualizacja Metodyki opracowania aPZRP;
- 2) aktualizacja diagnozy problemów zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 3) uwzględnienie wpływu zmian klimatu;
- 4) ocena postępów realizacji działań i celów zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 5) weryfikacja i aktualizacja celów zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 6) weryfikacja działań i opracowanie listy działań;
- 7) włączenie aPZRP od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych do aPZRP;
- 8) przygotowanie projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 9) przeprowadzenie uzgodnień i opiniowania projektów aPZRP;
- 10) przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów aPZRP;
- 11) opracowanie ostatecznych projektów aPZRP.

1.3. Stan realizacji planów zarządzania ryzykiem powodziowym

Zgodnie z art. 328 ust. 1 ustawy – Prawo wodne minister właściwy do spraw gospodarki wodnej monitoruje realizację działań zawartych w planach zarządzania ryzykiem powodziowym. Głównym podmiotem realizującym działania zawarte w planach zarządzania ryzykiem powodziowym jest PGW Wody Polskie. PGW Wody Polskie, zgodnie z art. 328 ust. 2 ustawy – Prawo wodne, w zakresie swojej właściwości sporządziło – podobnie jak w latach ubiegłych – roczne sprawozdanie zbiorcze za 2022 r. z realizacji działań (dla których inwestorem jest PGW Wody Polskie), zawartych w planach zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry oraz Pregoty i przekazało je ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej w terminie do 28 lutego 2023 r.

Od 23 grudnia 2022 r. obowiązują opracowane po raz pierwszy plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna, Dunaju i Łaby, przyjęte w drodze rozporządzeń Ministra Infrastruktury.

Od 23 marca 2023 r. obowiązują zaktualizowane plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry i Pregoty, przyjęte w drodze rozporządzeń Ministra Infrastruktury.

PGW Wody Polskie przygotowało, a następnie przekazało 28 lutego 2024 r. do Ministerstwa Infrastruktury, sprawozdanie z realizacji działań przewidzianych w zaktualizowanych planach zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry, Pregoty, oraz planach zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna, Dunaju oraz Łaby. Sprawozdanie dotyczyło stanu realizacji działań za 2023 r., za które odpowiedzialne jest PGW Wody Polskie.

W ramach prac nad przeglądem planów w II cyklu planistycznym, realizowanym w latach 2021-2022, oceniono postęp w realizacji działań zawartych w planach zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym zdiagnozowane zostały przyczyny niezrealizowania działań. W pierwszym cyklu planistycznym na obszarze dorzecza Wisły zaplanowano 1 681 działań. Zrealizowano 44 działania. Rozpoczęto 207

działań, które wymagają kontynuowania w kolejnym cyklu planistycznym. Odstąpiono od realizacji 1137 działań. Nie rozpoczęto realizacji 248 zadań. Na obszarze dorzecza Wisły od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych, zaplanowano łącznie 13 działań. Z przeprowadzonej analizy postępów w realizacji działań wynika, że 4 działania nie zostały rozpoczęte, 3 działania są w trakcie przygotowania, 4 działania są w trakcie realizacji.

Na obszarze dorzecza Odry zaplanowano 303 działania. Zrealizowano 19 działań, rozpoczęto 48 działań, które wymagają kontynuacji w kolejnym cyklu planistycznym. Odstąpiono od realizacji 159 działań. Zaplanowano łącznie 23 działania minimalizujące ryzyko powodziowe od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych. Rozpoczęto 2 działania, 4 działania zostały zakończone, a 17 działań nie zostało rozpoczętych.

Na obszarze dorzecza Pregoty zaplanowano do realizacji 4 działania. Żadne spośród zaplanowanych działań nie zostało zrealizowane, 1 działanie wymaga kontynuacji w kolejnym cyklu planistycznym, w przypadku 3 działań odstąpiono od wykonania.

Najczęstszymi przyczynami niezrealizowania planowanych działań we wszystkich obszarach dorzeczy był brak zapewnienia środków finansowych na zrealizowanie inwestycji, problemy legislacyjne oraz organizacyjne. Środki finansowe potrzebne do realizacji zaplanowanych działań wielokrotnie przekraczały wysokość rocznego finansowania gospodarki wodnej w Polsce. Ponadto przygotowanie i realizacja działań inwestycyjnych o najwyższej wartości - zwiększających retencję - to proces znacznie przekraczający 6 letni okres obowiązywania PZRP I cyklu planistycznego.

Realizacja działań zawartych w zaktualizowanych bądź nowych planach zarządzania ryzykiem powodziowym obowiązujących w 2023 r. (II cykl planistyczny), w podziale na poszczególne obszary dorzeczy kształtuje się następująco:

Dla obszaru dorzecza Odry zaplanowano 242 działania z udziałem PGW Wody Polskie w tym dla 138 działań nie rozpoczęto realizacji, 34 działania mają status w trakcie przygotowania, 43 w trakcie realizacji, 27 zostało zakończonych.

Dla obszaru dorzecza Wisły zaplanowano 715 działań z udziałem PGW Wody Polskie w tym dla 575 działań nie rozpoczęto realizacji, 82 działania mają status w trakcie przygotowania, 23 działania są w trakcie realizacji, 35 działań zostało zakończonych.

Dla obszaru dorzecza Pregoty zaplanowano 17 działań z udziałem PGW Wody Polskie w tym dla 12 działań nie rozpoczęto realizacji, 4 działania mają status w trakcie przygotowania, 1 w trakcie realizacji.

Dla obszaru dorzecza Dunaju zaplanowano 7 działań z udziałem PGW Wody Polskie, w tym: dla 5 działań nie rozpoczęto realizacji, 2 działania mają status w trakcie przygotowania,

Dla obszaru dorzecza Łaby zaplanowano 7 działań z udziałem PGW Wody Polskie, w tym: dla 5 działań nie rozpoczęto realizacji, 2 działania mają status w trakcie przygotowania.

Dla obszaru dorzecza Niemna zaplanowano 9 działań z udziałem PGW Wody Polskie, w tym: dla 7 działań nie rozpoczęto realizacji, 2 działania mają status w trakcie przygotowania.

1.4. Monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w kraju oraz zapewnienie zimowej osłony przeciwlodowej

IMGW - PIB w ramach działalności państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej wykonuje, opracowuje i przekazuje organom administracji publicznej prognozy hydrologiczne, ostrzeżenia przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w hydrosferze oraz komunikaty i biuletyny hydrologiczne. Powyższe zadania są wykonywane przez kadrę wykwalifikowanych synoptyków hydrologów we współpracujących ze sobą w Biurach Prognoz Hydrologicznych (BPH) i Centralnym Biurze Hydrologii

Operacyjnej (CBHO) wyposażonych w nowoczesne systemy wspomagające pracę operacyjną w zakresie wizualizacji i pre-analizy danych oraz opracowywania i dystrybucji produktów.

Podstawowe zadania realizowane przez Centrum Hydrologicznej Ośłony Kraju dotyczą prognozowania, ostrzegania, monitorowania i informowania o warunkach hydrologicznych i niebezpiecznych zjawiskach hydrologicznych na terenie kraju. Wytyczne określające rodzaj produktów, sposób przekazu i wykaz odbiorców zawarte są w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ostrzeżeń, prognoz, komunikatów, biuletynów i roczników państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej i państwowej służby geologicznej (Dz. U. poz. 2430). Do głównych odbiorców produktów opracowywanych przez CBHO i BPH należą centra zarządzania kryzysowego na poziomie struktur wojewódzkich, ministerstwa, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, struktury w Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej - Biuro Planowania Operacyjnego (funkcjonuje w systemie zmianowym w randze wydziału) oraz regionalne zarządy gospodarki wodnej. Powyższe podmioty na podstawie danych i informacji uzyskanych z IMGW-PIB ogłaszają stany gotowości lub alarmu instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo Państwa i jego obywateli. Informacje i produkty przekazywane przez IMGW-PIB są niezbędne dla planowania i realizacji akcji ratunkowych i podejmowania decyzji o przemieszczaniu sił i środków na zagrożone tereny kraju. Przekazane do urzędów centralnych, służb państwowych oraz gospodarczych organizacji państwowych pozwalają na podjęcie działań mających na celu zminimalizowanie skutków niebezpiecznych zjawisk hydrologicznych oraz uwzględnienie wpływu powyższych warunków na prowadzoną działalność i podejmowane decyzje.

Ośłona hydrologiczna kraju oraz monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej była realizowana przez trzy Biura Prognoz Hydrologicznych zgodnie z przydzielonym im obszarem ośłony (BPH w Gdyni, BPH w Krakowie i BPH we Wrocławiu) oraz przez Centralne Biuro Hydrologii Operacyjnej. Wszystkie biura podlegają merytorycznie Dyrektorowi Centrum Hydrologicznej Ośłony Kraju.

Do głównych zadań realizowanych przez BPH należy prowadzenie ośłony hydrologicznej przydzielonych obszarów kraju (monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej) oraz codzienne opracowywanie i rozpowszechnianie bieżącej informacji hydrologicznej w postaci komunikatów, biuletynów, prognoz i ostrzeżeń hydrologicznych. Biura Prognoz Hydrologicznych we współpracy z Centrum Hydrologiczno-Meteorologicznej Sieci Pomiarowo-Obserwacyjnej weryfikują i opracowują operacyjne dane z sieci stacji hydrologicznych i meteorologicznych PSHM z funkcją sygnalizacji, a także weryfikują stany ostrzegawcze i alarmowe dla profili hydrologicznych IMGW-PIB. Ponadto odpowiadają za opracowywanie i kontrolę hydrologicznych materiałów rocznikowych (m.in. aktualizacja krzywych natężenia przepływu) oraz zajmują się tworzeniem, aktualizacją i rekaliibracją działających operacyjnie modeli hydrologicznych. Biura Prognoz Hydrologicznych przeprowadzają także analizę sprawności funkcjonowania i sprawdzalności systemu prognoz hydrologicznych, przygotowują i odpowiadają za aktualizację „Planów Sygnalizacji Przeciwpowodziowej” oraz uczestniczą w zadaniach realizowanych przez IMGW-PIB w ramach współpracy międzynarodowej na wodach granicznych oraz w ramach współpracy z administracją publiczną i strukturami zarządzania kryzysowego.

Głównym zadaniem Centralnego Biura Hydrologii Operacyjnej w Warszawie jest prowadzenie ustawicznego (24h/dobę) monitoringu aktualnej sytuacji hydrologicznej oraz aktualnej sytuacji meteorologicznej, mogącej mieć wpływ na sytuację hydrologiczną w obszarze RP.

Działania operacyjne hydrologów – monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej z CBHO i BPH prowadzone są w oparciu o bieżące informacje z sieci stacji hydrologicznych, meteorologicznych, radarowych IMGW-PIB, prognozy i ostrzeżenia meteorologiczne oraz wyniki numerycznych modeli hydrologicznych i hydraulicznych oraz modeli meteorologicznych. W rutynowych działaniach wykorzystuje się wyniki pomiarów i obserwacji wykonywanych przez Państwową Służbę Hydrologiczno-Meteorologiczną. Dane pochodzą z ok. 900 stacji hydrologicznych i ok. 900 stacji

meteorologicznych. Stanowiło to podstawę opracowania produktów hydrologicznych, takich jak prognozy, biuletyny i komunikaty. W przypadku zagrożenia meteorologicznego dodatkowo analizowano jego wpływ na przebieg i rozwój sytuacji hydrologicznej oraz przygotowywano ostrzeżenia hydrologiczne. Codzienne informacje o aktualnej i prognozowanej sytuacji hydrologicznej były opracowywane i przekazywane zgodnie z polskim prawodawstwem i wewnętrznymi procedurami w IMGW-PIB. Odbiorcami informacji były podmioty i organy państwa odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne lub współpracujące w systemie zarządzania kryzysowego. Bieżące i prognozowane stany wody prezentowano również na stronie internetowej: hydro.imgw.pl oraz w portalu, który jest dedykowany służbom zarządzania kryzysowego: monitor.imgw.pl. Produkty te dostępne są również w aplikacji mobilnej IMGW-PIB (android, iOS): aplikacjamobilna.imgw.pl. Prognozy poziomu morza i informacje o zlodzeniu Morza Bałtyckiego prezentowane były również na stronie internetowej baltyk.imgw.pl. Prognozy hydrologiczne (trzydniowa prognoza codziennych stanów wody dla wybranych stacji hydrologicznych) opracowywane były w dni robocze, a w okresie występowania stanu zagrożenia hydrologicznego lub alarmu – również w dni wolne od pracy i święta.

Produkt meteorologiczny / hydrologiczny PSHM	Liczba w 2022 r.	Liczba w 2023 r.
Prognozy hydrologiczne rutynowe	7844	8104
Prognozy hydrologiczne w okresie zagrożenia	27	428
Modelowe prognozy hydrologiczne	1614400	2111204
Ostrzeżenia hydrologiczne	741	968
Komunikaty o aktualnej sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej i przewidywanym rozwoju sytuacji	43925	43088
Komunikaty hydrologiczne dla struktur zarządzania kryzysowego	972	52
Analizy i specjalne prognozy hydrologiczne	110	57
Codzienny Biuletyn Hydrologiczny	2207	2191
Tygodniowy Biuletyn Hydrologiczny	52	52

Tabela 25 Zestawienie prognoz, ostrzeżeń i komunikatów oraz biuletynów wydanych w 2022 i 2023 r.

Monitoring osłony hydrologiczno-meteorologicznej w IMGW-PIB pełniony przez Centrum Hydrologicznej Osłony Kraju w 2022 i 2023 roku przebiegał poprawnie. Miejscowe braki danych, zakłócenia spływu informacji czy awarie łączności eliminowane były na bieżąco.

W okresie zimowym Centrum Hydrologicznej Osłony Kraju monitoruje również stopień rozwoju zjawisk lodowych na polskich wodach powierzchniowych. Tworzona jest mapa prezentująca zjawiska lodowe. Wyodrębnia się takie formy zjawisk lodowych jak: śryż, lód brzegowy, pokrywa lodowa, woda na lodzie, kra oraz zator. Na mapie znajduje się również informacja o stopniu pokrycia profilu przez dane zjawisko lodowe. Mapa zjawisk lodowych prezentowana jest na stronie hydro.imgw.pl. Dodatkowo w Codziennym Biuletynie Hydrologicznym podawana jest informacja o zlodzeniu w okolicy danego profilu hydrologicznych. Wykonywany jest również opis zalegania zjawisk lodowych w podziale na dorzecza.

IMGW-PIB opracowuje również produkty dotyczące zlodzenia Bałtyku. Należą do nich, wydawana do trzech razy w tygodniu (poniedziałek, środa, piątek) w zależności od surowości zimy i stopnia zlodzenia, mapa zlodzenia polskiej strefy przybrzeżnej, wydawana w poniedziałki mapa zlodzenia Bałtyku oraz wydawany dwa razy w tygodniu (wtorek, piątek) biuletyn lodowy. Od 2015 roku opracowywane są również kompleksowe charakterystyki zjawisk lodowych na Bałtyku po każdym sezonie zimowym. Analizy dotyczące zlodzenia Morza Bałtyckiego opracowywane są przez BPH w Gdyni i prezentowane na stronie baltyk.imgw.pl. Bardzo ważnym i stosunkowo nowym produktem, pomocnym

w monitoringu zjawisk lodowych są analizy oparte na zobrażowaniach satelitarnych pochodzących z satelit projektu Sentinel. Pozwalają one z dużą dokładnością określać miejsce wystąpienia i stopień rozwoju zatorów lodowych. Analizy zobrażeń satelitarnych wykonywane są przez pracowników Zakładu Teledetekcji Satelitarnej.

W zakresie zimowej osłony przeciwlodowej IMGW-PIB ściśle współpracuje z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej. Codziennie, w okresie występowania zjawisk lodowych na rzekach i jeziorach, przekazywane są dokładne raporty lodowe z poszczególnych jednostek RZGW.

IMGW-PIB prowadziło również działania edukacyjne i informacyjne w zakresie zjawisk lodowych. Na stronie obserwator.igw.pl można znaleźć artykuł o formach zjawisk lodowych występujących na rzekach i akwenach. Na social mediach IMGW _ PIB (X, FB, Instagram) na bieżąco umieszczane były informacje o występującym zlodzeniu, razem z mapami i zdjęciami satelitarnymi. Informacje o zjawiskach lodowych na rzekach otrzymywały również media (od Rzecznika Prasowego lub dyżurnych hydrologów), jeśli tylko zgłaszały taką potrzebę.

PGW Wody Polskie prowadzi bieżący monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej, uwzględniającej gospodarkę na zbiornikach przeciwpowodziowych na administrowanym obszarze. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, w oparciu o dane ze wszystkich regionów wodnych oraz materiały IMGW-PIB, przygotowuje codzienne komunikaty o sytuacji hydrologicznej w kraju w celu zapewnienia informacji o pracy głównych zbiorników retencyjnych oraz ogólnej sytuacji na rzekach.

Informacje są przekazywane służbom kryzysowym na szczeblu regionalnym przez regionalne zarządy gospodarki wodnej, natomiast KZGW przekazuje informacje z obszaru całego kraju w szczególności do: Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, ministerstwa właściwego do spraw gospodarki wodnej oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

W sezonie zimowym jest prowadzony również monitoring i obserwacja w zakresie zjawisk lodowych na głównych rzekach w regionach wodnych. Obserwacje są prowadzone w terenie przez pracowników jednostek organizacyjnych PGW Wody Polskie, a ich wyniki zbierane są przez Centra Operacyjne Ochrony Przeciwpowodziowej w regionalnych zarządach gospodarki wodnej PGW Wody Polskie w formie komunikatów o zjawiskach lodowych. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej przekazuje komunikat z obszaru całego kraju do odbiorców wraz z codziennym komunikatem o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej. Obserwacje zjawisk lodowych w terenie, a następnie opracowanie danych w formie codziennych komunikatów, pozwala na uzyskiwanie całościowej informacji o przebiegu zjawisk lodowych (w tym dotyczących procentu zlodzenia czy grubości pokrywy lodowej) występowania ewentualnych spiętrzeń i zatorów lodowych oraz o prowadzonej akcji lodołamania.

Zapewnienie zimowej osłony przeciwpowodziowej odbywa się przez zapewnienie flotyli lodołamaczy, utrzymanie ich w stanie rezerwy i pogotowia oraz przeprowadzanie, w razie potrzeby, akcji lodołamania. PGW Wody Polskie posiada flotyllę 26 lodołamaczy. Osłona prowadzona jest corocznie w okresie od 1 grudnia do 15 marca. Okres ten może być skrócony lub wydłużony w zależności od utrzymywania się zjawisk lodowych. Za realizację ww. działań w regionach wodnych odpowiedzialni są dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej. W celu zapewnienia zimowej osłony przeciwpowodziowej na dolnym i granicznym odcinku Odry RZGW w Szczecinie podejmuje wspólne działania z niemieckim Urzędem Wodno-Żeglugowym w Eberswalde.

Podstawowe odcinki rzek, dla których jest możliwe prowadzenie akcji lodołamania:

- 1) ujściowy i graniczny odcinek Odry od Szczecina do ujścia rzeki Nysy Łużyckiej oraz w zależności od potrzeb dalej w górę rzeki wraz ze skanalizowanym odcinkiem Odry w rejonie Wrocławia;
- 2) dolny odcinek rzek Warty i Noteci;
- 3) dolny odcinek Wisły od Gdańska do Włocławka;
- 4) Zbiornik Włocławski oraz Wisła maksymalnie do Wykowa.

W sezonie zimowym 2021/2022 na większości głównych rzek początek tworzenia się zjawisk lodowych przypadł na koniec grudnia w wyniku gwałtownego ochłodzenia, a zanik nastąpił w styczniu. Jedynie na wschodzie kraju zjawiska lodowe utrzymywały się dłużej. W tym czasie na rzekach były obserwowane najczęściej dwu- lub trzykrotne procesy rozwoju i zaniku zjawisk lodowych. Zjawiska na ogół utrzymywały się krótko, nie stwarzając niebezpieczeństwa ukształtowania się zatorów. W sezonie 2021/2022 prowadzenie akcji lodołamania było konieczne tylko na Dolnej Odrze. Akcja lodołamania odbyła się w dniach 30-31 grudnia 2021 r. i całkowicie udrożniając rzekę. Do akcji zostało zadysponowanych 5 polskich oraz 2 niemieckie lodołamacze, które pracowały od ujścia do 682 km rzeki.

W sezonie 2022/2023 rozwój zjawisk lodowych na większości rzek rozpoczął się na początku drugiej dekady grudnia i zakończył pod koniec miesiąca. Na części rzek ponowne, ale znacznie mniejsze epizody rozwoju zjawisk lodowych, były obserwowane jeszcze pod koniec stycznia i w lutym i zazwyczaj ustępowały po kilku dniach. Podobnie jak w poprzednim sezonie, zjawiska wykształciły się w niewielkim stopniu, a ich formowanie przebiegało w bezpieczny sposób i jedynie ujściowy odcinek Odry wymagał udrożnienia. Akcję lodołamania przeprowadzono 19 grudnia za pomocą 6 polskich lodołamaczy na odcinku do km 678 km, co pozwoliło całkowicie udrożnić rzekę.

2. Przeciwdziałanie skutom suszy

2.1. Występowanie suszy na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2022-2023

W latach 2022-2023 na obszarze Polski lokalnie i okresowo obserwowane były niedobory opadów, które przyczyniały się do rozwoju suszy hydrologicznej w Polsce (bardziej w 2022 r. niż w 2023 r.).

Pod względem opadowym rok hydrologiczny 2022 został sklasyfikowany jako suchy – średni opad roczny w skali kraju wyniósł 86% normy opadowej z wielolecia 1991-2020.

Rok hydrologiczny 2023 został zakwalifikowany jako normalny a średni opad w skali kraju kształtował się na poziomie 97,9% wartości wieloletniej.

Przebieg sum opadów w poszczególnych miesiącach był zróżnicowany. W skali całego kraju skrajnie suchym pod względem opadowym miesiącem w latach 2022-2023 był marzec 2022, listopad 2022 oraz wrzesień 2023, natomiast jako bardzo suchy zakwalifikowano maj 2022, październik 2022 oraz maj 2023. Suche warunki opadowe (pomiędzy 75 a 89% normy) obserwowano w miesiącach grudzień 2021, czerwiec 2022 oraz czerwiec 2023 i lipiec 2023.

Warunki opadowe w poszczególnych miesiącach.

Jak w poprzednich latach, również w 2022-2023 obserwowano duże zróżnicowanie przestrzenne warunków opadowych. Listopad 2021 suchy był miejscami na Warmii, Mazowszu, Lubelszczyźnie, Dolnym i Górnym Śląsku, Ziemi Świętokrzyskiej, Podkarpaciu i w Małopolsce, a bardzo suchy lokalnie na Lubelszczyźnie, Ziemi Świętokrzyskiej, Śląsku i w Małopolsce. W grudniu (2021) suche warunki utrzymywały się na terenie prawie całego kraju. Styczeń 2022 bardzo suchy i skrajnie suchy był miejscami na Pomorzu, Dolnym Śląsku i w Beskidach Zachodnich. Luty w Małopolsce i na Podkarpaciu był suchy. Marzec okazał się miesiącem bardzo suchym a miejscami skrajnie suchym w znacznej części Polski. Na stacjach IMGW w Kołobrzegu, Koszalinie, Gdańsku-Świbnie, Elblągu, Resku, Toruniu, Olsztynie, Płocku i Lesznie suma opadów wyniosła 0,0 mm (susza meteorologiczna). W kwietniu suche lub bardzo suche warunki zaznaczyły się częściowo na północy i południu kraju a w rejonie Gdańska i Helu miesiąc ten był skrajnie suchy. Maj na przeważającym obszarze Polski był suchy i bardzo suchy, a w Małopolsce, na Podkarpaciu, Kielecczyźnie, częściowo na Lubelszczyźnie oraz Dolnym i Górnym Śląsku był skrajnie suchy. Czerwiec suchy lub skrajnie suchy okazała się miejscami na Pomorzu oraz na wschodzie i południowym wschodzie Polski. W lipcu bardzo suchymi i skrajnie suchymi regionami były lokalnie zachód i północ Polski. Sierpień na północy i wschodzie Polski był przeważnie bardzo lub skrajnie suchy. Wrzesień był bardzo suchy lub skrajnie suchy na obszarze od Suwalszczyzny i częściowo

Mazur, po zachodnie Mazowsze, miejscami na Wybrzeżu zachodnim Bałtyku i w rejonie Cieszyńska, a suchy był częściowo na zachodzie Polski, Mazowszu oraz na Podbeskidziu. Październik na przeważającym obszarze Polski był skrajnie suchy i bardzo suchy.

Listopad 2022 r. pod względem opadów był przeważnie suchy lub bardzo suchy, a na obszarze od Śląska, przez centrum, po północy północny wschód nawet skrajnie suchy.

Grudzień 2022 r. był suchy lub bardzo suchy na zachodzie i południowym zachodzie Polski. Styczeń 2023 suchy i bardzo suchy był na południowym zachodzie Polski, szczególnie w Kotlinie Kłodzkiej. Luty jedynie punktowo na Wybrzeżu i na krańcach południowych był suchy lub skrajnie suchy. Marzec w Polsce centralnej (południe Wielkopolski, Ziemia Łódzka) i w południowo-zachodniej części Polski był suchy. Kwiecień na północy Polski był suchy, a na samym Wybrzeżu miejscami bardzo suchy lub skrajnie suchy. Maj na przeważającym obszarze Polski był suchy i bardzo suchy, a na północy skrajnie suchy. Czerwiec na przeważającym obszarze Polski był suchy lub bardzo suchy (punktowo skrajnie suchy). Lipiec był przeważnie suchy lub bardzo suchy, a miejscami skrajnie suchy. Sierpień jedynie na Podlasiu przeważnie był suchy, lokalnie nawet bardzo suchy. Wrzesień był na znacznym obszarze Polski poniżej normy opadowej. W październiku nie wystąpiły niedobory opadów.

Sytuacja hydrologiczna (niskie stany wody).

Sytuacja hydrologiczna w 2022 roku była zróżnicowana. Okresy, podczas których dominowały spadki stanów wody przeplatały się ze wzrostami, często gwałtownymi, powodującymi przekroczenia stanów umownych.

Spadkowa tendencja stanu wody obserwowana była w zasadzie już na początku roku hydrologicznego 2022. W listopadzie 2021 r. w sytuacji stosunkowo niewysokich opadów przez niemal cały miesiąc na rzekach dominowały nieduże wahania stanu wody z przewagą spadków. Stan wody Wisły i Odry układał się przeważnie na granicy wody górnej niskiej i dolnej średniej. W grudniu, styczniu i w lutym sytuacja hydrologiczna poprawiała się. W marcu brak opadów atmosferycznych spowodował na większości stacji wodowskazowych stabilizację i systematyczne obniżanie się stanu wody. Na Wiśle stan wody obniżył się w ciągu miesiąca do strefy wody średniej, głównie dolnej średniej, a miejscami nawet do strefy wody niskiej. Na Odrze notowane były poziomy wody średniej i niskiej. W kwietniu sytuacja hydrologiczna poprawiała się. Przez niemal cały maj na rzekach obserwowano wahania stanu wody z przewagą spadków. Ostatniego dnia maja stan wody większości głównych rzek Polski układał się w strefie wody niskiej lub rzadziej na granicy wody niskiej i średniej. W okresie lata obserwowano na ogół nieduże wahania stanu wody, z przewagą spadków. Sytuacja hydrologiczna we wrześniu była przeważnie ustabilizowana, a obserwowane zmiany stanu wody w rzekach były na ogół nieduże. W pierwszej dekadzie września na obu rzekach notowano przewagę spadków stanu wody, na Wiśle w strefie wody niskiej, a na Odrze na wielu odcinkach zaobserwowano spadki ze strefy średniej do górnej niskiej. Sytuacja hydrologiczna w październiku była przeważnie ustabilizowana. Przeważały systematyczne spadki.

Miesiącem, w którym odnotowano najbardziej wyrównane, niskie stany wody na wielu wodowskazach był **listopad 2021**.

W roku hydrologicznym 2022 największą liczbę stacji wodowskazowych, na których wystąpiły wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanych zanotowano w sierpniu (33), lipcu (29), wrześniu (24) i czerwcu (22).

W listopadzie 2022 r. na rzekach notowano jedynie nieduże wahania stanu wody. Pod koniec miesiąca stan wody większości głównych rzek Polski, podobnie jak ostatniego dnia października, układał się przeważnie w strefie wody niskiej lub na granicy wody niskiej i średniej, lokalnie w strefie wody średniej. W grudniu 2022 r., styczniu, lutym, marcu, kwietniu i na ogół w maju 2023 r. sytuacja poprawiała się, chociaż w maju coraz częściej notowano spadki stanów wody do strefy stanów niskich. W czerwcu i lipcu na rzekach przeważały spadki stanu wody i stabilizacja. Wzrosła liczba stacji (z jednej

w maju do siedmiu), na których stan wody był niższy od dotychczas obserwowanego minimum (do roku 2022). Ostatniego dnia czerwca stan wody głównych rzek Polski układał się najczęściej na granicy wody średniej i niskiej, w dorzeczu Wisły z przewagą notowań w strefie wody średniej, a w dorzeczu Odry z przewagą notowań w strefie wody niskiej. W sierpniu sytuacja była stabilna. We wrześniu na rzekach obserwowano nieduże wahania stanu wody, przez pierwsze dwie dekady z przewagą spadków (bardziej wyraźnych w I dekadzie niż II dekadzie). Stan wody rzek we wrześniu obniżył się i na koniec miesiąca układał się najczęściej w strefie wody niskiej, rzadziej średniej lub na granicy tych stref. W październiku przeważały wahania i wzrosty.

W roku 2023 spadki stanu wody obserwowane były przeważnie w półroczu letnim – szczególnie we wrześniu i w czerwcu. Pod koniec tego półrocza stan wody głównych rzek układał się przeważanie w strefie wody niskiej lub rzadziej na granicy wody średniej i niskiej.

W listopadzie i grudniu 2022 r. liczba stacji wodowskazowych, na których wystąpiły wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanych wynosiła odpowiednio: 11 i 12. W kolejnych miesiącach – od stycznia do maja liczba ta nie przekraczała 3, a od czerwca do listopada wynosiła od 7 (w czerwcu) do 15 we wrześniu.

Liczba stacji z przepływem poniżej SNQ

W dwóch pierwszych miesiącach 2022 roku hydrologicznego liczba stacji z przepływem poniżej średniego niskiego przepływu oscylowała w granicach 10-30 stacji, przy czym najwięcej stacji zanotowano na początku roku a następnie sytuacja na ogół poprawiała się – w pierwszej dekadzie grudnia liczba ta spadła poniżej 10. Niewielka liczba stacji poniżej średniego niskiego przepływu z wielolecia (SNQ) utrzymywała się na podobnym poziomie aż do końca pierwszej dekady maja 2022.

Sucha wiosna oraz bardzo ciepły czerwiec (powyżej normy termicznej) z falami upałów pod koniec miesiąca przyczyniły się do gwałtownego rozwoju suszy hydrologicznej oraz glebowej w kraju. Stopniowy wzrost stacji, na których notowany jest przepływ poniżej SNQ wystąpił od połowy maja. Na początku maja jedynie na 4 stacjach przepływ był niższy od SNQ a na koniec miesiąca przekraczał już 40 stacji. Od połowy czerwca zauważalny jest intensywny rozwój suszy hydrologicznej o czym świadczy szybki wzrost stacji z przepływem poniżej średniego niskiego przepływu – na koniec czerwca liczba stacji zbliżyła się do 150 (ok. 30% stacji wodowskazowych). W tym okresie od maja do końca czerwca wydano 36 ostrzeżeń hydrologicznych na suszę.

Lipiec i sierpień to okres wzrostu liczby stacji z przepływem poniżej SNQ, aż do rekordowej wartości 19 sierpnia (248 stacji) (ryc. 3). Koniec sierpnia i cały wrzesień przyniósł wydajne i bardziej jednostajne opady deszczu, które zaczęły wypełniać retencję i poprawiać sytuację pod kątem suszy hydrologicznej.

Od drugiej dekady września do początku października zmniejszała się liczba stacji z przepływem poniżej SNQ do nawet 30. Następnie do końca października zanotowano ponowny wzrost do ok. 50.

Od listopada do końca drugiej dekady grudnia 2022 liczba stacji wynosiła od 30 do ok. 60 i sukcesywnie spadała. Następnie prawie do końca maja rok 2023 charakteryzował się małą liczbą stacji hydrologicznych z przepływami niższymi od SNQ. W maju nastąpił szybki wzrost tej liczby. Na początku czerwca takowych stacji było 43 i do tego czasu wydane zostały 4 ostrzeżenia hydrologiczne. Początek czerwca to dalsza kontynuacja szybkiego rozwoju niżówki. Już 12.06 liczba stacji z przepływami mniejszymi od SNQ przekroczyła 100. Maksymalnie w czerwcu takich stacji było 121. Czerwiec należy uznać za początek okresu suszy hydrologicznej w 2023 roku. Koniec czerwca i początek lipca to nieznaczna stabilizacja oraz krótkotrwałe wahania liczby stacji na poziomie zbliżonym do 100.

Pierwszego lipca odnotowano 102 przekroczenia SNQ. Kolejne dni lipca przyniosły dalszy rozwój suszy hydrologicznej. Na początku drugiej dekady stacji takich było 190. Do końca miesiąca liczba stacji utrzymywała się na podobnym poziomie. W lipcu padł rekord liczby stacji z przepływem poniżej SNQ w 2023 r. – było to 196 stacji w dniu 24.07 (ryc. 4).

Pierwszego sierpnia zanotowano 154 stacje z przepływem poniżej SNQ. W pierwszej dekadzie miesiąca wystąpił znaczny spadek takich stacji i 08-09.08 obserwowano ich 98. W kolejnych dniach jednak liczba stacji ponownie dość szybko wzrosła i prawie do końca miesiąca utrzymywała się na poziomie powyżej 140 stacji. W tym okresie wahania liczby opisywanych stacji ponownie wynikały głównie z lokalnych, burzowych opadów deszczu.

Na przełomie sierpnia i września obserwowano kolejny znaczny spadek liczby stacji z przepływem poniżej SNQ – do 100 stacji w dniu 1 września. Jednak w tym okresie był to jedyny tak duży spadek. W pierwszej dekadzie września wystąpił wzrost liczby stacji i do końca miesiąca liczba ta utrzymywała się powyżej 140 z niewielkimi okresowymi wahaniami.

Październik przyniósł znaczącą zmianę w sytuacji hydrologicznej. Początkowo liczba stacji z przepływem poniżej SNQ utrzymywała się jeszcze powyżej 140, ale już 8 października zaczęła systematycznie spadać i ostatniego dnia miesiąca wyniosła tylko 40.

Ostrzeżenia hydrologiczne przed suszą hydrologiczną.

Najtrudniejszymi okresami pod względem niedoboru wody były głównie miesiące letnie. W okresie od kwietnia do czerwca 2022 wydano 36 ostrzeżeń przed suszą hydrologiczną. W lipcu, sierpniu i wrześniu liczba nowo wydanych ostrzeżeń wyniosła 73.

W czerwcu 2023 r. wydano 44 ostrzeżenia przed suszą hydrologiczną. W lipcu pojawiło się 26 ostrzeżeń przed tym zjawiskiem. W sierpniu synoptycy hydrologicy wystawili tylko 7 nowych ostrzeżeń o suszy. We wrześniu wydanych zostało 16 nowych ostrzeżeń przed suszą. W październiku wydano tylko 1 ostrzeżenie o suszy, natomiast odwołano aż 37.

Wykres 5. Liczba stacji z przepływem poniżej SNQ (średniego niskiego przepływu z wielolecia) w 2022 r.

Wykres 6 Liczba stacji z przepływem poniżej SNQ (średniego niskiego przepływu z wielolecia) w 2023 r.

Susza (niżówka) hydrogeologiczna

Ocenę zagrożenia niżówką hydrogeologiczną w latach 2022–2023 przeprowadzono na podstawie cyklicznie wykonywanych pomiarów głębokości położenia swobodnego zwierciadła wód podziemnych i wydajności źródeł w wybranych punktach sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych PIG-PIB. Wskaźnikiem pozwalającym na przeprowadzenie oceny zagrożenia niżówką jest wskaźnik zagrożenia niżówką kn określony, jako odniesienie bieżącego średniego poziomu położenia zwierciadła wody podziemnej (AG) do średniego niskiego poziomu z okresu wielolecia (SNG) oraz do stanu niskiego ostrzegawczego (SNO). Wartości wskaźnika kn interpretuje się następująco:

- $kn > SNG$ – brak zagrożenia niżówką hydrogeologiczną,
- $kn \in <SNG \text{ i } SNO>$ – zagrożenie pojawienia się niżówki,
- $kn < SNO$ – wystąpienie niżówki hydrogeologicznej.

W latach 2022 – 2023, poza względnie krótkim – dwutygodniowym okresem od 14 kwietnia do 31 maja 2022 r., występowała w Polsce niżówka hydrogeologiczna o zasięgu regionalnym. Z tego powodu w omawianym okresie utrzymywano w mocy (wprowadzony wcześniej, tj. przed rokiem 2022) lub wprowadzano na nowo stan zagrożenia hydrogeologicznego dla wybranych obszarów kraju.

Okres obowiązywania stanu zagrożenia	Obszary, na obszarze których obowiązywał stan zagrożenia	Podstawa wprowadzenia stanu zagrożenia
30.09.2021–14.04.2022	wielkopolskie, pomorskie, zachodniopomorskie	Ostrzeżenie PSH nr 2/2021
31.05.2022–27.07.2022	wielkopolskie, pomorskie, wschodnia część województwa zachodniopomorskiego, północno-wschodnia część województwa dolnośląskiego	Ostrzeżenie PSH nr 1/2022
27.07.2022–30.08.2022	wielkopolskie, pomorskie, wschodnia część województwa zachodniopomorskiego, północno-wschodnia część województwa dolnośląskiego, kujawsko-pomorskie, lubuskie, opolskie, północna część województwa śląskiego	Ostrzeżenie PSH nr 2/2022
30.08.2022–30.09.2022	zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, wielkopolskie, dolnośląskie, opolskie	Ostrzeżenie PSH nr 3/2022
30.09.2022–28.10.2022	zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, wielkopolskie, dolnośląskie, warmińsko-mazurskiego, mazowieckiego, podlaskiego, lubelskiego	Ostrzeżenie PSH nr 4/2022
28.10.2022–30.11.2022	zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, wielkopolskie, dolnośląskie, warmińsko-mazurskiego, mazowieckiego, podlaskiego	Ostrzeżenie PSH nr 5/2022
30.11.2022–31.01.2024	zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, wielkopolskie, dolnośląskie, warmińsko-mazurskiego, mazowieckiego, świętokrzyskie	Ostrzeżenie PSH nr 6/2022
31.01.2023–28.02.2023	zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, lubuskie, dolnośląskie	Ostrzeżenie PSH nr 1/2023
28.02.2023–30.03.2023	zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, warmińsko-mazurskie	Ostrzeżenie PSH nr 2/2023
30.03.2023–28.04.2023	zachodniopomorskiego, pomorskiego, wielkopolskiego, warmińsko-mazurskiego	Ostrzeżenie PSH nr 3/2023
28.04.2023–30.06.2023	pomorskie, zachodniopomorskie	Ostrzeżenie PSH nr 4/2023
30.06.2023–31.07.2023	pomorskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie	Ostrzeżenie PSH nr 5/2023
31.07.2023–31.08.2023	pomorskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, podlaskie	Ostrzeżenie PSH nr 6/2023
31.08.2023–30.11.2023	pomorskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, lubuskie, mazowieckie, podlaskie, dolnośląskie	Ostrzeżenie PSH nr 7/2023
30.11.2023–31.01.2024	zachodniopomorskie, pomorskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, dolnośląskie	Ostrzeżenie PSH nr 8/2023

Tabela 26 Okresy obowiązywania stanu zagrożenia hydrogeologicznego związanego z występowaniem lub prognozowaniem zjawiska niżówki hydrogeologicznej o zasięgu regionalnym w latach 2022–2023

Rok 2022

Stan zagrożenia hydrogeologicznego w Polsce na początku 2022 r. był w dużej mierze wynikiem kontynuacji sytuacji hydrogeologicznej obserwowanej w ostatnim kwartale poprzedniego roku. Na znacznych obszarach w północno-zachodniej Polsce, w obrębie województw: wielkopolskiego, pomorskiego, zachodniopomorskiego nadal utrzymywało się zjawisko niżówki hydrogeologicznej.

W styczniu zaobserwowano jednak pewne zmiany w występowaniu niskich stanów wód podziemnych. Niżówka ustąpiła wówczas w północno-zachodniej części województwa pomorskiego i w południowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego oraz na obszarach województwa kujawsko-pomorskiego. Zwiększył się natomiast jej zasięg w północnej i południowo-zachodniej części województwa pomorskiego.

W lutym obszar objęty niżówką uległ dalszemu ograniczeniu i zjawisko to w skali regionalnej odnotowano już tylko na pograniczu województw zachodniopomorskiego i pomorskiego, w centralnej i południowo-zachodniej części województwa pomorskiego oraz w pasie o przebiegu południkowym w centralnej części województwa wielkopolskiego.

W marcu położenie zwierciadła wód podziemnych poniżej stanu niskiego ostrzegawczego (SNO) występowało na obszarze Polski jedynie lokalnie. W związku z poprawą sytuacji hydrogeologicznej zniesiony został stan zagrożenia hydrogeologicznego dla wszystkich obszarów, na których dotychczas obowiązywał. Zjawisko niżówki o takim natężeniu, tj. ograniczające się jedynie do lokalnych wystąpień na terenie kraju, trwało do czerwca, kiedy to w obrębie województwa pomorskiego obniżenie poziomu wód podziemnych rozwinęło się do skali regionalnej. Obserwowano również lokalne wystąpienia niżówki hydrogeologicznej w zachodniej, południowo-zachodniej, południowej i wschodniej części kraju.

W związku ze zmianą sytuacji hydrogeologicznej i prognozowanym jej rozwojem 31 maja wprowadzono stan zagrożenia hydrogeologicznego dla województw wielkopolskiego i pomorskiego oraz wschodniej części województwa zachodniopomorskiego i północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego. W lipcu rozprzestrzenienie niżówki hydrogeologicznej postępowało. Obszar, na którym stwierdzono jej występowanie powiększył się w kierunku południowo-zachodnim, obejmując pogranicze województw zachodniopomorskiego i pomorskiego oraz części województw kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego. Niżówka o zasięgu regionalnym obserwowana była również na wschodzie województwa wielkopolskiego oraz w województwach dolnośląskim, opolskim i śląskim. Ponadto lokalne obniżenia poziomu wód podziemnych poniżej granicy SNO odnotowano także w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, lubuskiego oraz we wschodniej części województwa podlaskiego.

W sierpniu zasięg niżówki powiększył się znacząco w kierunku południowo-zachodnim obejmując obszary kolejnych województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, lubuskiego, dolnośląskiego i opolskiego.

We wrześniu rozprzestrzenienie niżówki hydrogeologicznej nadal postępowało i zjawisko to osiągnęło swój maksymalny zasięg w skali całego roku, obejmując przeważającą część województw zachodniopomorskiego i pomorskiego oraz znaczne obszary województw: lubuskiego, wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego. Niżówka hydrogeologiczna o zasięgu regionalnym odnotowana została również na pograniczu województw warmińsko-mazurskiego, mazowieckiego i podlaskiego oraz na pograniczu województw lubelskiego i podkarpackiego. Lokalne obniżenia średniego poziomu wód podziemnych poniżej granicy stanu niskiego ostrzegawczego we wrześniu stwierdzono także w obrębie województw dolnośląskiego i śląskiego.

W październiku niżówka ustąpiła ze znacznych obszarów województwa lubuskiego (utrzymując się jedynie na jego północnym krańcu), zachodniej części województwa wielkopolskiego, północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego i centralnej części województwa warmińsko-

mazurskiego. Nie odnotowano również niżówki o zasięgu regionalnym na pograniczu województw lubelskiego i podkarpackiego. Jednocześnie zjawisko niżówki zwiększyło swe rozprzestrzenienie w północno-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, południowej części województwa wielkopolskiego oraz w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego. W listopadzie zjawiskiem niżówki hydrogeologicznej dotknięta była północno-zachodnia część Polski, Wielkopolska oraz obszar na pograniczu Mazowsza oraz Warmii i Mazur.

W grudniu sytuacja hydrogeologiczna nie uległa znaczącej zmianie.

Rysunek 23 Mapa przedstawiająca obszary występowania niżówki hydrogeologicznej w czasie jej największego rozprzestrzeniania w Polsce w 2022 r. (stan z września 2022 r.)

Rok 2023

W styczniu 2023 r. niżówka zaczęła ustępować na Pomorzu Zachodnim oraz w północno-wschodniej Wielkopolsce. Zwiększył się natomiast zasięg tego zjawiska na północnym Mazowszu i na Mazurach.

W lutym obszar objęty niżówką uległ znacznemu ograniczeniu, jednak zjawisko to w skali regionalnej występowało nadal na znacznej części województwa pomorskiego, w południowo-wschodniej części województwa zachodnio-pomorskiego oraz w centralnej części województwa wielkopolskiego i południowej części województwa warmińsko-mazurskiego.

W marcu sytuacja hydrogeologiczna uległa dalszej poprawie i niżówka występowała już tylko na obszarze województwa pomorskiego, północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego oraz na południu województwa warmińsko-mazurskiego.

W kwietniu zjawisko to ustąpiło na Mazurach, zaś w maju jego zasięg uległ ograniczeniu w południowej części woj. pomorskiego i miało najmniejszy zasięg w opisywanym roku.

W czerwcu, w wyniku niewielkich opadów w poprzednim okresie oraz wysokiej temperatury powietrza, sytuacja hydrogeologiczna uległa pogorszeniu i zjawisko niżówki hydrogeologicznej ponownie rozwinęło się w południowej części województwa zachodniopomorskiego, a także w środkowej Wielkopolsce i na Kujawach.

W lipcu rozprzestrzenienie niżówki hydrogeologicznej postępowało. Obszar jej występowania objął większość województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego. Niżówka zwiększyła swój zasięg również w województwie wielkopolskim i kujawsko-pomorskim.

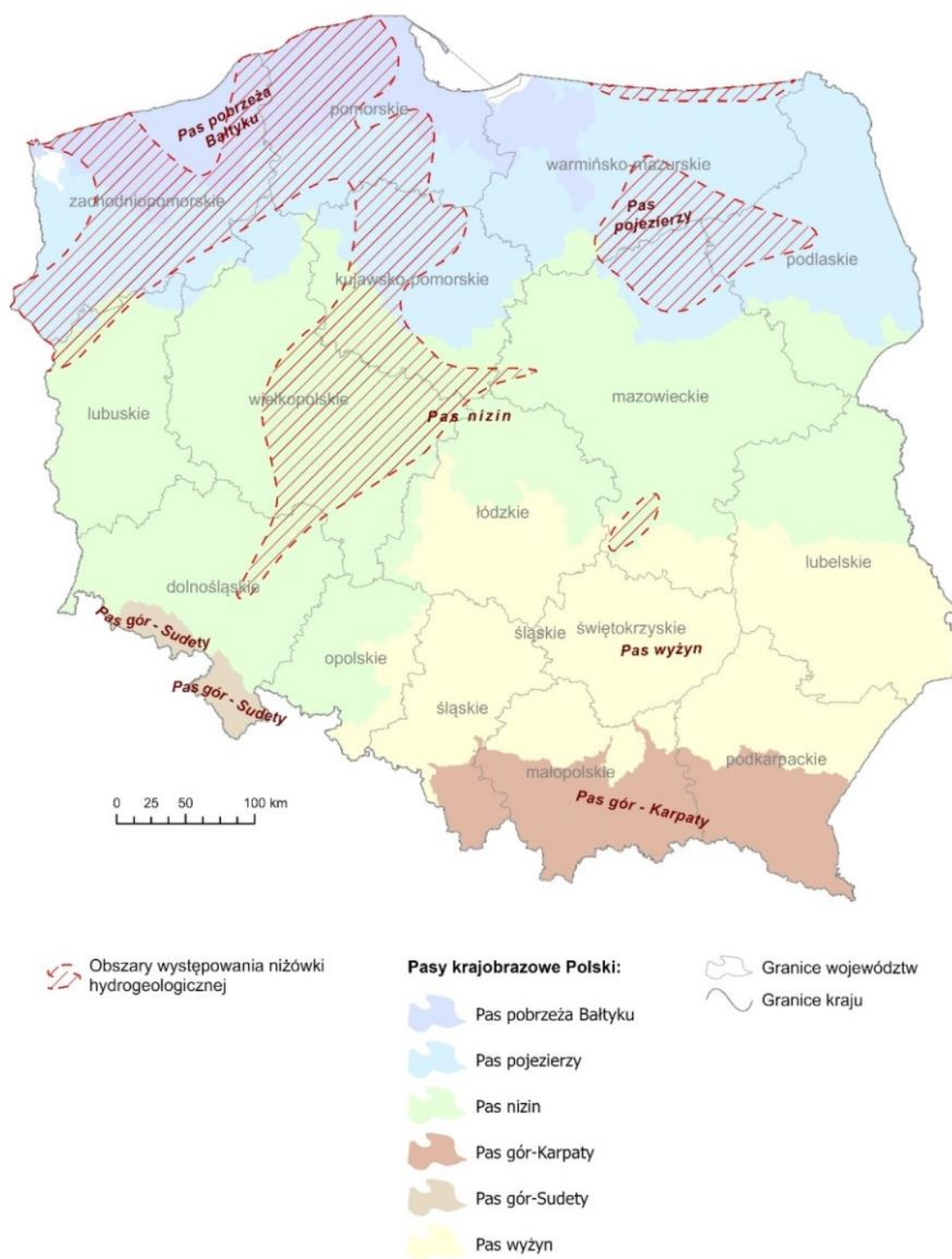
Sierpień był kolejnym miesiącem, w którym następowała propagacja niżówki hydrogeologicznej. Poza dalszym jej rozwojem w województwie zachodnio-pomorskim, pomorskim i kujawsko-pomorskim, pojawił się nowy obszar jej występowania na pograniczu województw warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego oraz podlaskiego. Natomiast w województwie wielkopolskim centrum opisywanego zjawiska przesunęło się w kierunku wschodnim.

We wrześniu sytuacja hydrogeologiczna nie uległa większym zmianom, przy czym niżówka zwiększyła swój zasięg w obrębie województw podlaskiego i lubuskiego.

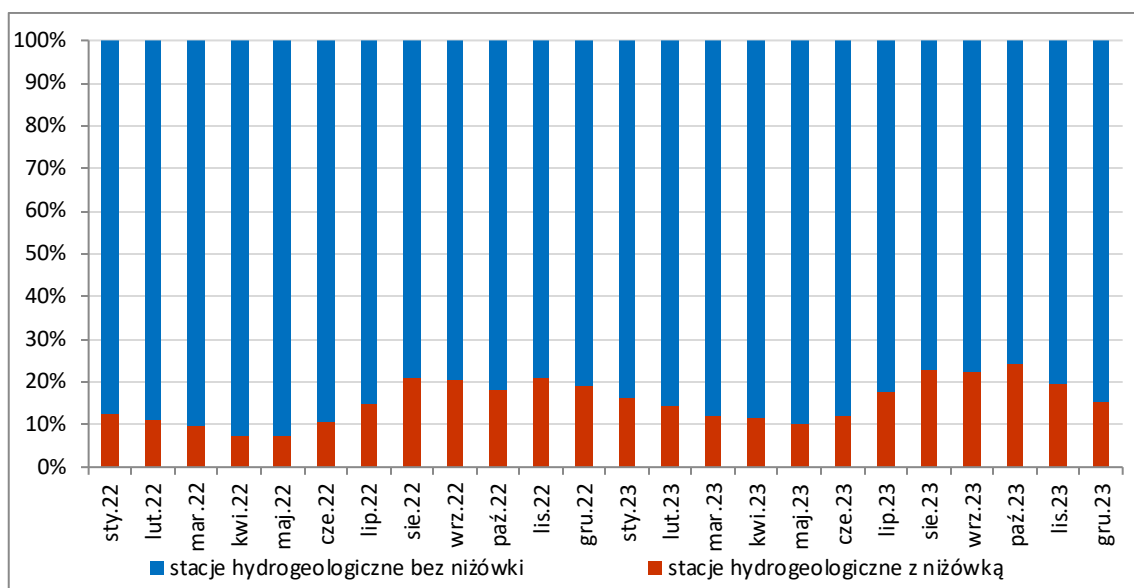
W październiku zasięg niżówki osiągnął największe rozprzestrzenienie w odniesieniu do całego roku 2023. Niskie stany wód podziemnych występowały na tych samych obszarach, co w poprzednim miesiącu, a ponadto zostały odnotowane również w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, na północy kraju w strefie przygranicznej z Federacją Rosyjską, a także w południowej części województwa mazowieckiego.

W listopadzie niżówka nadal utrzymywała się na tych terenach, jednak jej zasięg był zauważalnie mniejszy, zwłaszcza w obrębie województwa podlaskiego, gdzie prawie zanikła. Po mniejszeniu zasięgu niżówki nastąpiło również w województwach: kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim.

W grudniu ustępowanie niżówki postępowało. W szczególności miało to miejsce w obrębie województw: wielkopolskiego, warmińsko-mazurskiego, kujawsko-pomorskiego oraz dolnośląskiego i mazowieckiego, przy czym w tych dwóch ostatnich wymienionych jednostkach, regionalna niżówka zanikła całkowicie. Natomiast w województwach zachodniopomorskim i pomorskim nie odnotowano zmian w zasięgach obszarów objętych opisywanym zjawiskiem w stosunku do listopada. Ponadto mimo, pewnej poprawy sytuacji hydrogeologicznej, niżówka nadal utrzymywała się na znacznych obszarach województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego.

Rysunek 24 Mapa przedstawiająca obszary występowania niżówki hydrogeologicznej w czasie jej największego rozprzestrzenienia w roku 2023 (stan z października 2023 r.)

Wykres 7 Rozwój niżówki hydrogeologicznej w latach 2022–2023 (na podstawie reprezentatywnych punktów obserwacyjno-badawczych wód podziemnych PIG-PIB analizowanych w Komunikatach PSH w raportowanym okresie)

Na powyższym wykresie przedstawiono zmiany w liczebności punktów obserwacyjno-badawczych, w których zidentyfikowano stany wód poniżej poziomu stanu niskiego ostrzegawczego (SNO), tj. wskazującego na występowanie niżówki. Na wykresie uwzględniono punkty wykorzystywane w sprawozdawczym okresie do oceny aktualnej sytuacji hydrogeologicznej w kraju przez państwową służbę hydrogeologiczną. Analiza danych ukazuje naturalne, sezonowe fluktuacje położenia zwierciadła wód podziemnych, charakterystyczne dla uwarunkowań klimatyczno-geograficznych kraju. W latach 2022–2023 można wyróżnić dwa okresy, w których odnotowano najwięcej punktów ze stanami poniżej poziomu odniesienia SNO, oba przypadają głównie na sezon jesienny, przy czym rozpoczynają się już w trakcie lata, a kończą wczesną zimą. Pierwszy okres to sierpień 2022–styczeń 2023, a drugi okres to lipiec 2023–grudzień 2023. Jak wspomniano już wcześniej w miesiącach jesiennych niżówka też obejmowała największe obszary kraju (Rysunki 31 i 32).

Na rysunku 33 i 34 wyróżniono województwa, na obszarze których występowanie zjawiska niżówki hydrogeologicznej odnotowano w latach 2022–2023 w skali większej niż lokalna co najmniej przez jeden miesiąc.

Rysunek 25 Województwa, na obszarze których występowanie zjawiska niżówki hydrogeologicznej odnotowano w skali większej niż lokalna co najmniej przez 1 miesiąc w roku 2022

Rysunek 26 Województwa, na obszarze których występowanie zjawiska niżówki hydrogeologicznej odnotowano w skali większej niż lokalna co najmniej przez 1 miesiąc w roku 2023

2.2. Stan realizacji Planu przeciwdziałania skutkom suszy

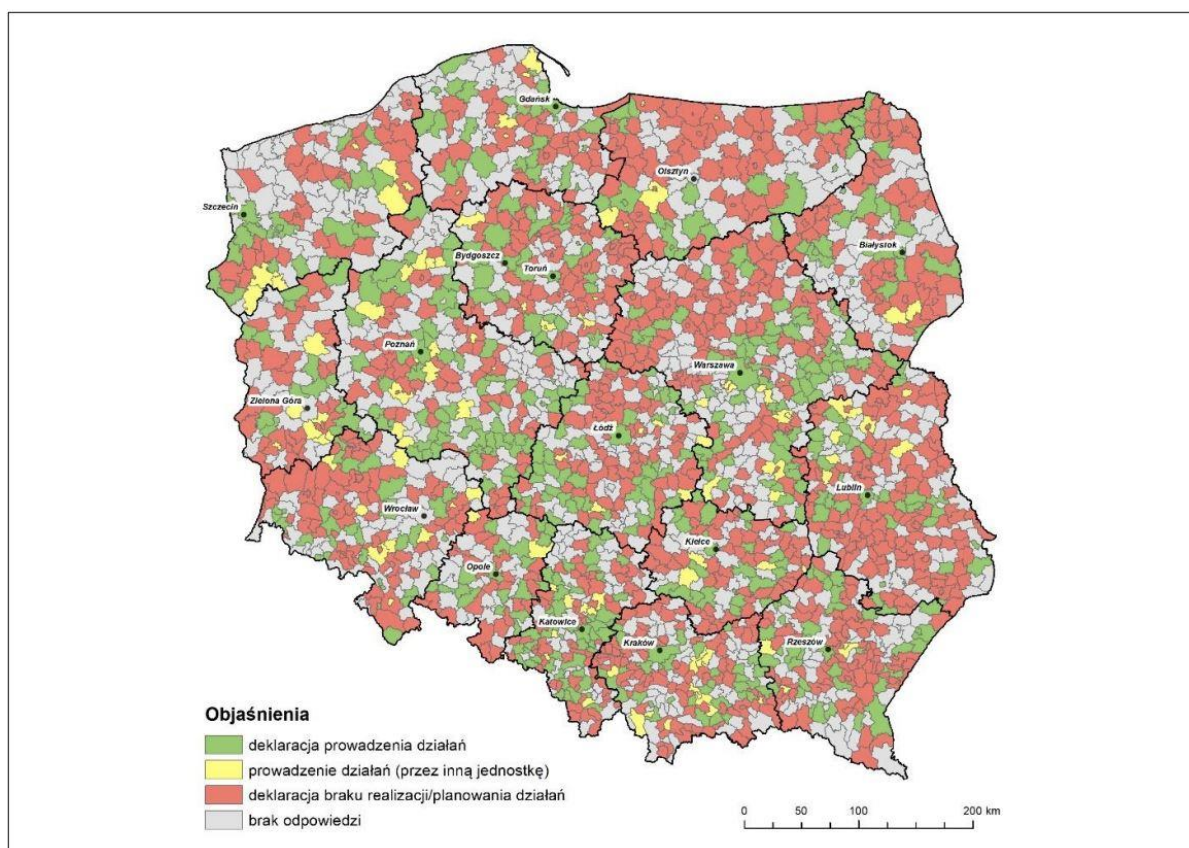
Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) został przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615). PPSS opracowywany został na okres od 2021 do 2027 r. Zgodnie z ustawą - Prawo wodne, dokument ten podlega nie rzadziej niż raz na 6 lat aktualizacji. W 2022 r. PGW Wody Polskie przeprowadziło ankietyzację monitorującą stopień wdrażania PPSS przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) w latach 2021-2022.

Ankietyzacja została przeprowadzona w formie geoankiety, a do udziału w ankiecie zaproszono wszystkie JST.

Zebrane dane dostarczyły informacji o:

- 1) zrealizowanych, realizowanych oraz planowanych do realizacji działaniach podejmowanych w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy w latach 2021-2022;
- 2) lokalizacji realizowanych działań;
- 3) utrudnieniach w dostępie do wody pitnej występujących w 2021 r.;
- 4) stanie wiedzy na temat działań przeciwdziałających skutkom suszy (świadomości JST o działaniach, które przeciwdziałają skutkom suszy);
- 5) uwagach do procesu ankietyzacji w tym formularza ankiety.

W przypadku JST otrzymano 62,2% zwrotnych ankiet, natomiast w przypadku jednostek PGW Wody Polskie otrzymano 100% odpowiedzi zwrotnych.

Rysunek 27 Mapa gmin na terenie, których prowadzono bądź planowane są do realizacji działania z zakresu przeciwdziałania skutkom suszy (na podstawie informacji zawartych w geoankiecie)

Wyniki przeprowadzonej ankiety (geoankiety) zostaną wykorzystane na etapie opracowania aktualizacji planu przeciwdziałania skutkom suszy.

We wrześniu 2023 r. przygotowano zbiorczą informację w formie tabeli dotyczącą realizacji zadań zawartych w PPSS przez RZGW, na podstawie otrzymanych raportów, w ramach rocznego sprawozdania z realizacji zadań zawartych w PPSS za okres od 1 lipca 2022 r. do 30 czerwca 2023 r. W latach 2022–2023 zakończono realizację następujących zadań inwestycyjnych zawartych w:

Załączniku nr 1 do PPSS:

- 1) Opracowanie dokumentacji i remont jazu na stopniu wodnym Augustów w km 32+500 Kanału Augustowskiego;
- 2) Zbiornik Tulce, gm. Kleszczewo, pow. Poznański;
- 3) Przebudowa zbiornika wodnego „Ruda”, gm. Lipowiec Kościelny, pow. mławski, woj. mazowieckie i gm. Iłowo-Osada, pow. działowski, woj. warmińsko-mazurskie.

Załączniku nr 2 do PPSS:

- 4) Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Szpęgawy przez odbudowę budowli piętrzących w km 4 + 680;
- 5) Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Tuszymka Duża – Tuszymka Mała przez odbudowę budowli piętrzących;
- 6) Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Wielopolki przez odbudowę budowli piętrzących;
- 7) Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Czarny przez odbudowę budowli piętrzących;
- 8) Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Mrowla przez odbudowę budowli piętrzących;
- 9) Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni potoku Rzochowskiego i potoku Grądzkiego przez odbudowę budowli piętrzących;
- 10) Kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego rzeki Bętlewianki w km 0 + 700–2 + 500 w celu zwiększenia możliwości retencionowania w dolinie wody.

PGW Wody Polskie w 2023 r. przygotowało dokumentację zadania pt. „Przegląd i aktualizację planu przeciwdziałania skutkom suszy”. Realizacja zamówienia jest planowana w latach 2024-2027. W celu pozyskania środków finansowych na ww. zamówienie zgłoszono realizację tego przedsięwzięcia w ramach programu FEnIKS.

Z oceny stanu naturalnej i sztucznej retencji zawartej w Planie przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) z uwzględnieniem podziału kraju na obszary dorzeczy wynika, że w zakresie wód powierzchniowych istnieje bezpośrednia potrzeba zwiększania retencji. W czasie suszy hydrologicznej średni odpływ jednostkowy z obszaru Polski stanowi 35,2% średniego rocznego odpływu jednostkowego, który wynosi 8,3 l/s km². W skrajnych przypadkach wartości odpływu jednostkowego w czasie suszy nie przekraczają 1% średniego rocznego odpływu jednostkowego.

Obszar dorzecza	Średni moduł odpływu (1987-2017) [l/s·km ²]	Procent średniego odpływu w czasie suszy hydrologicznej (1987-2017) [%]
Dunaju	13,4	23,1
Wisły	8,7	33,8
Świeżej	–	–
Banówki	–	–
Łaby	13,1	17,3
Odry	7,7	38,1
Pregoły	6,6	30,5
Niemna	7,6	53,8
Dniestru	15,1	21,4
Polska	8,3	35,2

Tabela 27. Zestawienie wartości średniego modułu odpływu na obszarach dorzeczy (Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy).

Taki stan retencji zasobów nie zapewnia realizacji potrzeb użytkowników szczególnego korzystania z wód. Konieczne jest wprowadzenie działań z Załącznika nr 4 do PPSS, których realizacja przyczyni się do zwiększenia poziomu retencji wód oraz zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych.

Suma poborów wód podziemnych rejestrowanych na terenie Polski stanowi około 21% zasobów dyspozycyjnych. Najbardziej pożądanym i racjonalnym działaniem dla zwiększenia lub utrzymania ilości zasobów wód podziemnych jest ochrona ich zasobów, w szczególności pierwszego poziomu wodonośnego, jak też ułatwianie infiltracji opadów atmosferycznych dla zapewnienia efektywności zasilania poziomów wodonośnych.

26,3% powierzchni użytków rolnych (bez trwałych użytków zielonych) cechuje się słabymi możliwościami retencji glebowej (kategoria I podatności gleb na suszę rolniczą o pojemności wodnej gleb poniżej 127,5 mm wody ogólnie dostępnej w profilu glebowym). W podziale na obszary dorzeczy tereny zajęte łącznie przez kategorie I i II podatności gleb na suszę (bardzo podatne i podatne na suszę) stanowią następujący udział w powierzchni obszarów dorzeczy: Odry – 64,2%, Wisły – 52,6%, Niemna – 58,6%, Pregoty – 34%, Banówki – 25%, Świeżej – 16,2%, Dunaju – 17,4%, Łaby – 48%, Dniestru – 13,6%. Gleby mało podatne na suszę rolniczą o dobrych warunkach dla retencji glebowej stanowią 16,32% gruntów rolnych w kraju (kategoria IV, którą stanowią gleby o składzie granulometrycznym od gliny średniej po ił pylasty o pojemności wodnej powyżej 202,5 mm wyrażonej w ogólnie dostępnej ilości wody). Największą retencyjnością gleb na gruntach rolnych cechuje się obszar dorzecza Dunaju, w którym 58,5% arealu zajmuje kategoria IV – gleb mało podatnych na suszę rolniczą. Na obszarach pozostałych dorzeczy pojemność wodna gleb na poziomie kategorii IV stanowi od 5,27% w obszarze dorzecza Banówki do 33,6% obszaru dorzecza Dniestru. Dla obszarów głównych dorzeczy kraju – Wisły i Odry jest to odpowiednio 17,32% i 14,14%. Wyniki analizy rozmieszczenia przestrzennego klas podatności gleb na suszę rolniczą wpłynęły na konieczność wprowadzania do „Katalogu działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy” działań skupionych na zwiększaniu retencji glebowej, kształtowaniu zasobów wodnych na gruntach rolnych oraz tworzeniu i propagowaniu dobrych praktyk rolniczych służących racjonalizacji wykorzystania wody w rolnictwie.

W PPSS w opisie możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych przedstawiono rozwiązania służące zwiększaniu zasobów wodnych, opierające się na odbudowie utraconych zdolności retencyjnych dorzecza oraz na zachowaniu istniejących jeszcze naturalnych możliwości zatrzymywania wody na danym obszarze, w szczególności przez działania renaturyzacyjne, odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych, przywracanie terenów podmokłych i mokradeł, budowę zbiorników retencyjnych jak również budowę oraz przebudowę urządzeń melioracji wodnych czy też rozszczelnienie powierzchni nieprzepuszczalnych w celu infiltracji opadu do gruntu. Podkreślono, że te rozwiązania powinny być wdrażane zarówno na terenach rolnych, leśnych, jak i zurbanizowanych, a także na obszarach objętych formami ochrony przyrody. Pod względem możliwości zwiększania zasobów dyspozycyjnych właściwe jest także uwzględnienie zakresu dostępnych rozwiązań umożliwiających ochronę i wzmocnienie retencji wód powierzchniowych i wód podziemnych.

W ramach zadań utrzymaniowych, ukierunkowanych na zwiększenie retencji wód i poprawę bilansu wodnego (działanie nazwane założeniami do Programu Kształtowania Zasobów Wodnych - zPKZW), PGW Wody Polskie od 2020 r. prowadziło i zakończyło łącznie 338 działań.

Głównym warunkiem realizacji przedmiotowych zadań jest ich lokalizacja na terenach użytkowanych rolniczo. Działania są ukierunkowane w szczególności na zwiększenie retencji korytowej oraz uzyskanie niemal natychmiastowego efektu, tj. magazynowania wody w praktycznie każdej zlewni w kraju w myśl zasady, że wody należy w maksymalnym stopniu gromadzić w miejscach, w których wystąpił opad atmosferyczny.

Zadania utrzymaniowe i inwestycyjne mające na celu zwiększenie retencji są całkowicie realizowane przez PGW Wody Polskie z wykorzystaniem urządzeń piętrzących na rzekach i kanałach oraz systemów melioracyjnych, w ramach, których jest przywracana dwufunkcyjna rola urządzeń melioracyjnych,

tj. hydrologiczno-meteorologiczna oraz hydrogeologiczna, zapewniająca nie tylko odprowadzanie wód z pól i użytków rolnych w czasie opadów, ale również ich retencję. Dzięki działaniom polegającym na remontach i właściwym utrzymaniu urządzeń wodnych zretencjonowano dodatkowe ilości wody, które w normalnych warunkach spływu nie zostałyby zmagazynowane. Powstała możliwość zwiększenia retencji o około 9 mln m³ wody na obszarze około 45 tys. ha gruntów rolnych.

W latach 2020-2023 zakończono roboty na około 1030 urządzeniach wodnych.

W związku z działaniami ukierunkowanymi na zwiększenie retencji wodnej i kształtowanie zasobów wodnych w 2022 r. zakończono 72 zadania na kwotę 5,6 mln zł, natomiast w 2023 r. zrealizowano 99 zadań na kwotę 7,9 mln zł.

Właściwe RZGW	Wydatkowane środki finansowe na realizację zPKZW w 2022 r. [zł]	Wydatkowane środki finansowe na realizację zPKZW w 2023 r. [zł]
RZGW w Białymstoku	917 665	887 204
RZGW w Bydgoszczy	0	1 100 407
RZGW W Gdańsku	192 000	389 593
RZGW w Gliwicach	741 755	681 274
RZGW w Lublinie	717 885	651 542
RZGW w Krakowie	512 672	883 179
RZGW w Poznaniu	642 703	1 055 653
RZGW w Rzeszowie	347 973	180 780
RZGW w Szczecinie	364 117	550 000
RZGW w Warszawie	724 100	612 917
RZGW we Wrocławiu	448 166	906 024
łącznie	5 609 036	7 898 573

Tabela 28 Wydatkowane środki finansowe na realizację zPKZW w 2022 r. i 2023 r.

Zakres zadań ukierunkowanych na zwiększenie retencji wodnej i kształtowanie zasobów wodnych jest aktualizowany oraz korygowany w ciągu roku. Liczba zadań, jak i objętych działaniami urządzeń, zmienia się w zależności od rozstrzygniętych postępowań przetargowych oraz identyfikację lokalnych potrzeb. W przypadku pojawienia się oszczędności po przeprowadzonych przetargach wprowadzane

są nowe zadania. W związku z powyższym łączny koszt realizacji przedsięwzięć mających na celu zwiększenie retencji ulega zmianom.

Jednocześnie na około 4 000 obiektów hydrotechnicznych są prowadzone piętrenia w zależności od potrzeb wynikających z aktualnie panującej sytuacji. Dzięki tym działaniom możliwe jest zwiększenie retencji korytowej nawet do 378 mln m³.

2.3. Ustawa o inwestycjach w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy

W latach 2022 r. i 2023 r. trwały prace nad projektem ustawy o inwestycjach w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy. Ze względu na bardzo dużą liczbę zgłoszonych uwag i propozycji (obejmujących kilkaset stron) uległ zmianie harmonogram prac nad projektem ustawy, w tym planowany termin zakończenia prac. Ostatecznie w dniu 13 grudnia 2023 r. projekt ustawy uległ dyskontynuacji w związku ze zmianą Rządu RP. Projekt ustawy przewidywał zmiany w procedurze przygotowania i realizacji inwestycji o charakterze przeciwsuszowym oraz w zakresie melioracji wodnych, w tym dla spółek wodnych.

2.4. Program przeciwdziałania niedoborowi wody

Działania zwiększające retencję planowane do realizacji do 2030 r. zostały określone w Programie przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2023-2027 z perspektywą do roku 2030", dalej PPNW, przyjętym uchwałą Rady Ministrów nr 152 z dnia 22 sierpnia 2023 r. Niniejszy dokument opracowywany został dla obszaru całego kraju, z uwzględnieniem podziału na regiony wodne i obszary dorzeczy. Program uwzględnia wszystkie rodzaje retencji: sztuczną i naturalną oraz wskazuje działania ukierunkowane na jej zwiększenie z obecnego poziomu 7,5% do ponad 15% tj. zmagazynowanie dodatkowych 5 mld m³ wody, co stanowi ponad 85 średniego rocznego odpływu wód z obszaru Polski.

PPNW stanowi realizację działania pn. „Opracowanie Programu przeciwdziałania niedoborowi wody” wskazanego pod poz. nr 27 w katalogu działań Planu przeciwdziałania skutkom suszy, zgodnie z załącznikiem do Planu przeciwdziałania skutkom suszy.

Cel główny PPNW, zwiększenie retencji wodnej w Polsce, mają wspierać 3 priorytety:

1. wskazanie i realizacja działań z zakresu budowy zintegrowanego systemu naturalnej i sztucznej retencji wodnej;
2. stworzenie warunków do zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych;
3. wzmocnienie świadomości społecznej w zakresie potrzeby retencjonowania i oszczędzania wody.

W PPNW wskazano 14 typów działań:

1. renaturyzacja ekosystemów mokradłowych;
2. renaturyzacja rzek;
3. realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach leśnych;
4. zalesianie, zadrzewianie oraz przebudowa drzewostanów;
5. realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach rolniczych;
6. promowanie i wdrażanie zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową;
7. realizacja i odtwarzanie stawów hodowlanych;
8. realizacja nowych oraz przebudowa istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających;
9. ochrona, tworzenie i odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i przywodnych;
10. realizacja obiektów retencjonujących wodę;
11. realizacja innych działań służących poprawie retencji wód;
12. przekształcanie wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne;

13. rekultywacja wyrobisk pogórnich w celu wykorzystania jako wielofunkcyjne zbiorniki retencyjne;
14. realizacja MPA oraz inne działania mające na celu zwiększenie retencji w miastach (m.in. błękitno-zielona infrastruktura, retencja wód opadowych i zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnej).

VIII. Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna

Ochrona ludności i gospodarki przed zagrożeniami ze strony nadzwyczajnych zjawisk naturalnych oraz przed skutkami ich wystąpienia jest obowiązkiem państwa i wymaga prowadzenia stałej osłony hydrologiczno-meteorologicznej kraju. Te istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa ludzi i mienia zadania państwa realizuje od ponad 100 lat służba hydrologiczno-meteorologiczna usytuowana w IMGW-PIB. Istotność powyższych zagadnień w życiu społeczno-gospodarczym kraju, a także konieczność zinstytucjonalizowania tej działalności spowodowały, iż służbie tej nadano status służby państwowej.

Państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną (PSHM) zgodnie z art. 370 ustawy - Prawo wodne pełni IMGW – PIB. Zadania państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, zostały określone w art. 376 ww. ustawy.

W ramach ustawowych zadań państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej IMGW-PIB realizuje następujące działania:

- a) utrzymanie bieżącej działalności państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, w tym wykonywanie pomiarów i obserwacji meteorologicznych i hydrologicznych na podstawowej sieci pomiarowo-obserwacyjnej PSHM (wg stanu sieci na dzień 31.12.2023 r.):
 - 63 stacjach synoptycznych,
 - 219 stacjach klimatologicznych,
 - 689 stacjach opadowych,
 - 8 meteorologicznych stacjach specjalnych;
 - 901 stacjach hydrologicznych (wraz z pomiarami limnologicznymi i hydrometrycznymi),
 - 4 stacjach pomiarów aerologicznych w Legionowie, Łebie, Wrocławiu i Tarnowie,
 - sieci stacji radarów meteorologicznych POLRAD, w skład której wchodzi 10 stacji radarowych w: Gdańsku, Świdwinie, Poznaniu, Legionowie, Pastewniku, Ramży, Brzuchani, Rzeszowie, Użrankach i Górze św. Anny.
 - sieci stacji wykrywania i lokalizacji wyładowań atmosferycznych PERUN, w skład której wchodzi 13 stacji w: Przelewach, Chojnicach, Grudziądzu, Olsztynie, Białymstoku, Legionowie, Michałkowie, Legnicy, Dobryszycach, Koźlenicach, Włodawie, Sandomierzu oraz Lesku;
- b) utrzymanie (m.in. konserwacja, bieżące naprawy i usuwanie awarii, serwisowanie itp.), odbudowa, rozbudowa, przebudowa i rozbiórka podstawowej sieci pomiarowo-obserwacyjnej państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej oraz systemu gromadzenia, przetwarzania i wymiany danych,
- c) utrzymanie i rozwój komórek metodycznych,
- d) opracowywanie danych oraz informacji hydrologiczno-meteorologicznych,
- e) opracowywanie i publikowanie ostrzeżeń, prognoz oraz komunikatów hydrologicznych i meteorologicznych, biuletynów, a także roczników hydrologicznych i meteorologicznych,
- f) wykonywanie modelowania hydrologiczno-hydraulicznego szczególnie w zakresie zagrożeń powodziowych i zjawiska suszy,
- g) prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie hydrologii, meteorologii i oceanologii,

- h) współpraca z organami administracji publicznej w zakresie ograniczania skutków niebezpiecznych zjawisk zachodzących w atmosferze i hydrosferze.

Pomiary i obserwacje meteorologiczne i hydrologiczne są wykonywane w sposób ciągły, w zakresie i z częstotliwością właściwą dla danego rodzaju (rzędu) stacji, określonymi standardami Światowej Organizacji Meteorologicznej (WMO) oraz procedurami i metodami stosowanymi przez PSHM.

Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna z racji przynależności Rzeczypospolitej Polskiej oraz IMGW-PIB do organizacji międzynarodowych, których działalność dotyczy meteorologii, hydrologii i oceanologii, realizuje ustawiczną współpracę międzynarodową w zakresie swoich zadań i kompetencji ustawowych.

Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna uczestniczy – zgodnie ze swoją właściwością merytoryczną - uczestniczy w realizacji następujących konwencji i umów międzynarodowych zawartych przez Rzeczpospolitą Polską, w tym Konwencji o Światowej Organizacji Meteorologicznej (WMO), Konwencji o Ochronie Życia i Mienia na Morzu (SOLAS), Konwencji o ustanowieniu Europejskiej Organizacji Satelitów Meteorologicznych – EUMETSAT, umów międzyrządowych dotyczących międzynarodowej współpracy na wodach granicznych,

Ponadto PSHM, bierze udział w realizacji Porozumienia o utworzeniu organizacji europejskich służb meteorologicznych – EUMETNET, którego stroną jest IMGW-PIB.

Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna z racji przynależności IMGW-PIB do organizacji międzynarodowych, których działalność dotyczy rozwoju numerycznym modeli prognoz pogody realizuje ustawiczną współpracę międzynarodową w ramach konsorcjów: A Consortium for CONvection-scale modelling Research and Development (ACCORD), Consortium for Small-scale Modeling (COSMO), Regional Cooperation for Limited Area modeling in Central Europe (RC-LACE)

Sieć stacji hydrologicznych i meteorologicznych PSHM składa się łącznie z 1905 stacji. Na powyższych stacjach wykonywane są z ustaloną częstotliwością i harmonogramem pomiary i obserwacje hydrologiczne i meteorologiczne.

IMGW-PIB w ramach działalności państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej wykonuje, opracowuje i przekazuje organom administracji publicznej prognozy meteorologiczne, hydrologiczne, ostrzeżenia przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze i hydrosferze oraz komunikaty i biuletyny meteorologiczne.

Podstawowe zadania realizowane przez obszar Meteorologicznej Ośłony Kraju dotyczą prognozowania, ostrzegania, monitorowania i informowania o warunkach pogodowych i niebezpiecznych zjawiskach meteorologicznych na terenie kraju. Do głównych odbiorców produktów opracowywanych przez Biura Prognoz Meteorologicznych należą centra zarządzania kryzysowego na poziomie struktur wojewódzkich, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, struktury Krajowego Centrum Ratownictwa i Ochrony Ludności przy Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej oraz regionalne zarządy gospodarki wodnej. Powyższe podmioty na podstawie danych i informacji uzyskanych z IMGW-PIB ogłaszają stany gotowości lub alarmu instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo Państwa i jego obywateli.

Zadanie prognozowania, ostrzegania i informowania jest realizowane całodobowo we wszystkich Biurach Prognoz Meteorologicznych, w których codzienne dwukrotnie w ciągu doby opracowuje się krótkoterminowe prognozy dla wszystkich województw i dla całej Polski oraz raz na dobę prognozy średnioterminowe i prognozy niebezpiecznych zjawisk meteorologicznych. W przypadku prognozowania wystąpienia niebezpiecznych zjawisk meteorologicznych są przygotowywane i dystrybuowane ostrzeżenia i komunikaty meteorologiczne.

Podstawowe zadania realizowane przez obszar Hydrologicznej Ośłony Kraju dotyczą prognozowania, ostrzegania, monitorowania i informowania o warunkach hydrologicznych i niebezpiecznych

zjawiskach hydrologicznych na terenie kraju. Do głównych odbiorców produktów opracowywanych przez Biura Prognoz Hydrologicznych należą centra zarządzania kryzysowego na poziomie struktur wojewódzkich, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, struktury Krajowego Centrum Ratownictwa i Ochrony Ludności przy Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej oraz regionalne zarządy gospodarki wodnej.

Ostona hydrologiczna kraju jest realizowana przez Biura Prognoz Hydrologicznych zgodnie z przydzielonym im obszarem ostony. Do głównych zadań realizowanych przez Biura Prognoz Hydrologicznych należy prowadzenie ostony hydrologicznej przydzielonych obszarów kraju (monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej) oraz codzienne opracowywanie i rozpowszechnianie bieżącej informacji hydrologicznej w postaci komunikatów, biuletynów, prognoz i ostrzeżeń hydrologicznych. Biura Prognoz Hydrologicznych we współpracy z Biurami w ramach Centrum weryfikują i opracowują operacyjne dane z sieci stacji hydrologicznych i meteorologicznych PSHM z funkcją sygnalizacji, a także weryfikują stany ostrzegawcze i alarmowe dla profili wodowskazowych PSHM. Ponadto odpowiadają za opracowywanie i kontrolę hydrologicznych materiałów rocznikowych (m.in. aktualizacja krzywych natężenia przepływu) oraz zajmują się tworzeniem, aktualizacją i rekalkulacją działających operacyjnie modeli hydrologicznych. Biura Prognoz Hydrologicznych przeprowadzają także analizę sprawności funkcjonowania i sprawdzalności systemu prognoz hydrologicznych, przygotowują i odpowiadają za aktualizację „Planów Sygnalizacji Przeciwpowodziowej” oraz uczestniczą w zadaniach realizowanych przez IMGW-PIB w ramach współpracy międzynarodowej na wodach granicznych oraz w ramach współpracy z administracją publiczną i strukturami zarządzania kryzysowego.

Do obszaru hydrologicznej ostony kraju należy również Biuro Modelowania Powodziowego i Suszy w skład którego wchodzi Centrum Modelowania Powodziowego i Suszy w Gdyni, Krakowie i Poznaniu. Podstawową działalnością Biura jest prowadzenie prac analitycznych z zakresu modelowania hydrologicznego i hydraulicznego oraz zaawansowane analizy przestrzenne zjawiska powodzi i suszy (deficytów wody). Prowadzone prace mają na celu określanie zagrożenia powodziowego dla rzek kontrolowanych i niekontrolowanych oraz zagrożenia powodziowego od morza, a także wyznaczanie parametrów i charakterystyk hydraulicznych koryt rzecznych (stany wody, głębokości koryt rzecznych, przepływy wody, prędkości przepływu wody, objętości wody) na potrzeby prognoz i ostrzeżeń hydrologicznych. Centrum Modelowania Powodzi i Suszy wykonują modelowanie statystyczne zagrożenia suszą (deficytów wody) z wykorzystaniem wskaźników, modelowanie deterministyczne oceny warunków wilgotnościowych oraz prognozowanie zagrożenia suszą (deficytów wody). Dla potrzeb bilansowania zasobów wód powierzchniowych, zwłaszcza w odniesieniu do możliwości występowania deficytów wody, przygotowują odpowiednie oceny i ekspertyzy.

W PSHM stosuje się system zarządzania zgodnie z normą PN-EN ISO 9001:2015 „Systemy zarządzania jakością – Wymagania”. Narzędziem wykorzystywanym do oceny skuteczności Systemu Zarządzania Jakością są coroczne audyty wewnętrzne i zewnętrzne. Informacje uzyskiwane w wyniku przeprowadzonych auditów służą kierownictwu IMGW-PIB do podejmowania skutecznych i efektywnych prac doskonalących operacyjne funkcjonowanie PSHM.

IX. Państwowa służba hydrogeologiczna

Państwowa służba hydrogeologiczna (PSH), którą zgodnie z art. 373 ustawy – Prawo wodne pełni PIG-PIB, wykonuje zadania państwa na potrzeby rozpoznawania, bilansowania i ochrony wód podziemnych w celu racjonalnego wykorzystania tych wód przez społeczeństwo i gospodarkę. Zgodnie z art. 360 ww. ustawy nadzór nad działalnością państwowej służby hydrogeologicznej w latach 2022–2023 sprawował minister właściwy do spraw gospodarki wodnej (Minister Infrastruktury).

Zgodnie z ustawą z dnia 16 czerwca 2023 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1675) od dnia 1 stycznia 2024 roku zadania państwowej służby hydrogeologicznej zostały włączone do zadań państwowej służby geologicznej (PSG), zaś nadzór nad ich realizacją przejął minister właściwy do spraw środowiska – Minister Klimatu i Środowiska.

W latach 2022–2023 państwowa służba hydrogeologiczna realizowała zadania określone w art. 269, 374, 380, 381 oraz 387 ustawy – Prawo wodne. Znaczna część efektów rzeczowych zadań PSH stanowi bezpośredni wkład do dokumentów planistycznych związanych z gospodarką wodną przekazywanych przez Polskę do Komisji Europejskiej. Wśród zadań PSH wyróżnić można również zadania wynikające z obowiązku raportowania do Komisji Europejskiej i Europejskiej Agencji Środowiska (EEA) informacji o rozpoznaniu i stanie wód podziemnych. Przedstawiciele PSH zapewniają również wsparcie merytoryczne w spotkaniach tematycznych grup roboczych działających przy Komisji Europejskiej oraz biorą aktywny udział w pracach międzynarodowych komisji ds. wód granicznych.

Jednocześnie, zgodnie z art. 349 ust. 8 ustawy – Prawo wodne, państwowa służba hydrogeologiczna wykonuje badania i ocenia stan wód podziemnych w zakresie elementów fizykochemicznych i ilościowych. Zadania te stanowią element Państwowego Monitoringu Środowiska, a ich celem jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym i ilościowym jednolitych części wód podziemnych, obserwowanie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby gospodarowania zasobami wód podziemnych, optymalizacji podejmowanych działań ochronnych i oceny ich skuteczności, zgodnie z prawem krajowym transponującym wymagania UE w tym zakresie.

Ponadto w roku 2022 PIG-PIB realizował przedsięwzięcie inwestycyjne współfinansowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko³⁴, wspomagające państwową służbę hydrogeologiczną w zakresie doposażenia Laboratorium Chemicznego w aparaturę pomiarową umożliwiającą wykonywanie oznaczeń nowych zanieczyszczeń w wodach podziemnych wraz z wykonaniem pilotażowych badań w zakresie zanieczyszczenia wód podziemnych związkami PFAS i farmaceutykami, zgodnie z rekomendacją grupy eksperckiej WG Groundwater działającej przy Komisji Europejskiej.

Zgodnie z art. 381 ustawy - Prawo wodne, jako zabezpieczenie możliwości technicznych realizacji zadań, szczególnie w zakresie dotyczącym prowadzenia monitoringu wód podziemnych i dokonywania ocen stanu wód podziemnych, państwowa służba hydrogeologiczna posiada i utrzymuje sieć obserwacyjno-badawczą wód podziemnych (SOBWP) oraz zespoły do spraw ocen i prognoz hydrogeologicznych. W 2023 r. pomiary i obserwacje prowadzono łącznie 1176 punktach sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych, w tym 140 punktach w 45 stacjach hydrogeologicznych I rzędu oraz 1036 punktach obserwacyjnych w 1004 stacjach hydrogeologicznych II rzędu. Stan sieci podstawowej SOBWP na dzień 31.12.2023 r. wyniósł 1165 punktów. W ponad połowie punktów sieci (666 punktów) pomiary realizowane są przez urządzenia automatyczne wraz z transmisją danych.

W latach 2022–2023 podstawowa działalność państwowej służby hydrogeologicznej prowadzona była w oparciu o umowy zawarte z Ministrem Infrastruktury, finansowanych ze środków budżetu państwa w części 22 – gospodarka wodna. Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach prowadzony był w ramach umowy zawartej z Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska, a finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Projekty inwestycyjne realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko współfinansowane były ze środków Unii Europejskiej (85%) oraz budżetu państwa (15%). W Tabeli 5 przedstawiono zestawienie umów, w oparciu o które w latach 2022–2023 r. PIG-PIB realizował zadania państwowej służby hydrogeologicznej. Zakres przedsięwzięć objętych umowami wymienionymi w Tabeli 5 wynika z przepisów ustawy - Prawo wodne oraz stanowi wypełnienie ustawowego obowiązku nałożonego na PIG-PIB. Poszczególne zadania są wzajemnie powiązane merytorycznie i organizacyjnie, a także koordynowane w celu zapewnienia spójności

³⁴ <https://www.pgi.gov.pl/ue.html>

realizacji prac. Każde z wymienionych przedsięwzięć realizowane było zgodnie z zawartą umową, określającą zakres i harmonogram prac, efekty rzeczowe oraz wymagania w zakresie sprawozdawczości przekazywanej do podmiotów nadzorujących i finansujących.

Lp.	Nr umowy	Nazwa przedsięwzięcia	Okres realizacji	Źródło finansowania
1	MI/DGWiŻŚ/2022/04/04/ZF z dnia 26.04.2022 r.	Zadania państwowej służby hydrogeologicznej w 2022 roku	1.01.2022 - 31.12.2022	budżet państwa
2	GIOŚ/145/2021/DMŚ/NFOŚ z dnia 01.07.2021 r.	Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w latach 2021-2022	1.08.2021 – 31.11.2022	NFOŚiGW
3	POIS.02.01.00-00-0003/20-00 z dnia 10.11.2020 r.	Program badań nowych zanieczyszczeń wód podziemnych na potrzeby monitoringu substancji z listy obserwacyjnej (85% dofinansowania)	1.01.2020 - 31.12.2022	UE (POIiŚ)
4	MI/DGWiŻŚ/2021/12/01/ZF z dnia 28.12.2021 r.	Dofinansowanie 15% krajowego wkładu własnego na potrzeby realizacji projektów POIiŚ (poz. 3)	1.01.2022 - 31.12.2022	budżet państwa
5	MI/DGWiŻŚ/2023/02/01/WF z dnia 8.02.2023 r.	Zadania państwowej służby hydrogeologicznej w 2023 roku	1.01.2023 - 31.12.2023	budżet państwa
6	GIOŚ/30/2023/DMŚ/NFOŚiGW z dnia 17.02.2023 r.	Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w latach 2023-2025	17.02.2023 - 30.11.2025	NFOŚiGW

Tabela 29 Zestawienie umów realizowanych w ramach działalności państwowej służby hydrogeologicznej w latach 2022–2023

X. Państwowa służba do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących

Zgodnie z art. 368 ust. 1 ustawy – Prawo wodne, państwowa służba do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących wykonuje zadania państwa w zakresie nadzoru nad stanem technicznym i stanem bezpieczeństwa budowli piętrzących. Kompetencje państwowej służby do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących nie naruszają kompetencji organów nadzoru budowlanego, określonych w przepisach ustawy – Prawo budowlane.

Zgodnie z art. 189 ust. 4 ustawy – Prawo wodne właściciele budowli piętrzących o piętrzeniu powyżej 0,5 m są zobowiązani zapewnić prowadzenie badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących. Na podstawie ust. 5 powyższego artykułu zadania te dla budowli będących własnością Skarbu Państwa, zaliczonych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 2 Prawa budowlanego do I lub II klasy, wykonuje państwowa służba do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących (PSBBP), którą pełni IMGW - PIB – Centrum Technicznej Kontroli Zapór (IMGW–PIB CTKZ).

Ocenie wykonywanej przez PSBBP podlegają również budowle piętrzące, stanowiące własność Skarbu Państwa, niższych klas, jeżeli wykonanie badań i pomiarów zostało wskazane przez Prezesa Wód Polskich z uwagi na ich stan techniczny.

Dla potrzeb opracowania ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa poszczególnych budowli wykonywane są pomiary i badania jej elementów (korpusu, podłoża, urządzeń przeciwnieprzepływowych,

urządzeń drenażowych, urządzeń do przepuszczenia wody, skarpy i ich otoczenia, urządzeń pomiarowych).

Badania i pomiary, w zależności od budowli obejmują między innymi:

- pomiary odkształceń,
- wyznaczenie krzywych depresji,
- obserwacje wycieków i wysięków na skarpach i korpusach,
- badania wytrzymałościowe betonów,
- badania podwodne betonów,
- badania geotechniczne wytrzymałości gruntów.

Ustawa - Prawo wodne nie wskazuje częstotliwości z jaką budowle piętrzące i wały przeciwpowodziowe powinny podlegać ocenie stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa. Zakres oraz częstotliwość ocen i pomiarów uzgadniany jest przez administratorów budowli należących do Skarbu Państwa z PSBBP/CTKZ IMGW-PIB.

Działania te zmierzają do opracowania harmonogramu realizacji ocen budowli należących do Skarbu Państwa przynajmniej w cyklu pięcioletnim, skorelowanym z kontrolami okresowymi stanu technicznego wynikającymi z Prawa budowlanego. Realizacja takiego harmonogramu uwarunkowana jest zapewnieniem finansowania na wykonanie ocen z założoną częstotliwością.

XI. Kontrola gospodarowania wodami

Kontrola gospodarowania wodami jest jednym z instrumentów gospodarowania wodami i ma na celu ustalenie, czy podmiot korzystający z wód oraz wykonujący lub eksploatujący urządzenia wodne działa zgodnie z przepisami ustawy – Prawo wodne oraz wydanymi na jej podstawie decyzjami administracyjnymi. Kontrolą objęte są również podmioty, na których spoczywają ustawowe obowiązki i ograniczenia w zakresie zagospodarowania gruntów przyległych do wód.

Kontrola ma bezpośredni wpływ na racjonalne korzystanie z zasobów wodnych, jednocześnie determinuje działania mające na celu poprawę stanu wód (zarówno w aspektach jakościowych, jak i ilościowych).

Na podstawie art. 335 ust. 2 i 3 ustawy - Prawo wodne, minister właściwy ds. gospodarki wodnej w stosunku do PGW Wody Polskie prowadzi:

- planowe kontrole gospodarowania wodami (na podstawie zatwierdzonych Planów kontroli gospodarowania wodami w 2022 r i 2023 r.);
- doraźne kontrole gospodarowania wodami, które są odpowiedzią na wpływające skargi/wnioski w zakresie ewentualnych naruszeń w gospodarowaniu wodami przez PGW Wody Polskie; w zakresie określonym w art. 334 pkt 1-7 oraz 9-13 ustawy – Prawo wodne.

Minister Infrastruktury w okresie od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. wyznaczył 55 tematów kontroli gospodarowania wodami w stosunku do PGW Wody Polskie, w tym 51 planowych i 4 doraźne. Kontrolą objęte były zadania PGW Wody Polskie wykonywane w ramach ochrony przeciwpowodziowej, utrzymywania wód oraz urządzeń wodnych oraz zapewniania wód na potrzeby rolnictwa, przemysłu oraz żeglugi. Do dnia 31 grudnia 2023 r. zakończono 53 kontrole gospodarowania wodami, odstąpiono od prowadzenia 2 planowych tematów kontroli. Na podstawie ustaleń kontroli przeprowadzonych w 2022 r. wydano PGW Wody Polskie 12 Zarządzeń Pokontrolnych.

Działania kontrolne PGW Wody Polskie są prowadzone według ustalonych rocznych planów kontroli, jak również w ramach kontroli doraźnych przeprowadzanych w ramach interwencji.

PGW Wody Polskie, zgodnie z art. 335 ust. 1 pkt 1 ustawy – Prawo wodne, wykonuje kontrole gospodarowania wodami w zakresie:

- 1) korzystania z wód oraz ochrony zasobów wodnych;
- 2) przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy;
- 3) przestrzegania warunków ustalonych w pozwoleniach zintegrowanych;
- 4) wykonywania urządzeń wodnych;
- 5) utrzymywania wód oraz urządzeń wodnych;
- 6) przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków oraz ograniczeń;
- 7) przestrzegania warunków obowiązujących w strefach ochronnych i obszarach ochronnych;
- 8) przestrzegania warunków obowiązujących na wałach przeciwpowodziowych oraz na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią;
- 9) stanu zabezpieczenia przed powodzią oraz przebiegu usuwania skutków powodzi związanych z utrzymaniem wód oraz urządzeń wodnych;
- 10) ustawiania i utrzymywania stałych urządzeń pomiarowych na brzegach i w wodach;
- 11) wykonywania w pobliżu urządzeń wodnych robót lub czynności, które mogą zagrażać tym urządzeniom lub spowodować ich uszkodzenie;
- 12) usuwania szkód związanych z ruchem zakładu górniczego w zakresie gospodarki wodnej.

W wyniku przeprowadzonej kontroli gospodarowania wodami, organ wykonujący kontrolę może: wydać kontrolowanemu zarządzenie pokontrolne, wystąpić do właściwego organu z wnioskiem o wszczęcie postępowania administracyjnego przewidzianego przepisami ustawy, wystąpić do właściwego organu o dopuszczenie do udziału w toczącym się postępowaniu na prawach strony, nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego za wykroczenia określone w przepisach ustawy.

Najczęściej stosowaną formą reakcji na naruszenia w gospodarce wodnej jest wydawanie kontrolowanemu zarządzenia pokontrolnego oraz wystąpienie do właściwego organu z wnioskiem o wszczęcie postępowania administracyjnego przewidzianego przepisami ustawy.

W latach 2022-2023 działania kontrolne przeprowadzone przez PGW Wody Polskie miały charakter prewencyjno-porządkowy, jak również stanowiły podstawę do podjęcia czynności prawnych w stosunku do podmiotów korzystających z zasobów wodnych niezgodnie z obowiązującymi przepisami lub posiadanymi pozwoleniami. Znaczną część wykonanych kontroli przeprowadzonych przez PGW Wody Polskie stanowiły działania interwencyjne, podejmowane na podstawie skarg oraz wniosków. Wskazuje to, podobnie jak liczba kontroli, w wyniku których wydano zarządzenia pokontrolne oraz skierowano wnioski do innych organów, na celowość prowadzenia działań kontrolnych.

PGW Wody Polskie przeprowadziło łącznie 1 121 kontroli, liczba zarządzeń pokontrolnych i spraw przekazanych do innych organów – 710.

Ponadto kontrola była jednym z instrumentów wspierających system opłat z usługi wodne w zakresie określonym w art. 552 ust. 2 pkt 2 ustawy – Prawo wodne.

Właściwe RZGW	Liczba wykonanych kontroli		Liczba zarządzeń pokontrolnych i wniosków skierowanych do właściwych organów	
	2022	2023	2022	2023

RZGW w Białymstoku	66	58	39	55
RZGW w Bydgoszczy	35	29	25	26
RZGW w Gdańsku	52	37	25	22
RZGW w Gliwicach	67	58	43	34
RZGW w Krakowie	34	42	24	32
RZGW w Lublinie	47	43	36	28
RZGW w Poznaniu	48	44	18	37
RZGW w Rzeszowie	46	44	41	43
RZGW w Szczecinie	36	21	8	12
RZGW w Warszawie	83	59	28	34
RZGW we Wrocławiu	90	67	52	33
KZGW	0	15	0	15
łącznie	604	517	339	371

Tabela 30 Kontrole gospodarowania wodami wykonane przez PGW WP w latach 2022-2023.

Zadania Inspekcji Ochrony Środowiska dotyczące kontroli gospodarowania wodami, zostały skonkretyzowane w ustawie - Prawo wodne i obejmują kontrole Zakładów, które na podstawie pozwoleń wodnoprawnych oraz zintegrowanych:

- pobierają wodę powierzchniową lub podziemną,
- wprowadzają ścieki do wód lub do ziemi,
- a także
- kontrole podmiotów prowadzących produkcję rolną, stosujących lub przechowujących nawozy pod kątem przestrzegania przepisów mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Organy IOŚ oprócz realizacji zadań kontroli gospodarowania wodami realizują również inne zadania kontrolne określone w ustawach szczególnych (zgodnie z art. 2 ustawy IOŚ), które mają wpływ na ochronę wód, w tym przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych.

Zadania związane z gospodarką wodną o dużo szerszym zakresie niż zadania IOŚ, obejmujące kontrole, planowanie i gospodarowanie wodami, to również zadania innych organów administracji rządowej i samorządowej oraz innych podmiotów, w tym przede wszystkim PGW Wody Polskie, ale też wójt, burmistrza, prezydenta miasta, starosty, wojewody (art. 14 ustawy - Prawo wodne).

IOŚ wykonując powierzone jej ustawowe zadania współpracuje z szerokim gronem innych organów administracji rządowej (np. minister właściwy ds. gospodarki wodnej, ds. rolnictwa, wojewoda) i samorządowej (np. wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta) i innymi podmiotami (np. WP, ARiMR) oraz służbami (Policja, prokuratura), poprzez:

- wymianę informacji o ustaleniach kontroli, w tym przekazywanie informacji o wynikach badanych próbek ścieków lub wód,
- wykonywanie wspólnych kontroli,
- wykonywanie kontroli na wzajemny wniosek organów,
- podejmowanie czynności kontrolnych oraz innych w terenie, związanych ze zgłaszanymi interwencjami o podejrzeniu zanieczyszczenia wód ściekami czy nawozami naturalnymi,
- podejmowanie czynności w terenie z zakresu przeciwdziałania i wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku – np. wspólne czynności i działania w terenie służb wojewody, WIOŚ oraz PGW Wody Polskie, GIOŚ, GDOŚ oraz PZW na starorzeczcu Odry w Januszkowicach 19 sierpnia 2023 r. w związku z wystąpieniem złotej algi, możliwości

udzielenia organom Wód Polskich wsparcia m.in. poprzez udostępnienie sprzętu i urządzeń wspomagających wykrywanie i identyfikację nielegalnych wylotów,

- realizacji zawartych porozumień – np. z ARiMR w zakresie sprawdzania podczas wykonywanych kontroli ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami ze źródeł rolniczych przestrzegania przez podmioty wymogów warunkowości, oraz z organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego.

W celu wypełnienia obowiązków organów IOŚ, GIOŚ ustala strategiczne dokumenty działalności IOŚ, takie jak *Ogólne kierunki działania Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz corocznie - *Wytyczne do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska* (na dany rok). Jednym z najważniejszych i priorytetowych celów do osiągnięcia w określonej perspektywie czasu, ujętych w tych dokumentach, jest m.in. poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, Morza Bałtyckiego oraz gospodarowania zasobami wodnymi.

Przykładowo, w *Wytycznych do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r.*, GIOŚ wyznaczył przeprowadzenie w 2023 r. ogólnopolskich cykli kontrolnych, m.in.:

- podmiotów odprowadzających ścieki przelewami burzowymi komunalnej kanalizacji ogólnospławnej do śródlądowych wód powierzchniowych, pod kątem oceny przestrzegania warunków ustalonych w pozwoleniach,
- podmiotów prowadzących produkcję rolną, a w szczególności podmiotów, które w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych przechowują lub stosują nawozy lub nawozy naturalne.

Natomiast, w *Wytycznych do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2022 r.* GIOŚ wyznaczył m.in.: kontynuację jednego z dwóch cykli kontrolnych, zaplanowanych do wykonania w latach 2021-2022 tj. oczyszczalni ścieków położonych w aglomeracjach o wielkości RLM równej lub większej niż 10 000 pod kątem oceny spełnienia warunków w zakresie jakości ścieków wprowadzonych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych, ze szczególnym uwzględnieniem substancji biogennych, wraz z pomiarami jakości ścieków odprowadzanych z tych oczyszczalni, wykonanymi na zlecenie WIOŚ zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Powyższe, wpisuje się w priorytety działania organów IOŚ na 2023 r., określone w ww. *Wytycznych*.

Kontrole Zakładów, które na podstawie pozwoleń wodnoprawnych oraz zintegrowanych pobierają wodę powierzchniową lub podziemną.

Ogółem, w ramach realizowanych zadań kontrolnych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili:

1) w 2022 r.

- a) 4 632 kontrole ujęć wody, z czego 527 kontroli odbyło się w terenie, a 4 105 stanowiły kontrole bez wyjazdu w teren (kontrole automonitoringowe).

W przypadku 147 kontroli w terenie stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- podczas 18 kontroli stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej ilości pobranej wody, względem ustalonej w pozwoleniu,
- podczas 129 kontroli stwierdzono naruszenia innych warunków pozwolenia, takich jak przykładowo: niewykonywanie pomiaru zwierciadła wody w studni, niewykonywanie pomiaru wydajności studni, nieprzeprowadzenie książki eksploatacji studni.

W wyniku kontroli automonitoringowych stwierdzono 174 przekroczeń w zakresie poboru wody i wydano 93 decyzji administracyjnych wymierzających opłaty podwyższone.

W związku z naruszeniami stwierdzonymi podczas kontroli w terenie wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w ramach podjętych działań pokontrolnych wydali łącznie:

- 151 zarządzeń pokontrolnych,
- 11 decyzji administracyjnych wymierzających opłaty podwyższone za przekroczenie warunków pozwolenia w zakresie ilości pobranej wody,
- 95 wystąpień do organów PGW Wody Polskie,
- 64 wystąpienia do innych organów.

2) w 2023 r.³⁵:

- a) 5631 kontroli ujęć wody, z czego 746 kontrole odbyły się w terenie, a 4885 stanowiły kontrole bez wyjazdu w teren (kontrole automonitoringowe).

W przypadku 329 kontroli w terenie stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- podczas 89 kontroli stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej ilości pobranej wody względem ustalonej w pozwoleniu: z czego 56 to kontrole podmiotów realizujących zadania gminne w zakresie zbiorowego zaopatrywania w wodę, zaś 33 to kontrole podmiotów pobierających wodę na potrzeby prowadzonej działalności,
- podczas 240 kontroli stwierdzono naruszenia innych warunków pozwolenia.

Natomiast w wyniku kontroli automonitoringowych stwierdzono 258 przekroczeń w zakresie poboru wody i wydano 155 decyzji administracyjnych wymierzających opłaty podwyższone.

Kontrole Zakładów, które na podstawie pozwoleń wodnoprawnych oraz zintegrowanych wprowadzają ścieki do wód lub do ziemi

Ogółem, w ramach realizowanych zadań kontrolnych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili:

1) w 2022 r.

- a) 3 286 kontroli podmiotów, które na podstawie pozwoleń wodnoprawnych lub zintegrowanych korzystają z usług wodnych poprzez wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, z czego 986 kontroli odbyło się w terenie, a 2 300 stanowiły kontrole automonitoringowe.

W związku z naruszeniami stwierdzonymi podczas kontroli w terenie wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, w ramach podjętych działań pokontrolnych, wydali łącznie:

- 526 zarządzeń pokontrolnych,
- 70 decyzji administracyjnych wymierzających opłaty podwyższone za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi z przekroczeniem warunków pozwolenia,
- 238 wystąpień do organów PGW Wody Polskie,
- 194 wystąpienia pokontrolne do innych organów.

W związku z naruszeniami stwierdzonymi podczas kontroli automonitoringowych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, w ramach podjętych działań pokontrolnych, wydali łącznie 153 decyzje administracyjne wymierzające opłaty podwyższone za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi z przekroczeniem warunków pozwolenia

2) w 2023 r.:

- b) 3 537 kontroli podmiotów, które na podstawie pozwoleń wodnoprawnych lub zintegrowanych korzystają z usług wodnych poprzez wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, z czego 967 kontroli odbyło się w terenie, a 2 570 stanowiły kontrole automonitoringowe, przeprowadzone na podstawie wyników pomiarów jakości ścieków wykonywanych przez podmioty korzystające z usług wodnych, zobowiązane do wykonywania takich pomiarów i przedkładania ich wyników właściwym organom, w tym wojewódzkim inspektorom ochrony środowiska.

W przypadku 628 kontroli stwierdzono naruszenia dotyczące gospodarki ściekowej, w tym:

³⁵ dane za 2023 r. przygotowane na podstawie informacji przekazanych przez WIOŚ w celu opracowania projektu *Informacji rocznej*, który aktualnie jest w trakcie opracowywania - termin sporządzenia Informacji za rok 2023 r. przypada na dzień 31 maja 2024 r., zgodnie z art. 4a ust. 1 pkt 9 IOŚ.

- 350 kontroli (56%) wykazało naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko,
- 278 kontroli (44%) wykazało naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Ponadto, podczas 254 kontroli stwierdzono przekroczenie warunków pozwolenia w zakresie ilości, stanu lub składu ścieków w ocenianych okresach obowiązywania pozwolenia.

W związku z naruszeniami stwierdzonymi podczas kontroli w terenie wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, w ramach podjętych działań pokontrolnych, łącznie:

- wydali 482 zarządzenia pokontrolne,
- skierowali 318 wystąpień do organów PGW Wody Polskie,
- skierowali 124 wystąpienia pokontrolne do innych organów,
- wydali 148, w tym 117 ostatecznych, decyzji administracyjnych wymierzających opłaty podwyższone za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi z przekroczeniem warunków pozwolenia.

Podczas 2 570 kontroli automonitoringowych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w 305 kontrolach stwierdzili przekroczenie warunków pozwolenia w zakresie ilości, stanu lub składu ścieków w ocenianych okresach obowiązywania pozwolenia.

Ponadto, w czerwcu 2023 r. GIOŚ zatwierdził Raport pn. Kontrole oczyszczalni ścieków położonych w aglomeracjach o wielkości RLM $\geq 10\ 000$ pod kątem oceny spełnienia warunków w zakresie jakości ścieków wprowadzonych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych, ze szczególnym uwzględnieniem substancji biogennych, wraz z pomiarami jakości ścieków odprowadzonych z tych oczyszczalni, wykonanymi na zlecenie WIOŚ zgodnie z obowiązującymi przepisami, sporządzony na podstawie danych przedłożonych przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska, pozyskanych w ramach cyklu kontrolnego oczyszczalni, przeprowadzonego w latach 2020-2022 r.

Podczas trwania cyklu, WIOŚ skontrolowały łącznie 427 oczyszczalni ścieków, w zakresie oceny spełniania przez wybrane oczyszczalnie, wymagań jakościowych oraz ilościowych odprowadzanych ścieków, ze szczególnym uwzględnieniem substancji biogennych.

Zatwierdzony raport GIOŚ został zamieszczony na stronie internetowej pod adresem <https://www.gov.pl/web/gios/rok-2023-raporty>, a dodatkowo został przekazany organom rządowym i samorządowym do wykorzystania zgodnie z posiadanymi kompetencjami.

Kontrole podmiotów prowadzących produkcję rolną, stosujących lub przechowujących nawozy pod kątem przestrzegania przepisów mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Ogółem, w ramach realizowanych zadań kontrolnych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili:

1) w 2022 r.

a) 1 996 kontroli planowych oraz dodatkowo 495 kontroli pozaplanowych i 2 zaległe kontrole planowe za rok 2021.

Wśród skontrolowanych podmiotów, do posiadania planu nawożenia azotem było zobowiązanych:

- 462 podmioty - ze względu na prowadzenie chowu lub hodowli drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chowu lub hodowli świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior,
- 797 podmiotów - ze względu na posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawianie upraw intensywnych na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymywanie obsady większej niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP) według stanu średniorocznego,

- 35 podmiotów - ze względu na nabywanie nawozu naturalnego lub produktu pofermentacyjnego do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Podczas 330 kontroli stwierdzono 443 przypadki naruszeń w stosowaniu Programu działań i były to naruszenia dotyczące:

- wykorzystania nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem – 8 przypadków,
- rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych – 3 przypadki,
- przestrzegania okresów nawożenia i terminów stosowania nawozów – 10 przypadków,
- warunków przechowywania nawozów naturalnych płynnych lub stałych oraz postępowania z odciekami – 193 w tym:
 - a) w zakresie zapewnienia miejsc do przechowywania nawozów naturalnych przez podmioty, które prowadzą chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP - 87 przypadków,
 - b) w zakresie zapewnienia miejsc do przechowywania nawozów naturalnych przez podmioty, które prowadzą chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie większej niż 210 DJP lub prowadzą chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior - 24 przypadki,
 - c) w zakresie czasowego przechowywania obornika lub pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruntach ornych – 48 przypadków,
 - d) w zakresie sposobu przechowywania kiszzonek – 24 przypadki,
 - e) w zakresie przechowywania nawozów naturalnych oraz kiszzonek w pobliżu wód – 10 przypadków,
- stosowanych dawek lub sposobów nawożenia azotem – 15 przypadków,
- braku planu nawożenia azotem – 22 przypadki, w tym:
 - a) wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 12 przypadków,
 - b) wśród podmiotów posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujących obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP) według stanu średniorocznego oraz nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 10 przypadków,
- braku pozytywnej opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej o planie nawożenia azotem wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 15 przypadków,
- braku doręczenia kopii planu nawożenia azotem wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta oraz właściwemu organowi IOŚ w wyznaczonym terminie wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń

- powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 43 przypadki,
- nieprzestrzegania planu nawożenia azotem – 6 przypadków, w tym:
 - a) wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 3 przypadki,
 - b) wśród podmiotów posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujących obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP), według stanu średniorocznego oraz nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 3 przypadki,
- braku lub sposobu dokumentowania realizacji *Programu działań* – 112 przypadków,
- nieprawidłowo opracowanego planu nawożenia azotem wśród podmiotów posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujących obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP), według stanu średniorocznego oraz nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 15 przypadków,
- nierzetelnego sporządzenia planu nawożenia azotem wśród podmiotów nie kwalifikujących się do podmiotów posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujących obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP), według stanu średniorocznego oraz nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 1 przypadek.

W ramach działań pokontrolnych:

- skierowano 370 wniosków do innych organów lub właściwych instytucji,
- wydano 203 zarządzenia pokontrolne,
- wydano następujące decyzje (wymienione zostały wszystkie decyzje, które stały się ostateczne w 2022 r.):
 - a) nakazujące usunięcie w określonym terminie naruszeń stwierdzonych w trakcie kontroli – 122 decyzje,
 - b) wymierzające opłaty za:
 - stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 ustawy - Prawo wodne – 14 decyzji,
 - stosowanie nawozów niezgodnie z planem nawożenia azotem – 6 decyzji,
 - przechowywanie nawozów naturalnych niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 ustawy - Prawo wodne – 81 decyzji,

- prowadzenie dokumentacji realizacji *Programu działań* niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 ustawy- Prawo wodne albo za jej brak – 53 decyzje,
- brak planu nawożenia azotem – 25 decyzji,
- c) nakazujące usunięcie w wyznaczonym terminie uchybień dotyczących braku pozytywnej opinii o planie nawożenia azotem albo posiadania planu nawożenia azotem opracowanego niezgodnie z art. 105a ust. 3 ustawy - Prawo wodne – 3 decyzje.
- b) Zgodnie z przepisami *Programu działań*, podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie większej niż 210 DJP, w tym podmioty prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior były zobowiązane do dostosowania – terminie do 31 grudnia 2021 r. – pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne tak, żeby możliwe było ich przechowanie przez okres 6 miesięcy oraz powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych tak, żeby możliwe było ich przechowywanie przez okres 5 miesięcy.

Ustalenia wioś dokonane na podstawie przeprowadzonych w 2022 r. kontroli wykazały, że nie wszystkie podmioty spełniły te wymagania w wyznaczonym terminie. Spośród skontrolowanych podmiotów 393 podmioty dostosowały pojemność lub powierzchnię miejsc do przechowywania nawozów w terminie do 31 grudnia 2021 r., w tym:

- wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 315 podmiotów;
- wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie większej niż 210 DJP, z wyłączeniem podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior – 78 podmiotów.

Jednocześnie niektóre z podmiotów, które z uwagi na wielkość prowadzonego chowu lub hodowli były zobowiązane do dostosowania wielkości miejsc do przechowywania nawozów w terminie do 31 grudnia 2021 r., skorzystały z odstępstwa przewidzianego przepisami w tym zakresie, ponieważ 100% wytworzonej ilości nawozów przekazywały podmiotom zewnętrznym – 19 podmiotów.

W ramach przeprowadzonych kontroli, w niektórych przypadkach, tam gdzie w ocenie kontrolujących było to uzasadnione, WIOŚ zlecał do CLB GIOŚ pobieranie próbek i wykonywanie badań wody, w celu stwierdzenia, czy stosowane lub przechowywane nawozy mogły powodować zanieczyszczenie środowiska związkami azotu ze źródeł rolniczych. W 2022 r. WIOŚ skierował do CLB GIOŚ 176 zleceń. CLB GIOŚ wykonało 167 z nich, a przyczyną niewykonanych był brak wody w zbiorniku lub cieku albo ocena stanu faktycznego w terenie wykazała brak uzasadnienia do pobierania próbek do badań - lokalizacja pola w znacznej odległości od cieku.

2) w 2023 r.:

- b) 2005 kontroli podmiotów prowadzących produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w ramach której są przechowywane nawozy naturalne lub stosowane nawozy (1480 kontroli planowych oraz dodatkowo 525 kontroli pozaplanowych), spośród 1614 zaplanowanych. W przypadku 394 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska (529 przypadków naruszeń).

Ustalenia WIOŚ dokonane na podstawie przeprowadzonych w 2023 r. kontroli wykazały, że w dalszym ciągu nie wszystkie zobowiązane w terminie do 31 grudnia 2021 r. podmioty dostosowały pojemność lub powierzchnię miejsc do przechowywania nawozów. Spośród skontrolowanych 598 podmiotów, 408 podmiotów (68%) dostosowało pojemność lub powierzchnię miejsc do przechowywania nawozów (w 2022 r. było to 69% skontrolowanych podmiotów).

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- skierowano 480 wniosków do innych organów lub właściwych instytucji (np. ARiMR),
- wydano 196 zarządzeń pokontrolnych,
- wydano następujące decyzje (wymienione zostały wszystkie decyzje, które stały się ostateczne w 2023 r.):
 - d) nakazujące usunięcie w określonym terminie naruszeń stwierdzonych w trakcie kontroli – 149 decyzji,
 - e) wymierzające opłaty za niezgodne z przepisami działania określone w art. 109 ust 4 ustawy - Prawo wodne – 216 decyzji:
 - f) nakazujące usunięcie w wyznaczonym terminie uchybień dotyczących braku pozytywnej opinii o planie nawożenia azotem albo posiadania planu nawożenia azotem opracowanego niezgodnie z art. 105a ust. 3 ustawy - Prawo wodne – 7 decyzji,
 - g) zezwalające, na wniosek podmiotu prowadzącego działalność, o której mowa w art. 105a ust. 1 pkt 1, na ponowne podjęcie prowadzenia chowu lub hodowli zwierząt wydane na podstawie art. 109a ust. 3 ustawy - Prawo wodne, - 1 decyzja.
- c) 179 kontroli ferm trzody chlewnej (w tym 172 planowych i 7 pozaplanowych). W przypadku 99 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:
 - 71 kontroli (72%) wykazało naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko³⁶
 - 28 kontroli (28%) wykazało naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska³⁷

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 83 pouczeń,
- skierowano 63 wystąpienia do organów administracji rządowej i samorządowej (np. marszałków województw, powiatowych lekarzy weterynarii),
- wydano 55 zarządzeń pokontrolnych,
- nałożono 42 mandaty karne,
- wydano 11 decyzji w sprawie wstrzymania użytkowania instalacji,
- wydano 5 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych.
- d) 346 kontroli (317 planowych i 29 pozaplanowych) ferm drobiu, spośród 349 zaplanowanych. W przypadku 271 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:
 - 206 kontroli (76%) wykazało naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko
 - 65 kontroli (24%) wykazało naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 254 pouczeń,
- skierowano 201 wystąpień do organów administracji rządowej i samorządowej (np. marszałków województw, organów nadzoru budowlanego),
- wydano 172 zarządzenia pokontrolne,
- nałożono 138 mandatów karnych,
- wydano 26 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 8 decyzji w sprawie wstrzymania użytkowania instalacji,
- skierowano 4 wnioski do sądów o ukaranie karą grzywny,
- skierowano 1 wniosek do organów ścigania.

³⁶ Na ruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko – naruszenie klasy I.

³⁷ Na ruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska – naruszenie klasy II.

Oprócz zadań kontroli gospodarowania wodami, ujętych w ustawie - Prawo wodne, organy IOŚ realizują też inne zadania kontrolne określone w ustawach szczególnych, które mają wpływ na ochronę wód, w tym przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych. W ramach tych działań WIOŚ przeprowadzili:

Kontrole gmin, które dotyczyły wykonywania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach³⁸ dotyczących kontroli sposobu i częstotliwości pozbywania się przez mieszkańców nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych.

Ogółem, w ramach realizowanych zadań kontrolnych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili:

1) w 2022 r.

a) 49 kontroli gmin.

W 22 gminach przeprowadzono kontrole planowe oraz w 27 gminach kontrole pozaplanowe. W 34 przypadkach stwierdzono naruszenia polegające na braku sprawowania pełnego nadzoru nad realizacją obowiązków wynikających z przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach dotyczących kontroli właścicieli nieruchomości w zakresie pozbywania się przez nich nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wydano:

- 15 zarządzeń pokontrolnych,
- 10 wystąpień pokontrolnych,
- 11 decyzji w sprawie wymierzenia kar pieniężnych.

2) w 2023 r.:

b) 87 kontroli gmin.

W przypadku 26 kontroli stwierdzono naruszenia polegające na nieprzewodzeniu przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta ww. kontroli.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- skierowano 6 wystąpień do organów administracji rządowej i samorządowej, w tym do Wójtów Gmin, do Rady Gminy, do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego oraz do Dyrektorów Zarządu Zlewni PGWWP,
- wydano 13 decyzji w sprawie wymierzenia kar pieniężnych,
- wydano 24 zarządzenia pokontrolne.

Kontrole podmiotów prowadzących działalność produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego.

Ogółem, w ramach realizowanych zadań kontrolnych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili:

1) w 2022 r.

a) 203 kontrole planowe i pozaplanowe, przy czym 194 kontrole przeprowadzono wspólnie z innymi organami będącymi sygnatariuszami Porozumienia w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego; pozostałe 5 kontroli przeprowadziły wyłącznie WIOŚ, a 4 planowe kontrole nie odbyły się (np. z przyczyn likwidacji zakładu). Kontrolami objęto nie tylko producentów owoców miękkich (malin, truskawek, borówek, porzeczek, agrestu i jeżyn), kiełków przeznaczonych do bezpośredniego spożycia, warzyw liściastych jedzonych na surowo (sałaty, szpinaku, rukoli) oraz pomidorów i ogórków ale także

³⁸ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. (Dz. U. z 2023 r. poz.1469, z późn. zm.).

producentów innych rodzajów produkcji roślinnej, jak gryka czy proso, w związku z ryzykiem wystąpienia nieprawidłowości, ze względu na pozostałości substancji czynnej glifosatu.

W trakcie kontroli ustalono, że 165 podmiotów stosowało nawozy i środki wspomagające uprawę roślin ale żaden z podmiotów nie wykorzystywał rolniczo ścieków ani nie stosował pod uprawy komunalnych osadów ściekowych.

Podczas 98 kontroli pobrano 100 próbek gleby i wody do badań na zawartość metali ciężkich.

W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych stwierdzono 16 naruszeń wymagań ochrony środowiska, w tym:

- 7 (44%) naruszeń bez wpływu na bezpieczeństwo produkcji pierwotnej żywności,
- 9 (56%) naruszenia mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo produkcji pierwotnej żywności.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 7 pouczeń,
- wydano 9 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 1 wniosek do sądu o ukaranie,
- skierowano 23 wystąpienia pokontrolne do innych organów,
- wydano 3 decyzje administracyjne na podstawie przepisów odrębnych.

2) w 2023 r.:

- b) 225 kontroli podmiotów prowadzących działalność produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego, w tym 30 kontroli samodzielnie i 195 kontroli wspólnych z innymi organami, tj. Państwową Inspekcją Sanitarną oraz Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

W przypadku 14 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 4 kontrole (1,8% wszystkich kontroli) wykazały naruszenia, które mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo produkcji pierwotnej żywności,
- 10 kontroli (4,44 % wszystkich kontroli) wykazało naruszenia bez wpływu na bezpieczeństwo produkcji pierwotnej żywności.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami :

- skierowano 14 wystąpień do innych organów, tj. PGW Wody Polskie i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- wydano 9 zarządzeń pokontrolnych,
- udzielono 5 pouczeń,
- wydano 3 decyzje w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- nałożono 2 mandaty karne.

XI. Działania podjęte w związku z wystąpieniem kryzysu ekologicznego na Odrze.

W związku z masowym śnięciem ryb mającym miejsce na Odrze i jej dopływach prowadzone były w szczególności działania legislacyjne na poziomie Ministerstwa Infrastruktury i prewencyjne na poziomie jednostek podległych – PGW Wody Polskie oraz IMGW - PIB, jak i organów współpracujących i innych resortów tj. GIOŚ, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Aktywów Państwowych, Ministerstwo Zdrowia czy Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz podległych im jednostek.

Ministerstwo Infrastruktury opracowało ustawę z dnia 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry (Dz. U. z 2023 r. poz. 1963), zwaną dalej „ustawą odrzańską”, której celem była ochrona środowiska wodnego w przypadku wystąpienia katastrofy ekologicznej.

Ustawa odrzańska zawiera rozwiązania legislacyjne w zakresie:

1) zmian w systemie opłat za usługi wodne, które miały na celu mobilizację przedsiębiorców do stosowania proekologicznych rozwiązań w zakresie zrzutu wód zasolonych – m.in. poprzez budowę zbiorników retencyjnych, czy instalacji podczyszczających ścieki (wprowadzenie znacznie wyższych stawek opłat za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, a także niższych opłat dla podmiotów, które oczyszczają z soli wyprodukowane przez siebie ścieki zawierające chlorki i siarczany).

2) wprowadzenia na etapie procesu uzyskiwania odpowiednich zgód i pozwoleń związanych z Prawem budowlanym i ustawą – Prawo wodne ułatwień na wykonania urządzeń pomiarowych służących monitoringowi ścieków i wody, stanowiącej odbiornik ścieków.

3) wprowadzenia dodatkowej przesłanki cofnięcia lub ograniczenia bez odszkodowania pozwolenia wodnoprawnego w sytuacji, gdy dalsze korzystanie z wód na warunkach ustalonych w pozwoleniu wodnoprawnym stwarza stan zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu lub stan zagrażający powstaniu szkód w środowisku.

Jednocześnie Ministerstwo Infrastruktury zaktualizowało Plan zarządzania kryzysowego Ministra Infrastruktury – dział gospodarka wodna, w którym uwzględniono m.in. zagrożenia dla środowiska wodnego. Dodatkowo, została przygotowana Instrukcja zarządzania kryzysowego na rzece Odrze, która m.in. wyznacza koordynaty dla poszczególnych instytucji (w tym WIOŚ, PGW Wód Polskich, centrów zarządzania kryzysowego, Straży Pożarnej, Policji czy wojewodów) – zgodnie z ich właściwością;

Jako najważniejsze działania instytucji państwowych należy wymienić:

- utworzenie międzyresortowych zespołów, w skład których wchodzi przedstawiciele: PGW Wody Polskie, Inspekcji Ochrony Środowiska, IMGW – PIB, Instytutu Ochrony Środowiska - PIB, Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Ministerstwa Infrastruktury i pozostałych ww. resortów;
- utworzenie grupy roboczej do spraw Odry, do której zadań należy współpraca pomiędzy podmiotami wymienionymi w pkt 1 oraz opracowywanie Raportu sytuacyjnego na temat stanu ilościowego i jakościowego rzeki Odry;
- rozpoczęcie w trybie pilnym dodatkowego przeglądu pozwoleń wodnoprawnych oraz identyfikacja i eliminacja nielegalnych zrzutów do Odry i jej dopływów;
- prowadzenie interwencyjnych badań i pomiarów rzeki Odry, których wyniki publikowane są na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/odra/badania-odry>;
- opracowanie Raportu kończącego prace Zespołu ds. sytuacji w Odrze przez Zespół złożony z naukowców i ekspertów, powołany przez Ministra Klimatu i Środowiska;
- podejmowanie działań przez wskazane jednostki zgodnie z rekomendacjami Zespołów Zarządzania Kryzysowego (ZZK) MI oraz ZZK MKiŚ.

Podsumowanie

Głównym zadaniem gospodarki wodnej jest zapewnienie dyspozycyjnych zasobów wodnych w odpowiedniej ilości i jakości, celem zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, rolnictwa i przemysłu, przy uwzględnieniu zasady wspólnych interesów. Realizacja tego zadania wymaga zwiększania dostępności zasobów wodnych poprzez ich zatrzymywanie w środowisku, poprawę ich jakości, optymalnego wykorzystywania, ochrony ich przed zanieczyszczeniem, a także ochrony przed powodzią i skutkami suszy.

W Polsce ilość opadów nie zmienia się znacząco od 150 lat, jednak ich rozkład w ciągu roku stał się w ostatnich dekadach niekorzystny z punktu widzenia odnawiania się zasobów wody. W Polsce coraz częściej obserwuje się występowanie suszy, która charakteryzuje się coraz dłuższym okresem trwania. Im dłużej ona trwa tym większe są jej negatywne konsekwencje.

Zasoby wód powierzchniowych w Polsce cechuje duża zmienność czasowa i terytorialna, co powoduje okresowe nadmiary i deficyty wody w rzekach. Zbiorniki retencyjne charakteryzują się małą pojemnością, która łącznie nie przekracza 7,5% objętości odpływu rocznego wód z obszaru kraju co powoduje małe możliwości wyrównania dostępu do zasobów wodnych.

Poprzez występowanie wyższych temperatur, w bilansie wodnym obserwuje się większy udział parowania, a mniejszy udział odpływu rzeczno. Średni roczny odpływ wód powierzchniowych z terytorium Polski łącznie z dopływami z zagranicy w okresie 2000-2022 wynosił 56,6 km³. W przeliczeniu na 1 mieszkańca daje to roczny zasób wód o wielkości 1,5 dam³, podczas gdy w większości krajów europejskich zasoby wód słodkich kształtują się na poziomie powyżej 5 dam³/mieszkańca.

W takiej sytuacji kluczowe znaczenie dla dbałości o odnawianie zasobów wodnych, ich jakość i dostępność (nie tylko dla sektora rolniczego) ma zatrzymywanie, retencjonowanie i spowalnianie odpływu wody z terenu zlewni.

Wspólnym celem przeciwdziałania powodzi i suszy jest magazynowanie nadmiaru wód opadowych na obszarze zlewni, najbliższej miejsca opadu, oraz zmniejszenie i rozciągnięcie w czasie odpływu. Dąży się do poprawy bilansu zlewni poprzez zwiększenie retencji w różnych jej formach. Istotne są zarówno działania służące magazynowaniu wody do jej późniejszego gospodarczego wykorzystania, jak również wspomaganie infiltracji opadu do wód podziemnych, zasilających rzeki w okresach bezdeszczowych.

Stan ilościowy zasobów wodnych ma przełożenie na ich jakość. Występowanie większej ilości wody w rzekach, jeziorach wpływa m.in. na stopień stężenia niepożądanych substancji w niej zawartych, a także na temperaturę wody i możliwość rozwoju bakterii i innych organizmów wpływających na stan wód. Oznacza to, że realizując działania zmierzające do zwiększenia zasobów wodnych wpływają one również pozytywnie na ich jakość.

Zadania te w Ministerstwie Infrastruktury prowadzone są dwutorowo – z jednej strony są to inicjatywy o charakterze: strategicznym, legislacyjnym, a z drugiej strony polegające na realizacji konkretnych inwestycji, działań utrzymaniowych, operacyjnych i edukacyjnych. Szczególną uwagę należy zwrócić na działania planistyczne, polegające na opracowywaniu dokumentów, które stanowią zbiory uzgodnionych zadań w poszczególnych aspektach gospodarki wodnej.

Aby zapewnić systemowe podejście do ograniczenia ryzyka wystąpienia suszy opracowany został Plan przeciwdziałania skutkom suszy, przyjęty w 2021 r. Podobnie w celu zapewnienia ochrony przeciwpowodziowej sporządzane są plany zarządzania ryzykiem powodziowym. Dokumenty te, wraz z planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, oraz planami utrzymania wód, wyznaczają kierunki realizacji działań i przyczyniają się do poprawy efektywności gospodarki wodnej w Polsce. Powyższe plany ponadto uzupełniają: Program przeciwdziałania niedoborowi wody oraz założenia do

Programu kształtowania zasobów wodnych. Niezbędna jest realizacja działań zawartych w powyższych dokumentach.

Aktualnie duży nacisk kładziony jest na odtwarzanie naturalnych obszarów retencyjnych, a na obszarach rolniczych - na przekształcanie systemów melioracji z odwadniających na odwadniająco-nawadniające.

Wyniki oceny stanu wód wskazują, że pomimo systematycznej realizacji dużej liczby działań osiągnięcie dobrego stanu wód stanowi nadal bardzo duże wyzwanie.

W gospodarowaniu wodami priorytetem jest wzmocnienie realizacji działań związanych z ochroną wód, w tym przede wszystkim zakończenie realizacji postanowień KPOŚK, sukcesywne wdrażanie programu azotanowego, prowadzenie działań kontrolnych i systematyczne przeglądy pozwoleń wodnoprawnych.

Równie istotnym instrumentem gospodarowania wodami są działania inwestycyjne. W 2022 r. realizowanych było 417 zadań inwestycyjnych PGW Wody Polskie, na które wydatkowano 1,831 mld zł. Natomiast w 2023 r. realizowanych było 282 zadań inwestycyjnych PGW Wody Polskie na które przeznaczono 1,937 mld zł. W 2022 r. zakończono realizację 33 zadań inwestycyjnych o całkowitej szacunkowej wartości wynoszącej ponad 622 mln zł, zaś w 2023 r. ukończono realizację 49 zadań o całkowitej szacunkowej wartości wynoszącej ponad 4 mld zł.

Biorąc pod uwagę działania inwestycyjne należy wskazać, że w wyniku realizacji KPOŚK, w latach 2003-2022 wybudowano 99 664 km sieci kanalizacyjnej, zakończono budowę 480 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzono ok. 2 000 inwestycji w zakresie modernizacji, rozbudowy oczyszczalni lub modernizacji wraz z rozbudową oczyszczalni. W tym okresie na realizację ww. inwestycji wydano około 91 mld zł, z czego około 59,6 mld zł przeznaczono na zbiorcze systemy kanalizacyjne.

Nie mniej ważnym elementem gospodarowania zasobami wodnymi jest utrzymanie wód i urządzeń wodnych oraz terenów przybrzeżnych. W latach 2022–2023 na utrzymanie wód i urządzeń wodnych będących w administracji PGW Wody Polskie realizowano 9794 zadania, na które wydatkowano łącznie około 933,3 mln zł.

Jednym z kluczowych elementów wpływających na możliwość realizacji działań z zakresu zarządzania zasobami wodnymi jest finansowanie stąd też niezbędne jest zapewnienie środków na realizację przedsięwzięć, które w rezultacie wpłyną na bezpieczeństwo, ochronę zasobów wodnych oraz poprawę jakości wód. Sytuacja z zakresie finansowania gospodarowania wodami z roku na rok ulega poprawie, pojawia się coraz więcej możliwości i potencjalnych źródeł finansowania.

Ponad 1 281 km granicy państwowej Polski przebiega wodami granicznymi. Współpraca międzynarodowa na wodach transgranicznych jest integralnym elementem gospodarki wodnej państwa, posiadającym istotny wpływ na bezpieczeństwo narodowe, zarządzanie kryzysowe oraz wypełnianie zobowiązań międzynarodowych, w tym unijnych, realizacja których należy do zadań organów administracji państwowej i służb państwowych. Przedstawiciele ministerstwa obsługującego sprawy działu gospodarka wodna przewodniczą komisjom i koordynują współpracę na poziomie centralnym. Przede wszystkim zapewniają zgodność współpracy z kierunkiem polityki wodnej państwa, porządkiem prawnym oraz umowami międzynarodowymi.

W latach 2022-2023 działaniami kontrolnymi ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej objęte były zadania PGW Wody Polskie wykonywane w ramach ochrony przeciwpowodziowej, utrzymywania wód oraz urządzeń wodnych oraz zapewniania wód na potrzeby rolnictwa, przemysłu oraz żeglugi. Większość kontroli stanowiły kontrole planowe, przeprowadzone na podstawie zatwierdzonych Planów kontroli gospodarowania wodami w 2022 r i 2023 r. Działania kontrolne przeprowadzone przez PGW Wody Polskie miały charakter prewencyjno-porządkowy, jak również stanowiły podstawę do podjęcia czynności prawnych w stosunku do podmiotów korzystających z zasobów wodnych

niezgodnie z obowiązującymi przepisami lub posiadanymi pozwoleniami. Znaczną część wykonanych kontroli przeprowadzonych przez PGW Wody Polskie stanowiły działania interwencyjne, podejmowane na podstawie skarg oraz wniosków. Wskazuje to, podobnie jak liczba kontroli, w wyniku których wydano zarządzenia pokontrolne oraz skierowano wnioski do innych organów, na celowość prowadzenia działań kontrolnych. Kontrola była jednym z instrumentów wspierających system opłat z usługi wodne w zakresie określonym w przepisie art. 552 ust. 2 pkt 2 ustawy – Prawo wodne.

Informację opracował **Departament Gospodarki Wodnej w Ministerstwie Infrastruktury** na podstawie materiałów własnych oraz dokumentów przekazanych przez:

- Ministerstwo Klimatu i Środowiska;
- Ministerstwo Przemysłu;
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- Ministerstwo Rozwoju i Technologii;
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie;
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy;
- Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy;
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- Urząd Morski w Gdyni;
- Urząd Morski w Szczecinie.